

ΔΕΚΑ ΤΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 814
Παρασκευή
2 Απριλίου 2004
Τιμή: 4 Ευρώ

Συνέντευξη με την Γ. Γ.
του ΚΚΕ Αλέκα Παπαρήγα

...Κύπρον, οὐ μ' ἐθέσπισεν οἴκειν Ἀπόλλων...

13

16 ΦΕΒ. 2005

**Με σπονδές
στον Απόλλωνα
Καλό Πάσχα!**

• Η ώρα της κρίσης για την Κύπρο

• Οι προγραμματικές δηλώσεις της κυβέρνησης

• Κρητικό φερόπαιδο: Η φωτιά δεν έσβησε, σιγοκαίει

• Η Αριέλ Σαρόν ξεπέρασε τον εαυτό της

ISSN 1108-9822

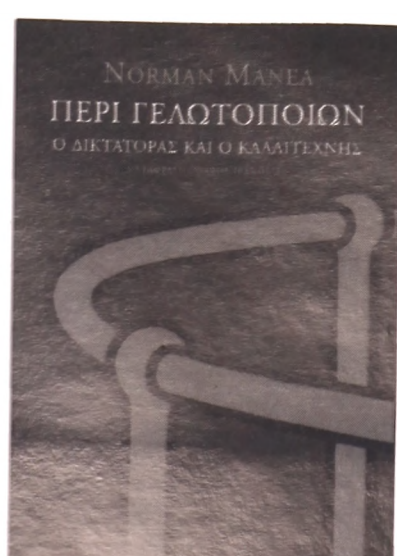
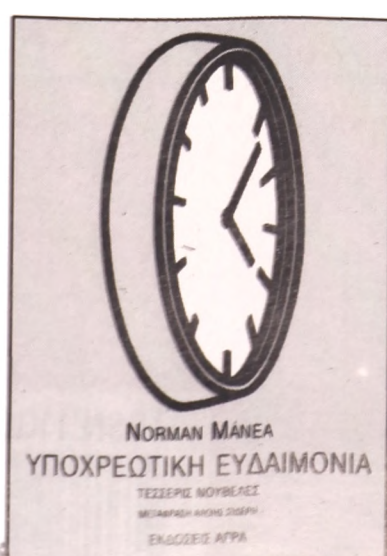
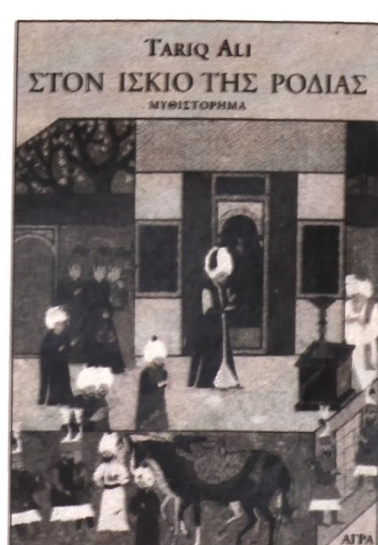
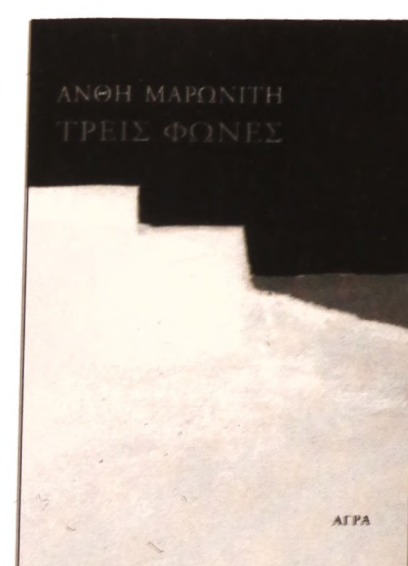
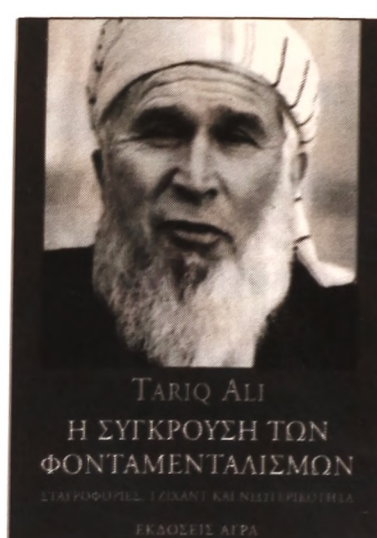
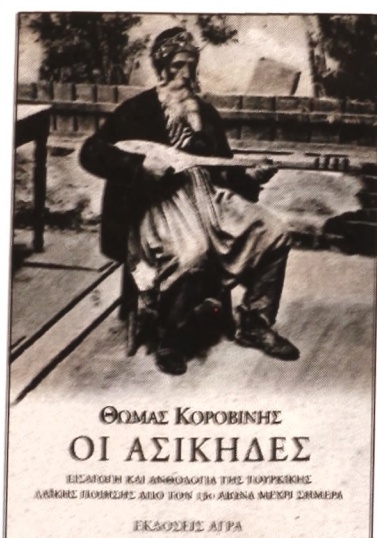
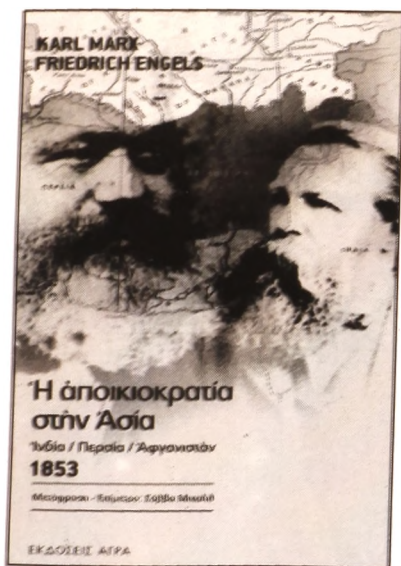
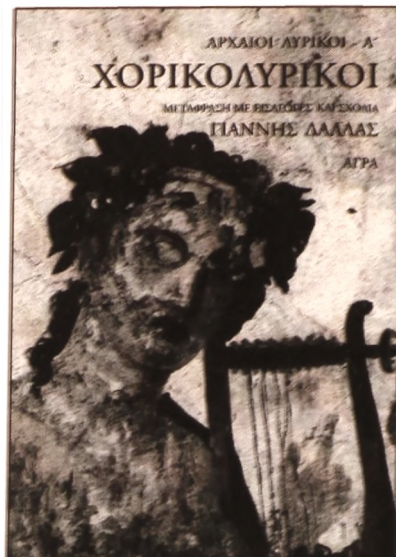
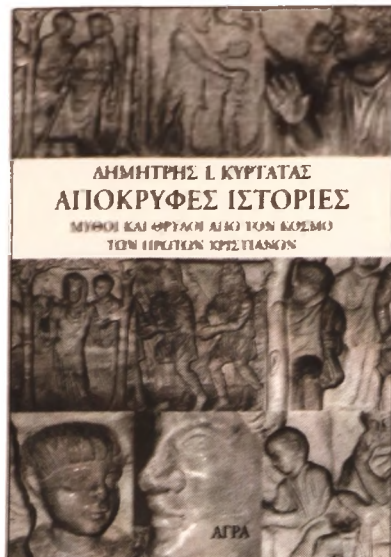

14

9 771108 982000

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

Περίοδος Β' - Έτος 31ο - Τεύχος 814

Παρασκευή 2 Απριλίου 2004

Τιμή τεύχους: 4 ευρώ

**ΑΝΤΙ - ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ**

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

Τηλ. 210 7232713 - 210 7232819

Fax: 210 7226107

ANTI ON-LINE: <http://www.anti.gr>

e-mail: chrarou@otenet.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Γ. Παπουτσάκης

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Παναγιώτης Τσάρας

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Νεφέλη Παπουτσάκη

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ: Τασία Ρούμπου

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΤΥΠΟΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.

Λεύκης 134, Κρυονέρι, τηλ. 210 6297600

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Ετήσια συνδρομή: 26 τεύχη, Εξάμηνη: 13 τεύχη

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 39 ευρώ, Ετήσια 78 ευρώ,

Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 200 ευρώ

Φοιτητική ετήσια: 70 ευρώ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 74 ευρώ, Ετήσια: 148 ευρώ,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξαμ. 80 δολ. ΗΠΑ, Ετήσια 160 δολ. ΗΠΑ

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: 6 ευρώ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία

της Αθήνας: Περιοδικό ANTI,

για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του Βιβλίου - Α. Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.

Λασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. 2310 237463

Το Αντί σας εύχεται Καλή Ανάσταση και Καλό Πάσχα!

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

• ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ: Το διαβολικό σχέδιο	4
• Κώστας Κουφογιώργος: Γελοιογραφία	5
• ΑΝΤΗΝΩΡ: Κύπρος: Τώρα τι λέμε;	6
• ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ:	8
• Κώστας Γουλιάμος: Το σχέδιο Ανάν ως όργανο της αγγλικής πολιτικής	13
• Εφημερολόγια από την Εφήμερη (Όλγα Ι. Φωτακοπούλου)	16
• Αλέκα Παπαρήγα: Συνέντευξη στο Αντί (μέρος α')	18
• Γιώργος Σιγηνός: Για τις προγραμματικές δηλώσεις	25
• Α. Καζαμίας: Το εκσυγχρονιστικό πρόσωπο της Κεντροδεξιάς	28
• Όλγα Ι. Φωτακοπούλου: Η αμαρτωλή 11η Μπιενάλε (συνέχεια)	30
• Μάνος Στεφανίδης: Ο Θεός παίζει ζάρια	33
• Αλέκος Τζιόλας: Οι μετεκλογικές ευθύνες της Αριστεράς	34
• Γιώργος Γκαραβέλλας: Το φαινόμενο «Λευκάδας-Μυτιλήνης»	36
• E-mail από τον Απόστολο Διαμαντή	37
• Τ.Κ.Δ.: Ισραήλ: Ο Σαρόν ξεπέρασε τον εαυτό του	38
• Τάκης Διαμαντής: Κοσσυφοπέδιο: Η φωτιά δεν έσβησε, σιγοκαίει	40
• Αρχίσαν τα ματς από τον Νίκο Πρωινό	43
• ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ	44
• ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	46
• Μαρία Τσάτσου: Ένας Μεγάλος Ελάσσων (Μνήμη Τάσου Ζαννή)	49
• Γιώργος Τσουκαλάς: Η σχολική βιβλιοθήκη κατά την επαναστατική περίοδο 1821-1827	50
• Δημήτρης Φιλιππίδης: Το δημόσιο ως άλλοθι του ιδιωτικού	53
• Δημήτρης Χαρίτος: Μνήσεις...	54
• Δημήτρης Χαρίτος: 6ο Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Θεσσαλονίκης	55
• Μάνος Στεφανίδης: Η εκδίκηση του αυτονόητου	56
• Ειρήνη Μουντράκη: Η λογική φάρσα	58
• Γρηγόρης Ιωαννίδης: Στο βάθος Μπέκετ	59
• Νίκος Γουλανδρός: Μεταφραστικά προβλήματα	60
• ΒΙΒΛΙΟ	64

ΤΟ ΔΙΑΒΟΛΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ

ΟΙ 9.000 τόσες σελίδες του σχεδίου Ανάν θα μείνουν στην ιστορία της Κύπρου. Όμως, κατά τα φαινόμενα, δεν πρόκειται να αποτελέσουν τη βάση της όποιας ρύθμισης για το μέλλον του νησιού. Αυτή τουλάχιστον ήταν η εικόνα από τις σκληρές διαπραγματεύσεις που διεξάγονταν στη Λουκέρνη έως την ώρα που γράφονταν οι γραμμές αυτές – εικόνα που προμήνυε μιαν απορριπτική κατάληξη, στην οποία συνέτειναν η στάση της ελληνοκυπριακής και της ελληνικής πολιτικής ηγεσίας, αλλά και οι σφυγμομετρήσεις της κοινής γνώμης στην ίδια την Κύπρο, αν και μένει να δούμε το αποτέλεσμα των δημοψηφισμάτων που θα διεξαχθούν ταυτόχρονα στις δύο κοινότητες περί τα τέλη αυτού του μήνα.

ΤΟ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΜΑ Ανάν είναι τόσο πολύπλοκο, που δεν θα μπορούσε να αποτελέσει τη βάση λειτουργίας ουδενός ανεξάρτητου κράτους· είναι μια συνταγή για προτεκτοράτο. Αλλά στις μέρες μας δεν νοείται η συνέχιση καθεστωτικών μορφών που οι αποικιοκρατικές δυνάμεις είχαν επιβάλει πριν από δύο αιώνες. Μπορεί να υπάρχουν σήμερα το κρατίδιο της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, το περίεργο καθεστώς του Κοσσυφοπεδίου, ή το ανάλογο του Ιράκ. Αυτά όμως δεν αποτελούν τον κανόνα που πρέπει, σώνει και καλά, να αναπαραχθεί.

Η ΤΡΟΜΟΛΑΓΝΙΑ που κυριαρχεί στον σημερινό κόσμο, δεν μπορεί να επιτρέπει στις ΗΠΑ να καθορίζουν τις τύχες εθνών και λαών. Ούτε μπορεί και η Ευρώπη να κλείνει πάντα τα μάτια σε «μικρά θέματα», όπως το Κυπριακό, και να κάνει τις «δέουσες» υποχωρήσεις προς την Ουάσιγκτον. Αντίθετα, πρέπει να επικρατήσουν η λογική και ο σεβασμός στη θέληση του ίδιου του κυπριακού λαού.

ΤΟ ΔΙΑΒΟΛΙΚΟ σχέδιο που εκπόνησαν οι κυβερνήσεις των ΗΠΑ και της Βρετανίας και το οποίο προσπαθεί να πλασάρει ο Κόφι Ανάν, παίζοντας επιτέλους και κάποιο ρόλο ως γ.γ. του ΟΗΕ, ουσιαστικά προτείνει ένα περίεργο μόρφωμα, που μπορεί να προκαλεί μεν αλαλαγμούς χαράς και ικανοποίησης από την πλευρά της Άγκυρας, όμως, εκτός των άλλων, δεν προωθεί καθόλου την όσμωση των δύο κοινοτήτων που ζουν στο νησί. Αντίθετα τονώνει τις διχαστικές τάσεις και προδιαγράφει ζοφερό μέλλον για την Κύπρο.

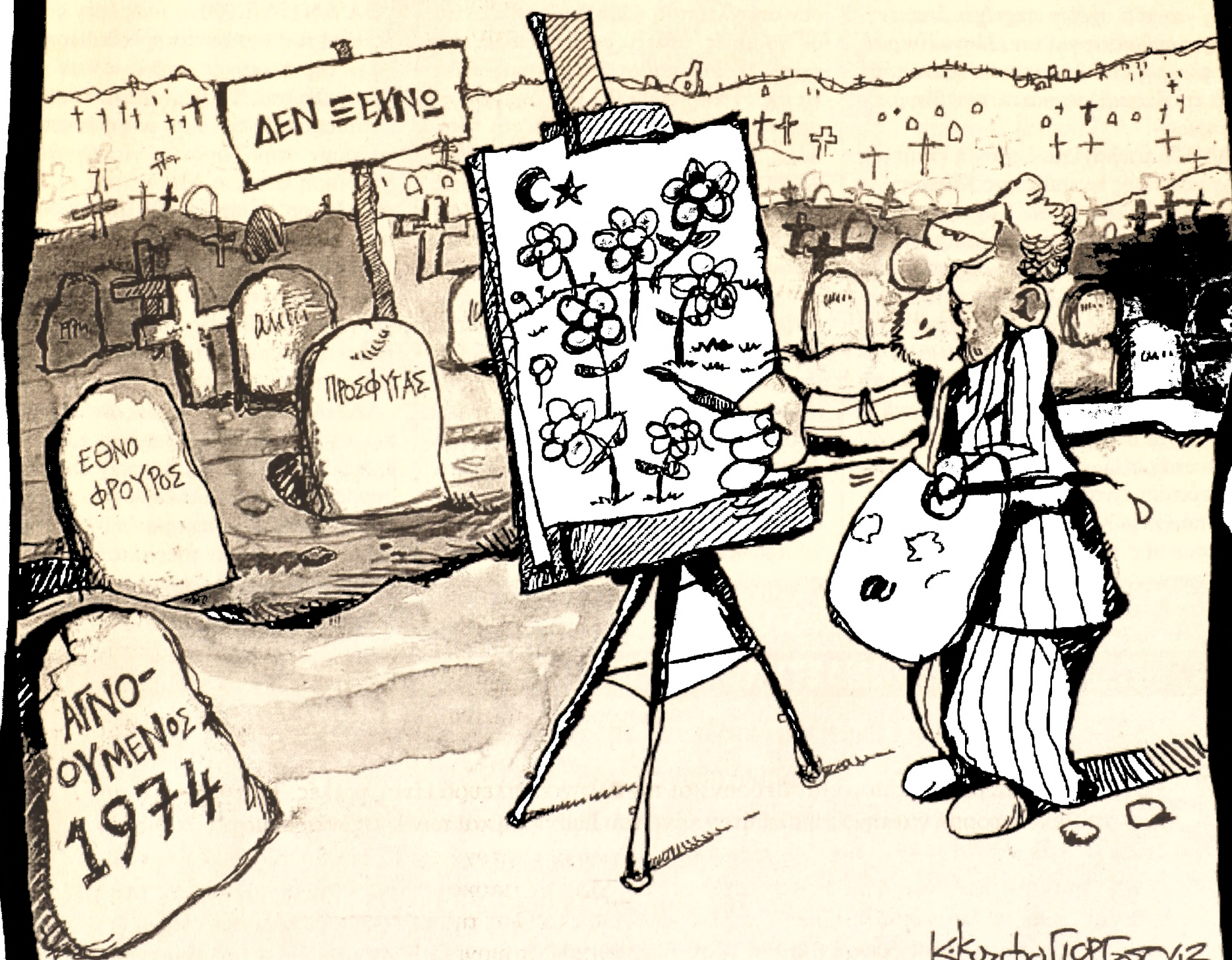
ΤΡΙΑΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ μετά την εισβολή του «Αττίλα», τον ξεριζωμό χιλιάδων Κυπρίων από τις εστίες τους –πέραν από τους νεκρούς, τους τραυματίες και τους εξαφανισμένους–, την στρατιωτική κατοχή μεγάλου τμήματος του νησιού και τη μεταφορά τούρκων εποίκων, για να αλλάξει η σύνθεση του πληθυσμού της Κύπρου υπέρ της τουρκοκυπριακής πλευράς, μετά τις συνεχείς παραβιάσεις των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας, τις οποίες η Άγκυρα έγγραφε μονίμως στα παλιά της παπούτσια, ο ίδιος ο ΟΗΕ προσπαθεί να επιβάλει την λήθη επιβραβεύοντας τους παρανομούντες και νομιμοποιώντας τα τετελεσμένα της παρανομίας τους.

Η ΛΗΘΗ όμως αποδείχτηκε ότι μπορεί να συντελεσθεί από την ίδια τη ζωή, αν δοθούν στον λαό του νησιού, Ελληνοκύπριους και Τουρκοκύπριους, οι δυνατότητες να επικοινωνούν, να συνεννοούνται και να προσπαθούν από κοινού να σχεδιάζουν το μέλλον τους. Αυτό φάνηκε άλλωστε πρόσφατα, όταν επιτράπηκε η ελεύθερη επικοινωνία ανάμεσα στους δύο τομείς, οπότε όλοι παρατήρησαν ότι οι δύο κοινότητες μπορούν και θέλουν να ζήσουν αρμονικά. Τόσο που θορυβήθηκε ο Ραούφ Ντενκτάς και πήρε πίσω το μέτρο, την πρωτοβουλία του οποίου είχε, για άλλους λόγους φυσικά, ο ίδιος.

ΟΙ ΑΜΑΡΤΙΕΣ βεβαίως που συνοδεύουν και την ελληνική πλευρά είναι πολλές. Το πραξικόπημα που στάθηκε αφορμή για την εισβολή ήταν έργο του Ιωαννίδη και των λοιπών αξιωματικών της ελληνικής χούντας. Μην ξεχνάμε άλλωστε ότι η εισβολή και κατοχή της Κύπρου υπήρξε και μια σοβαρή αιτία για την τελική ανατροπή της χούντας και την αποκατάσταση της δημοκρατίας στην Ελλάδα. Και, με την ευκαιρία, είναι περίεργο που ο φάκελος της Κύπρου εξακολουθεί να μένει κλεισμένος σαν επτασφράγιστο μυστικό στο ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών. Αυτό όμως δεν αποτελεί λόγο για να υποστεί η Ελλάδα –ολόκληρος ο ελληνισμός– μια νέα ήττα στο Κυπριακό, στο οποίο επενδύει εδώ και δεκαετίες.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΑΝΑΝ

ΣΧΕΔΙΑΖΕΙ

ΚΙΚΟΥΦΟΤΟΓΡΑΦΟΣ43

ΚΥΠΡΟΣ: Τώρα τι λέμε;

ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ Κόφι Ανάν, στη Λουκέρνη, στενάζει... Αλλά για ποιο σχέδιο μιλάμε – για το υπ. αρ. 3 ή για το υπ. αρ. 4; Φαίνεται ότι και οι ίδιοι οι μετέχοντες, οι συνομιλητές, έχουν χάσει τον λογαριασμό, καθώς η ουσία δεν βρίσκεται, φυσικά, στην αρίθμηση, αλλά στο περιεχόμενο του κάθε σχεδίου! Πάντως, και με βάση τα όσα ανακοινώθηκαν το πρωί της περασμένης Δευτέρας, «το νέο σχέδιο περιέχει δυσμενέστερες ρυθμίσεις για την ελληνοκυπριακή πλευρά, ενώ δέχεται και ικανοποιεί όλα τα βασικά αιτήματα των Τουρκοκυπρίων».

ΑΥΤΗ, τουλάχιστον, ήταν η εκτίμηση της πολιτικής ηγεσίας της Κύπρου, με τον πρωθυπουργό Κ. Καραμανλή να επισημαίνει, στις συναντήσεις του με τον Κόφι Ανάν και τον κοινοτικό επίτροπο Γκίντερ Φερχόιγκεν, ότι υπάρχουν, στο νέο κείμενο, «σοβαρά προβλήματα ασυμβατότητας με το κοινοτικό κεκτημένο». Όσο για την τουρκική και τουρκοκυπριακή πλευρά εμφανίζεται, μέχρι στιγμής, ικανοποιημένη. «Ο Ντενκτάς, άλλωστε, αγρυπνεί»... Αλλά ενδεικτική είναι και η άποψη ορισμένων τουρκικών ΜΜΕ, τα οποία, χρησιμοποιώντας ποδοσφαιρική φρασεολογία, αποφαινόνται ότι «το παιχνίδι πήγε

καλά, τώρα, όμως, παίζουμε παράταση, συνεπώς το πρόβλημα είναι να μη δεχθούμε, την τελευταία στιγμή, κάποιο γκολ»!

ΠΡΟΣ ΤΙ Η ΤΟΣΗ ΠΡΕΜΟΥΡΑ;

ΤΟ ΑΝΤΙ, ως περιοδική έκδοση, αδυνατεί, φυσικά, να καλύψει τις συνομιλίες της Λουκέρνης, όπως αποκρυσταλλώνονται, από ώρα σε ώρα. Έτσι, δεν αποκλείεται, όταν θα διαβάζονται οι γραμμές αυτές, οι συνομιλίες να έχουν κλείσει και οι όποιες συμφωνίες να έχουν παραπεμφθεί στα δημοσηφίσματα για τα περαιτέρω. Μέχρι τότε, όμως, τα ερωτήματα για τα σχέδια Ανάν, την πολιτική Ανάν, τις πιέσεις Ανάν (και όλων όσων βρίσκονται πίσω από τον γενικό γραμματέα του ΟΗΕ, Ανάν), πληθαίνουν! *Προς τι η τόση πρεμούρα; Και κατά ποια λογική όλα πρέπει να τακτοποιηθούν πριν από την 1η Μαΐου, ημερομηνία (αναπόδραστης) ένταξης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση;*

ΑΛΛΑ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ερωτήματα και άλλης τάξεως: Από πότε ο κ. Τόνι Μπλερ, βρετανός πρωθυπουργός, ενδιαφέρεται περισσότερο από τον έλληνα πρωθυπουργό, για... λύση του Κυπριακού, ώστε να ζητεί από τον Κ. Κα-

ραμανλή «να παρέμβει στην κυπριακή κυβέρνηση», για την αίσια έκβαση των συνομιλιών; Αλλά και ποιος όρισε τον Τζορτζ Μπους Μέγιστο Ποντίφικα του Κυπριακού, ώστε –ουσία– ο γενικός γραμματέας του ΟΗΕ να παίζει, σήμερα, το παιχνίδι της αμερικανικής πολιτικής στη γύρω περιοχή;

«ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗ» ΚΑΙ ΚΥΠΡΟΣ

ΘΑ ΑΝΤΙΛΕΧΘΕΙ, ίσως, ότι η επανένωση του νησιού και η «σταθεροποίηση» της περιοχής καθόλου δεν βλάπτουν. Σωστά. Το θέμα είναι τι είδους «σταθεροποίηση» και τι ρόλο επιφυλάσσουν στην Τουρκία, για τη σταθεροποίηση αυτή, ο Μπους και οι περί τον Μπους, σε συνάρτηση με τα γενικότερα αμερικανικά σχέδια. Εντάξει, η Τουρκία είναι μια αξιόλογη περιφερειακή δύναμη, η οποία –κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις– θα μπορούσε να επηρεάσει θετικά άλλες ισλαμικές χώρες, κ.λπ.

ΑΛΛΑ ΓΙΑΤΙ όλα τα παραπάνω πρέπει να γίνουν εις βάρος της Κύπρου; Και πόσο θα βοηθήσει, στην ειρηνική συμβίωση των δύο σύννοικων στοιχείων, η παραμονή, επί κυπριακού εδάφους, 6.000 ανδρών του τουρκικού στρατού εισβολής ως το 2011 ή 3.000 ανδρών,

ΕΤΟΙΜΑΣΤΗΚΑΝ ΑΚΟΜΗ ΔΥΟ ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ ΑΝΤΙ (2002)

Είναι έτοιμοι και διατίθενται από τα γραφεία του περιοδικού
(Δημοχάρους 60, Αθήνα 115 21)

δύο ακόμα τόμοι του ΑΝΤΙ που συμπεριλαμβάνουν τα τεύχη
754 έως και 766 (ο 56ος)
και 767 έως και 778 (ο 57ος).

Θα βρείτε επίσης τους τόμους των προηγούμενων ετών

του ίδιου στρατού, ως το 2018; Από την άλλη, πώς νοείται ένας παγκόσμιος οργανισμός ειρήνης, όπως είναι ο ΟΗΕ, να εκπονεί ένα τέτοιο διαβολικό σχέδιο που να επιτρέπει την εγκατάσταση, στα «τουρκοκυπριακά εδάφη», Ελληνοκυπρίων σε ποσοστό μόλις 18% (αρχικά ήταν 21%) και αυτό, υπό την αίρεση ότι η εφαρμογή της διάταξης θα έχει ισχύ (θα ξεκινήσει) όταν το κατά κεφαλήν εισόδημα των Τουρκοκυπρίων φθάσει το 85% των Ελληνοκυπρίων! (Σήμερα είναι 30%).

ΟΡΙΣΜΕΝΟΙ θα υπομνήσουν, βέβαια, ότι, από την τουρκική εισβολή ως σήμερα, κύλησαν 30 χρόνια. Και ότι, εφόσον δεν αξιωθήκαμε (ελλαδική και ελληνοκυπριακή ηγεσία) να «τα βρούμε» με τους Τούρκους, δικαίως, σήμερα, ο Κόφι Ανάν, και οι περί αυτόν, έφθασαν να ορίζουν ακόμα και τα χρώματα της κυπριακής σημαίας, ακόμα και τις στροφές του κυπριακού εθνικού ύμνου!

ΤΟ «ΝΑΙ» ΚΑΙ ΤΟ «ΟΧΙ»...

ΩΣΤΟΣΟ, το πρόβλημα είναι «τώρα τι λέμε;» – ακριβέστερα τι λέει ο κυπριακός λαός και πώς θα συμπεριφερθεί την ώρα των δημοψηφισμάτων. Μέχρι στιγμής, ορισμένες δημοσκοπήσεις που έγιναν (με κάλπη) ανεβάζουν το ποσοστό των «όχι», στις ελεύθερες περιοχές, στο 94%. Όμως, το ποσοστό αυτό δεν μπορεί να θεωρηθεί δεδομένο και, φυσικά, θα είναι τε-

λείως διαφορετικό αν τα κυπριακά κόμματα (το ΑΚΕΛ και ο Συναγερμός, κατά κύριο λόγο) τοποθετηθούν θετικά απέναντι στο τελικό σχέδιο Ανάν.

ΠΑΝΤΩΣ, όπως διαμορφώνονται σήμερα τα πράγματα, ούτε η ελληνική, ούτε η κυπριακή κυβέρνηση δέχονται να υπογράψουν οποιοδήποτε σχέδιο συμφωνίας (όπως ζητούν ο Ανάν και οι

προκύψει», στην περίπτωση που η τουρκοκυπριακή πλευρά πει «ναι» και η ελληνοκυπριακή «όχι» στα δημοψηφίσματα, το μόνο βέβαιο είναι ότι καμιά δύναμη ή τρικλοποδιά δεν μπορούν ν' ανακόψουν την ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ενδέχεται να υπάρξουν, όμως, άλλα ενδεχόμενα:

α) Να εκβιασθεί η ελληνική κυβέρνηση, με αφορμή τους Ολυμπιακούς. [Τα σχετικά διλήμματα ή εκβιάσεις δεν χρειάζεται να διατυπωθούν.]

β) Να αρχίσει μια βιομηχανία «αναγνώρισης της “Τουρκικής Δημοκρατίας της Β. Κύπρου”», αρχής γενομένης από ορισμένα – φίλα προσκείμενα στις ΗΠΑ ή τη Βρετανία ή την Τουρκία – ισλαμικά κράτη. [Η περίπτωση «ενσωμάτωσης» της Β. Κύπρου στην Τουρκία, μάλλον θα πρέπει ν' αποκλεισθεί, εφόσον η Τουρκία επιζητεί την ένταξή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση.]

γ) Το «κράτος Ντενκτάς» να αυτοανακηρυχθεί «ανεξάρτητο κράτος». Μόνο που το σύνορο μεταξύ «κράτους Ντενκτάς» και Κυπριακής Δημοκρατίας, θα είναι, στην ουσία, σύνορο μεταξύ Τουρκίας και Κυπριακής Δημοκρατίας.

ΥΠΑΡΧΕΙ, όμως, και η περίπτωση αναβολής των δημοψηφισμάτων και συνέχισης των συνομιλιών και μετά την 1η Μαΐου. Qui vivra...

ANTHNP

Αμερικανοί) πριν από τη διενέργεια των δημοψηφισμάτων. Ως προς το τι «θα προκύψει» ή «μπορεί να

Γραφτείτε συνδρομητές στο Αντί

Το Αντί κυκλοφορεί από τη Μεταπολίτευση, συνεχίζοντας μιαν ιστορία που άρχισε μέσα στη δικτατορία. Στα τεύχη του καταγράφεται η πολιτική και πολιτιστική ζωή της χώρας.

Γραφτείτε συνδρομητές στο Αντί

για να εξασφαλίσετε τη συνεχή και αντικειμενική ενημέρωσή σας.

ΠΑΣΟΚιές

- Πολύ κλάψα από την εφημερίδα που στήριζε και στηρίζει –με τα μπουνιά– την «Αλλαγή» και χρησιμοποιεί ως άλλοθι και για την τιμή των όπλων (και της κυκλοφορίας της) 3-4 δημοσιογράφους που λένε τα σύκα-σύκα και τη σκάφη-σκάφη.
- Πολλές σελίδες καθημερινά για το τι έφταιξε και έχασαν οι κολλητοί τους την εξουσία από τη Δεξιά (ή, κατά Σημίτη, Δεσκά), λες και οι δικοί τους ήταν Αριστεροί!
- Το σύνολο των βαρόνων του ΠΑΣΟΚ μιλούν για κάποια λάθη που έγιναν (χωρίς να τα προσδιορίζουν) και για φαινόμενα αλαζονείας (χωρίς να φωτογραφίζουν τους αλαζόνες).
- Βρε μπαγασάκηδες, δεν έχετε καθρέφτες στα σπίτια σας;
- Συγγνώμη, στις επαύλεις σας ήθελα να γράψω
- Ωραίος και ο γραμματικομαρξιακός των Χανίων που διέγινωσε ότι το κόμμα του έφερε πρώτη την Ελλάδα, αλλά δεν κοίταξε τον πολίτη.
- Σωστός ως προς το πρώτο σκέλος της ανάλυσής του –αλά Τσουκαλά–, λάθος ως προς το δεύτερο.
- Στο πλαίσιο της «Συμμετοχικής Δημοκρατίας» η George L.T.D. εκχώρησε τη δομική αντιπολίτευση για την επάρατο στα κανάλια και τα ταμπλόιντ των Τεγόπουλου-Λαμπράκη-Μπόμπολα!

ΣΚΕΦΤΕΙΤΕ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΑ!

Αν κάτι έλειπε από την εξωτερική πολιτική του ΠΑΣΟΚ, ήταν η αίσθηση ιστορίας και βάθους χρόνου, καθώς το παν εξαντλείτο στις ανάγκες του τώρα και στις τρέχουσες πολιτικές συγκυρίες. Οι διπλωματικοί σύμβουλοι του κ. Σημίτη, π.χ. ο πρέσβης Κ. Ζέπος, ακολουθώντας μια λογική αυτόματου πιλότου αντιμετώπισαν την Ε.Ε. ως θέσφατο και την ελληνοτουρκική προσέγγιση ως καλής θελήσεως με μόνο «δότη» συναισθημάτων και φιλίας την Ελλάδα. Από την άλλη, την απέναντι πλευρά η επιθετικότητα υπέφωσκε πίσω από τα τραπεζώματα ήπιας πολιτικής και τα ζειμπέκικα συναδέλφωσης. Ιδού όμως πού οδήγησε αυτή η Realpolitik. Η Τουρκία με την πλάτη στον τοίχο ως πριν λίγο και με τη δαμόκλειο σπάθη της εισόδου της στην Ε.Ε. επί του τραχήλου, κερδίζει σήμερα και σε εντυπώσεις και σε ουσία. Η Ελλάς, όλα αυτά τα χρόνια, δεν ενημέρωσε επί των πάγιων εθνικών θεμάτων ούτε τις ΗΠΑ, ούτε την Ευρώπη, ούτε την γείτονα. Με μια διπλωματία καλών τρόπων, συγκατάβασης, συναίνεσης και αβρών προσφορών οδηγήθηκε, χωρίς και η ίδια να το καταλάβει, στον ενδοτισμό. Τώρα οι ΗΠΑ πιέζουν έχο-

ντας συνηθίσει να μεταχειρίζονται την Αθήνα σαν σάκο του μποξ.

Αλλά και οι Βρυξέλλες αντιδρούν βλέποντας την «ευρωπαϊκή» Αθήνα να μην στέργει στο ξεπούλημα του εθνικού της προσώπου. Γιατί, όπως και να το κάνουμε, η ιστορία εκδικείται όσους δρουν ερήμην της. Ή όσους την ερμηνεύουν με τεχνοκρατικές συνταγές. Οι Τούρκοι ενώπιον των εθνικών τους συμφερόντων δεν υποχωρούν ούτε βήμα, οι ΗΠΑ επείγονται για τα δικά τους παγκόσμια συμφέροντα να παραχωρήσουν στην γείτονα ευρωπαϊκή carte visite και η Αθήνα οφείλει κατά την παγία συνήθειά της, δηλαδή όπως τους έμαθε, να συμφωνήσει σκεπτόμενη «ευρωπαϊκά» (δηλαδή αμερικανικά). Τα Ίμια τώρα πληρώνονται και η πολιτική της ζειμπεκιάς οφείλει σήμερα να διαλέξει ή πυρρίχιο ή χορό της κοιλιάς (και μάλιστα με φιγούρες στο πάτωμα).

Τα δημοσιογραφικά παπαγαλάκια έχουν ήδη αρχίσει τους θρήνους για τις επερχόμενες συμφορές. Ούτως ή άλλως όμως τα εθνικά μας θέματα είναι μονόδρομος. Δεν γίνεται αλλιώς.

Στέφανος Προτεστάκις

ZABOLIEΣ

30 Μαρτίου, ώρα τέσσερις το απόγευμα. Ο υπουργός Πέτρος Μολυβιάτης ζητεί εσπευσμένα στο τηλέφωνο τον πρόεδρο του ΣΥΝ Νίκο Κωνσταντόπουλο για να τον ενημερώσει ως προς τα τεκταινόμενα στην Ελβετία και για να του στείλει με δισκέτα την τελευταία, σχοινοτενή εκδοχή του σχεδίου Ανάν. Η δυσκολία επικοινωνίας δεν κάμπει την επιμονή του έλληνα υπουργού. Fair play. Ο Κωνσταντόπουλος εκφράζει ανάλογα την ικανοποίησή του. Την ίδια πάνω-κάτω στιγμή ο Γιώργος Παπανδρέου διατυπώνει τη δυσαρέσκειά του, προβάλλοντας ελλιπή ενημέρωση, και το θέμα γίνεται είδηση στα κανάλια. Είναι δυνατόν όμως να έχει ενημερωθεί ο πρόεδρος του ΣΥΝ και να έχει αγνοηθεί ο αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης;

Αυτές τις στιγμές χτυπήματα κάτω απ' τη ζώνη για δημιουργία εντυπώσεων είναι ανεπίτρεπτα.

Μ.Σ.

ΑΝΟΙΓΟΥΝ ΟΙ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΚΟΚΚΑΛΗ

Το Αντί όδευε προς το τυπογραφείο, όταν δημοσιογραφικές πληροφορίες από την Ευελπίδων επιβεβαίωσαν αυτό για το οποίο επιμένουμε τόσα χρόνια: όταν η δικαιοσύνη δεν παρεμποδίζεται, οδηγεί στην αποκάλυψη της αλήθειας. Το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών Αθηνών αποφάσισε να συνεχισθεί η κύρια ανάκριση για την υπόθεση Κόκκαλη και, το κυριότερο, να ανοίξουν όλοι οι τροφοδότες λογαριασμοί του διαπλεκόμενου μεγαλοεπιχειρηματία όπου κι αν υπάρχουν (Γερμανία, Ελβετία κ.λπ.). Όπως επανειλημμένα έχει γράψει το Αντί –το οποίο πρώτο αποκάλυψε τους επίμαχους λογαριασμούς–, υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις ότι μεσω αυτών των λογαριασμών χρηματοδοτήθηκε η άλωση –επί ΠΑΣΟΚ– του ΟΤΕ και των Ελληνικών Τηλεπικοινωνιών. Όπως λοιπόν είχε φροντίσει –αλλά ματαίως– να προειδοποιήσει η Αυριανή, η συνέχεια αναμένεται συγκλονιστική, «θα γκρεμιστεί η μισητή Ελλάδα».

Ν.Γ.

ΕΡΓΑΤΙΚΑ ΑΤΥΧΗΜΑΤΑ

Ο θάνατος ενός ακόμη εργάτη, στο εργοτάξιο αυτή τη φορά του Μετοχικού Ταμείου Στρατού, ήρθε να επιβεβαιώσει με τον πιο τραγικό τρόπο την σοβαρή έλλειψη μέτρων ασφαλείας στους εργασιακούς χώρους. Από την αρχή του χρόνου οι νεκροί στα εκτελούμενα έργα των Ολυμπιακών Αγώνων έφτασαν τους 16, ενώ από τις αρχές του 2000 ο αριθμός των θυμάτων ανέρχεται σε 63. Γεφύρι της Άρτας αρχίζουν να θυμίζουν τα ολυμπιακά και άλλου είδους έργα – όπως αυτό στο οποίο σημειώθηκε ο πρόσφατος θάνατος του αιγύπτιου εργάτη, στο ΜΤΣ στη Σταδίου. Για να δέσουν γερά το τσιμέντο και να τελειώσουν μια ώρα αργότερα οι εργασίες, φαίνεται ότι απαιτείται να ποτισθούν τα θεμέλια με ανθρώπινο αίμα (σε πείσμα του εθίμου που θέλει να σφάζεται ένας κόκορας στα θεμέλια ενός σπιτιού). Οι συνθήκες του –δίχως υπερβολή– εργασιακού μεσαίωνα ζουν και βασιλεύουν στην Ελλάδα, δεδομένου ότι οι περισσότεροι από αυτούς τους εργάτες είναι υποχρεωμένοι να δουλεύουν σχεδόν 14 ώρες για μεροκάματο 30 ευρώ. Και χωρίς να είναι η πλειοψηφία από αυτούς ασφαλισμένοι. Το αξιοσημείωτο είναι μάλιστα ότι διατυπώνονται παράπονα για το ότι μετά τους Ολυμπιακούς θα σημειωθεί ύφεση στον κατασκευαστικό κλάδο, δίχως κάποιος να υπολογίζει τον ανθρώπινο παράγοντα. Ή μάλλον να έχουμε την απαίτηση για το καλό της οικονομίας μας να συνεχίζονται αυτά τα έργα με όποιο τίμημα. Σαν να έχει αναλάβει την κατασκευή ένας αόρατος στρατός ασήμαντων ανθρώπων, για τους οποίους δεν είμαστε υποχρεωμένοι να γνωρίζουμε το παραμικρό.

ΠΑΣΟΚιές

- Γιατί όντως η χώρα μας είναι πρώτη στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Στην ανεργία, τον πληθωρισμό, το δημόσιο χρέος, τον ξένο δανεισμό, τα ελλείμματα, τις περιφερειακές ανισότητες, τη διαφθορά, την αποβιομηχάνιση και τους νεόπτωχους.
- Αλλά, συναγωνιστή, το «σύστημα» ΠΑΣΟΚ κοίταξε και παρακοίταξε ορισμένους πολίτες: προμηθευτές δημοσίου, εμπόρους όπλων, μεσάζοντες, μελετητές, ξενοδόχους, εφοπλιστές, εργολάβους, τραπεζίτες, σχολάρχες, φροντιστές, ιδιοκτήτες ΜΜΕ. Δεν είναι και λίγοι, αν κάνουμε το λογαριασμό.
- Ο Κουρής όμως, γιατί τους τη λέει;
- Καθηγητής στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο κ. Σαββόπουλος, όπως παλιότερα ο Ψυχάρης στο Πάντειο!
- Στην παρουσίαση του βιβλίου του την περασμένη βδομάδα του δόθηκε η ευκαιρία να τα (ξανα)κουβεντιάσει με τον ηγέτη του.
- Εμπρός για νέες ήττες, συναγωνιστές, αφού δεν θέλετε να αρκεστείτε στα «πανεπιστημιακά» σας καθήκοντα!
- Χάσαμε και το Λαλιώτη STOP.

Ν.Μολ.

ΤΟ ΣΚΟΤΕΙΝΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

Με την γνωστή ρητορική του δεινότητά ο Ευάγγελος Βενιζέλος τόνισε την ανάγκη να επινοήσει το ΠΑΣΟΚ «το πολιτικό αντικείμενο των επικείμενων ευρωεκλογών», αφού προηγήθηκε η από μέρους του αυτοκριτική περί των αιτιών των βουλευτικών εκλογών. Αφού λοιπόν τα «υποκείμενα» (ψηφοφόροι και μέλη του κόμματος) αδυνατούν να παράγουν μια νέα πολιτική πρόταση, τότε οι «εγκέφαλοι» του κινήματος καλούνται να εμψυχήσουν το νέο όραμα στην κοινωνία. Σιγά σιγά βέβαια, αφού πρώτα συνηθίσουν την παρουσία τους στα αντιπολιτευτικά έδρανα.

Σως

ΚΡΑΤΕΙΣΤΕ ΤΟΝ!

Αντικαθίστανται ένας-ένας οι «δημόσιοι λειτουργοί»: Διευθυντές Τραπεζών, Περιφερειάρχες, Γενικοί Γραμματείς κ.λπ., κ.λπ. Δεν είναι δικής μας αρμοδιότητας – κάποιον φεύγουν, κάποιον έρχονται ή αλλιώς οι δικοί «τους» φεύγουν, οι δικοί «μας» έρχονται. Εμείς από μακριά, μια σύσταση θέλαμε να κάνουμε στον κ. Καραμανλή ως υπουργό Πολιτισμού και την κυρία Γιάννα: Προς Θεού κρατείστε τον Κωνσταντίνο Τσουκαλά στο πόστο του «αρχηγού» των Εθελοντών. Μην τον αντικαταστήσετε. Του πάει τόσο πολύ!

ΥΠΕΡΒΑΣΗ

Οι πρώτες εικόνες του νέου πρωθυπουργού είναι ευχάριστα θετικές. Μετρημένος, σοβαρός, παρουσιάζεται ως απόλυτος κυρίαρχος του εσωκομματικού παιχνιδιού και δίνει προς τα έξω την αίσθηση της ασφάλειας και της δύναμης. Απ' την άλλη δύσκολα ξεχνιέται ότι έχει ν' αντιμετωπίσει τους ογκόλιθους του Κυπριακού, των Ολυμπιακών Αγώνων, αλλά και τα τεράστια δημοσιονομικά ανοίγματα, αφού το παλιό καθεστώς φεύγοντας πήρε ακόμη και τους σκληρούς δίσκους από τους υπολογιστές – αλλά και τους υπολογιστές τους ίδιους –, για να μην αφήσει κανένα πειστήριο του εγκλήματος.

Αυτά ως προς τον Καραμανλή, τον Μολυβιάτη, την Κουτσίκου, τον Κακλαμάνη ή τον Ρουσσόπουλο. Από κει όμως και πέρα το χάος. Η Ν.Δ., η λαϊκή δεξιά, μπορεί μεν να έχει την καλή πρόθεση για κάθαρση του δημόσιου βίου και για τη λειτουργία ενός ηθικού συστήματος συμπεριφορών εκεί που το ΠΑΣΟΚ είχε επιβάλει «κοινωνικοποιημένες» την παραβατικότητα και την ανομία, αλλά οφείλει να το αποδείξει με συγκεκριμένες πολιτικές ενέργειες. Τα ευχολόγια δεν επαρκούν – οι άνθρωποι απαιτείται να κυβερνήσουν. Επίσης χρειάζονται και στελέχη αξιόπιστα και ευρύνοια που θα διεκπεραιώσουν αυτή την πολιτική πέραν των κομματικών στεγανών ή των δεξιόστροφων συνθημάτων. Θα μου πείτε ότι είναι πάρα πολύ νωρίς. Συγχρόνως όμως είναι και πάρα πολύ αργά. Ο Καραμανλής εξελέγη με αντιπασοκικές ψήφους για να πραγματοποιήσει την υπέρβαση. Ο ίδιος υποσχέθηκε άρση των κομματικών –όχι των ιδεολογικών– στεγανών, επανίδρυση του κράτους, επιβολή αξιοκρατίας, αποκατάσταση της δικαιοσύνης και χρησιμοποίηση των αρίστων, ώστε να υπερκεραστεί η λογική των «δικών μας παιδιών» και της καθεστωτικής νοοτροπίας η οποία εξάλλου και καταβαράθρωσε το ΠΑΣΟΚ. Συνελόντι ειπείν, τώρα η Ν.Δ. οφείλει να κυβερνήσει σαν Ν.Δ. κι όχι ως διαχειρίστρια των επιλογών και των αδιεξόδων του

ΠΑΣΟΚ. Στην ουσία έχουμε τη Ν.Δ. στην κυβέρνηση αλλά το ΠΑΣΟΚ να κουμαντάρει αλώβητο ολόκληρη τη δημόσια διοίκηση μέσω των χιλιάδων συμβούλων, εντεταλμένων, μελών Δ.Σ., κομματικών εμπιστών κ.λπ. Γιατί λίγο πριν φύγουν οι προηγούμενοι «διοκτές» του κράτους, φρόντισαν να ανανεώσουν συμβάσεις, να αποκαταστήσουν νομικά «ημετέρους» και άρα να δεσμεύσουν τους διαδόχους τους με μια απίστευτη στρατιά φίλων.

Άνθρωποι που διεπλάκησαν, εξαγοράστηκαν, αυθαιρέτησαν, έδειξαν σε κάθε επίπεδο τη μικρόνοια, την αγραμματοσύνη και τον κομματισμό τους, κρατούν ακόμη το διοικητικό δεσμεύν και λύειν μιας κυβέρνησης που επαγγέλθηκε την υπέρβαση προς τα εμπρός και την άρση των μικροκομματικών προαπαιτούμενων.

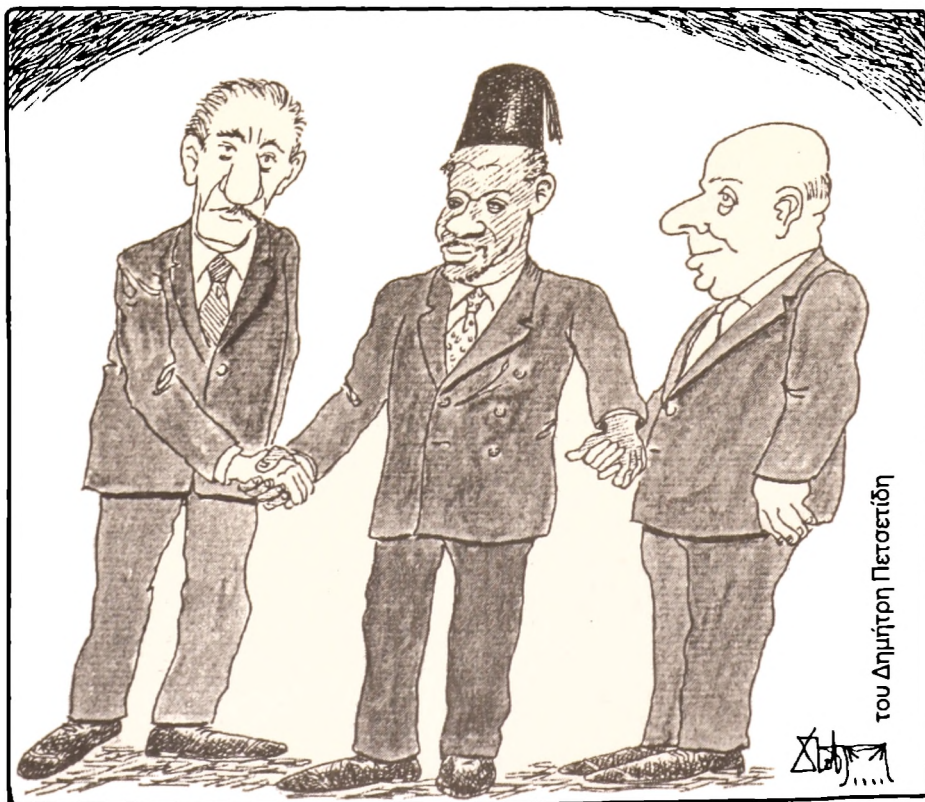
Η νέα γενιά αυτού του τόπου αποτελεί μια ελπίδα. Ο σαρανταοκτάρης πρωθυπουργός οφείλει να εμπιστευθεί τους νέους αλλά και τους νεότερους ακόμη, ώστε ν' αλλάξει τη μελαγχολική, τη γερασμένη φυσιογνωμία αυτού του τόπου. Εξάλλου νεανικές ψήφοι τού έδωσαν το προβάδισμα, δηλαδή άνθρωποι που δεν έχουν βιολογική σχέση ούτε με την μετεμφυλιακή αρά, ούτε ακόμη-ακόμη με το όνειδος της δικτατορίας. Απ' την άλλη, αυτή η έλλειψη φυσικής μνήμης οφείλει να πληρωθεί από την γόνιμη παρουσία ιστορικής γνώσης και κρίσης. Οι πληγές μας δεν είναι φολκλόρ, αλλά αφορμή βαθιάς και ανιδιοτελούς εθνικής αυτογνωσίας. Ο νέος πρωθυπουργός κατάκτησε την κορυφή συγκρουόμενος με πανίσχυρα οικονομικά συμφέροντα και χωρίς να προσκυνήσει τα εξίσου πανίσχυρα όσο και διεφθαρμένα ΜΜΕ. Υποσχέθηκε τιμωρία των αρχιερέων της διαπλοκής αλλά και υπέρβαση των αδιεξόδων και της υφέρπουσας κοινωνικοπολιτικής κρίσης. Όσο περνά ο καιρός γίνεται όλο και πιο αντιληπτό πως και για τον ίδιο και για τον τόπο η υπόσχεση της υπέρβασης αποτελεί δραματικό και μονοσήμαντο πλέον μονόδρομο.

Μάνος Στεφανίδης

ΣΥΝΕΠΕΙΑ

Ωραίος ο Παλαιοκρασσάς! Αφού διεξήγαγε έναν κοπιώδη προεκλογικό αγώνα και απέσπασε δια της ψήφου την εμπιστοσύνη των συντοπιτών του, έφθασε η ώρα να εγκαταλείψει τα κοινοβουλευτικά έδρανα για να διοριστεί διοικητής της ΔΕΗ! Τι απομένει στους ψηφοφόρους του από το να στηθούν έξω από το γραφείο του διεκδικώντας πάραυτα τον διορισμό τους εις τις υπηρεσίες της εν λόγω επιχείρησης; (Για φαντάσου! Αυτός ήταν που δήλωνε πως δεν τον ενδιαφέρει η ενεργός πολιτική).

Σως

του Δημήτρη Πετσέτιδη

ΤΑ ΚΙΤΡΙΝΑ ΦΥΛΛΑ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

Η εκτίμηση του Ν. Κωνσταντόπουλου στη σύνοδο της ΚΠΕ του ΣΥΝ το περασμένο Σάββατο πως «το εκλογικό αποτέλεσμα είναι θετικό», αφήνει λίγα περιθώρια αισιοδοξίας για το μέλλον της δημοκρατικής αριστεράς. Το ποσοστό του 3,26% μπορεί να έφερε ανακούφιση, μπορεί να εξασφάλισε την πολύτιμη εκπροσώπηση του ΣΥΝ στη Βουλή, όμως στην παρούσα συγκυρία, μόνο μια μίξερη πολιτική αντίληψη μπορεί να το καλωσορίζει ως «θετικό». Ο ΣΥΝ, και τα νέα κινήματα που φιλοδοξεί να εκπροσωπήσει, είναι ένας κόσμος πολιορκημένος. Γι' αυτό και κάθε προσπάθεια συμφιλίωσής του με τις συνθήκες που τον περιβάλλουν δεν μπορεί παρά να ισοδυναμεί με τη διαιώνιση της παραμονής του στη σημερινή κατάσταση πολιορκίας.

Ευτυχώς όμως η ομιλία του προέδρου του ΣΥΝ περιείχε και κάποιες ελπιδοφόρες προτάσεις για μια έξοδο απ' τη χρόνια κρίση στην οποία βρίσκεται η Αριστερά. Ο Ν. Κωνσταντόπουλος μίλησε για την «ανάγκη ενός συνολικού πολιτικού σχεδίου» που θα προσδιορίζει «την ιδεολογικο-πνευματική και ηθικο-κοινωνική παρουσία» του ΣΥΝ. Στο βαθμό που η πρόταση αυτή δεν συνιστά ένα ακόμα σχήμα λόγου, θα ήταν ευχής έργο να δοθεί σύντομα ένας σαφέστερος προσδιορισμός του τρόπου εκπόνησης αυτού του «συνολικού πολιτικού σχεδίου», και συγκεκριμένα του τρόπου με τον οποίο θα μπορούσε να αρθρωθεί μέσα από αυτό ένας πραγματικά ανανεωμένος ιδεολογικός λόγος.

Στην ίδια εισήγηση, ο πρόεδρος του ΣΥΝ επέκρινε επίσης τη στείρα λειτουργία των «τάσεων», τη διόλου ικανοποιητική λειτουργία των κομματικών οργανώσεων, την απόσταση που χωρίζει τη βάση από τα κεντρικά όργανα του κόμματος και «τον παραγοντισμό ως φαινόμενο διατασικό». Από μόνη της όμως η ορθή αυτή κριτική απέχει πολύ από την εξάλειψη αυτών των φαινομένων. Εκείνο που θα έκρινε τη σοβαρότητα με την οποία αντιμετωπίζονται τα προβλήματα αυτά, δεν θα ήταν τίποτα ολιγότερο από τον προσδιορισμό συγκεκριμένων μέτρων για μία οργανωτική μεταρρύθμιση του ΣΥΝ, ιδιαίτερα στο επίπεδο της βάσης. Μια τέτοια μεταρρύθμιση θα ήταν ένα εξίσου σημαντικό δεύτερο σκέλος το οποίο, μαζί με την ιδεολογική ανανέωση, επιβάλλεται να ενταχθεί στο «συνολικό πολιτικό σχέδιο» που προτείνει η ηγεσία.

Από την εισήγηση ωστόσο απουσίαζε δυστυχώς κάθε αναφορά στην ανάγκη άρθρωσης ενός σαφέστερου προγραμματικού λόγου. Ας ειπωθεί, για πολλοστή φορά, ότι το μέλλον της σύγχρονης Αριστεράς δεν πρόκειται να χαρεί καλύτερης μεταχείρισης από την κοινωνία όσο λείπει από τις πολιτικές της ένα σύγχρονο μοντέλο για τη διαχείριση της οικονομίας. Σε τελική ανάλυση, ο ΣΥΝ πρέπει να τοποθετηθεί επιτέλους με σαφήνεια πάνω σε κρίσιμα θέματα, όπως η σχέση κράτους-αγοράς μέσα στην οικονομία, η προοπτική της «αυτοδιαχείρισης» των επιχειρήσεων μέσα από μια ριζική μεταρρύθμιση του εργασιακού δικαίου και, τέλος, να εξετάσει σοβαρά την προοπτική του μοντέλου της «οικονομίας των μερισματούχων» ως εναλλακτική προοπτική στον κρατισμό και στις ιδιωτικοποιήσεις.

Η μόνη πολιτική στρατηγική επιτυχίας που διαγράφεται σήμερα για την Αριστερά είναι η ολομέτωπη επιστροφή της προς

τις δυνάμεις της κοινωνίας. Για να καρποφορήσει όμως η συμμαχία της με την κοινωνία, είναι ανάγκη τα κόμματά της να διαβάζουν σωστά όσα μηνύματα της στέλνουν οι πολίτες. Δυστυχώς το μήνυμα των εκλογών της 7ης Μαρτίου δε φαίνεται έχει ληφθεί από την ηγεσία και τα στελέχη του ΣΥΝ. Γι' αυτό είναι πολύ αμφίβολο αν τελικά οι διακηρύξεις περί «συνολικών πολιτικών σχεδίων» θα αποκτήσουν ποτέ ένα νόημα βαθύτερο της εμπνευσμένης ρητορείας που τα εξαγγέλλει.

Αλ. Καζαμίας

ΡΥΠΑΝΣΗ ΚΑΙ ΒΙΤΡΙΝΑ

Ο Βόλος έχει ανακηρυχτεί ολυμπιακή πόλη, καθώς θα φιλοξενήσει αγώνες ποδοσφαίρου, αλλά όλο και πιο συχνά επανεμφανίζονται προβλήματα που καθιστούν αναγκαία την οριστική επίλυσή τους. Η αερορύπανση από το εργοστάσιο τσιμέντων της ΑΓΕΤ ολοένα και επιδεινώνεται, χρόνο με το χρόνο, με τους υπεύθυνους της επιχείρησης να αποφεύγουν να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα. Πρόσφατα η κλειστή λεκάνη του Παγασητικού κατακλύσθηκε από περίπου 500.000 κυβικά μέτρα αστικών λυμάτων που προκάλεσαν σοβαρή μόλυνση, και σύμφωνα με τις εκτιμήσεις θα χρειασθούν αρκετοί μήνες για τον αυτοκαθαρισμό της θάλασσας. Τα λύματα κατέληξαν χωρίς καμιά επεξεργασία στη θάλασσα λόγω εργασιών συντήρησης του αντλιοστασίου της Δημοτικής Επιχείρησης Ύδρευσης και Αποχέτευσης Βόλου. Δεν είναι όμως η πρώτη φορά που συμβαίνει κάτι τέτοιο, αφού στη δεκαετία του '80 και του '90 λύματα από βιομηχανίες του Βόλου και της Λάρισας καθώς και από ελαιοτριβεία χύνονταν συστηματικά στον Παγασητικό. Κατά τα άλλα η πόλη «καλλωπίζεται» για να προσελκύσει Έλληνες και ξένους για τους Ολυμπιακούς της επίδειξης και της τσαπατσουλιάς.

ΣΩ.ΛΕ

ΑΚΡΟΤΗΤΕΣ

Οι φαιδρότητες πηγαίνουν γάντι σε ορισμένους στο στράτευμα. Μια διμοίρια από το άγημα της σχολής υπαξιωματικών που συμμετείχε στην παρέλαση της 25ης Μαρτίου στην Αθήνα, καθώς απομακρύνονταν από την εξέδρα των επισήμων, φώναξαν το σύνθημα «1,2,3, τα σύνορα θα σπάσουμε, να μπούμε στην Τουρκία»! Ίσως πριν την παρέλαση είχαν παρακολουθήσει ιστορικές και πατριωτικές εκπομπές από το κανάλι του Καρατζαφέρη.

ΑΣΤΕΙΑ(;)

Πρώιμα βάλθηκε να μας φέρει την Πρωταπριλιά ο *Επενδυτής*, καθώς το προηγούμενο Σάββατο ανακοίνωσε ότι ο Δημήτρης Τσοβόλας θα είναι υποψήφιος για Πρόεδρος της Δημοκρατίας. Μέχρι να έρθει η ώρα της επίσημης ανακοίνωσης των υποψηφίων θα δούμε πολλές απωθημένες σκέψεις –και όχι τόσο «αθώες»– των δημοσιογράφων να έρχονται στο προσκήνιο, αποσκοπώντας να μεταθέσουν σε άλλο πεδίο το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης. Κάποιοι έσπευσαν να ρίξουν στο τραπέζι των συζητήσεων ακόμη και το όνομα της Αρβελέρ. Ιδέα κι αυτή αφού η Δεξιά δεν διαθέτει ελκυστικές πνευματικές προσωπικότητες για την αναβάθμιση του θεσμού.

Σως

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΚΗΔΕΙΩΝ «ΤΟ ΡΕΚΒΙΕΜ»

Αγαπώ το Σώμα Δίωξης Μεταναστών της Ε.Α. Πρώτα πρώτα γιατί οι μετανάστες γι-νήκανε για να διώκονται κι είναι γλύκα να είσαι διώκτης κι όχι διωκόμενος. Ύστερα γιατί το Σώμα είναι όλο ομορφόπαιδα, ψηλά, ευάερα, ευήλια. Δεν έχει κανέναν κοντόχοντρο, ζουμπά ή τάπα ανάμεσά τους. Διότι ο ψηλός και γεροδεμένος έχει και το ανάλογο επιβάλλον – στους άθλιους μετανάστες που μας πήρανε τις δουλειές. Και γιατί με κάνουν να νιώθω κι εγώ Άρεια. Τα παιδιά εισβάλλουν στα διάφορα λεωφορεία, βγάζουνε έξω ευγενέστατα διάφορους με φάτσα μετανάστη ή το ανάλογο χρώμα, τους ελέγχουνε, σύμφωνα με το Σύνταγμα πάντα, κι άμα δεν είναι εντάξει, τους πάνε όπου δει για τα περαιτέρω. Άμα είναι εντάξει, δεν τους παίρνουνε, τους αφήνουνε στη βροχή να περιμένουνε το επόμενο λεωφορείο. Σωστό; Απόλυτα σωστό και σύννομο. Αυτό εννοείται. Άντε τώρα ο άσχετος μαύρος τυπάς από τη Γκάντα ας πούμε, στη μέση του πουθενά, να καταλάβει ότι μόνο τα λεωφορεία από Θήβα επιτρέπεται να τον πάρουνε. Τ' άλλα απαγορεύεται. Κι είναι χρήσιμο να γίνονται αυτές οι μικρές πρόβες, για να συνηθίζουμε το μεγάλο ντου που θα ξεκινήσει μετά τους Ολυμπιx. Γιατί όταν στρωθούνε και ξεστρωθούνε όλα τα πεζοδρόμια που κάνανε ήσυ-

χα ήσυχα τη δουλειά τους και δεν πειράζανε κανέναν, και μπουνε κολονάκια και τσιμεντόπλακες όπου δε χρειαζότανε, για να γίνει η πρωτεύουσα κουκλί, και πουληθούνε κι όλα τα αδέσποτα για γούνα και κολλαγόνο, και φάει κι η μαρμάγκα όλους τους άστεγους, ε, τότε θα 'ρθει η μεγάλη στιγμή και για τους μετανάστες και το Σώμα Δίωξης Μεταναστών. Ίσως να μπορεί να κάτσει κανείς σ' ένα υπαίθριο καφενείο και να παρακολουθήσει σκηνές Χόλιγουντ, ίσως να βγούνε και πιστόλια, ποιος ξέρει.

Και για σκέψου, λίγο μετά το περιστατικό που ανύψωσε την άρεια συνείδησή μου τόσο πολύ, προχωράει λίγο το λεωφορείο και βλέπω μια επιγραφή «Γραφεία Κηδειών “Το Ρέκβιεμ”». Και λέω μέσα μου, ναι, για ένα ρέκβιεμ πρόκειται λοιπόν. Ρέκβιεμ όλων αυτών που ονομάζονται ελευθερία, ιδεολογία, ανθρωπισμός, ισότητα, ευγένεια, δίκαιο. Παραφράζοντας την κάμια στην *Αλίκη στη Χώρα των Θαυμάτων* θα έλεγα: «σημασία δεν έχει τι είναι νόμιμο και τι όχι, τι δίκαιο και τι άδικο. Σημασία έχει ποιος έχει τη δύναμη». Και για δεσ, η Ελλαδίτσα, η πά-λαι ποτέ ψωροκώστaina, που ξενιτευότανε κι έτρωγε ψωμί από τους Ευρωπαίους, τώρα κυνηγάει μετανάστες σα βέρο αμερικανάκι...

Μαρία Τσάτσου

YESMEN!

Απίστευτοι οι έλληνες δημοσιογράφοι –οι γνωστοί κνιτογιάπηδες– κατά την Ανάλυση των συνεπειών ως προς την Ελλάδα από την απόρριψη του σχεδίου Ανάν. Μόνο τουρκική επίθεση στην Ακρόπολη την επαύριο των δημοψηφισμάτων που δεν προανήγγειλαν. Και βέβαια ούτε λόγος για τα διπλωματικά αδιέξοδα που επισώρρευε η πολιτική Γιωργάκη-Σημίτη όλα αυτά τα χρόνια. Οι «ήπιες» επιλογές τους αν είχαν αγγίξει έστω και για λίγο τα θέματα ουσίας που χωρίζουν Ελλάδα και Τουρκία, δεν θα ήταν τώρα τόσο βαθύ το χάσμα και τόσο ανυπερβλήτη η –αμοιβαία– καχυποψία. Επίσης το Yes προς πάσα κατεύθυνση –ευρωπαϊκή και αμερικανική– μπορεί να καθιστά συμπαθή τους Yesmen –πολιτικούς, διπλωμάτες ή «έγκυρους» δημοσιογράφους–, αλλά υποσκάπτει σε βάθος χρόνου τα εθνικά δίκαια. Όπερ έδει δείξει.

Τζιμ Μπούκης

του Δημήτρη Πετροσιδη

Το σχέδιο Ανάν ως όργανο της αγγλικής πολιτικής

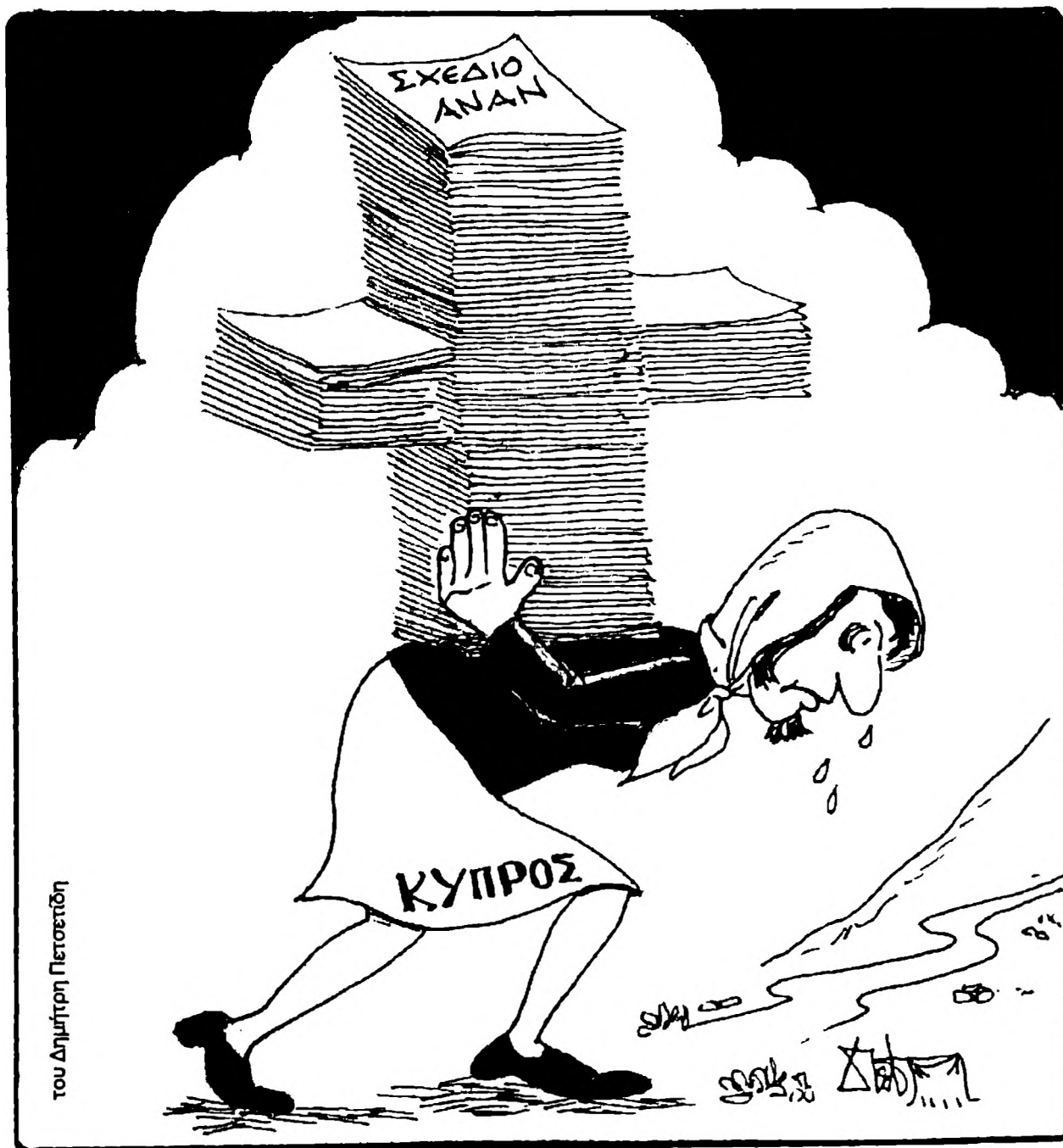
του Κώστα Γουλιάμου

ΛΟΥΓ

Εδώ και αρκετά χρόνια παρατηρείται ένα είδος διάβρωσης της κοινής γνώμης σε ό,τι αφορά ζητήματα σχεδίων διαπραγμάτευσης ή και σχεδίων επίλυσης του Κυπριακού. Η εν λόγω διάβρωση αποτελεί παράγωγο πρακτικών μηντιοποίησης επίσημων απόψεων και θέσεων τις οποίες ενισχύουν γνωμηγήτορες και γενικώς επικοινωνητές άμεσα συνδεδεμένοι με περιβάλλοντα εξουσίας. Ως διακοινωνητές των θεματολογικών στόχων της ενημερωτικής-επικοινωνιακής στρατηγικής είτε κυβερνητικών φορέων είτε νεαποικιοκρατικών δικτύων, συγκεκριμένοι γνωμηγήτορες συμμετέχουν ενεργά στην οικοδόμηση της ασύμμετρης πληροφόρησης.

Το φαινόμενο της ασύμμετρης πληροφόρησης είναι κυρίαρχο σε όλο το φάσμα του Κυπριακού και ειδικότερα στο βρετανικής έμπνευσης σχέδιο Ανάν. Αυτό το φαινόμενο έχει έντονες επιπτώσεις στον τρόπο πρόσληψης από την ελλαδική κοινή γνώμη του Σχεδίου Ανάν/Χάνεϊ, μια ενδεχόμενη εφαρμογή του οποίου οδηγεί μεταξύ άλλων:

- στη διάλυση της Κυπριακής Δημοκρατίας
- στη συγκρότηση ενός κράτους-προτεκτοράτου
- στη δημιουργία καθεστώτος απαρχαίνι εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- στην κατάλυση των πολιτικών, κοινωνικών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων
- σε διχοτομικού χαρακτήρα μηχανισμούς «λειτουργίας»
- στην «απο-αναγνώριση» της Κυπριακής Δημοκρατίας και την αναγνώριση της κατοχικής διοίκησης ως συνιστώντος κράτους
- στην επιβάρυνση του υφιστάμενου, ήδη βεβαρημένου, δημοσίου προϋπολογισμού με απώλεια εσόδων της τάξης των 610 εκατομμυρίων λιρών Κύπρου, ήτοι 1.037 δισεκατομμυρίων ευρώ
- στην εξωφρενική επιβάρυνση των Ελληνοκυπρίων, οι οποίοι θα αναγκαστούν να πληρώσουν οι ίδιοι κατά 90% για το σφετερισμό της περιουσίας τους από την Τουρκία
- στην ισοπέδωση κάθε λογικής και δημοκρατικής αρχής καθώς το 18% του πληθυσμού (Τουρκοκύπριοι) εξισώνεται με το 82% (Ελληνοκύπριοι)
- στην παγκόσμια πρωτοτυπία, σαφώς αντιδεοντολογικού περιεχομένου, καθότι προβλέπεται σύστημα διακυβέρνησης με δικαστικές αποφάσεις,

όπου σε περίπτωση αδιεξόδου η λύση θα δίνεται από τρεις ξένους (εκ των επτά) δικαστές·

- στη νομιμοποίηση των εποίκων, μολονότι τούτο συνιστά έγκλημα κατά της ασφάλειας και της ειρήνης της ανθρωπότητας, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο·
- στην κατοχύρωση ενός αποικιακού τύπου καθεστώτος «εγγυητών», το οποίο καταργεί την εξωτερική και εσωτερική κυριαρχία του κράτους, καθιστώντας έτσι την Αγγλία και την Τουρκία δια παντός γεωπολιτικούς και γεωστρατηγικούς ηγεμόνες.

Λαμβάνοντας υπόψη την όλο και πιο έντονη «λογική» της προπαγάνδας, θα λέγαμε πως η ασύμμετρη πληροφόρηση δεν αφήνει χώρο για «ανεπιθύμητη κριτική». Υπό αυτή την έννοια μπορεί κανείς να αντιληφθεί την ασύμμετρη ενημέρωση που ασκεί, φερ' ειπείν, η EPT/NET απέναντι στο Κυπριακό. Πραγματικά η δημόσια ραδιοτηλεόρα-

ση διεκδικεί το παγκόσμιο ρεκόρ προβολής-προώθησης προσώπων, αντιλήψεων, θέσεων και αναλύσεων που στο όνομα μιας ερμαφρόδιτης ελληνοτουρκικής φιλίας και στρεβλής συναίνεσης αποκρύπτουν γεγονότα ή και συγκαλύπτουν σκανδαλωδώς την νεοαποικιοκρατική στρατηγική της Αγγλίας για τις βάσεις καθώς και την γεωπολιτική τακτική των ΗΠΑ για τη διαμόρφωση ενός Σχεδίου Μεγάλης Μέσης Ανατολής (ΣΜΜΑ). Ευεξήγητος και ο εκβιασμός για αποδοχή ενός σχεδίου Ανάν, το οποίο συν τοις άλλοις βρίσκεται εκτός νομιμότητας ΟΗΕ. Ως εκ τούτου γίνεται πιο φανερό και η «θεραπεία σοκ» στην οποία υποβάλλεται η κοινή γνώμη από τα εκκολαπτήρια καθεστωτικών πρακτικών ειδησεογραφίας και ανάλυσης. Πρακτικών που επιδεικτικά υποβαθμίζουν, αν δεν αποκρύπτουν, τις στρατηγικές του αμερικανοβρετανικού άξονα ο οποίος απαιτεί –μέσω διπλωματίας εκφοβισμών/κινδυνολογίας– την

αποδοχή του Σχεδίου Ανάν/Χάνεϊ ώστε να επιτευχθεί η αδυναμία της Ευρωπαϊκής Ένωσης να δώσει μια λύση στο Κυπριακό όταν ενταχθεί η Κύπρος ως μέλος της την 1η Μαΐου. Κυρίως όμως αποκρύπτεται το πιο συνταρακτικό, ότι δηλαδή, αν υπογραφεί προσύμφωνο ή το ίδιο το Σχέδιο πριν την 1η Μάη, τότε το Λονδίνο θα έχει να κάνει μ' ένα αδύναμο προτεκτοράτο. Στην αντίθετη περίπτωση (χωρίς «λύση» τύπου Ανάν), το Λονδίνο λόγω βάσεων θα έχει ν' αντιμετωπίσει την ίδια την ΕΕ και τα θεσμικά της όργανα. Προεκτείνοντας, αξίζει να σημειωθεί ότι σε περίπτωση κατά την οποία η οποιαδήποτε κυπριακή κυβέρνηση μετά την 1η Μάη –και χωρίς βέβαια «λύση» τύπου Ανάν– θελήσει να καταθέσει στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο αίτημα για επανεξέταση της συνύπαρξης του Ευρωπαϊκού Δικαίου μ' εκείνο το συγκεκριμένο μέρος του Βρετανικού Δικαίου το οποίο επιτρέπει την ύπαρξη αγγλικών εδαφών στην Κύπρο, τότε σα-

Το ναρκοπέδιο της Λουκέρνης

Στη Λουκέρνη επιβεβαιώθηκε η υπονόμευση της λειτουργικής και βιώσιμης λύσης του Κυπριακού που δρομολογούσαν το Λονδίνο και η Ουάσιγκτον με την ανοχή αν όχι τη συγκατάθεση των κ.κ. Σημίτη και Γ. Παπανδρέου. Στο ελβετικό θέρετρο του Μπούργκενστοκ, χωρίς να γίνει διαπραγμάτευση, αποδείχθηκε ο πρωταγωνιστικός μεροληπτικός ρόλος των διπλωματών του ΟΗΕ (Ανάν, Ντε Σότο), αφού δεν ικανοποίησαν κατά πλήρη και σαφή τρόπο ουδεμία ουσιαστική αλλαγή που ζήτησε η ελληνοκυπριακή πλευρά.

Έτσι ενίσχυσαν το ρατσιστικό περιεχόμενο και σ' αυτό το 4ο Σχέδιο, αν κανείς υπολογίσει ότι η Ομοσπονδιακή Γερουσία θ' αποτελείται από 24 Ελληνοκυπρίους και 24 Τουρκοκυπρίους, ενώ η εκλογή τους θα γίνεται βάσει εθνοτικών κριτηρίων. Γενικώς, το συμπέρασμα είναι πως υπάρχει ο μέγιστος κίνδυνος οι παρεκκλίσεις από το ευρωπαϊκό κεκτημένο να καταστούν πρωτογενές δίκαιο. Παράλληλα ελλοχεύει ο

κίνδυνος –τον οποίο εκκολάπτουν όχι μόνο η Άγκυρα αλλά και το Λονδίνο– να ξαναοίξει το θέμα της Συνθήκης Προσχώρησης. Εν πάση περιπτώσει, οι παρεκκλίσεις από το ευρωπαϊκό κεκτημένο σε ό,τι αφορά στην ελεύθερη διακίνηση, εγκατάσταση και απόκτηση περιουσίας ουσιαστικά μονιμοποιούνται, αφού υιοθετήθηκε το πλαίσιο του 85%, δηλαδή πρόκειται ο περιορισμός και η απαγόρευση ν' αρθούν όταν το κατά κεφαλήν εισόδημα στο τουρκοκυπριακό συνιστών κράτος επί του ΑΕΠ αγγίξει το 85% του αντίστοιχου ελληνοκυπριακού. Αξίζει πάντως να σημειωθεί ότι επ' αυτού απορρίφθηκε πρόταση του Προέδρου Παπαδόπουλου για σύσταση μηχανισμού αντικείμενικής μέτρησης. Πέραν τούτων στις μόνιμες αποκλίσεις προστίθεται και η παραμονή των τουρκικών στρατευμάτων μετά την ένταξη της Τουρκίας στην Ε.Ε.

Επιπλέον, το τουρκοκυπριακό συνιστών κράτος δεν θα χάσει ποτέ τον τουρκικό του χαρακτήρα, αφού

υπάρχει ρητή μόνιμη απόκλιση που αναφέρει ότι το ποσοστό των τούρκων μονίμων κατοίκων στα κατεχόμενα δεν μπορεί να είναι χαμηλότερο των 2/3 του πληθυσμού του τουρκοκυπριακού συνιστώντος κράτους. Αν μάλιστα κανείς λάβει υπόψη ότι όσοι Ελληνοκύπριοι επιστρέψουν υπό τουρκοκυπριακή διοίκηση δεν θα έχουν πολιτικά δικαιώματα, δεν θα μπορούν να εκλέγουν και να εκλέγονται, τότε συγκροτείται ένα συνταγματικό υβρίδιο με σαφή χαρακτηριστικά κι ευκρινείς δομές απαρτχάιντ.

Στο ναρκοπέδιο της Λουκέρνης έγινε η προσπάθεια ολοκλήρωσης της νεοαποικιοκρατικής πολιτικής που επί δεκαετίες αποτελούσε και στόχο της Άγκυρας – η «απο-αναγνώριση» της Κυπριακής Δημοκρατίας και η αναγνώριση της κατοχικής διοίκησης. Όλα όσα θα γίνουν αυτές τις μέρες καθώς κι αργότερα, η βιοτεχνία δηλαδή εκφοβισμών κι εκβιασμών για να «λυθεί» το Κυπριακό, συνιστούν την επόμενη φάση. Ο κυπριακός

φώς το όλο ζήτημα αποκτά αρνητικές γεωπολιτικές διαστάσεις για το Λονδίνο. Και τούτο επειδή ακριβώς οι συνθήκες του 1959 (Λονδίνου-Ζυρίχης) με τις οποίες οι Βρετανοί υφάρπαξαν κυριολεκτικά 99 τετραγωνικά μίλια της Κύπρου, δεν συμβαδίζουν με το Ευρωπαϊκό Δίκαιο*. Είναι πάντως αξιοσημείωτο το γεγονός ότι η προηγούμενη συγκυβέρνηση των κ.κ. Κληρίδη-Βασιλείου φρόντισε να υπερασπίσει τα αποικιοκρατικά συμφέροντα του Λονδίνου, αφού δεν συμπεριέλαβε το έδαφος των βάσεων ως ευρωπαϊκό έδαφος στη συνθήκη προσχώρησης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Αυτή η άτακτη υποχώρηση έγινε 17 μήνες πριν την υποβολή του Σχεδίου Ανάν, προλειάνοντας το έδαφος για περαιτέρω βρετανικές τρικλοποδιές κατά τη διάρκεια σύνταξης του Σχεδίου όπως επίσης και κατά την περίοδο των διαπραγματεύσεων. Σε πλείστες μάλιστα περιπτώσεις οι αγγλικές προτάσεις υπερετρούσαν και

αυτής ακόμα της τουρκικής θρασομανίας (π.χ. μη επικύρωση των συνθηκών εγγύησης και συμμαχίας, σύνορο της Ευρώπης η πράσινη γραμμή και όχι όλη η επικράτεια της Κυπριακής Δημοκρατίας κ.λπ.).

Εν πάση περιπτώσει, η όλη και βασική αιτία του Κυπριακού είναι η βρετανική πολιτική, που σφραγίστηκε με τις συνθήκες του 1959, οι οποίες σήμερα σε περίπτωση ευρωπαϊκής και όχι νατοϊκής (Ανανικής) λύσης τελούν υπό καθεστώς αμφισβήτησης. Εξού και η επιμελημένη σπουδή του Λονδίνου και των απανταχού συνηγόρων της αποικιοκρατικής πολιτικής τους να κλείσουν υποβολιμαία, βεβιασμένα και πρόχειρα το Κυπριακό. Όμως με το Σχέδιό τους (Ανάν/Χάνει) ανοίγουν ένα νέο Κυπριακό, ενισχύοντας το διαχωρισμό των δύο κοινοτήτων και καθιστώντας ολότελα ανέφικτη την «επάνεωση» του κυπριακού λαού. Ταυτόχρονα οικοδομούν ένα Δούρειο Ίππο στο

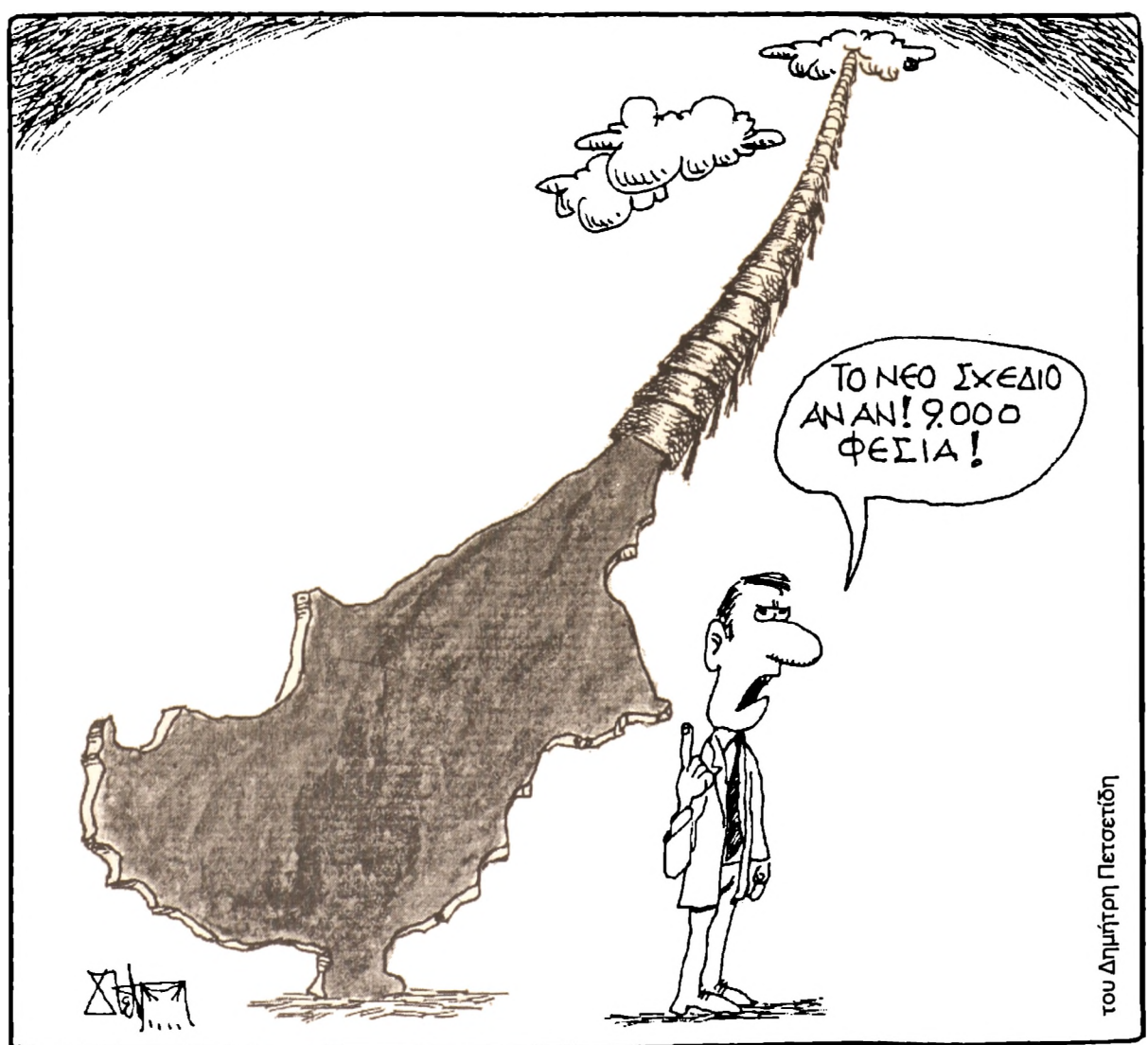
υπογάστριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ανατολική Μεσόγειο), που απειλεί σοβαρά το οικοδόμημα της ευρωπαϊκής πολιτικής ενοποίησης και συνοχής.

Εν κατακλείδι, το συνταγματικό υβρίδιο που προκύπτει από την εφαρμογή του Σχεδίου Ανάν/ Χάνει, στηρίζεται σε πολλές παρανομίες οι οποίες έχουν επιβληθεί από τον αγγλοαμερικανικό άξονα με την ανοχή των Αθηνών, κύκλων Λευκωσίας και, φυσικά, τις ευλογίες του Διεθνούς Οργανισμού που πρώτιστα έχει το καθήκον για την διατήρηση της διεθνούς νομιμότητας. Προς τούτο, το σχέδιο Ανάν δεν είναι δυνατό να γίνει αποδεκτό από τον λαό, έστω και αν γίνουν διακοσμητικού τύπου διορθώσεις, τις οποίες οι γνωστοί αναλυτές της επίσημης προπαγάνδας θα προβάλλουν είτε ως επώδυνο συμβιβασμό είτε ως μετριοπαθή ρεαλισμό.

* Βλ. σχετικά επιστολή του Γουίλιαμ Μάλλινσον στην *Καθημερινή* (19/3/04).

ελληνισμός έχει ψηλαφήσει πλέον το υποβολιμαίο του Σχεδίου Ανάν/Χάνει και αρνείται να το δεχτεί. Αρνείται ν' αυτοκτονήσει. Αρνείται την παραβίαση θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Αρνείται να τιτλοποιήσει τη γη του στους Αττίλες και στους εποίκους με την υπογραφή του. Αρνείται να είναι τυπικά εντός και ουσιαστικά εκτός της Ευρώπης, μόνιμο θύμα του τουρκικού επεκτατισμού όπως τον προσδιόρισε ο Πρύτανης του Πανεπιστημίου της Κωνσταντινούπολης. Από τη Λουκέρνη δρομολογείται και τυπικά το «πακέτο επίλυσης» που οραματίστηκε ο κ. Κίσινγκερ (κι αργότερα ενεργοποίησαν στο Ελσίνκι οι κ.κ. Σημίτης-Παπανδρέου) για συνδιαχείριση στο Αιγαίο και συγκυριαρχία στην Κύπρο. Αυτό ακριβώς το πακέτο δυναμιτίζει και κάθε στόχο της ευρωπαϊκής πολιτικής ενοποίησης και συνοχής αλλά και του ρόλου που μπορούν οι Βρυξέλλες να διαδραματίσουν γεωπολιτικά στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου.

ΚΩΣΤΑΣ ΓΟΥΛΙΑΜΟΣ

Εφημερολόγιο

Πέμπτη 18 Μαρτίου

- Είχα πάντα την απορία πώς να ένιωθε η Σταχτοπούτα την πρώτη εβδομάδα της στο παλάτι, όταν μετά από τόση «στάχτη» που είχε «φάει» στη ζωή της **ξαφνικά ξύπναγε** με την εξουσία **στο γοβάκι της**. Σκέφτομαι ότι κάπως έτσι πρέπει να νιώθουν εκεί στη Νέα Δημοκρατία, βουλευτές και κυβέρνηση, αυτές τις μέρες.

- Τα παραμύθια έχουν συμβολισμούς. Σε συμβολισμό αναφέρθηκε σήμερα και ο νέος πρωθυπουργός, που παραβρέθηκε στο συνέδριο της ΓΣΕΕ. «Ο συμβολισμός είναι σαφής», είπε συγκεκριμένα, αφού για πρώτη φορά πρωθυπουργός παραβρέθηκε σε συνέδριο της ΓΣΕΕ – και μίλησε και για ένα «**συμβόλαιο τιμής**» για το καλό των Ελλήνων. Μετά απ' αυτό ελπίζω η σχέση παραμυθιών και συμβολισμών να μην είναι αμφίδρομη και να μην αποδειχθεί ότι και οι συμβολισμοί εμπεριέχουν παραμύθια.

- Όμως τα παραμύθια έχουν και αλλαγή συνθηκών και καθεστώτων – με την καλή έννοια. Αλλιώς θα ήταν το παλάτι με την κακιά μάγισσα, κι αλλιώς με τη Χιονάτη. Χθες ο πρόεδρος του Δ' τμήματος του ΣΤΕ κ. Μ. Βροντάκης διέταξε προσωρινή αναστολή της ισχύος των πιστοποιητικών διαφάνειας που είχε εκδώσει το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης για τις τεχνικές εταιρείες Ακτωρ και Παντεχνική των κ.κ. Μπόμπολα και Σαραντόπουλου. Οι δύο εταιρείες επρόκειτο να υπογράψουν συμβάσεις ανάληψης σημαντικών εργολαβιών με το ελληνικό δημόσιο.

Παρασκευή 19 Μαρτίου

- 31 νεκροί, 500 τραυματίες και βανδαλισμοί 14 ορθόδοξων εκκλησιών είναι ο πρώτος απολογισμός ενός διήμερου βίας στο Κοσσυφοπέδιο, κατά τη διάρκεια του οποίου κινδύνεψε και απόσπασμα ελληνικών στρατιωτών. Σε εξέλι-

ξη βρίσκεται επιχείρηση εκδίωξης των Σέρβων από τις εστίες τους.

- Δεν έχει εξακριβωθεί αν στα παραμύθια δίνονταν μπόλους στα στελέχη του παλατιού. Επί του προκειμένου η πραγματικότητα ήταν πιο καλή από παραμυθένια για ορισμένα μεγαλοστελέχη του κρατικού μηχανισμού. Όμως αποκαλύφθηκαν τις τελευταίες μέρες τα ύψη (δυσθεώρητα για τους εργαζόμενους «σταχτοπούτες») αυτών των μπόλους. Ένα εκ των μεγαλοστελεχών, ο κύριος Αντωνακόπουλος, διευθύνων σύμβουλος του ΟΤΕ, απειλεί με μηνύσεις για τις αποκαλύψεις. Προφανώς φοβάται το κακό μάτι.

- Η Βουλή των Ελλήνων απέκτησε σήμερα την πρώτη, από συστάσέως της, γυναίκα πρόεδρο, την κυρία Άννα Ψαρούδα-Μπενάκη. Όταν αποκτήσει και την πρώτη πρωθυπουργό, θα το σχολιάσουμε εκτενέστερα.

Σάββατο 20 Μαρτίου

- Θα «φάμε» λίγο χώρο, αλλά είναι θέμα μελλοντικής μνήμης. Ο πρωθυπουργός κ. Κώστας Καραμανλής εμφανίστηκε απολύτως συναινετικός κατά την παρουσίαση των προγραμματικών δηλώσεων της νέας κυβέρνησης και αποποιήθηκε την περίοδο χάριτος. Μίλησε για νέο ιστορικό κύκλο και υποσχέθηκε διακυβέρνηση στηριγμένη σε αρχές και αξίες. Μίλησε για κατάργηση των νόμων της διαπλοκής, για έλεγχο των πανωτοκίων, για καινούργια δημόσια έργα, για αποτελεσματική διοίκηση, για περιορισμό της σπατάλης και ενίσχυση της οικονομίας, για αναβάθμιση του τουρισμού, για μείωση των φόρων, για αναγέννηση της υπαίθρου, ώστε να γίνει πράξη ένα πραγματικά κοινωνικό κράτος.

Κυριακή 21 Μαρτίου

- Τα θυμάστε τα θρυλικά γκάλοπ που έβγαζαν καταλ-

ηλότερο για πρωθυπουργό τον κ. Σημίτη και τον πρόεδρο Παπανδρέου, αλλά με κυβέρνηση Νέας Δημοκρατίας; Ξεχάστε τα. Αλλάζουν οι πρωθυπουργοί, αλλάζουν και τα αποτελέσματα των γκάλοπ. «Στο 79% φτάνει η δημοτικότητα του πρωθυπουργού Καραμανλή» (με κυβέρνηση Ν.Δ.) σημειώνει σήμερα στο πρωτοσέλιδό της η *Καθημερινή*, η οποία αναφέρεται στην πρώτη μετεκλογική πανελλαδική δημοσκοπήση της VPRC για λογαριασμό του «Σκάι» και της εφημερίδας.

- Στην ίδια εφημερίδα φιλοξενείται συνέντευξη του υπουργού Εσωτερικών Παυλόπουλου. Το αδίκημα της «απιστίας περί την υπηρεσία» μετατρέπεται από πλημμέλημα σε κακούργημα και ο «μαθηματικός τύπος» για την ανάληψη δημοσίων έργων καταργείται. Τα σημειώνουμε και αυτά στην υπηρεσία της μελλοντικής μνήμης.

Δευτέρα 22 Μαρτίου

- Τη μάχη της ελιάς, του βαμβακιού και του καπνού δίνει σήμερα ο υπουργός Τσιτουρίδης στις Βρυξέλλες. Στόχος η ισοπαλία με όσα ισχύουν για τα προϊόντα των βορείων χωρών, αλλά και η διατήρηση της ευρωπαϊκής χρηματοδότησης ως προς τις άμεσες ενισχύσεις των τριών μεσογειακών προϊόντων.

- Η πρώτη αμερικανική μονάδα που θα πατήσει το πόδι της στην Ελλάδα, θα είναι το Τάγμα Πυρηνικού, Βιολογικού και Χημικού Πολέμου, σύμφωνα με έγγραφο που έχει διαρρεύσει στον Τύπο. Η ΝΑΤΟϊκή ομπρέλα ανοίγει σιγά-σιγά. Τουλάχιστον να ξανακλείσει μετά την Ολυμπιάδα!

Τρίτη 23 Μαρτίου

- 200.000 χιλιάδες Παλαιστίνιοι συγκεντρώθηκαν στην κηδεία του τετραπληγικού θρησκευτικού ηγέτη της παλαιστινιακής Χαμάς και αγαπητού στον αραβικό κόσμο

σεΐχη Άχμαντ Γασίν. Ο κατά Αριέλ Σαρόν (ο οποίος και συντόνισε την εν ψυχρώ δολοφονία του) «Μπιν Λάντεν των Παλαιστινίων», ήταν σύμβολο της αντίστασης του λαού του και θα παραμείνει φυσικά μετά τη δολοφονία του. Όποιος σπέρνει ανέμους, θερίζει θύελλες. Μόνο που η θύελλες συμπαρασύρουν και όλους τους άλλους που δεν συμμετέχουν στη «σπορά» των ανέμων.

- Και ενώ ακόμα δεν έχουν μαραθεί τα λουλούδια στις ανθοδέσμες που κατέφθασαν στα υπουργικά γραφεία «άμα τη αναλήψει» και οι «σταχτοπούτες» δεν πρόλαβαν να τα χαρούν, σήμερα στην κοινοβουλευτική ομάδα ο πρωθυπουργός Καραμανλής θέλησε να τους κόψει τη χαρά. Κάλλιο γαϊδουρόδενο παρά γαϊδουρογύρευε. Τους υπενθύμισε τα περί «σεμνότητας, ταπεινότητας και λιτού βίου», τα οποία προσλαμβάνουν ιδεολογικά χαρακτηριστικά. Και τους απείλησε κομπάζοντας ότι «η επίδειξη και η πολυτέλεια τον ενοχλούν πολύ». Διαβητικοί δίπλα σε ζαχαροπλαστεία!

Τετάρτη 24 Μαρτίου

- Να διατηρήσει την αξιοπιστία της απέναντι στο εκλογικό σώμα προσπάθησε σήμερα η κυβέρνηση, κατά την πρώτη σύνοδο της Κυβερνητικής Επιτροπής με αντικείμενο την οικονομία. Και ενώ βρίσκεται σε εξέλιξη η δημοσιονομική απογραφή, όλα στοχεύουν σε ευρωεκλογές κατ' αρχήν. Ο χρονικός ορίζοντας κατόπιν μετατίθεται μετά την Ολυμπιάδα.

- Εντείνοντας τις επικρίσεις της, η Ρωσία κατηγόρησε το ΝΑΤΟ ότι απέτυχε να προλάβει τις «εθνικές εκκαθαρίσεις» εναντίον των Σέρβων, χαρακτηρίζοντας την κατάσταση στο Κοσσυφοπέδιο «αδιέξοδη». Σύμφωνα με τον εκπρόσωπο του ρωσικού Υπουργείου Εξωτερικών, η Μόσχα αποφάσισε την αποστολή δύο αε-

ροσκαφών με ανθρωπιστική βοήθεια προς τους Σέρβους που αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τις εστίες τους στη διάρκεια των ταραχών της περασμένης εβδομάδας.

Πέμπτη 25 Μαρτίου

- Απ' την Κική και την Κοκόποια να διαλέξω; Παρέλαση ή αφή της ολυμπιακής φλόγας; Και τα δυο περίπου. Το μεσημέρι ήσυχα, με μπακαλιάρo σκορδαλιά, πατροπαράδοτα, και ταινία τον «Παπαφλέσσα», και το βράδυ, υπερθέαμα – πάλι με μπακαλιάρo σκορδαλιά. Απτή, τηλεοπτική αφή της φλόγας! Τη δάδα εννοούσε η υπουργός Φάνη, όταν έλεγε να ανάψουμε και καμιά λαμπάδα για τα ολυμπιακά έργα;

Παρασκευή 26 Μαρτίου

- Ο «κ. Τρομοκρατία» (!) –όπως αποκαλεί μερίδα του τύπου τον συντονιστή για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας– και η θέσπιση της «Διακήρυξης Αλληλεγγύης» είναι τα δύο μέτρα που υιοθέτησαν οι αρχηγοί κρατών των «25», μετά τα πρόσφατα γεγονότα της Μαδρίτης.

- «Κάποιοι διαβεβαίωναν ανακριβώς ότι εξασφάλισαν τα εισοδήματα των αγροτών έως το 2013, την ίδια στιγμή που τα χαρτιά έδειχναν ακριβώς το αντίθετο», κάρφωσε ο υπουργός Σάββας, αφιχθείς από την αλλοδαπή, αυτούς τους «κάποιους», τους πρώην κυβερνώντες. Και τους κάλεσε να πάψουν να κάνουν τους «εισαγγελείς», αφού «είχαν αποδεχθεί τις προτάσεις που είχαν κατατεθεί από το Σεπτέμβριο».

Σάββατο 27 Μαρτίου

- Ούτε ένα, ούτε δύο, αλλά 30 δισ. δρχ. κόστισαν οι εκλογές του Μαρτίου, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία! Ποσό το οποίο είχε δηλωθεί ότι θα επαρκούσε και για τις ευρωεκλογές. Κάτι ο εξοπλισμός, κάτι οι φάκελοι, οι σάκοι, τα ψηφοδέλτια, τα παραβάν, η γραφική ύλη, το τυπογρα-

φείο, οι μεταφορές, οι δαπάνες της ΔΕΛΤΑ Πληροφορικής (εδώ «δαγκώνει» λιγάκι), οι δαπάνες του Κέντρου Τύπου στο Ζάππειο, τα γεύματα προσωπικού, η προμήθεια λογισμικού, οι καμπάνιες ενημέρωσης (εδώ κι αν «δαγκώνει»), οι σφραγίδες και οι διάφορες εκτυπώσεις, πάνε τα 30 δισ. Υπάρχει όμως και χειρότερο: Θα χρειασθούν άλλα τόσα για τις ευρωεκλογές!

- «Εάν χρειαστεί, έστω και με 135 χιλιάδες νεκρούς μάρτυρες μπορούμε να καταλάβουμε την Ελλάδα και την Κύπρο», δήλωσε ο πρύτανης του Πανεπιστημίου της Κωνσταντινούπολης. Αγαπητέ πνευματικό άνθρωπε, λίγο σκόντο στις ανθρώπινες ζωές – με λίγο πνεύμα οικονομίας το καθεστώς σας μπορεί να τους κάνει και λιγότερους. Το καλύτερο όμως του το έγραψαν οι δικοί του σε τουρκική εφημερίδα: «Με δύο εκατομμύρια μπορούμε να κατακτήσουμε και όλη την Ευρώπη και να μην έχουμε έτσι πρόβλημα με την ένταξή μας σε αυτή»!

Κυριακή 28 Μαρτίου

- «Κάποιος να τους πει: “Γιώργο χάσαμε...”», γράφει η Καθημερινή σήμερα. Αν δεν το έχουν καταλάβει ήδη –που δεν το έχουν–, η επιστήμη σηκώνει τα χέρια ψηλά: ό,τι κάνει ο Θεός πλέον.

- Πού θα διανυκτερεύσει απόψε η φλόγα; Το τρισμέγιστο ερώτημα όλων των τηλεοπτικών ρεπορτάζ των τελευταίων ημερών. Θυμηθήκαμε την εποχή με τους κουραμπιέδες! Η φλόγα πήγε εκεί, την χειροκρότησαν εκείνοι, έκανε εκείνο και διανυκτέρευσε εκεί, για να συνεχίσει το δρόμο της γι' αλλού. Μετά απ' όλα αυτά ευτυχώς η φλόγα διατηρείται ζωντανή, χωρίς να τρεμοσβήσει από την πολλή συγκίνηση!

Δευτέρα 29 Μαρτίου

- Οι δημοκρατικές διαδικασίες στο ΠΑΣΟΚ συνεχίζονται. Συνεδρίασε το Εκτελε-

Μια αναμνηστική φωτογραφία από «το ωραίο, το μεγάλο και το αληθινό». Με φόντο το αρχαίο ελληνικό πνεύμα...

στικό Γραφείο, χωρίς την παρουσία του προέδρου Παπανδρέου. Όπως ανέφερε το Έθνος, η απουσία του προέδρου Παπανδρέου από τη συνεδρίαση του Εκτελεστικού Γραφείου ερμηνεύεται από πολλούς ως το κύκνειο άσμα του ανώτατου καθοδηγητικού οργάνου της Χαριλάου Τρικούπη. Ο πρόεδρος Παπανδρέου φέρεται αποφασισμένος να ορίσει τόσο την Κεντρική Οργανωτική Επιτροπή Συνεδρίου όσο και τη Γραμματεία της, που θα αντικαταστήσουν την Κεντρική Επιτροπή και το Εκτελεστικό Γραφείο. Να το προσέξει όμως αυτό το κύκνειο άσμα ο πρόεδρος Παπανδρέου, διότι ο κύκνος στα τελευταία του τραγουδάει καλύτερα από ποτέ.

- Με εντολή του Προϊσταμένου της Εισαγγελίας Πρωτοδικών κ. Παπαγγελόπουλου ξεκινά η έρευνα για τις συμβάσεις του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας με την ΠΥΡΚΑΛ, αλλά και τη σύμβαση για την προμήθεια αντιαεροπορικών ρωσικών πυραύλων.

- «Δεν μπορεί να συμπίπτει η ιδιότητα του μεγαλοεργολάβου και μεγαλοπρομηθευτή του Δημοσίου με αυτήν του καναλάρχη», είπε ο υπουργός Δικαιοσύνης Παπαληγούρας και άνοιξε το θέμα του ασυμβιβάστου μεταξύ ιδιοκτητών

ΜΜΕ και κατασκευαστών δημοσίων έργων ή προμηθευτών του Δημοσίου.

Τρίτη 30 Μαρτίου

- Μεγάλη κινητικότητα σήμερα στα υψηλά κλιμάκια της ΓΣΕΕ, που προετοιμάζεται για την αυριανή 24ωρη απεργία της. Ο πρόεδρός της και στέλεχος της αξιωματικής αντιπολίτευσης Πολυζωγόπουλος ήταν πολύ αυστηρός απέναντι στη νέα κυβέρνηση και πολύ αγωνιστικός και σκληρός απέναντι στην εργοδοσία. Για το καλό των εργαζομένων και του εργατικού κινήματος βεβαίως. Ο καλός ο εργατοπατέρας στη «δεξιά διακυβέρνηση» φαίνεται.

Τετάρτη 31 Μαρτίου

- Ένα μεγάλο crash test είναι για τον νέο πρωθυπουργό Καραμανλή οι συνομιλίες που γίνονται τα τελευταία εικοσιτετράωρα για την τύχη της Κύπρου. Το Κυπριακό βρίσκεται σε ένα από τα πιο δύσκολα και κρίσιμα σημεία του και οι εξελίξεις είναι ραγδαίες. Οι πολιτικές που ακολουθήθηκαν για τριάντα χρόνια έφτασε η ώρα «να κάνουν ταμείο». Και βέβαια θα πρέπει να έχουμε υπόψη μας ότι «μετά την απομάκρυνση εκ του ταμείου ουδέν λάθος αναγνωρίζεται»...

Εφημερη

Συνέντευξη της Γ. Γρ. του ΚΚΕ
ΑΛΕΚΑΣ ΠΑΠΑΡΗΓΑ
στο ANTI

Τη συνέντευξη πήρε ο εκδότης
του περιοδικού Χρ. Γ. Παπουτσάκης

Οι εκλογές της 7ης Μαρτίου δημιούργησαν ένα νέο πολιτικό σκηνικό στη χώρα. Η Νέα Δημοκρατία ανήλθε στην εξουσία εξαιτίας της αποτυχημένης πολιτικής που άσκησε το ΠΑΣΟΚ τα τελευταία χρόνια. Από την άλλη, ο Συνασπισμός κατάφερε τελικά να εισέλθει, αν και τραυματισμένος, στη Βουλή. Μπορεί στη νέα Βουλή να εκπροσωπούνται οι ίδιες πολιτικές δυνάμεις όπως σε εκείνη που προέκυψε από τις εκλογές του 2000, αλλά το σκηνικό έχει μεταμορφωθεί ουσιαστικά. Τον Ιούνιο οι ευρωεκλογές θα παγιώσουν, όπως προβλέπεται, το πολιτικό τοπίο.

Το ΚΚΕ βγήκε με ένα ποσοστό όχι ιδιαίτερα μεγαλύτερο από εκείνο των προηγούμενων εκλογών, όμως καταγράφεται σαν πάγια δύναμη της Αριστεράς. Το Αντί ζήτησε από την Γενική Γραμματέα του ΚΚΕ να συζητήσει μερικά από τα ερωτήματα που είναι στα χείλη κάθε αριστερού πολίτη. Η συζήτηση με την Αλέκα Παπαρήγα, όπως της δηλώσαμε εξ αρχής, θεωρούμε ότι είναι ένα δύσκολο εγχείρημα για κάθε δημοσιογράφο, καθώς η ίδια δεν αφήνει περιθώρια αμφισβητήσεων και αναστοχασμών. Όμως κατά τη γνώμη μας αποδείχθηκε πολύ ενδιαφέρουσα – πιστεύουμε μάλιστα ότι η συνέντευξη που ακολουθεί θα αποτελέσει αφορμή για ευρύτερη συζήτηση.

Σήμερα δημοσιεύουμε το πρώτο μέρος της πολύωρης συνέντευξης, το οποίο αναφέρεται στις πολιτικές δυνάμεις της χώρας. Το εξίσου ενδιαφέρον δεύτερο μέρος που αναφέρεται στα ΜΜΕ, τον Κόκκαλη και γενικά τους επιχειρηματίες και τα κοινωνικά κινήματα θα δημοσιευτεί στο επόμενο τεύχος.

Αλέκα Παπαρήγα:

«Οι αλλαγές που γίνονται σήμερα απαιτούν ένα πολύ μεγαλύτερο ιδεολογικό και πολιτικό βάθος απ' ό,τι το '40-'44»

• Έχουμε νέα κυβέρνηση, δεξιά κυβέρνηση βεβαίως. Αλλά χθες ο πρωθυπουργός κ. Καραμανλής είπε μερικά πράγματα που σ' εμένα τουλάχιστον άρεσαν. Δεν νομίζω πως κανείς λογικός άνθρωπος δεν θα συμφωνούσε. Είπε στους υπουργούς του: «Όχι αλαζονεία, όχι δεξιώσεις, να ακούτε να προβλήματα των πολιτών». Είπε και κάτι άλλο, που κάτι σηματοδοτεί: «Εμείς δεν έχουμε γραμμάτια προς εξόφληση». Είναι ολίγων ημερών πρωθυπουργός. Δεν έχω λόγο να αμφισβητώ την

ειλικρίνειά του. Μένουν οι αποδείξεις του έργου του. Πείτε μου την άποψή σας για τη Δεξιά – τη δική μας Δεξιά, αυτήν που έχουμε τώρα με τον Καραμανλή.

— Θα προσπαθήσω να δώσω μια ερμηνεία γι' αυτά τα συγκεκριμένα που είπε. Νομίζω ότι ο Καραμανλής και η ΝΔ εκτιμούν ότι ένας από τους βασικούς λόγους που το ΠΑΣΟΚ έχασε τη διακυβέρνηση είναι ο τρόπος της διακυβέρνησης και η αλαζονεία. Αυτή είναι μια πλευρά. Δεν μπορεί όμως να ομολογήσει η ΝΔ ότι η φθορά που είχε το

ΠΑΣΟΚ ήταν φθορά της γενικής του πολιτικής γραμμής που γέννησε μεγάλα προβλήματα. Δεν μπορεί, γιατί και η ΝΔ θα συνεχίσει αυτή την πολιτική. Επομένως συγκεντρώνει την κριτική της στον τρόπο άσκησης της διακυβέρνησης από το ΠΑΣΟΚ. Δεν φτάνει όμως αυτό. Εμείς δεν μπορούμε να υποστηρίξουμε μια κυβέρνηση που θα έχει σεμνότητα, αλλά η πολιτική της θα είναι αντιλαϊκή. Μπορεί να είναι ειλικρινής ο Καραμανλής σε αυτό, αλλά δεν απαντάει στα προβλήματα του λαού.

• *Πάντως παραήταν ενοχλητικός ο τρόπος διακυβέρνησης...*

— Άλλο λέω εγώ. Δεν θέλουμε απλώς έναν υπουργό που να γελάει, θέλουμε και μια πολιτική που θα λύνει προβλήματα. Τώρα, για τα γραμμάτια που είπε, τι νομίζω ότι εννοεί: Επειδή το ΠΑΣΟΚ ήταν πολλά χρόνια στην εξουσία, προσπάθησε να προσεταιριστεί ορισμένους επιχειρηματικούς ομίλους...

• *‘Η οι επιχειρηματικοί όμιλοι προσπάθησαν να προσεταιριστούν το ΠΑΣΟΚ*

— Ναι. Αλλά γιατί το έκανε αυτό το ΠΑΣΟΚ δεν ξέρω. Δεν θα οδηγηθώ στη λογική του προσωπικού οφέλους κάποιου κυβερνητικού στελέχους. Μπορεί να θεωρούσε ότι έτσι στήριζε τη γενικότερη πολιτική του. Ο Καραμανλής δεν μπορούσε να έχει τις ίδιες επαφές με τους επιχειρηματικούς ομίλους, αυτούς που άνθισαν στα χρόνια του ΠΑΣΟΚ. Αυτό που εξαγγέλλει ο Καραμανλής είναι ότι θα υπηρετήσω συνολικά τα προβλήματα των επιχειρηματιών, τα ενιαία τους συμφέροντα και δεν θα έχω ή δεν έχω δεσμεύσεις με κάποιους συγκεκριμένους επιχειρηματικούς ομίλους. Τώρα, θα τα καταφέρει να μην αποκτήσει δεσμούς με ιδιαίτερους επιχειρηματικούς ομίλους; Προσωπικά το θεωρώ δύσκολο, πέρα και ανεξάρτητα από προθέσεις.

• *Ποιο είναι το πρόσωπο της Δεξιάς σήμερα; Οι αριστεροί έχουν μια συγκεκριμένη πείρα, τουλάχιστον πενήντα χρόνων από την αντιπαράθεση Δεξιάς-Αριστεράς. Ξαφνικά βλέπω ειδικά ο Καραμανλής να μιλά με σεβασμό για την Αριστερά. Αυτό είναι κατά τη γνώμη σας υποκριτικό ή έχει και κάποια δόση αλήθειας; Στην Ελλάδα η Αριστερά έχει κάνει την αυτοκριτική της τόσο βαθιά που έχει σπαραχτεί. Αλλά το Κέντρο, το ΠΑΣΟΚ, δεν έκανε ποτέ την αυτοκριτική του. Όλα, λένουν, καλά τα κάναμε, και με τις αναγωγές στο παρελθόν, με τον Γεώργιο Παπανδρέου, τον παππού του Γιωργάκη, δεν λένε κουβέντα. Αντίστοιχα και η Δεξιά, δεν την άκουσα*

ποτέ να κάνει αυτοκριτική. Το σύνθημα του ΠΑΣΟΚ για τη Δεξιά έπιανε τόπο γιατί υπάρχουν κατασταλαγμένα στον ελληνικό λαό κάποια αισθήματα. Η Αριστερά δεινοπάθησε και μετά την ήττα στον Εμφύλιο. Διώχθηκε, κυνηγήθηκε, δεν άφησαν τους αριστερούς σε χλωρό κλαρί. Αυτό έχει κατασταλάξει στον κόσμο: η ειδική εικόνα για τη Δεξιά. Έχουν αλλάξει καθόλου αυτά, τι νομίζετε;

— Ναι. Υπάρχουν καινούργια στοιχεία, οπωσδήποτε. Θέλω να ξεκαθαρίσω το εξής: Θα έχετε ίσως προσέξει ότι το ΚΚΕ δεν χρησιμοποιεί με έναν απόλυτο τρόπο τον όρο Δεξιά ή Αριστερά. Τοποθετούμαστε απέναντι στα άλλα κόμματα με βάση το πρόγραμμα, την ιδεολογία και τις πρακτικές τους. Και λέμε το εξής: δεν θα ταυτίσουμε τη Δεξιά με τη ΝΔ. Στα κόμματα της εξουσίας που υπηρετούν το καπιταλιστικό σύστημα, το αστικό σύστημα, εντάσσουμε και τα δύο κόμματα, και τη ΝΔ και το ΠΑΣΟΚ. Η μεν ΝΔ ήταν πάντα ο κλασικός χώρος της αστικής τάξης. Το ΠΑΣΟΚ μπήκε κι αυτό στην πορεία. Γιατί το ΠΑΣΟΚ δεν ήταν απ’ την αρχή κόμμα της αστικής τάξης. Αποτιμούμε ότι ο όρος Δεξιά δεν αποδίδει κατά τη γνώμη μας το χαρακτήρα των κομμάτων. Το δεύτερο είναι ότι από το ’74 και μετά, και με τη νομιμοποίηση του Κομμουνιστικού Κόμματος και με την επικράτηση, ας το πω, ορισμένων και αντιαμερικανικών, αντιιμπεριαλιστικών, αντικαπιταλιστικών ακόμα συνθημάτων, μετακινήθηκε κατά κάποιο τρόπο ο άξονας αντιπαράθεσης. Η ΝΔ όντως θέλησε να ξεχαστεί το παρελθόν. Ήθελε, διότι εδώ που τα λέμε, η αστική τάξη στην Ελλάδα έβαψε τα χέρια της με αίμα. Με αίμα, μετά τον πόλεμο. Και στη διάρκεια του πολέμου η αστική τάξη ήταν συνεργάτης των Γερμανών. Η σύγχρονη λοιπόν ΝΔ, το σύγχρονο αστικό κόμμα ήθελε αυτά τα πράγματα να ξεχαστούν. Δεν μπορούσε να τα αποκηρύξει, γιατί είναι μέρος της ιστορίας της, της δικής της ιστορίας. Ήθελε όμως να ξεχαστούν, γιατί στις σημερινές συνθήκες πολεμά το εργατικό κίνημα, το κομμουνιστικό κίνημα, το αριστερό κίνημα με άλλα μέσα: πολιτικά και ιδεολογικά. Δεν μπορεί να τα πολε-

μήσει με τα μέσα του παρελθόντος. Στο χώρο της ΝΔ υπάρχει η νέα γενιά, η οποία δεν έχει ζήσει την ένοπλη αντιπαράθεση του παρελθόντος – κι ας το πούμε έτσι, είναι πιο ήπια και πιο σύγχρονη η αντιπαράθεση. Εμείς τους αντιμετωπίζουμε ως εξής: η ιστορία διδάσκει και δεν θεωρούμε ότι πρέπει να σβήσουμε το ιστορικό παρελθόν. Τους αντιμετωπίζουμε με σύγχρονα πολιτικά και ιδεολογικά επιχειρήματα. Τώρα όσον αφορά το ΠΑΣΟΚ: Η μεγάλη ζημιά που έκανε το ΠΑΣΟΚ είναι ότι διέβρωσε τις ριζοσπαστικές συνειδήσεις. Διότι η Δεξιά, για να χρησιμοποιήσω για λίγο αυτόν τον όρο, δεν διαπαιδαγώγησε το λαό με αριστερά συνθήματα, με επαναστατικά συνθήματα. Ίσα-ίσα που προσπαθούσε να τον κρατήσει απαθή, καθηλωμένο και με συντηρητικές αντιλήψεις. Επομένως εκεί έπρεπε να κερδίσεις αυτόν τον κόσμο της συντηρητικής αντίληψης. Το ΠΑΣΟΚ διαπαιδαγώγησε προοδευτικές συνειδήσεις, τις αλλοίωσε, τις διέβρωσε και με αυτό το νόημα είναι δραματικά αρνητική η συνεισφορά του. Το κρίνεις σαν ένα κόμμα που είχε συμβολή στο παρελθόν και νά πώς κατήντησε σήμερα. Και γι’ αυτό δεν μπορεί το ΠΑΣΟΚ να απαντήσει ιδεολογικά στη ΝΔ. Όχι, δεν το μπορεί.

• *Εγώ νομίζω, κοιτάζοντας τα πράγματα πιο πίσω, ότι το ΠΑΣΟΚ δυστυχώς ήταν μια ιστορία κάλπικη.*
— Δεν θα συμφωνήσω.

• *Δεν συμφωνείτε σ’ αυτό;*
— Και μάλιστα πρέπει να σας πω ότι ως κόμμα υποτιμήσαμε ότι στην Ελλάδα διαμορφώθηκαν οι οικονομικοί και κοινωνικοί όροι για την εμφάνιση της σοσιαλδημοκρατίας. Το ΠΑΣΟΚ εξέφρασε μικροαστικά στρώματα, που στην Ελλάδα ήταν πολύ μεγάλα: μικροαστικά στρώματα που είχαν και έναν προοδευτικό προσανατολισμό και που διευρύνθηκαν. Είχαμε νέα μικροαστικά στρώματα και το κόμμα μας υποτίμησε αυτό το ζήτημα, γιατί εικοσιεφτά χρόνια παρανομίας δεν σου έδιναν τη δυνατότητα να εκτιμήσεις τις αλλαγές στον ελληνικό καπιταλισμό. Με αυτή την έννοια δεν ήταν κάλπικο. Τώρα, αν

υπήρχαν πρόσωπα τα οποία ήταν κάλπικα, αυτό είναι άλλο.

• *Εννοώ στην ηγεσία, σε συνδυασμό με την πολιτική πράξη.*

— Αλλά ως κίνημα απηχούσε αντικειμενικές εξελίξεις στην ελληνική κοινωνία.

• *Το ΠΑΣΟΚ δεν είναι ούτε ο Σημίτης, ούτε ο Γιωργάκης. Το ΠΑΣΟΚ διαμορφώθηκε από τον Αντρέα, έτσι δεν είναι;*

— Ε, ήτανε το πρόσωπο εκείνο που υποκειμενικά εξέφρασε ένα ρεύμα το οποίο τότε και στην Ευρώπη ήταν ισχυρό.

• *Ναι, αλλά με τον Αντρέα είδαμε φοβερές πιρουέτες. Υπάρχουν και τα κείμενα. Υπέκλεψε, ας πούμε, τα προγράμματα της ΕΔΑ, τα συνθήματα, όλα.*

— Εγώ νομίζω ότι εξέφραζε μια ταλάντευση των μικροαστικών στρωμάτων, όπου σε μια φάση έγινε προοδευτική ταλάντευση και ύστερα πήγε προς τα δεξιά. Έχουμε όμως και κάτι άλλο στην Ελλάδα, που δεν το είχαμε στη Γαλλία, τη Γερμανία ή την Ιταλία: Την προσχώρηση αριστερών ανθρώπων και με κομμουνιστική αντίληψη ύστερα από την ήττα του Εμφυλίου. Θεώρησαν δηλαδή το εξής: Μετά τη λήξη του Εμφυλίου δεν θα αφήσουν στην Ελλάδα οι Αμερικανοί να ανθήσει ένα κομμουνιστικό κίνημα. Επομένως ας πάμε σε εκείνο το κίνημα το οποίο έχει αριστερές ιδέες και ενδεχομένως αυτό το κίνημα μπορεί να εξασφαλίσει κάτι καλύτερο στην Ελλάδα. Αποδείχτηκε ότι από ένα σημείο και μετά, αν θελήσεις να ενοποιήσεις τους στόχους ενός ριζοσπαστικού κινήματος, πρέπει να είσαι και ο ίδιος ριζοσπαστικός. Και νομίζω ότι όλοι αυτοί οι άνθρωποι, που πίστεψαν ότι θα γίνει η αλλαγή στην Ελλάδα μέσω του ΠΑΣΟΚ και δεν χρειαζόταν να μείνουν πιστοί στο εργατικό και στο κομμουνιστικό κίνημα, αυτοί οι άνθρωποι ακολούθησαν έναν κάλπικο δρόμο.

• *Τέλος πάντων, είναι μια ιστορία που νομίζω ότι θα χρειαστούμε ώρες πολλές να τη συζητήσουμε. Έχει πάρα πολύ*

Θα έχετε προσέξει ότι το ΚΚΕ δεν χρησιμοποιεί με έναν απόλυτο τρόπο τον όρο Δεξιά ή Αριστερά. Τοποθετούμαστε απέναντι στα άλλα κόμματα με βάση το πρόγραμμα, την ιδεολογία και τις πρακτικές τους. Και λέμε το εξής: δεν θα ταυτίσουμε τη Δεξιά με τη ΝΔ.

ενδιαφέρον, αλλά θα ήθελα να συζητήσουμε τα τρέχοντα ζητήματα.

— Νομίζω ότι εδώ πρέπει να πούμε δυο λόγια για την ιστορία του ΚΚΕ. Πρέπει να σας πω ότι το ΚΚΕ μελετά την ιστορία του. Εκδόσαμε ήδη μία μελέτη του Τμήματος Ιστορίας σαν συμβολή μέχρι την περίοδο του '49 και είμαστε στη φάση που μελετούμε την περίοδο '49-'74 και θα συνεχίσουμε, γιατί από μian απόσταση μπορείς να δεις καλύτερα τα ζητήματα. Κάθε τέσσερα χρόνια κάνουμε συνέδριο. Δεν φτάνει όμως να βλέπεις τις εξελίξεις. Τώρα φαίνονται πολύ καλύτερα οι αλλαγές που έγιναν στον ελληνικό καπιταλισμό και ακριβώς η ιστορία αυτής της περιόδου δεν μπορεί να γραφτεί μόνο από τις επιλογές των κομμάτων και των ηγεσιών, αλλά σε συνδυασμό με τις εσωτερικές και τις διεθνείς εξελίξεις. Τότε μπορούμε

να δούμε καλύτερα και τις δικές μας επιλογές και τις αδυναμίες μας σ' αυτή την περίοδο. Και αυτά όλα είμαστε σε διαδικασία να τα εκδώσουμε. Είναι δύσκολη περίοδος αυτή που φτάνει μέχρι το '74.

• *Ντοκουμέντα κυρίως;*

— Τα ντοκουμέντα τα εκδίδουμε αδιακρίτως, αλλά τώρα θα εκδώσουμε μια μελέτη, την οποία θα τη βάλουμε για συζήτηση, για προβληματισμό. Δεν θα είναι και το τελικό, οριστικό κείμενο. Είμαστε ακόμα στη φάση που το επεξεργαζόμαστε. Αυτός ο τόμος κάνουμε προσπάθεια να εκπονηθεί με πλήρη επιστημονική, ιστορική μεθοδολογία. Να μη βασίζεται μόνο στα συνέδρια του Κόμματος και στα κομματικά ντοκουμέντα, αλλά και στην εξέταση των εξελίξεων γενικώς.

• *Πάντως μια ιστορία που γράφει ένα κόμμα, μου δημιουργεί δυσπιστία...*

— Έχετε δίκιο. Δεν γράφουμε όμως ιστορία. Δεν μπορεί ένα κόμμα να γράψει την ιστορία όλης της Ελλάδας. Εξετάζει την ιστορία του Κόμματος, αλλά προσπαθώντας να βγάλει συμπεράσματα μέσα από την εξέλιξη της χώρας στους τομείς της οικονομίας, των διεθνών σχέσεων κ.λπ. Να μην είναι ακριβώς ένα εσωτερικό κοίταγμα, αλλά παίρνοντας υπόψη λ.χ. το Σχέδιο Μάρσαλ και την Ελλάδα, τη διαδικασία ένταξης της Ελλάδας στην Ε.Ε. Θα σταθούμε σε αντικειμενικές εξελίξεις και όχι στενά στην επανεξέταση των κομματικών ντοκουμέντων. Αυτό είναι μια συμβολή, δεν μπορούμε να υποκαταστήσουμε την ιστορική έρευνα, αλλά είναι μια μελέτη από τη δική μας ματιά.

• *Να ξανάρθω όμως στα τρέχοντα, για τη ΝΔ και την συντηρητική παράταξη. Θέλω να μου πείτε για τη λαϊκότητα που εκφράζει η ΝΔ σήμερα. Λέει «θα δώσουμε τόσα στους χαμηλοσυνταξιούχους», κ.λπ. Την λαϊκότητα αυτήν εσείς πώς την εννοείτε;*

— Εμείς προσδιορίζουμε ένα κόμμα από το πρόγραμμά του, από την πολιτική που έχει σαν κυβέρνηση, σαν αντιπολίτευση, ακόμα και μόνο σαν αντιπο-

λίτευση. Ξαναλέμε, η ΝΔ είναι κόμμα του κεφαλαίου, πάει και τέλειωσε. Όπως έτσι είναι και το ΠΑΣΟΚ. Η αστική τάξη στην Ελλάδα έχει δύο κόμματα. Τι γίνεται τώρα; ΠΑΣΟΚ και ΝΔ αντικειμενικά είναι υποχρεωμένα να δώσουν απάντηση σε ένα ζήτημα: Πώς από τη μια μεριά θα συνεχίζεται αυτή η πολιτική, αλλά και από την άλλη θα αμβλύνουν την οξεία γωνία των προβλημάτων, θα τη λειάνουν, ούτως ώστε να μπορέσουν, πρώτον να έχουν την ψήφο των λαϊκών στρωμάτων και δεύτερον να αποφύγουν μια απότομη έξαρση της οικονομικής κρίσης, μια απότομη μείωση της αγοραστικής ικανότητας. Επομένως δεν είναι απλή δημαγωγία αυτό, ούτε λαϊκότητα, είναι συνειδητοποίηση ότι δεν μπορείς να υποσκάψεις πέρα από ένα σημείο την αγοραστική ικανότητα των εργαζομένων. Βεβαίως αν το κίνημα ανέβει, θα αποσπάσει ορισμένες πραγματικές κατακτήσεις. Η ΝΔ, όπως και το ΠΑΣΟΚ, βρίσκονται αντικειμενικά σε ένα υπαρκτό πρόβλημα, να βρουν τρόπους να μεγάλωνουν τα κέρδη, αλλά και να μην υπάρξει πλήρης υπόσκαψη της αγοραστικής ικανότητας.

• *Ας μιλήσουμε όμως και για την Αριστερά.*

— Βέβαια οι όροι *Δεξιά* και *Κέντρο* είναι δικοί σας.

• *Ναι, βέβαια, είναι δικοί μου. Και μάλιστα υπάρχει και κάτι που νομίζω ότι είναι ενδιαφέρον και θα πρέπει να το επισημάνω. Είπατε «εγώ δεν χρησιμοποιώ, δεν εννοώ τη λέξη Δεξιά», δηλαδή για να το πω απλοϊκά, θα μπορεί να πει κάποιος: «Η Αλέκα λέει: Δεν υπάρχει Δεξιά και Αριστερά».*
— Με ποια έννοια: Υπάρχουν κόμματα του μεγάλου κεφαλαίου και κόμματα που αντιτίθενται σε αυτό.

• *Ωραία, να μιλήσουμε τώρα για την Αριστερά.*

— Φοβάμαι ότι αυτοί οι όροι σήμερα είναι λίγο μπερδεμένοι, είναι μια ετικέτα.

• *Ωραία, να μιλήσουμε όμως για την Αριστερά. Σ' αυτές τις εκλογές εγώ δεν*

κατάλαβα το πλατύ χαμόγελο του κ. Κωνσταντόπουλου, αλλά δεν κατάλαβα επίσης και τη δική σας χαρά. Διότι και για το ΚΚΕ και για τον Συνασπισμό η αύξηση του ποσοστού ήταν δέκατα μονάδων. Βλέπω ότι το ΚΚΕ και το 1932-35, αν δεν κάνω λάθος, είχε ένα ποσοστό 5 έως 6% περίπου. Δηλαδή βλέπω μια στασιμότητα. Γιατί; Και θέλω να μου αιτιολογήσετε αυτήν την αισιοδοξία σας...

— Κατ' αρχήν αν δείτε τις πρώτες δηλώσεις που κάναμε...

• *Και ο Συνασπισμός είναι Αριστερά;*
— Δεν έχει αριστερή πολιτική.

• *Λοιπόν, πού τον τοποθετείτε, στο Κέντρο;*

— Θα απαντήσω. Να ξεκαθαρίσουμε όμως αυτό που θέλω να πω. Αν προσέξατε τις ανακοινώσεις που βγάλαμε, δεν ήταν πανηγυρικές, και μέσα στην τηλεόραση δεν είχαμε κανένα χαμόγελο. Τώρα που κάνουμε συζητήσεις μέσα στο κόμμα για τα εκλογικά αποτελέσματα, γίνεται κριτική ότι ήμαστε λίγο συγκρατημένοι και εγώ μάλιστα ότι ήμουν και λίγο ξινή. Τι είπαμε εμείς; Ο δικομματισμός είναι κραταιός. Αυτή ήταν η φράση της Κεντρικής Επιτροπής. Ότι το ΚΚΕ είχε μια αύξηση στα μεγάλα αστικά κέντρα, αλλού υπήρξε μια στασιμότητα ή μικρή πτώση.

• *Ποια κοινωνικά στρώματα ψήφισαν το ΚΚΕ;*

— Στα μεγάλα αστικά κέντρα που συγκεντρώνεται η εργατική τάξη και τα μικροαστικά στρώματα. Εμείς αυτό το επισημαίνουμε σαν μια θετική τάση και τα στοιχεία που έχουμε δείχνουν ότι πήραμε κάποιες ψήφους. Κατ' αρχήν μπορώ να σας πω ότι έχουμε μια ανανέωση του εκλογικού σώματος του κόμματος από το '96 και μετά. Παλιότερα είχαμε μια καλύτερη επίδοση στις ηλικίες πάνω από τα 60. Τώρα έχουμε καλύτερη επίδοση στις ηλικίες πάνω από τα 40. Αυτό δείχνει ότι το ΚΚΕ έχει ένα ανανεωμένο ακροατήριο και ψηφοφόρους.

• *Εγώ πάντως θα ήθελα να βλέπω το ΚΚΕ να έχει επίδοση από τα 25 και*

κάτω...

— Βελτιώνεται η επίδοσή μας και στους νέους ψηφοφόρους. Όμως να το πούμε καθαρά: Το ΚΚΕ το 1991 πέρασε μια βαθιά κρίση.

• *Ποια χρονιά;*

— Το '90-'91, που ήταν η πορεία της καπιταλιστικής παλινόρθωσης. Ήταν ένα μεγάλο τράνταγμα, και μπορώ να σας πω ακόμα μεγαλύτερο τράνταγμα από το '49. Διότι το '49 υπήρξε η ήττα του Δημοκρατικού Στρατού στην Ελλάδα, αλλά παγκόσμια το κίνημα ανέβαινε. Το '89-'91 ήταν η περίοδος νίκης της αντεπανάστασης, όπως λέμε εμείς, περίοδος παγκόσμιας ήττας του εργατικού κομμουνιστικού κινήματος και εποχή κρίσης που οι συνέπειές της ακόμη κρατάνε. Επομένως το ΚΚΕ στέκεται ορθό και αρχίζει να ανανεώνεται. Και είναι πολύ πιο ανανεωμένη η πολιτική του βάση σε σχέση με την εκλογική. Στα νέα στρώματα της εργατικής τάξης και σε νέους. Δεν είναι αξιοσημείωτα ποσοστά, αλλά είναι η αρχή της ανάκαμψης του κόμματος. Διότι συγκεντρώνει πια στη βάση του ανθρώπους οι οποίοι δεν έχουν καμία προηγούμενη πείρα, δεν γεννήθηκαν ή δεν έζησαν στα χρόνια της ανόδου του σοσιαλισμού. Δεν έχουν ιδέα πολλοί απ' αυτούς, δεν είναι από γονείς κομμουνιστές. Έχουμε δυνάμεις τώρα μέσα και γύρω μας οι οποίες είναι δυνάμεις που ήρθαν στο κόμμα χωρίς να έχουν μιαν οικογενειακή παράδοση. Αυτό είναι στοιχείο αντικειμενικό.

• *Νομίζω ότι οικογενειακή παράδοση με την Αριστερά, αν πάμε πίσω, είχε το 80% των Ελλήνων.*

— Ας μην υπερβάλλουμε όμως ότι οι ΕΑΜικοί ήταν κομμουνιστές όλοι, με την έννοια της ιδεολογίας.

• *Όχι. Ήταν όμως ΕΑΜίτες.*

— Το 6% του ΚΚΕ σήμερα, μην φανταστείτε ότι μας ικανοποιεί. Οι αλλαγές που γίνονται σήμερα απαιτούν ένα πολύ μεγαλύτερο ιδεολογικό και πολιτικό βάθος απ' ό,τι το '40-'44. Σήμερα ο αγώνας είναι βαθύτερα ιδεολογικός και αντικαπιταλιστικός απ' ό,τι ήταν την περίοδο του '40-'44 και απ' ό,τι

ήταν τα προηγούμενα χρόνια. Λοιπόν για μας είναι σημαντικό που το ΚΚΕ άντεξε. Θα μπορούσε να μην υπάρχει ΚΚΕ, όπως σε πολλές χώρες δεν υπάρχει. Θα μπορούσαμε να είμαστε ένα μεταλλαγμένο ΚΚΕ, ένα ΚΚΕ που θα αντλούσε την πείρα του μόνο από το παρελθόν· ενώ σήμερα είναι ένα Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας το οποίο παρακολουθεί τις διεθνείς εξελίξεις, μελετάει πολύ, διαμορφώνει σύγχρονες θέσεις με βάση τις σύγχρονες εξελίξεις, αν και σε πολλά πράγματα δεν τις έχουμε διαμορφώσει, γιατί δεν γίνεται αυτό σε ένα βράδυ. Δίνουμε τη μάχη της ποιότητας. Διότι δεν μπορείς να παλέψεις σήμερα μόνο με τους όρους που είχαμε συνηθίσει στο παρελθόν, ο αγώνας έχει πολλές παραμέτρους. Πρέπει να κατακτήσουμε την ποιότητα και να συσσωρεύσουμε ικανότητες, που στα επόμενα χρόνια, μετά και από ένα ξεπέταγμα του κινήματος, θα φέρουν και ξεπέταγμα του κόμματος. Με αυτή την έννοια πρέπει να ανασκουμπωθούμε και να μην είμαστε ικανοποιημένοι. Οι ευθύνες μας μεγαλώνουν. Όχι γιατί πήραμε 60.000 ψήφους παραπάνω. Η ευθύνη μας μεγαλώνει γιατί μπροστά μας θα έχουμε τις προϋποθέσεις απότομης ανόδου του κινήματος. Και εδώ θα κριθούμε. Δηλαδή τα προηγούμενα χρόνια κριθήκαμε για το πόσο θ' αντέχαμε. Επιβιώσαμε και κερδίσαμε κάτι. Τα επόμενα χρόνια θα κριθούμε για πολλά περισσότερα.

• Σ' αυτή τη στρατηγική του κόμματος, ποιες είναι οι σκέψεις σας για το άνοιγμα ενός μετώπου; Αναφερθήκαμε πριν στο '32-'35, τότε που έγινε και η συμφωνία με τον Σοφούλη. Ίσως αυτό κιόλας να ήταν τότε μια αρχή, μπορεί κι αυτό να βοήθησε στη δημιουργία του ΕΑΜ αργότερα. Σήμερα ποια είναι η πολιτική του ΚΚΕ για τη συγκρότηση μετώπου; Εδώ είναι συγκεκριμένες οι πολιτικές δυνάμεις για τις οποίες μιλάμε. Πώς θα προχωρήσετε;

— Η πολιτική συμμαχιών του κόμματος είναι μόνιμη επιδίωξή του. Δεν είμαστε ηλίθιοι να μην έχουμε πολιτική συμμαχιών. Η πολιτική συμμαχιών του Κομμουνιστικού Κόμματος καθορίζε-

ται κατ' αρχήν από το τι κόμμα είναι. Εμείς είμαστε κόμμα που παλεύει εναντίον του κεφαλαίου στο έδαφος του καπιταλισμού, αλλά παλεύουμε και για ανατροπή του καπιταλιστικού συστήματος. Αυτό είναι ένα. Δεύτερον —γιατί αναγκαιότητα συμμαχιών υπάρχει—, η κατεύθυνση, το περιεχόμενο και ο στόχος της συμμαχίας καθορίζεται κάθε φορά από το σε ποια περίοδο ζεις. Π.χ. άλλη απαίτηση υπήρχε το '32 και το '34 και το '36, άλλη απαίτηση το '40-'44, άλλη μετά το '49. Στις σημερινές συνθήκες χρειάζεται μια συμμαχία

Το ΠΑΣΟΚ διαπαιδαγώγησε προοδευτικές συνειδήσεις, τις αλλοίωσε, τις διέβρωσε και με αυτό το νόημα είναι δραματικά αρνητική η συνεισφορά του. Το κρίνεις σαν ένα κόμμα που είχε συμβολή στο παρελθόν και νά πώς κατήντησε σήμερα. Και γι' αυτό δεν μπορεί το ΠΑΣΟΚ να απαντήσει ιδεολογικά στη ΝΔ.

που να μην έχει μόνον κάποια άμεσα αιτήματα. Αυτό μπορείς να το κάνεις και στα πλαίσια του μαζικού κινήματος. Μια συμμαχία η οποία σαν εναλλακτική λύση θα προβάλλει τη ριζική αντίθεση με τη σύγχρονη στρατηγική του κεφαλαίου. Θα είναι βεβαίως λύση αντιμονοπωλιακή, αντιμπεριαλιστική και ως εναλλακτικού τύπου εξουσία.

• Μα αντιμονοπωλιακή, αντιμπεριαλιστική ήταν η θέση του ΚΚΕ πάντοτε...

— Ναι. Το βάθος όμως δεν είναι το ίδιο. Τη δεκαετία του '80 είχες πάλι συμμαχίες. Αυτά δεν ταιριάζουν σήμερα. Γιατί; Όταν εντάχθηκε η Ελλάδα στην ΕΟΚ, υπήρχε μια κοινή πολιτική που εφαρμόζοταν στα αγροτικά. Υπήρχαν περιφέρειες που μπορούσες να μην ευ-

θυγραμμιστείς, υπήρχαν άλλες που έπρεπε να αντιμετωπίσεις τις συνέπειες. Σήμερα, όταν π.χ. ιδιωτικοποιούνται οι κρατικές επιχειρήσεις, όταν οι μεγάλοι επιχειρηματικοί όμιλοι διεισδύουν στην Παιδεία και στην Υγεία, όταν ανατρέπονται οι εργασιακές σχέσεις, για ποιες συνέπειες να παλέψεις; Τις συνέπειες τις αντιμετωπίζει η κυβέρνηση με το ΕΚΑΣ. Επομένως σήμερα θέλει συνολική αντίθεση με την πολιτική, απειθαρχία και ανυπακοή με όρους κινήματος και όχι μόνο σαν μια ηθική τοποθέτηση. Θέλει και άνοιγμα του δρόμου για μια άλλη εξουσία. Εμείς τη λέμε λαϊκή εξουσία και τη λέμε έτσι διότι σε αυτή τη διεξοδο πρέπει να συμβιβαστούνε δυνάμεις που έχουν διαφορετικές αντιλήψεις για το σοσιαλισμό. Δεν μπορείς να κάνεις μια συμμαχία απλώς για να κάνεις μια συμμαχία.

• Με τον Συνασπισμό;

— Στην στρατηγική μας στον ιδεολογικό τομέα οπωσδήποτε βρίσκεται η αντιμετώπιση του οπορτουνισμού, που είναι ένα ιδεολογικό ρεύμα μέσα στο κίνημα. Ακόμα και αν ο φορέας του οπορτουνισμού εξαφανιστεί, δεν σημαίνει ότι εξαφανίζεται ο οπορτουνισμός. Επομένως δεν μπορεί να είναι στρατηγικός μας στόχος αυτός. Στρατηγικός μας στόχος είναι να διαμορφωθεί μια συμμαχία η οποία θα είναι κοινωνικών και πολιτικών δυνάμεων. Προσέξτε το: κοινωνικών.

Όλοι βλέπουν τις συμμαχίες ως εξής: να μαζευτούν οι ηγεσίες των κομμάτων για να κάνουν ένα σχήμα και να αφαιρέσουν μια φέτα από τον δικομματισμό και μετά να συνδιαχειριστούν την εξουσία με το ένα από τα δυο κόμματα του δικομματισμού. Εμείς λοιπόν λέμε: Χρειάζεται μια συμμαχία η οποία θα εκφράζει τα κοινά συμφέροντα της εργατικής τάξης, που αντικειμενικά έχει συμφέρον από ριζικές αλλαγές, με τα μικροαστικά στρώματα της πόλης και του χωριού. Ίσα-ίσα η πρόταση για συμμαχία για εμάς είναι ανοιχτή, γιατί προβλέπει και δυνάμεις που έχουν και αντιπαρατιθέμενα συμφέροντα και είναι πολύ πλατιά η αντίληψη γι' αυτή τη συμμαχία. Και από εκεί και πέρα και

πολιτικών δυνάμεων. Επιζητούμε μια συμμαχία που θα συγκρούεται με τα συμφέροντα του μεγάλου κεφαλαίου. Αυτή είναι η θέση μας.

Ο Συνασπισμός αυτοπροσδιορίζεται Αριστερά. Εμείς δεν μπορούμε να του το απαγορέψουμε αυτό. Αφήστε τώρα ιδεολογικά τι λέει. Ιδεολογικά είναι ένας αχταρμάς. Δεν μπορεί να μην έχεις ιδεολογία. Ακόμα και αν δανειζόσαι θέσεις από άλλες ιδεολογίες, πρέπει να έχεις μια ιδεολογική πλατφόρμα. Δεν μπορεί να μην έχεις τίποτα. Η πολιτική του πρακτική στηρίζει βασικές επιλογές του κεφαλαίου, όπως την συνθήκη του Μάαστριχτ. Όταν υποστηρίζεις την απελευθέρωση του κεφαλαίου, από εκεί και πέρα τι άλλο να πω; Γι' αυτό και υποστήριξε τις ελαστικές εργασιακές σχέσεις, την μερική απασχόληση, δηλαδή όλες αυτές τις βασικές επιλογές.

• *Νομίζω ότι τις ελαστικές εργασιακές σχέσεις δεν τις υποστήριξε.*

— Τις συμφώνησε, τις συμφώνησε και στο πολιτικό επίπεδο και μέσα στη ΓΣΕΕ. Και κοιτάξτε να δείτε, είναι άλλο πράγμα, αυτό το κάνουμε και εμείς ως κόμμα, να υποστηρίξουμε τα συμφέροντα αυτών που είναι με μερική απασχόληση. Τι θα πούμε; Επειδή είμαστε εναντίον της μερικής απασχόλησης, δεν θα κάνουμε προτάσεις για την κοινωνική τους ασφάλιση, για τη μισθοδοσία τους; Θα κάνουμε. Αλλά δεν είναι αυτή εναλλακτική απάντηση στη δεξιά πολιτική. Βεβαίως θα τους υποστηρίξουμε. Δεν θα υποστηρίξουμε παραδείγματος χάριν τα επιδόματα ανεργίας; Θα τα υποστηρίξουμε. Την προστασία των ανέργων; Όμως η απάντηση στη σύγχρονη στρατηγική του καπιταλισμού, δεν μπορεί να είναι η επιδότηση της ανεργίας. Πρέπει να είναι μια πολιτική που καταργεί την ανεργία. Είναι άλλο πράγμα το κίνημα να κατακτά επιμέρους λύσεις και προσωρινές, γιατί αυτός είναι ο συσχετισμός δύναμης, και άλλο να έχεις σαν εναλλακτική σου πρόταση έναν καπιταλισμό που θα δίνει ΕΚΑΣ, που θα δίνει βοηθήματα. Αυτό δεν μπορεί να είναι απάντηση της Αριστεράς. Αυτή την απάντηση μπορεί να τη δώσει η Σοσιαλδημοκρα-

τία. Και αυτή είναι η πολιτική του Συνασπισμού.

• *Διέκρινα, όπως μιλούσατε, ότι το ΠΑΣΟΚ σε κάποια φάση, κοινωνικά και πολιτικά υιοθέτησε αριστερές θέσεις ή κάτι τέτοιο, κάπως έτσι.*

— Αντιμπεριαλιστικές. Ναι, βέβαια.

• *Αυτό όμως δεν έχω δει να το χαρίζετε στη λεγόμενη Ανανεωτική Αριστερά με τις διαφορές της εκφάνσεις. Αυτό δεν το αναγνωρίζετε. Και επίσης να μου απαντήσετε σε αυτό που εγώ βλέπω: ότι το ΚΚΕ έχει βάλει σαν έναν από τους στόχους του να διαλυθεί ο Συνασπισμός.*

— Να το ξεκαθαρίσουμε. Το ΠΑΣΟΚ, όπως σας είπα προηγούμενα, εξέφραζε συγκεκριμένα κοινωνικά στρώματα. Και αν θέλετε, εξέφραζε την προοδευτική τους ταλάντευση. Εξέφραζε αντικειμενικές τάσεις και στρώματα επηρεασμένα από το κίνημα. Επομένως του ΠΑΣΟΚ ούτε του χαρίσαμε, ούτε μας χάρισε. Δεύτερον: βεβαίως, στις συνθήκες μετά την πτώση της δικτατορίας, με ένα διαφορετικό συσχετισμό δύναμης, το ΠΑΣΟΚ επηρεάστηκε ακόμα περισσότερο. Άρα εμείς αναγνωρίζουμε το θετικό ρόλο που έπαιξε το ΠΑΣΟΚ τη δεκαετία του '70 και τότε του ζητήσαμε και συνεργασία. Το ΠΑΣΟΚ δεν την ήθελε, για να μην δεσμευτεί. Για πάρτε την κριτική που έκανε και κάνει ο Συνασπισμός στο ΠΑΣΟΚ από το '74 και μετά. Το κριτικάρει στις θετικές και αντιμπεριαλιστικές του θέσεις. Γιατί έλεγε «Όχι στην ΕΟΚ», γιατί έλεγε «ΕΟΚ και ΝΑΤΟ το ίδιο συνδικάτο» και μάλιστα ενοχοποιεί το ΠΑΣΟΚ ότι δεν προσάρμοσε την Ελλάδα στον σύγχρονο καπιταλισμό. Ό,τι θετικό είχε το ΠΑΣΟΚ, το κριτικάρει ο Συνασπισμός. Πάρτε και δείτε όλα τα ντοκουμέντα. Και το ΚΚΕ Εσωτερικού έκανε κριτική στο ΠΑΣΟΚ εκεί. Ενώ εμείς κάνουμε κριτική στο ΠΑΣΟΚ γιατί εγκατέλειψε αυτά τα συνθήματα. Ο Συνασπισμός κάνει κριτική επειδή τα είχε. Παρακολουθούμε τις θέσεις του Συνασπισμού, γιατί έχουμε σαν αρχή, όπως και για το ΠΑΣΟΚ και τη Νέα Δημοκρατία, να ασκούμε κριτική πάνω

σ' αυτά που λέει και κάνει ο άλλος και όχι με ιδεοληψίες. Να δούμε όμως και μια άλλη πλευρά. Τι είναι ο Συνασπισμός; Διέσπασε το κομμουνιστικό κίνημα από τα αριστερά προς συντηρητικές θέσεις.

• *Μιλάτε για τον Συνασπισμό. Εννοείτε το κόμμα της Δαμανάκη και του Ανδρουλάκη; Μα αυτοί έφυγαν από το ΚΚΕ, απ' όσο όλοι ξέρουμε...*

— Μιλάω για το '68 και μετά. ΚΚΕ Εσωτερικού και λοιπά. Είναι άλλο πράγμα. Αν σήμερα, θα σας το πω καθαρά, διαμορφωθούν νέα πολιτικά κόμματα προερχόμενα από το ΠΑΣΟΚ, αλλά και ταυτόχρονα να μην είναι και πολύ κοντά μας, κόμματα που μπορεί να έχουμε διαφορές αλλά να έχουνε προοδευτικές θέσεις, εμείς θα το θεωρήσουμε θετικό. Γιατί προχωρείς, ας το πω έτσι, από τα δεξιά προς τα αριστερά. Όταν πηγαίνεις από τα αριστερά προς τα δεξιά, βράς' τα κι άσ' τα. Υπάρχει διαφορά.

Κοιτάξτε τι στάση κρατήσαμε απέναντι στο ΔΗΚΚΙ. Με το ΔΗΚΚΙ είχαμε σε ιδεολογικά ζητήματα πάρα πολλές διαφορές. Αν θέλετε σε πολλά πράγματα οι θέσεις του ήταν κεντρώες. Είχε όμως μια δυναμική – ανεξάρτητα από την κατάληξη. Είχε μια δυναμική και μέσα στη δράση είχαμε κοινές αγωνιστικές πορείες. Ένας που φεύγει από ένα κόμμα σοσιαλδημοκρατικό θα κουβαλάει παρά πολλές σοσιαλδημοκρατικές θέσεις. Φυσικό είναι αυτό. Φεύγει όμως από αυτό το κόμμα εξουσίας ή το κόμμα που φθάρηκε. Κάποιος όμως που φεύγει από την κομμουνιστική ιδεολογία και πάει προς την σοσιαλδημοκρατία, αυτός είναι καταδικασμένος να κάνει μόνιμη ζημιά.

• *Άρα αποκλείετε μετωπικά σχήματα με τον Συνασπισμό;*

— Ναι, βέβαια.

• *Και θα θέλατε να διαλυθεί ο Συνασπισμός; Να εξαφανιστεί, ας πούμε;*

— Θα σας απαντήσω το εξής, που είπα και προεκλογικά. Εμείς δεν εξετάζουμε τι θέλουμε. Εμείς εξετάζουμε αντικειμενικά τα πράγματα. Στην πολιτική

δεν ισχύει η επιθυμία. Όσο περισσότερο θα έχανε το ΠΑΣΟΚ, τόσο περισσότερο θα ανέβαινε και ο Συνασπισμός. Διότι ένα κομμάτι του ΠΑΣΟΚ θα πήγαινε προς τον Συνασπισμό, που είναι και ιδεολογικά συγγενείς – και ένα κομμάτι θα ερχόταν σε μας. Μια ακόμα μεγαλύτερη φθορά του ΠΑΣΟΚ μπορούσε να οδηγήσει σε μεγαλύτερη άνοδο του Συνασπισμού, γιατί είναι συγγενικά κόμματα και πιο εύκολα θα πήγαινε ένας κόσμος του ΠΑΣΟΚ προς τον Συνασπισμό.

• *Αν και έφυγε ίδιος αριθμός και προς το ΚΚΕ και προς τον Συνασπισμό.*

– Εγώ σας λέω το αντικειμενικό. Κοιτάξτε όμως να δείτε. Ο Συνασπισμός δεν μπορεί να βοηθήσει τον κόσμο του ΠΑΣΟΚ να απεγκλωβιστεί. Δυστυχώς. Διότι ο Συνασπισμός είναι και ανάχωμα στη συνείδηση του κόσμου. Και επομένως εμείς ιδεολογικά και πολιτικά του ασκούμε κριτική. Δεν τον βάζουμε στην ίδια βάση με το ΠΑΣΟΚ και τη Νέα Δημοκρατία, όμως του ασκούμε κριτική ιδεολογικά και πολιτικά, διότι παρεμποδίζει την ριζοσπαστικοποίηση των μαζών. Τώρα, αν θα υπάρξει ή δεν θα υπάρξει ο Συνασπισμός, δεν θα εξαρτηθεί από την κριτική που του κάνουμε εμείς.

• *Προφανώς. Αλλά εάν κάνουμε την υπόθεση ότι ο Συνασπισμός θα ακολουθήσει τη μοίρα του ΔΗΚΚΙ, δεν νομίζετε ότι το ΚΚΕ θα μείνει μόνο του και θα στριμωχθεί περισσότερο από τον δικομματισμό; Γιατί το πρόβλημα αυτή τη στιγμή, κατά τη γνώμη μου, δεν είναι το ΚΚΕ και ο Συνασπισμός, το βασικό πρόβλημα στην Ελλάδα είναι ο δικομματισμός.*

– Να το ξεκαθαρίσουμε αυτό. Το ΚΚΕ δεν μπορεί κατ' αρχήν να αντιμετωπίσει με συναισθηματισμό τα άλλα κόμματα, όπως και τα άλλα κόμματα το ΚΚΕ. Δεν μπορούμε να μοιράσουμε ψήφους, να δανείσουμε ψήφους και δεν νομίζω ότι το ζητάει κανείς. Να ξεκαθαρίσουμε όμως το εξής πράγμα. Τι θα πει δικομματισμός; Θα πει απλώς μεγάλα κόμματα που στριμώχνουν τα μικρά; Εδώ έχουμε να κάνουμε με κόμματα αστικά, με πολύ επιμέρους διαφο-

Δεν βάζουμε τον Συνασπισμό στην ίδια βάση με το ΠΑΣΟΚ και τη Νέα Δημοκρατία, όμως του ασκούμε κριτική ιδεολογικά και πολιτικά, διότι παρεμποδίζει την ριζοσπαστικοποίηση των μαζών. Τώρα, αν θα υπάρξει ή δεν θα υπάρξει ο Συνασπισμός, δεν θα εξαρτηθεί από την κριτική που του κάνουμε εμείς.

ρές μεταξύ τους και ασήμαντες στον ιδεολογικό και πολιτικό τομέα.

• *Ότι οι διαφορές είναι μικρές ξεκαθαρίστηκε τώρα, το 2004, γιατί μέχρι σήμερα υπήρχε μια θολούρα.*

– Όχι. Τουλάχιστον για μας ήταν καθαρό από πριν. Εν πάση περιπτώσει. Ο δικομματισμός, αν ήταν ας πούμε δύο μεγάλα κόμματα, ένα προοδευτικό και ένα αντιδραστικό, δεν θα ήταν ζημιά αυτό. Θα έπρεπε να γίνει πόλος συσπείρωσης στο προοδευτικό κόμμα, για να μειωθεί το αντιδραστικό. Είναι δύο αστικά κόμματα. Η αποδέσμευση από τον δικομματισμό δεν μπορεί να γίνει στη βάση μεγάλα και μικρά κόμματα. Πρέπει να είναι και αποδέσμευ-

ση από ιδεολογικές, πολιτικές και προγραμματικές θέσεις του δικομματισμού. Αυτό θα γίνει με όρους κινήματος. Γι' αυτό και το ΚΚΕ δεν μεγαλώνει πάρα πολύ. Διότι η αντίσταση απέναντι στον δικομματισμό δεν έχει πάρει αυτή τη στιγμή μέσα στην εργατική τάξη και τα άλλα λαϊκά κόμματα, βαθύτερα και πιο ριζοσπαστικά πολιτικά χαρακτηριστικά. Το να κάνεις μια κινητοποίηση, που είμαστε και εμείς μέσα, για να αυξήσεις το επίδομα στο δικό σου τον κλάδο, και μάλιστα σε αντιπαράθεση με άλλους κλάδους, δεν ριζοσπαστικοποιεί τις συνειδήσεις. Το να αποδέχεσαι δηλαδή τη λογική των μονόδρομων και να προσπαθείς λίγο να βελτιώσεις τη θέση σου, είναι ανθρώπινο, αλλά σε οδηγεί να είσαι εντός των τειχών. Ακόμα και αν ο δικομματισμός μειωθεί, ακόμα και αν χάσουν την αυτοδυναμία τους, θα κάνουν σύμπραξη μεταξύ τους και θα προχωρήσει η κατάσταση. Το θέμα είναι να κλονίσεις το πολιτικό σύστημα και όχι στενά το σύστημα του δικομματισμού. Ο Συνασπισμός δυστυχώς έχει βάλει στόχο του μόνο το δικομματισμό και αυτό που επιθυμεί είναι το ένα κόμμα, το ΠΑΣΟΚ, να μην μπορεί να κάνει κυβέρνηση και να έχει ανάγκη ένα άλλο κόμμα. Δεν αλλάζει τίποτα. Τι άλλαξε στη Γαλλία; Τι άλλαξε με τους Πράσινους στην Γερμανία; Έγιναν τμήμα της κυρίαρχης πολιτικής αυτά τα κόμματα. Δεν έχει πρόγραμμα ριζικής αλλαγής ο Συνασπισμός. Ριζική αλλαγή δεν μπορεί να γίνει άμεσα. Όμως πρέπει να δουλέυεις σε αυτή την κατεύθυνση. Όταν παραιτηθείς από τη ριζική αλλαγή και παίζεις το παιχνίδι των μικροβελτιώσεων, τότε και σαν κόμμα δεν μπορείς να βοηθήσεις στον ριζοσπαστισμό των συνειδήσεων. Με αυτή την έννοια του κάνουμε κριτική. Μακάρι να είχε μια άλλη πολιτική. Γιατί; Θα ήμασταν αντίθετοι; Μακάρι ας πούμε το ΔΗΚΚΙ να διαμόρφωνε μια καλύτερη εναλλακτική λύση. Εμείς θέλουμε μέτωπο, δεν το φοβόμαστε το μέτωπο. Διότι μέσα από την πολιτική συμμαχιών θα δυναμώσει το κίνημα. Αν δυναμώσει το κίνημα, θα δυναμώσουμε και εμείς στο κάτω-κάτω.

Για τις προγραμματικές δηλώσεις του νέου Πρωθυπουργού

Γράφει ο Γιώργος Σιγηνός

Αξιότιμε κ. Πρωθυπουργέ,

Σας στέλνω αυτή την επιστολή μέσω του Αντί, διότι επιθυμώ να σας καταστήσω κοινωνό των αγωνιών μου σχετικά με τις προγραμματικές δηλώσεις της κυβέρνησής σας. Είναι δε και δεσμεύσεις κυρίως δικές σας έναντι της Βουλής και των ελλήνων πολιτών.

Δεδομένων των εξελίξεων όσον αφορά στο Κυπριακό και του επείγοντος για τους Ολυμπιακούς Αγώνες, δεν θα αναφερθώ σε αυτά τα ζητήματα, αλλά ας μου επιτραπεί να εκφράσω δύο ευχές.

Πρώτη ευχή: Αποφύγετε την επανάληψη του θεσμικού και πολιτειακού αδιεξόδου της Ζυρίχης για το Κυπριακό. Κρατώ στη μνήμη τη δέσμευσή σας για «μια λύση λειτουργική και βιώσιμη, στη βάση του σχεδίου Ανάν, σύμφωνη με τις αποφάσεις των Η.Ε. και το κοινοτικό κεκτημένο».

Δεύτερη ευχή: Περιορίστε στο ελάχιστο τον διεθνή διασυρμό της χώρας στην περίπτωση των Ολυμπιακών Αγώνων, παρά τις εκτιμήσεις μου πως το κόστος τους στη σημερινή συγκυρία των διεθνών εξελίξεων θα είναι διπλάσιο από αυτό που πρόσφατα προβλέφθηκε από την απελθούσα κυβέρνηση.

Πέντε θα είναι τα άμεσα προβλήματα που ζητούν την αρωγή σας από τον Σεπτέμβριο 2004 και για το υπόλοιπο της θητείας σας:

1. Ο ρόλος του κράτους και του κόμματος (εσείς μιλήσατε για την επανίδρυση του Κράτους).
2. Το οικονομικό (εσείς αναφέρεσθε στη νέα οικονομική πολιτική).
3. Η κοινωνική πολιτική (εσείς έχετε επιλέξει το κοινωνικό κράτος).
4. Οι σχέσεις του τόπου με τρίτες χώρες και με την Ευρωπαϊκή Ένωση.
5. Το πολιτειακό, στο οποίο δεν αναφερθήκατε καθόλου.

ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΚΟΜΜΑ

Η μακρόχρονη διακυβέρνηση της χώρας από το ΠΑΣΟΚ έχει δημιουργήσει το βαθύ κράτος του κόμματος αυτού και την εξαρτώμενη νεόπλουτη τάξη του. Αυτά τα δύο χαρακτηριστικά άρχισαν να αναπτύσσονται επί κυβερνήσεων Κωνσταντίνου Καραμανλή και τελειοποιήθηκαν από τον Ανδρέα Παπανδρέου – ο τελευταίος τούς προσέδωσε και δημοκρατική επίφαση.

Σημειώνω τη δήλωσή σας: «Ένα κράτος χωρίς κομματικές σημαίες. Μακριά από εξαρτήσεις, οργανωμένα συμφέροντα και πελατειακές σχέσεις». Αναφέρεστε δε σε μια πλειάδα πραγμάτων που θα υλοποιήσετε και θα επιθυμούσα να τονίσω μερικές ασάφειες. Είστε υπέρ της κατάργησης των νόμων της διαπλοκής, αλλά δεν λετε με τι θα τους αντικαταστήσετε. Επίσης προτείνετε τη δημιουργία Νέων Ανεξάρτητων Αρχών, όπως ο Συνήγορος Υγείας και Κοινωνικών Υπηρεσιών, αλλά ένα ορθολογικό και αποδοτικό σύστημα Υγείας και Πρόνοιας δεν χρειάζεται συνηγόρους.

Συνεπώς το ζητούμενο είναι η αναβάθμιση του συστήματος Υγείας και Πρόνοιας και αυτό απαιτεί διπλασιασμό των εσόδων του, μείωση των ανεξέλεγκτων εξόδων, και σαφείς κανόνες συνύπαρξης της δημόσιας και ιδιωτικής υγείας, χωρίς την αρωγή του δημοσίου υπέρ του ιδιωτικού συμφέροντος.

Βρίσκω την πρότασή σας για τη δημιουργία της Ανεξάρτητης Αρχής για τον έλεγχο των Συμβάσεων του Δημοσίου ανεδαφική για δύο λόγους: Πρώτον, ο τόπος μας χρειάζεται μιαν Ανεξάρτητη Αρχή Ανταγωνισμού και όχι την απλή αναβάθμιση της υπάρχουσας Επιτροπής Ανταγωνισμού. Δεν χρειάζεται να σας υπενθυμίσω πως όλες οι χώρες της

ΕΕ έχουν ανεξάρτητες Αρχές Ανταγωνισμού, οι οποίες είναι συμβατές και βασισμένες στην κοινοτική νομοθεσία που απορρέει από τη Συνθήκη της Ρώμης. Δεύτερον, εάν οι αρμοδιότητες, η ανεξαρτησία και η υπολογιστικότητα των μελών της Αρχής του Ανταγωνισμού είναι ευρείες και κατοχυρωμένες συνταγματικά, τότε ο υγιής και θεμιτός ανταγωνισμός θα γίνει πραγματικότητα. Συνεπώς οι οικονομικοί παράγοντες και οι καταναλωτές δεν θα χρειάζονται νέες ανεξάρτητες αρχές.

Όσον αφορά τη δέσμευσή σας για την καταπολέμηση της γραφειοκρατίας –ουσιαστικά της γάγγραινας του νεοελληνικού κράτους–, μάλλον κάποιο λάθος ως προς το αιτιατό έχετε διαπράξει. Ο λόγος ύπαρξης της γραφειοκρατίας απορρέει από την ασαφή νομοθεσία της χώρας μας, την πολυπλοκότητα του συγκεντρωτικού μοντέλου διακυβέρνησης και τη δυναμική που δημιουργείται από τη σχέση μεταξύ του διορισμένου άρχοντα του δημοσίου και του απλού πολίτη. Εάν πράγματι επιθυμείτε να λύσετε το χρόνιο πρόβλημα της γραφειοκρατίας και να ανατρέψετε την παραδοσιακή ελληνική «ρεταινιά» (ελληνικές καλένδες), τότε επικεντρώστε την προσπάθειά σας σε αυτό που εσείς ο ίδιος τονίζετε: την καθιέρωση του Κράτους Δικαίου.

Όμως το Κράτος Δικαίου δεν γεννιέται από μόνο του, αλλά δημιουργείται με συνεπή και συνεχή προσπάθεια, με συγκεκριμένες προτάσεις και σαφή καθορισμό εξουσιών. Ο σαφής καθορισμός εξουσιών προϋποθέτει τη λύση του πολιτειακού, το οποίο επιμελώς αποφύγατε να θίξετε στις προγραμματικές δηλώσεις, αλλά στο οποίο θα επανέλθω.

Η επανίδρυση του κράτους που δε-

γμεύεστε να υλοποιήσετε κατά τη διάρκεια της θητείας σας έχει άμεση σχέση με το ανθρώπινο δυναμικό που αυτή τη στιγμή έχετε στον δημόσιο τομέα. Αυτό το ανθρώπινο κεφάλαιο είναι ακέφαλο και ακατάλληλο, διότι το πρόβλημα που θα αντιμετωπίσετε σύντομα είναι διττό: η μειωμένη ευσυνειδησία ως προς το δημόσιο αγαθό που διαχειρίζονται οι υπάλληλοι του δημοσίου και η νοοτροπία του άρχοντα ως προς την προσφορά των υπηρεσιών που διαφεντεύει. Αυτό το διττό πρόβλημα είναι απόρροια της κομματικοποίησης των υπαλλήλων λόγω της έλλειψης κατάλληλων κριτηρίων πρόσληψης, όπως προσόντα, εξειδίκευση και εμπειρία.

Ο δημόσιος τομέας της χώρας μας είναι η ποιο ανθεκτική τροχοπέδη στην ανάπτυξη του τόπου. Χρειάζεται να τον επαναπροσδιορίσετε, αντί για θεωρητικές αρχές και δεσμεύσεις. Απαιτείται να επανεκπαιδεύσετε το υπάρχον ανθρώπινο δυναμικό βάσει αυστηρών κριτηρίων. Δύο βασικές αρχές θα μπορούσαν να βοηθήσουν. Η πρώτη αφορά στην αντιστοιχία θέσεων του δημοσίου τομέα και του προϋπολογισμού του κράτους. Η δεύτερη είναι η κατάργηση της διάκρισης μεταξύ συμβασιούχων και μονίμων. Η οποιαδήποτε άλλη πολιτική ή πρακτική που θα ανέτρεπε τις δύο βασικές αρχές, με στόχο τη διατήρηση της κατηγορίας μονίμων και συμβασιούχων, θα είναι η γενεσιουργός αιτία για τη δημιουργία της εξαρτώμενης από το κυβερνών κόμμα οικονομικής τάξης.

Η ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Το οικονομικό πρόβλημα της χώρας εστιάζεται σε ένα γεγονός: Ο τόπος μας δεν έχει δημιουργήσει βιώσιμες θέσεις εργασίας στην τελευταία 20ετία. Συνεπώς οι έξι στόχοι που διατυπώσατε για τη νέα οικονομική πολιτική είναι σωστοί, και ούτε η αξιωματική αντιπολίτευση, ούτε η διασωσμένη Αριστερά θα μπορούσαν να στοιχειοθετήσουν σοβαρή και υπεύθυνη εναλλακτική πρόταση στόχων. Όμως φοβούμαι πως οι περισσότεροι στόχοι σας είναι ανέφικτοι για τους ακόλουθους λόγους:

Η χώρα μας έχει δεχθεί τη μεγαλύτε-

ρη εισροή κεφαλαίων μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ, χωρίς να μπορέσει να αναπτύξει νέες βιομηχανικές μονάδες που θα μπορούσαν να είναι ανταγωνιστικές είτε στον τόπο μας είτε στον άμεσο διεθνή χώρο. Αντί αυτή η πρωτοφανής εισροή κεφαλαίων να διοχετευθεί σε νέες επενδύσεις, με βάση την ένταση του κεφαλαίου ή της υψηλής τεχνολογίας, έχοντας ως κριτήριο τη δημιουργία θέσεων εργασίας, τα κεφάλαια αυτά έχουν κατασπαταληθεί σε διακοσμητική υποδομή, όπως παιδικές χαρές ή κακόγουστα σιντριβάνια. Οι βιβλιοθήκες παραμένουν στα αζήτητα.

Ακόμη χειρότερο και ταυτόχρονα ανησυχητικό είναι το φαινόμενο του αχαλίνωτου καταναλωτισμού. Η στρεβλή πολιτική αξιοποίησης των κεφαλαίων έχει καταλήξει σε ένα σοβαρό πρόβλημα: η εργασιακή συνείδηση των συμπολιτών μας έχει διαστρεβλωθεί.

Πάντως η στρεβλή εργασιακή σχέση των συμπολιτών μας είναι μόνον ένα χαρακτηριστικό του συνδρόμου της στρεβλής ανάπτυξης. Ο τόπος μας έχει γηρασμένο πληθυσμό και πρωταγωνιστεί στον αριθμό των συνταξιούχων με

νεότατη ηλικία. Αυτοί οι νεότατοι συνταξιούχοι προέρχονται κυρίως από τον δημόσιο και ημι-δημόσιο τομέα και έχουν συνεισφέρει ελάχιστα στο συνταξιοδοτικό και ασφαλιστικό σύστημα. Αναρωτιέμαι ποιος θα συνεχίσει να πληρώνει τις συντάξεις των νεότατων συνταξιούχων του δημοσίου, και εάν η νέα οικονομική πολιτική σας θα ανατρέψει αυτή την ετεροβαρή σχέση.

Ένα επιπρόσθετο χαρακτηριστικό του συνδρόμου της στρεβλής ανάπτυξης είναι η διπλή εργασία: πρόκειται για τον κανόνα, όχι την εξαίρεση. Οι επιπτώσεις αυτής της αθέμιτης εργασιακής πρακτικής είναι πρόδηλες. Οι έχοντες εργασία έχουν εξασφαλίσει το βιοποριστικό τους εισόδημα και κάτι παραπάνω για τα καταναλωτικά αγαθά. Οι μη έχοντες εργασία επισήμως συγκαταλέγονται στους ανέργους, εγγεγραμμένοι στον ΟΑΕΔ, και ανεπισημως εργάζονται στη μαύρη αγορά ή κάθονται σε καφενεία και μπαράκια.

Η παράλληλη οικονομία παραμένει η πιο δυναμική, παράγει το κοινωνικό πλεόνασμα και βασίζεται στην εκμετάλλευση των 1.500.000 ξένων εργα-

τών. Επίσης απασχολεί τους διπλοθεσίτες και τους ανέργους. Το άμεσο και πρόδηλο κόστος αυτής της στρεβλής εργασιακής σχέσης είναι η σημαντική απώλεια των εργοδοτικών εισφορών στα ασφαλιστικά ταμεία και η φοροδιαφυγή από μέρους των εταιρειών και των εργαζομένων. Όλοι τους είναι ευχαριστημένοι, εκτός από μένα που έχω μόνον μία εργασία.

Ούτε ένα προϊόν της χώρας μας δεν είναι ανταγωνιστικό. Χωρίς τις έμμεσες και άμεσες επιδοτήσεις δεν θα μπορούσαμε να εξάγουμε παρά ένα πολύ μικρό ποσοστό της εγχώριας παραγωγής μας. Το καλά προστατευμένο εργασιακό δυναμικό του δηmosίου δεν ενδιαφέρεται να ασχοληθεί με αυτό το θέμα. Οι δε προτεραιότητες που αποτυπώνετε στις προγραμματικές δηλώσεις σας δεν θα ανατρέψουν την υπάρχουσα νοοτροπία, ούτε θα ενισχύσουν την ανταγωνιστικότητα.

Τίθεται ένα σοβαρό πρόβλημα και το έχετε τονίσει και εσείς: τα πραγματικά οικονομικά στοιχεία για τα δημόσια οικονομικά. Όταν καταλήξετε σε αυτά, ελπίζω να τα δώσετε στη δηmosιότητα, σύμφωνα με τη διαφάνεια που υποσχεθήκατε – όχι για να δείξετε πως το ΠΑΣΟΚ σας κληροδότησε μια χρεοκοπημένη οικονομία.

Εν τω μεταξύ θα σας απαριθμήσω μερικές μου έγνοιες. Πιστεύω πως η χώρα αντιμετωπίζει τρία ελλείμματα. Το πρώτο είναι ο ελλειμματικός τακτικός γενικός προϋπολογισμός του κράτους (ΤΠΚ). Ενδεχομένως να έχει ξεπεράσει το κατώφλι του 3% του ΑΕΠ, εάν τα έξοδα των υποτιθέμενων ανεξάρτητων οργανισμών συμπεριληφθούν στα έξοδα του ΤΠΚ. Στην ουσία αυτοί οι οργανισμοί χρηματοδοτούνται από το Δημόσιο Ταμείο, αλλά είναι χαρακτηρισμένοι από την προηγούμενη κυβέρνηση ως οργανισμοί ιδιωτικού δικαίου και δεν συμπεριλαμβάνονται στον ΤΠΚ.

Το δεύτερο έλλειμμα είναι το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, το οποίο θα καταστεί επικίνδυνα ελλειμματικό από το τέλος του 2004, διότι οι εισροές κεφαλαίου θα μειωθούν αισθητά και οι εκροές κεφαλαίου θα αυξηθούν ουσιαστικά. Οι εξελίξεις και διακυμάνσεις

των στοιχείων των ισοζυγίων πληρωμών της χώρας μας αντικατοπτρίζουν την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας μας. Όποιος εξετάσει προσεκτικά την εξέλιξή τους γνωρίζει και το βαθμό του προβλήματος.

Το τρίτο σοβαρό έλλειμμα έχει σχέση με το εξωτερικό χρέος. Όλες οι χρεοκοπίες της χώρας μας προήλθαν από το εξωτερικό χρέος. Δυστυχώς θα αυξηθεί επικίνδυνα και αυτό, διότι τα πραγματικά μεγέθη των ελλειμμάτων (ΤΠΚ και ασφαλιστικών ταμείων) θα ξεπεράσουν το προβλεπόμενο κατώφλι του 100% του ΑΕΠ. Λογιστικοί νεωτερισμοί ή αλχημείες για να καλύψουν τα πραγματικά μεγέθη δεν γίνονται αποδεκτοί από την EUROSTAT, μετά τη σοβαρή κρίση που πέρασε η αρμόδια Υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Κατέβαλα φιλότιμες προσπάθειες για να γνωρίσω το πραγματικό εξωτερικό χρέος που οφείλεται στις στρατιωτικές δαπάνες, αλλά δεν καρποφόρησαν. Ελπίζω πως εσείς που επικαλείστε την αρχή της διαφάνειας ως «εγγύηση για τη διασφάλιση του δημόσιου συμφέροντος» θα καταθέσετε στη Βουλή τα πραγματικά στοιχεία για το συσσωρευμένο χρέος των Ενόπλων Δυνάμεων. Με αυτόν τον τρόπο θα μάθει ο ελληνικός λαός ποίος πλούτισε διαχειριζόμενος εμπιστευτικά κονδύλια αλλά και ποιο το δημοσιονομικό βάρος του παρελθόντος.

Δυστυχώς για την κυβέρνησή σας και για μας, τη μισθωτή τάξη (ελλείπει άλλων πόρων), ο ρυθμός ανάπτυξης του ΑΕΠ μετά τους Ολυμπιακούς Αγώνες προβλέπεται να μειωθεί κατά το ήμισυ. Στις προγραμματικές δηλώσεις σας μας λετε σε τι στοχεύετε: «*επιδίωξη ρυθμού ανάπτυξης που θα υπερβαίνει το 5%*». Σας το εύχομαι, αλλά φοβούμαι πως έχετε (ή μάλλον το οικονομικό σας επιτελείο) υπερεκτιμήσει τους οικονομικούς παράγοντες που διαμορφώνουν το ρυθμό ανάπτυξης και δημιουργούν τον πλούτο. Συνεπώς επιμένω στο 2,5% ή 3%, με πρώτη επίπτωση της μείωσης του ρυθμού ανάπτυξης την αύξηση των ελλειμμάτων του ΤΠΚ και του χρέους.

Υπάρχει βέβαια τρόπος για να μη συμβεί αυτό, μέσω της ένταξης της πα-

ραοικονομίας στη λογιστική διαχείριση του ΑΕΠ, και η μέθοδος συνάδει με τη βασική αρχή που διατυπώσατε: «*Να υπάρχει διαφάνεια και έλεγχος παντού*». Αλλά ουσιαστικά δεν θα αυξησει το πραγματικό ΑΕΠ, ούτε τον πλούτο που αυτή τη στιγμή παράγεται.

Εάν τα προαναφερθέντα πραγματοποιηθούν, τότε τα επιτόκια αγοράς στη χώρα μας θα αυξηθούν λόγω της αναγκαστικής πρόσβασης σε βραχυπρόθεσμο και μεσοπρόθεσμο εσωτερικό και εξωτερικό δανεισμό. Και αυτό θα συμβεί σε μια περίοδο της οικονομικής ιστορίας του τόπου που έχει τα χαμηλότερα πραγματικά επιτόκια. Το όλο οικοδόμημα της νέας οικονομικής πολιτικής που μας παρουσιάσετε θα δοκιμασθεί σκληρά.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Είτε ο μειωμένος ρυθμός ανάπτυξης, είτε η αύξηση των επιτοκίων αγοράς, είτε και τα δύο μαζί θα επιφέρουν αρνητικές επιπτώσεις στο «*πραγματικό κοινωνικό κράτος*» που παρουσιάσατε από το βήμα της Βουλής. Και για να είμαι πιο σαφής στο θέμα αυτό: Δεν μπορεί να υπάρξει κοινωνικό κράτος τη στιγμή που δεν υπάρχει κοινωνικό ή οικονομικό πλεόνασμα.

Προσωπικά προσυπογράφω τους έξι στόχους της κοινωνικής πολιτικής που μας αναπτύξατε με τις προγραμματικές δηλώσεις. Διατηρώ τις επιφυλάξεις μου ως προς το σκέλος του εφικτού. Και αυτό δεν έχει να κάνει τίποτα με τα επιμέρους θέματα που συνιστούν το κοινωνικό κράτος της νέας κυβέρνησης.

Ως προς το ανέφικτο των έξι στόχων, θα σας υπενθυμίσω πως οι νέες πρόσδοι που επικαλείστε για την εφαρμογή της νέας οικονομικής πολιτικής και του κοινωνικού κράτους δεν είναι νέες. Οι τέσσερις που εσείς τονίζετε –μείωση των τόκων εξυπηρέτησης του δημόσιου χρέους και των αμυντικών δαπανών, και περιστολή της φοροδιαφυγής και της κρατικής σπατάλης– δεν είναι νέοι πόροι. Όλες οι προηγούμενες κυβερνήσεις έχουν επικαλεστεί τους ίδιους πόρους, και όλες απέτυχαν.

Γιώργος Σιγηνός

Το εκσυγχρονιστικό πρόσωπο της Κεντροδεξιάς

του Αλέξανδρου Καζαμία

Οι προγραμματικές δηλώσεις που παρουσίασε στις 20 Μαρτίου η κυβέρνηση Καραμανλή διαγράφουν μια σαφή στροφή της ελληνικής Κεντροδεξιάς προς την κατεύθυνση του σοσιαφιλελεύθερου εκσυγχρονισμού. Η αναδιάρθρωση του κράτους με αιχμή την πάταξη της διαφθοράς, η μεταφορά πόρων από τις στρατιωτικές δαπάνες στην πρόνοια, το 5% για την Παιδεία και η προτεραιότητα στον Πολιτισμό δίνουν το πρώτο στίγμα της στροφής αυτής. Παράλληλα, ο ενταφιασμός παλαιότερων λαϊκιστικών θέσεων όπως η επαναφορά της αναγραφής του θρησκειώματος στις ταυτότητες, η εθνικιστική αντιμετώπιση της Τουρκίας, η σύσταση ιδιωτικών πανεπιστημίων και η κατάργηση του ΑΣΕΠ, μαρτυρούν το βάθος της αυθυπέμβασης που επιχειρεί η νέα κυβέρνηση. Όλα δείχνουν πως η ΝΔ έχει πλέον διδαχθεί ότι ο δρόμος για την εδραίωση της εξουσίας απαιτεί την εγκατάλειψη των παλαιοδεξιών της αγκυλώσεων. Γι' αυτό, αντί των θατσερικών και νεοσυντηρητικών της στερεοτύπων, το κυβερνητικό της πρόγραμμα επέλεξε τη συνέχεια με τον Σημιτικό εκσυγχρονισμό μέσα από μία αναθεωρημένη εκδοχή του.

Δύο ωστόσο είναι οι κεντρικές αντιφάσεις που διαπερνούν την εκσυγχρονιστική υπέρβαση που αποτολμά σήμερα η κυβέρνηση Καραμανλή: η πρώτη αφορά τη σύγκρουση ανάμεσα στον προγραμματικό της λόγο και στην ικανότητα της παράταξής της να τον υλοποιήσει· η δεύτερη σχετίζεται με την εμφανή αναντιστοιχία μέσων και στόχων, που υπάρχει μέσα στο ίδιο το πρόγραμμά της.

Αναφορικά με την πρώτη αντίφαση, η παρουσία μιας ισχυρής «λαϊκής Δεξιάς» στους κόλπους της ΝΔ αφήνει λίγες αυταπάτες για τη δυνατότητα αναβάπτισής της σ' ένα γνήσια σοσιαφιλελεύθερο κόμμα της σύγχρονης Χριστιανοδημοκρατίας. Βεβαίως η παντοδυναμία του κ. Καραμανλή μέσα στο ίδιο του το κόμμα και η πειθαρχία με την οποία επέβαλε το νέο πρόσωπο του «μεσαίου χώρου» εις βάρος των «βαρόνων» (Μητσotάκη, Έβερτ, Κεφαλογιάννη, Πολύδωρα κ.ά.), καθώς και των «νεοφιλελευθέρων» και «υπερπατριωτών» (Ανδριανόπουλου, Μάνου και Σαμαρά), καθιστά το εγχείρημά

του ολιγότερο δέσμιο μιας εσωκομματικής «ομηρείας» αντίστοιχης μ' εκείνην που οδήγησε τον Σημιτικό εκσυγχρονισμό στη γραφειοκρατική του εξαθλίωση. Ωστόσο, από το 1997 ως τώρα, ο αρχηγός της ΝΔ ποτέ δεν φάνηκε πρόθυμος να αποτολμήσει μία βαθύτερη οργανωτική και ιδεολογική ανανέωση του κόμματός του, αρκούμενος στο πολιτικό και επικοινωνιακό νοικοκύρεμα που απαιτούσε η ανατροπή του ΠΑΣΟΚ από την εξουσία. Γι' αυτό, όσο κι αν ο ίδιος τώρα επιθυμεί να «προχωρήσει μπροστά, με νέους ρυθμούς, νέα ταχύτητα», τα εκσυγχρονιστικά αποθέματα της παράταξής του παραμένουν, οργανωτικά και ιδεολογικά, περιορισμένα.

ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΕ ΣΥΜΒΑΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ

Η δεύτερη αντίφαση που διέπει τις προγραμματικές δηλώσεις της κυβέρνησης Καραμανλή είναι η χτυπητή αναντιστοιχία ανάμεσα στους φιλόδοξους στόχους της και στις πολιτικές με τις οποίες εξαγγέλθηκε η υλοποίησή τους. Στο επίκεντρο της αντίφασης αυτής

βρίσκεται ένας αθώος κι ενίοτε χαριτωμένος σε αριστεριστικές εκφάνσεις ουτοπισμός, που φαντάζεται «την Ελλάδα του 2010» να καθίσταται κοινωνικός παράδεισος μέσα από μια φιλελεύθερη δημοσιονομική πολιτική!

Έτσι, το πρόγραμμα της ΝΔ δεσμεύεται ν' αυξήσει τις δαπάνες για την Παιδεία στο 5% του ΑΕΠ, την αγροτική σύνταξη από 200 σε 330 και το ΕΚΑΣ από 140 σε 230 ευρώ, υπόσχεται «σύγκλιση των μισθών και συντάξεων προς τον μέσο όρο της ΕΕ στα επόμενα 8 χρόνια», καταργεί την εισφορά 1-5% από τις συντάξεις, αυξάνει τους μισθούς των αστυνομικών, επιδοτεί τις εισφορές των εργοδοτών για τη μείωση της ανεργίας, κηρύσσει «πολύτεκνη» την οικογένεια με τρία παιδιά, παρέχει φορολογικές ελαφρύνσεις στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και, για μία επιπλέον διетία, στις οικογένειες των ανέργων νέων. Ταυτόχρονα όμως, αντί για αύξηση των φόρων προκειμένου να καλυφθούν όλες αυτές οι δαπάνες, το πρόγραμμα της ΝΔ προβλέπει «μικρότερο κράτος»: μείωση στους συντελεστές φορολογίας των φυσικών προσώπων, μείωση στο 25% των μη διανεμομένων κερδών για τις ΑΕ και τις ΕΠΕ, μείωση στο 20% του συντελεστή για τις ΟΕ και τις ΕΕ, μείωση στο μισό της προκαταβολής φόρου από τις νεοϊδρυθείσες επιχειρήσεις, κατάργηση του χαρτοσήμου κερδών στις προσωπικές εταιρείες και τις ΕΠΕ, χωρίς να προβλέπει καμία απολύτως αύξηση κάποιου άλλου φόρου! Σύμφωνα με τους υπολογισμούς του ΠΑΣΟΚ, το κόστος των εξαγγελιών αυτών ανέρχεται στα 15 δισ. ευρώ, ποσό που υπερβαίνει κάθε εξοικονόμηση κονδυλίων που θα προέλθει από τις περικοπές στην Άμυνα. Και σα να μην έφταναν αυτά, το πρόγραμμα της νέας κυβέρνησης προβλέπει επιπλέον τη μείωση των ελλειμμάτων του κρατικού προϋπολογισμού καθώς και τη μείωση του δημοσίου χρέους!

Βεβαίως η δημιουργία ενός «κράτους πραγματικά κοινωνικού», όπως το φαντάζεται ο κ. Καραμανλής, προϋποθέτει και πολλές άλλες ουτοπίες φιλελεύθερης προέλευσης που υπερβαίνουν το πλαίσιο της δημοσιονομικής πολιτικής. Κατ' αρχήν υπόσχεται μια «νέα οικονομική πολιτική» η οποία, δίχως όνομα ή προσδιορισμένο θεωρητικό υπόβαθρο (θα είναι μονεταριστική, νεοκενσυνική;) «διατάζει» το ρυθμό ανάπτυξης στο 5%, κάτι που ως γνωστόν, είναι αδύνατο να προγραμματιστεί ούτε και στο σοβιετικό μοντέλο ακόμη. Η ίδια η «νέα οικονομική πολιτική» ορίζει επίσης τη μείωση της ανεργίας στο 3%, άλλος στόχος που δε μπορεί να οριστεί, δεδομένου ότι οι πολιτικές για την αύξηση της απασχόλησης περιορίζονται σε προγράμματα κατάρτισης και εισφοροαπαλλαγές. Η «νέα οικονομική πολιτική» εξαγγέλλει επίσης ένα πρόγραμμα «γνησίων αποκρατικοποιήσεων» με τις οποίες «το κράτος περιορίζει τον επιχειρηματικό... [και] εγκαταλείπει τον εργολαβικό ρόλο»: όπως έδειξε όμως η εμπειρία των αποκρατικοποιήσεων του ΠΑΣΟΚ από το 1993, είναι αφέλεια να θεωρείται πως το πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων της ΝΔ δεν θα αυξήσει την ανεργία.

Η ΕΠΑΝΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ Η ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Ολιγότερο αντιφατικό, αλλά όχι απαλλαγμένο από αναντιστοιχίες μέσων και στόχων είναι το μέρος του προγράμματος της νέας κυβέρνησης που αφορά στην «επανίδρυση του κράτους» και στην «εξωτερική πολιτική».

Πολιτικές όπως η εφαρμογή των έξι μέτρων για την αντιμετώπιση της διαπλοκής που κατέθεσε στις 8 Μαΐου 2003 η ΝΔ στη Βουλή (βλ. *Αντί*, τχ. 788, 16/5/03, σ. 19), ρυθμίσεις για την πάταξη της γραφειοκρατείας όπως η διεύρυνση των υπηρεσιών «μιας στάσης» και ο περιορισμός των «αναγκαίων υπογραφών σε τρεις», η προάσπιση της ανεξαρτησίας της Δικαιοσύνης και η κατάρτιση ενός «Χάρτη Δικαιωμάτων του Πολίτη», υπόσχονται μια καλή αρχή για τον εκσυγχρονισμό της Δημόσιας Διοίκησης που υπήρξε η Αχιλλείος πτέρνα της οκταετίας Σημίτη.

Παράλληλα όμως, το πρόγραμμα της νέας κυβέρνησης παραμένει φειδωλό στον τομέα της αποκέντρωσης, δεν προβλέπει προγράμματα κατάρτισης των δημοσίων υπαλλήλων και παραμένει ασαφές όσον αφορά τη λεγόμενη «αναβάθμιση» του ΑΣΕΠ. Εκεί που αντιφάσκει ωστόσο είναι στην προσπάθειά του να μειώσει τη γραφειοκρατεία... μέσα από μία πλειάδα νέων υπηρεσιών! Έτσι αναγγέλλει τη δημιουργία Συνηγόρου Υγείας, Συνηγόρου του Δημότη, Ανεξάρτητης Αρχής για τα Δημόσια Έργα, Αιρετού Περιφερεια-

Σκίτσο από το *Βήμα της Αιγαλίας*

κού Συμβουλίου ως τέταρτου βαθμού αυτοδιοίκησης, Ανώτατου Συμβουλίου Ανάπτυξης Ανθρωπίνων Πόρων κ.ο.κ., χωρίς να καταργεί καμία παλιά υπηρεσία – εκτός από το ΣΔΟΕ, το οποίο όμως αντικαθίσταται από «νέο όργανο για την πάταξη της φοροδιαφυγής».

Όσον αφορά την εξωτερική πολιτική, το πρόγραμμα της νέας κυβέρνησης θα μπορούσε πράγματι να είχε διαβαστεί κι από τον ίδιο τον κ. Παπανδρέου: στις γενικόλογες εξαγγελίες του λέει ρητά πως «θέλουμε μια πραγματικά ευρωπαϊκή Τουρκία», στηρίζει την ιδέα μιας «αμυντικής ευρωζώνης», υπογραμμίζει τη «συμμετοχή της χώρας μας στις θεμελιακές μεταβολές που συντελούνται στα Βαλκάνια» και εξαγγέλλει τη «μείωση των στρατιωτικών εξοπλισμών». Στο βαθμό που οι εθνικιστικές εξάρσεις του περιορίζονται σε μία μόνο μνεία του «Οικουμενικού Ελληνισμού»

(που υπονοεί προφανώς τους Αποδήμους), τα εκσυγχρονιστικά του πλεονεκτήματα μάλλον υπερτερούν σε σχέση με τις «πατριωτικές» παλινδρομήσεις της διπλωματίας του ΠΑΣΟΚ. Σε κάθε περίπτωση όμως, η εκσυγχρονιστική υπέρβαση που επιχειρεί κι εδώ η ΝΔ παραμένει εξίσου νοθευμένη με εκείνη των κυβερνήσεων Σημίτη, αφού με το ίδιο τακτ αποσιωπά τις σχέσεις εξάρτησης από τις ΗΠΑ και το ΝΑΤΟ, χωρίς να ανοίγει καμία προοπτική επανεξέτασής τους.

ΔΥΟ ΠΡΩΤΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συνολικά, οι προγραμματικές δηλώσεις της ΝΔ αναδεικνύουν την κυβέρνηση Καραμανλή σε έναν άξιο συνεχιστή του Σημιτικού εκσυγχρονισμού, απαλλαγμένου (προς το παρόν) από το σύνδρομο ενός κρατικού κομματισμού με όλα τα παρεπόμενα μιας γραφειοκρατικής, διαπλεκόμενης και διεφθαρμένης άσκησης της εξουσίας. Γι' αυτό, στο βαθμό που θα υλοποιηθούν τα μέτρα για τον εκσυγχρονισμό του κράτους, το πολιτικό μας σύστημα φαίνεται πως θα αποκτήσει μια πιο αποτελεσματική δημόσια διοίκηση, που άλλωστε αποτελεί το βασικό εργαλείο για βαθύτερες μελλοντικές μεταρρυθμίσεις στο πλαίσιο ενός πιο τολμηρού εκσυγχρονισμού.

Ταυτόχρονα όμως η νέα κυβέρνηση της Κεντροδεξιάς, στην προσπάθειά της να συγκρατήσει το «μεσαίο χώρο», επιλέγει να αναπαραγάγει τον αντιφατικό και νοθευμένο εκσυγχρονισμό της Σημιτικής εποχής στο πεδίο της κοινωνικο-οικονομικής πολιτικής, εντείνοντας μάλιστα τις αντιφάσεις του: προσπαθώντας να τον υπερκεράσει και σε κοινωνική ευαισθησία και σε οικονομικό φιλελευθερισμό ταυτόχρονα, το πιθανότερο είναι πως θα αναζητήσει τελικά μια ισορροπία ανάλογη με αυτήν που είχαμε από το 1996. Εκείνο όμως που θα κρίνει το σημείο της ισορροπίας αυτής θα είναι αφενός η στάση της «λαϊκής Δεξιάς» μέσα στο κυβερνών κόμμα, κι αφετέρου η επιτυχία των κομμάτων της Αριστεράς στο να κρατήσουν σε εγρήγορση τις ανθρωπιστικές αξίες των ελλήνων ψηφοφόρων.

Η αμαρτωλή 11η Μπιενάλε (η συνέχεια)

Της Όλγας Ι. Φωτακοπούλου

Η πρώην υφυπουργός Παιδείας Ελένη Κούρκουλα, αμέσως μετά τις εκλογές, επικοινωνήσε τηλεφωνικά οργισμένη με το *Αντί* και απειλούσε με μηνύσεις. Αφορμή όσα αναφέρονταν σε ρεπορτάζ που δημοσιεύσαμε σχετικά με τη διοργάνωση από τη χώρα μας της 11ης Μπιενάλε Νέων Καλλιτεχνών, για τον τρόπο υλοποίησης της οποίας τις πολιτικές αποφάσεις είχε πάρει η κυρία Κούρκουλα. Μέχρι σήμερα δεν έχουμε λάβει κάποια έγγραφη απάντησή της, την οποία και ευχαρίστως θα δημοσιεύαμε. Απάντηση έγγραφη μας έστειλε το τμήμα Δημοσίων Σχέσεων του Εθνικού Ιδρύματος Νεότητας, της προηγούμενης διοίκησης, η οποία μετά τις εκλογές αναζητείται για ουσιαστικές απαντήσεις και στοιχεία. Η κυρία Κούρκουλα προεκλογικά σιώπησε, αν και είχε δέκα μέρες μπροστά της. Γιατί άραγε;

Η 11η Biennale Νέων Δημιουργών Ευρώπης και Μεσογείου πραγματοποιήθηκε στη χώρα μας πέρυσι τον Ιούνιο. Στο τεύχος 811 του *Αντί* (4 Μαρτίου 2004) αναδείξαμε μια σειρά από σοβαρές επιπλοκές και προβλήματα, που ακόμα και σήμερα εγείρουν σημαντικά ερωτήματα ως προς τις πολιτικές αποφάσεις που πάρθηκαν αλλά και τον τρόπο που δούλεψε η επιτροπή που συγκροτήθηκε για να φέρει σε πέρας τη διοργάνωση – προβλήματα που «κληροδοτήθηκαν» και ακόμη και σήμερα δεν έχουν λυθεί.

Η διοργάνωση της 11ης Biennale Νέων Δημιουργών

Ευρώπης και Μεσογείου με υπουργική απόφαση ανατέθηκε στο Εθνικό Ίδρυμα Νεότητας, αντί για τη Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς που έχει την αρμοδιότητα. Αυτό είναι και το πρώτο μεγάλο ερώτημα που εγείρεται για τη διοργάνωση: Δηλαδή γιατί δεν αξιοποιήθηκε ο ήδη έτοιμος μηχανισμός, υπηρεσιακών κατεξοχήν παραγόντων, ο οποίος είχε διοργανώσει και την Μπιενάλε το 1984, και ανατέθηκε η διοργάνωση αυτή, μόλις ένα χρόνο πριν την εκδήλωσή, σε ένα άσχετο με το αντικείμενο ίδρυμα, συνεπικουρούμενο από μια επιτροπή που συστάθηκε επίσης με υπουργική απόφαση και

απαρτιζόταν αποκλειστικά από εμπειρογνώμονες;

Με την υπουργική απόφαση με αριθμό πρωτοκόλλου 67153/ΚΔ της 28ης Ιουνίου 2002, ορίζεται ότι ο προϋπολογισμός του έργου της διοργάνωσης θα ήταν «5.900.000 ευρώ περίπου», που θα καλυπτόταν από «την επιχορήγηση του υπουργείου Παιδείας προς το Ε.Ι.Ν. από το έργο που θα ενταχθεί στο πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων». Και ακόμα ότι το «το Εθνικό Ίδρυμα Νεότητας έχει την ευθύνη εκκαθάρισης των δαπανών του ανωτέρω έργου».

Αυτό είναι ένα πολύ σημαντικό σημείο, που ενδεχομένως να εξηγεί και την πολιτική απόφαση η διοργάνωση της 11ης Μπιενάλε να μην ανατεθεί στην καθ' ύλην –και εμπειρία– αρμόδια Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, αλλά στο Ε.Ι.Ν., ένα ίδρυμα. Το νομικό καθεστώς των δύο οργανισμών είναι διαφορετικό.

Για παράδειγμα αναφέρουμε ότι η κατάθεση και ο έλεγχος των οικονομικών στοιχείων της διοργάνωσης θα πραγματοποιούνταν από το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους, αν την ευθύνη της είχε η Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς. Στην περίπτωση του Ε.Ι.Ν. τα οικονομικά ελέγχονται από τον Διευθύνοντα Σύμβουλό του και το Διοικητικό του Συμβούλιο,

αφού έχουμε να κάνουμε με ίδρυμα και με διαφορετικό καθεστώς ελέγχου. Βέβαια το ίδρυμα με τη σειρά του υποχρεούται να υποβάλλει «κατ' έτος εις τα αρμόδια υπουργεία έκθεσιν των πεπραγμένων αυτού», όπως αναφέρεται στη συμβολαιογραφική πράξη αριθ. 3507 (ΦΕΚ 41/15.3.1947, τεύχος Α') της σύστασής του. Όμως στην ίδια πράξη αναφέρεται ότι «το ίδρυμα απολαμβάνει πλήρους αυτοτέλειας εν τη διοικήσει του, τη λειτουργία και τη καθόλου δράση του, εντός των ορίων της ιδρυτικής του πράξεως και του οργανισμού του». Αν δεν έχει κάτι αλλάξει, είναι προφανές ότι είναι άλλο να ασκεί τον έλεγχο ο υπουργός που διορίζει την επιτροπή και άλλο το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους.

Η 11η Μπιενάλε τελικά πραγματοποιήθηκε. Η επιτροπή –υπό την προεδρεία του κ. Διαγόρα Χρονόπουλου– που διορίστηκε να την φέρει σε πέρας, αμέσως μετά τη λήξη της έκθεσης εγκατέλειψε το πλοίο, δηλαδή διαλύθηκε.

Σήμερα, ένα χρόνο μετά, υπάρχουν αντιδράσεις σχετικά με έργα ελλήνων και ξένων δημιουργών που καταστράφηκαν και δεν έχουν αποζημιωθεί. Επίσης σήμερα, ένα χρόνο μετά(!), ο διεθνής κατάλογος επανατυπώνεται «εκ βάθρων» και από

άλλη εταιρεία, διότι ήταν γεμάτος λάθη! Επιπλέον, η επιτροπή δεν έχει δημοσιοποιησει –ένα χρόνο μετά!– ούτε πρακτικά συνεδριάσεων, ούτε και έκθεση πεπραγμένων.

Από το Ε.Ι.Ν. μας δημοσιοποιήθηκε το Ισοζύγιο Λογαριασμών, από το οποίο προκύπτουν απορίες. Για παράδειγμα αναφέρεται ότι για τον «σχεδιασμό και την επιμέλεια του προγράμματος» χρειάστηκαν «1.450.170 ευρώ». Να σημειωθεί ότι η αμοιβή των μελών της επιτροπής (υπουργική απόφαση 2/53863/0022-22/10/2002) είναι «μηνιαία αποζημίωση 586 ευρώ για όλα τα μέλη της και 440 ευρώ για τη γραμματεία, με την προϋπόθεση ότι θα πραγματοποιούνται τουλάχιστον τρεις συνεδριάσεις το μήνα. Σε περίπτωση πραγματοποίησης λιγότερων συνεδριάσεων, η ανωτέρω αποζημίωση περιορίζεται αναλόγως». Ως εκ τούτου, ως μας απαντήσει κάποιος πώς και πού διατέθηκαν μισό δις. δρχ. περίπου για τον «σχεδιασμό και την επιμέλεια» του προγράμματος.

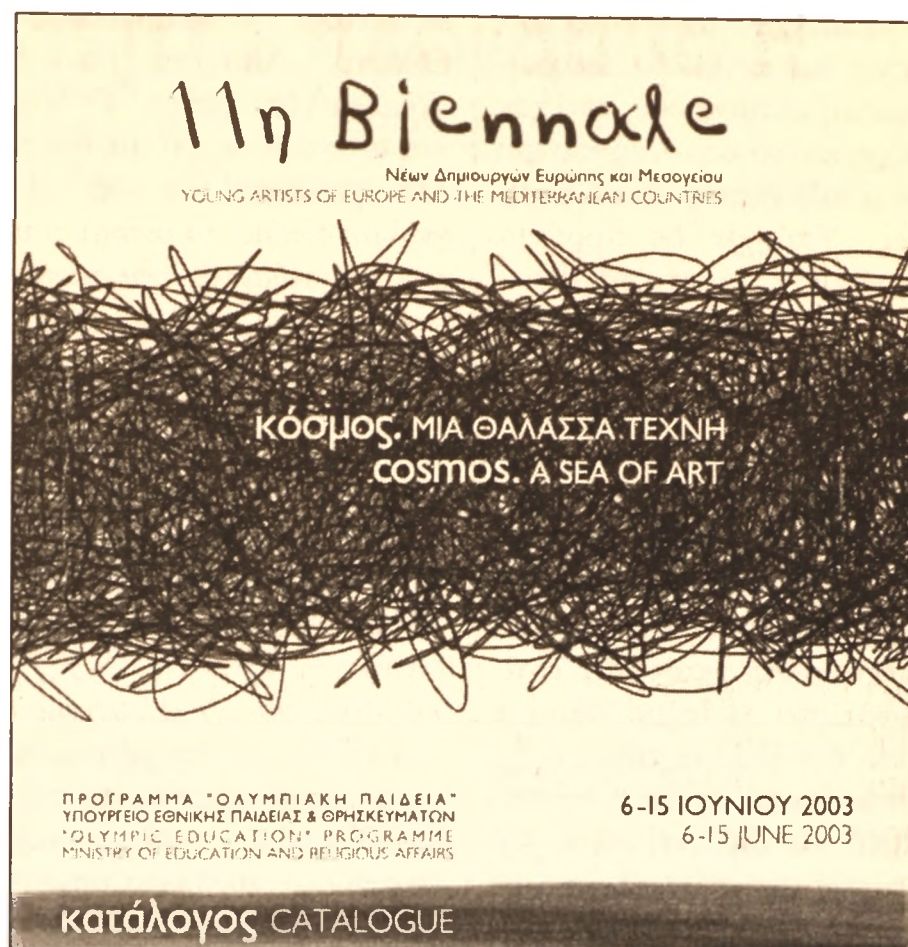
Ο διεθνής κατάλογος ανατυπώνεται «εκ βάθρων» ένα χρόνο μετά λόγω λαθών! Οι εκλογές ήδη «βρήκαν» την έγκριση για την ανατύπωση στο γραφείο του Γενικού Γραμματέα, με αποτέλεσμα η νέα Γενική Γραμματέας να καλείται να την υπογράψει.

Η Μπιενάλε Νέων Δημιουργών Ευρώπης και Μεσογείου είναι η μοναδική που αφορά νέους δημιουργούς έως 30 ετών, από 26 χώρες και 47 πόλεις. Το πρακτικό αποτέλεσμα που «εισπράττουν» από τη συμμετοχή τους είναι η αναφορά τους στον κατάλογο της έκθεσης. Ο κατάλογος της 11ης Μπιενάλε ήταν γεμάτος λάθη και

ανακρίβειες. Τα στοιχεία συγκεντρώθηκαν «με ευθύνη συνεργατών του Γραφείου της τότε Υφυπουργού Παιδείας κυρίας Κούρκουλα», όπως μας αναφέρει η Διευθύντρια Κοινωνικής Συμμετοχής της Γ.Γ.Ν.Γ. Βάσω Μανωλά, η οποία παραδέχεται ότι ο «κατάλογος αυτός βρίσκεται λαθών, παραλείψεων και ανακριβειών, άγνωστο γιατί». Ανέφερε επίσης για παράδειγμα ότι όντως «απουσιάζει παντελώς η αναφορά σε καλλιτέχνες ολόκληρων περιοχών, όπως η Μάλαγα, που αποτελεί αυτόνομο μέλος της Ένωσης BJCEM. Απουσιάζουν επίσης οι καλλιτέχνες από Βουλγαρία (πλην ενός), Rom nation, Παλαιστίνη, Ισραήλ, Ιορδανία»!

Ήδη κατά τη διάρκεια της έκθεσης, καλλιτέχνες απευθύνθηκαν στα μέλη της Επιτροπής για να καταγγείλουν τα λάθη στον κατάλογο. Για παράδειγμα, καλλιτέχνης από τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη αναφέρεται ως Σέρβος! Ο Έλληνας Ανδρόνικος Ψωμάς είδε αναφορά στο έργο του «χωρίς την φωτογραφία του στο διεθνή κατάλογο», με «το κείμενό του παραλλαγμένο» και «χωρίς φωτογραφία του έργου στον ελληνικό κατάλογο», όπως μας δήλωσε.

Τα προβλήματα δεν σταματούν εδώ. Πολλά έργα βανδαλίστηκαν «κατά τη διάρκεια της έκθεσης και παρουσία των μελών της επιτροπής», όπως μας αναφέρει ο ίδιος καλλιτέχνης, του οποίου το έργο υπέστη ζημιές ενάμισι εκατομμυρίου δραχμών περίπου. Μάλιστα πρόσθεξε ότι και «τα ίδια τα μέλη της επιτροπής έκαναν ζημιές στα έργα κατά τη διάρκεια ελιγμών που έκαναν με τα

«Μια θάλασσα τέχνης, που το κύμα της έσκασε τούτο το καλοκαίρι στις δυτικές συνοικίες της Αθήνας», έγραφε στο προλογικό σημείωμα του καταλόγου για την 11η Μπιενάλε η πρώτη υφυπουργός Παιδείας. Ήταν αυτό το κύμα ακριβώς που πήρε και σήκωσε τον κατάλογο και έτσι ένα χρόνο μετά, ανατυπώνεται χωρίς τα «πολύ σοβαρά του σφάλματα».

ηλεκτρικά αυτοκινητάκια τους με τα οποία μετακινούνταν μέσα στο χώρο!» Σήμερα, ένα χρόνο μετά, είναι αποφασισμένος να καταφύγει στα δικαστήρια για αποζημιώσεις, διότι δεν έβγαλε άκρη με την ασφαλιστική εταιρεία που είχε ασφαλίσει τα έργα, το όνομα της οποίας μάλιστα είναι και επτασφράγιστο μυστικό. Το πόρισμα δεν αναγνωρίζει τη ζημιά, διότι το έργο ήταν σε εξωτερικό χώρο και προσβάσιμο από το κοινό. Υπάρχει και ειδικός όρος μάλιστα στο ασφαλιστήριο συμβόλαιο (οι όροι του συμβολαίου επίσης είναι επτασφράγιστα μυστικά). Τις ζημιές στο έργο τις αναγνωρίζει και η Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς.

Ο Δημήτρης Ταλιώτης, ο

ο οποίος ζει στο Λονδίνο, είναι άλλος ένας καλλιτέχνης που συμμετείχε στη Μπιενάλε. Και αυτός καταγγέλλει ζημιές στα έργα του, που ήταν φωτογραφίες τυπωμένες σε υδρόφιλο χαρτί. Στην περίπτωση του έσπασαν τα προστατευτικά τζάμια, αλλοιώθηκαν τα χρώματα και καταστράφηκαν τα έργα. Η Γ.Γ.Ν.Γ. απαντά ότι «στο θέμα αυτό δυστυχώς, παρά τις επίμονες προσπάθειές μας, δεν καταφέραμε να βρούμε την άκρη. Έτσι, σαφή εικόνα έχουμε μόνο για έργα ελληνικών καλλιτεχνών, η συμμετοχή των οποίων εξασφαλίστηκε με ευθύνη της υπηρεσίας μας».

Επίσης καταστροφές καταγγέλλουν και οι Φάνος Κυριακού από την Κύπρο και Remy Rivoire από τη

Γαλλία. Ο Rivoire συγκεκριμένα καταγγέλλει ολοκληρωτική καταστροφή από τον αέρα και το κοινό, έργου του το οποίο έφτιαχνε για 8 μήνες. Υπάρχει δε πόρισμα εμπειρογνώμονα που αρνείται την αποζημίωση στον καλλιτέχνη, διότι η ασφαλιστική είχε θέσει, όπως αναφέραμε, ως όρο ότι τα έργα δεν πρέπει να είναι προσπελάσιμα από το κοινό! Πρακτικά δηλαδή κανένα έργο δεν πληρούσε τον όρο και στην ουσία ήταν όλα ανασφάλιστα. Η Jeane Derome από την Γαλλία, συμμετείχε στον τομέα των εγκαταστάσεων και δηλώνει ότι το έργο της της επιστράφηκε με τρύπες από καρφιά και με κατεστραμμένο το σύστημα εγκατάστασης. Για το θέμα των αποζημιώσεων των γάλλων καλλιτεχνών έχει αποστείλει επιστολή στη Γ.Γ.Ν.Γ. και ο αντιδήμαρχος Μασσαλίας και μέλος της

Μπιενάλε Jean-Jacques Gilliard. Από τη Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς παραδέχθηκαν ότι το θέμα δεν έχει λυθεί και «ότι ψάχνουμε ακόμα το όνομα του εμπειρογνώμονα, την ασφαλιστική εταιρεία και τους όρους του συμβολαίου» όμως το Ε.Ι.Ν. μας απέστειλε αντίγραφο πορίσματος εμπειρογνώμονα, ο οποίος βεβαιώνει μεν την καταστροφή του έργου, αλλά δηλώνει ότι δεν μπορεί να δοθεί αποζημίωση στον καλλιτέχνη, επειδή γενικός όρος του ασφαλιστήριου συμβολαίου ήταν η ρήτρα της μη προσπελασιμότητας των έργων από το κοινό, γεγονός το οποίο, αν αληθεύει, σημαίνει ότι κανένα από τα εικαστικά έργα τέχνης δεν ήταν δυνατό να είναι ασφαλισμένο, αφού όλα τα έργα ήταν εκτεθειμένα στο κοινό».

Πρακτικά, μετά τη διάλυση της Επιτροπής, τα σπασμένα έρχεται να μαζέψει η Γενική

Γραμματεία Νέας Γενιάς, η οποία όντως δεν συμμετείχε στη λήψη των αποφάσεων, ή την υλοποίηση, συμμετείχε όμως υποστηρικτικά «όπως κάνει και με όλες τις Μπιενάλε που συμμετέχει η χώρα μας και γίνονται στο εξωτερικό».

Πολλοί ισχυρίζονται ότι η μισή αλήθεια ισούται με ψέμα. Το Ε.Ι.Ν. στο κείμενό του μας αναφέρει μεν ότι «Η ασφαλιστική κάλυψη για την εκδήλωση της Μπιενάλε περιελάμβανε α) ασφάλιση γενικής, αστικής και εργοδοτικής ευθύνης, β) ασφάλιση για την κάλυψη προσωπικού ατυχήματος συμμετεχόντων καλλιτεχνών, γ) ασφάλιση έργων τέχνης», δεν αναφέρει όμως το όνομα της ασφαλιστικής εταιρείας, ούτε τους όρους του ασφαλιστήριου συμβολαίου που δεν επιτρέπουν στους καλλιτέχνες να εισπράξουν από την ασφαλιστική τις αποζημιώσεις τους.

Επίσης το Ε.Ι.Ν. αναφέρει

μεν ότι «η φύλαξη των εσωτερικών χώρων και του περιβάλλοντος χώρου της 11ης Μπιενάλε ανατέθηκε σε εταιρεία παροχής υπηρεσιών ασφαλείας (security) μετά από διενέργεια Πρόχειρου Μειοδοτικού Διαγωνισμού», δεν αναφέρει ωστόσο τους όρους συνεργασίας, ούτε την εταιρεία, το αποτέλεσμα της εργασίας της οποίας ήταν να φρουρείται μεν η έκθεση εκτός, όχι όμως και εντός με επάρκεια. Δεν αναφέρει επίσης τους λόγους που δεν υπήρχε φύλαξη στο χώρο τις πρωινές ώρες. Πληροφορίες ανεπιβεβαιώτες αναφέρουν ότι ήταν προσωπική απόφαση της κυρίας Κούρκουλα για λόγους οικονομίας! Σε άλλο σημείο της απάντησης του Ε.Ι.Ν. λέγεται ότι «μέχρι σήμερα δεν έχει ενημερωθεί από καλλιτέχνες που πήραν μέρος στην έκθεση ότι δεν παρέλαβαν τα έργα τους». Καμία κουβέντα για τις καταστροφές έργων για τις οποίες υπάρχει έως και υπουργική ενημέρωση.

Ας μας απαντήσουν με σαφήνεια η πρώην υφυπουργός Παιδείας κυρία Κούρκουλα, τα μέλη της Οργανωτικής Επιτροπής και το Εθνικό Ίδρυμα Νεότητας:

— Ποια είναι η ασφαλιστική εταιρεία που ασφάλισε τα έργα των καλλιτεχνών και ποιοι οι όροι του συμβολαίου;

— Ποια είναι η εταιρεία που ανέλαβε τη φύλαξη του χώρου και γιατί δεν υπήρξε πρωινή βάρδια;

— Ποια είναι τα πεπραγμένα της επιτροπής που η ίδια σύστησε για να φέρει εις πέρας το έργο;

— Ποιο ήταν το πολιτικό σκεπτικό της ανάθεσης της Μπιενάλε στο Εθνικό Ίδρυμα Νεότητας;

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

DONALD M. NICOL

Καθηγητής της Νεότερης Ελληνικής Ιστορίας, Γλώσσας και Λογοτεχνίας στο King's College του Πανεπιστημίου του Λονδίνου

BYZANTIO KAI BENETIA

Μετάφραση: Χριστίνα-Αντωνία Μουτσοπούλου
Με 587 σελίδες, σχ. 8ο, 5 χάρτες και 9 εικόνες

Το βιβλίο αυτό παρακολουθεί τις διπλωματικές, πολιτιστικές και εμπορικές σχέσεις μεταξύ της Κωνσταντινούπολης και της Βενετίας από την ίδρυση της Βενετικής δημοκρατίας μέχρι την πτώση της Βυζαντινής αυτοκρατορίας. Δείχνει πώς οι Βενετοί, ενώ ήταν απόμακροι υπήκοοι και

σύμμαχοι της Κωνσταντινούπολης, επωφελήθηκαν από την Τέταρτη

Σταυροφορία το 1204 και, παρά τη θανάσιμη αντιζηλία τους με τους Γενοβέζους, απόκτησαν δική τους αποικιακή αυτοκρατορία και κατέληξαν να ελέγχουν εξολοκλήρου τη βυζαντινή οικονομία.

Ο D.M. Nicol μας προσφέρει ακόμη ένα έργο που καλύπτει νέα πεδία στις σχέσεις του Βυζαντίου και της Βενετίας και γενικότερα της μεσαιωνικής Μεσογείου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον Πολιτισμό και στην Παιδεία
Ιπποκράτους 8 Αθήνα Τηλ.: 210.36.27.318
www.papadimasbooks.gr • e-mail: papadimas@atp.gr

Ο Θεός παίζει ζάρια

του Μάνου Στεφανίδη

Δεν είναι μόνο η ημιμάθεια ανίκητη. Είναι και η συνήθεια.

Από παιδί θυμάμαι ν' αναφέρονται οι μεγαλύτεροι στην κρισιμότητα των στιγμών ας διέρχεται η πατρίς, αλλά και στην τελευταία ευκαιρία που κατά καιρούς εμφανίζεται ώστε να επιλυθεί ειρηνικά το Κυπριακό (με πρώτη και καλύτερη το αλήστου μνήμης σχέδιο Άτσενσον μισόν αιώνα πριν). Αυτές τις μέρες πάλι ο νουνεχής πολίτης συνειδητοποιεί με πικρία πόσο ελαστικές ή αμφίσημες είναι οι έννοιες της εθνικής ανεξαρτησίας, της αυτοδιάθεσης των λαών, της αξιοπιστίας, της νομιμότητας, του διεθνούς δικαίου, της κοινής λογικής εντέλει.

Αυτές τις μέρες στην Ελβετία ο αμερικανικός παράγων αλλά και οι ρεαλιστές τεχνοκράτες της Ε.Ε. πιέζουν την ελλαδική και την ελληνοκυπριακή πλευρά ώστε ν' απεμπολήσει η Κυπριακή Δημοκρατία το μόνο φυσικό αγαθό που έχει, την ίδια της την υπόσταση, αλλά και να παραχωρήσει σαν τον Ησαύ τα πρωτοτόκια της στην Ευρώπη έναντι πινακίου φακής. Γιατί είναι τουλάχιστον σόλοικο η ίδια η Ευρωπαϊκή Ένωση να πιέζει ένα μέλος της για να εγκαταλείψει τα κοινοτικά του κεκτημένα. Η κατά τα άλλα άτεγκτη Ε.Ε. και ο κ. Φερχόιγκεν φαίνεται πως στην όντως ιδιόζουσα περίπτωση της Κύπρου έχουν βάλει πολύ νερό στο κρασί τους (ή μάλλον στον καμπανίτη τους), με αποτέλεσμα να προωθείται με όλα τα μέσα το θνησιγενές κοκτέιλ του Ανάν.

Ο Τάσσος Παπαδόπουλος απ' την άλλη απειλεί με παραίτηση, η ελληνική πλευρά δεν κρύβει τη δυσφορία της, το δίδυμο Καραμανλή-Μολυβιάτη αποδεικνύεται πολύ πιο επαρκές από τον Γιωργάκη και τους συμβούλους του, αλλά οι «κρίσιμες στιγμές» παραμένουν κρίσιμες έως ζοφερές.

Θ' αντέξουν Ελλάδα και Κύπρος ως την 1η Μαΐου; Ο Μπους και ο Ερντογάν ποντάρουν πολύ στα ασφυκτικά χρονικά περιθώρια και στις «εδώ και τώρα» υπογραφές που θα τεθούν υπό την πίεση του ψυχολογικού take it or leave it. Αφήστε που ea fama vagatur, ότι δηλαδή τίθεται εν αμφιβόλω η είσο-

δος της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ε.Ε.

Παράλληλα ακούσθηκαν συμπτωματικά(;) απ' την άλλη πλευρά του Αιγαίου κάποιες κωμικά παλαιομοδίτικες φωνές πολεμοχαρών ακαδημαϊκών με κωμικότερες ιαχές, ικανές πάντως να καταδείξουν τα πραγματικά όρια της ελληνοτουρκικής προσέγγισης. Φαίνεται πως μετά τα ζεϊμπέκικα ακριβοδίκαια σειρά έχει ο πυρρίχιος. Έτσι, για να μην ξεχνάμε και τις παραδόσεις.

Ένα είναι βέβαιο. Η υπερήφανη και σεβαστή σ' εχθρούς και φίλους Ελλάδα, όπως μας την είχε αγιογραφήσει η Σημιτική προπαγάνδα, είναι ένας ακόμη έωλος μύθος. Υπό την δαμόκλειο σπάθη των Αγώνων που πρότειναν και ανέλαβαν ελαφρά τη καρδιά (αλλά όχι και την τσέπη) διάφοροι ευήθεις τύποι τύπου Νταγιάν-ας και Λιάνη, την εθνική μας πλέον ασφάλεια εγγυώνται το ΝΑΤΟ, οι αμερικανικοί δορυφόροι, τα αεροπλανοφόρα της υπερδύναμης και οι περιπολίες του τουρκικού στόλου στο Αιγαίο. Λαμπρά! Το κονιορτοβριθές άστρ κατακλύζεται ήδη από ξένους εμπειρογνώμες σχετικά με την ασφάλεια, που έχουν στο πέτο τους τις κονκάρδες της CIA, του FBI, της Scotland Yard, της Mossad ή της MIT. Παράλληλα οι δούλεμποροι της ρωσικής, της αλβανικής ή της ελληνικής μαφίας, σε αγαστή σύμπνοια με τα παλληκάρια της ΕΛΑΣ, φέρνουν τις τελευταίες παρτίδες ανθρώπινης σάρκας για την επιτυχία των Αγώνων, εφόσον business is

business. Είναι, βλέπετε, και η κρισιμότητα των στιγμών, καθώς τα πάντα κρέμονται από μια κλωστή: το Κυπριακό, οι Αγώνες, η εθνική μας αξιοπρέπεια ή η εθνική μας ξευτίλα. Θα προκάνει ο Μπόμπολας και ο Άκτωρ; Θα παρέμβει σωτήρια η «Μηχανική» του Εμφιετζόγλου; Θα λειτουργήσουν οι διολισθήσεις Καλατράβαμε κι ας κλαίω, έτσι ώστε να τοποθετηθούν οι τηλεοπτικοί αναμεταδότες; Θα στέρξουν οι διεθνείς χορηγοί και η Coca-Cola ως το τέλος ή θα οσμισθούν το φιάσκο και θα φύγουν; Όλα μαζί και τίποτε απ' αυτά συγκροτούν το τρέχον εθνικό πατριωτικό μας δράμα. Κωμωδία ή τραγωδία; Ζούμε ή χανόμαστε; Δικαιωνόμαστε ή βουλιάζουμε πάλι στο καζάνι της ιστορίας;

Κάπου μακριά στη Λουκέρνη, τις Βρυξέλλες, τη Νέα Υόρκη ο θεός της Ελλάδος παίζει ζάρια με άλλους θεούς, αλλόγλωσσους και δίγλωσσους, ενώ συγχρόνως ισορροπεί επί ξυρού ακμής. Απ' την άλλη οι ηγέτες μας διαπραγματεύονται με νύχια και με δόντια, ασκητεύοντας, προσευχόμενοι και τρώγοντας μόνο ξηρά τροφή. Η Εβδομάδα των Παθών άρχισε νωρίς για τον τόπο και η Μεγάλη Παρασκευή ή το Πάσχα –εξαρτάται–, φέτος θα πέσει κατακαλόκαιρο, μέσα στον Αύγουστο. Και μάλιστα η μπίλια του δείχνει το δυσοίωνα νούμερο «Παρασκευή και 13».

Συνέλληνες, ας μη συλληφθούμε απαράσκευοι. Το κίνημα των πολιτών, όλοι όσοι ελευθερόφρονες και ανήσυχοι, ας συστρατευθούμε με τις ορθές πολιτικές επιλογές της ηγεσίας Ελλάδας και Κύπρου, αλλά και ας εναντιωθούμε στις πιέσεις και τους ενδοτισμούς. Το δημοψήφισμα στη Μεγαλόνησο είναι μια εγγύηση. Η ομοθυμία και η εθνική συναίνεση τα διαρκή ζητούμενα. Επειδή και η θεωρία των παιγνίων αλλά και τα ζάρια των θεών αποκαλύπτουν μεν την τύχη, αλλά δεν μπορούν ν' αποκρύψουν την αναγκαιότητα. Κι αυτό είναι πολύ σπουδαίο.

Οι μετεκλογικές ευθύνες της Αριστεράς

Θα παγιωθεί ο εξαμερικανισμός της πολιτικής μας ζωής;

του Αλέκου Τζιόλα

Κρίνοντας κανείς από την κάποια αύξηση που σημείωσε στις πρόσφατες εκλογές η Αριστερά, μεγαλύτερη το ΚΚΕ, μικρότερη ο ΣΥΝ, μπορεί να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι αυτή βγήκε ενισχυμένη. Αν κρίνει όμως από το μέγεθος της αύξησης, που ήταν γενικά ασήμαντο, και προπάντων από την ευνοϊκότητα των συνθηκών, τότε μια τέτοια αύξηση ισοδυναμεί περισσότερο με ήττα παρά με οποιαδήποτε ενίσχυση των δυνάμεών της.

Οι προεκλογικές συνθήκες ευνοούσαν την Αριστερά, επειδή ο πολιτικός φορέας που της υπάρπαζε συνήθως τις ψήφους της, εμφάνισε σ' αυτή την προεκλογική περίοδο την πιο ολοκληρωμένη εικόνα πολιτικής χρεοκοπίας. Η αποστροφή επομένως που εκδήλωσε το εκλογικό σώμα προς το ΠΑΣΟΚ, θα έπρεπε να είχε εκφραστεί με μεγαλύτερο αριθμό αποδοκιμαστικών ψήφων ή τουλάχιστον να είναι οι απώλειές του ισοδύναμες αμφίπλευρα και να μην τις καρπώνεται σχε-

δόν αποκλειστικά η Νέα Δημοκρατία. Γιατί πολλοί περισσότεροι είναι οι αριστεροί δυσανεστήμενοι του ΠΑΣΟΚ παρά οι δεξιοί του. Θα ήτανε λογικό επομένως να χαθούν περισσότερες ψήφοι προς τα αριστερά παρά προς τα δεξιά.

Αναγνωρίζεται βέβαια η δυσμένεια των αντικειμενικών συνθηκών. Η κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού, που εκπροσωπούσε έστω και στρεβλά την ιδεολογία της Αριστεράς, μαζί και η συνακόλουθη διάψευση, της αποστέρησαν τη δυναμική της προοπτικής της,

αφού εξέλιπε ως και το έμπρακτο μόρφωμα που είναι αναγκαίο να υπάρχει, για να είναι δυνατή η προβολή του, μιας και για πολλούς η ανυπαρξία του είναι και βασικός λόγος απόρριψης κάθε αντίστοιχης θεωρίας. Ως προς αυτό το θέμα, μια λογικοφανέστατη θέση του συστήματος και αδιόρατα ύπουλη, ότι δεν έχει ηθική νομιμότητα η εναντίωση σε κάτι αρνητικό αν δεν συνοδεύεται από την πλήρη αντιπαραβολή του θετικού, παίζει καταλυτικό «διαλεκτικό» ρόλο. Η ολοκληρωτική εξάλλου κυριαρχία σε παγκόσμια κλίμακα του δεξιού μοντέλου συγκρότησης του κοινωνικού βίου, έστω κι αν εμφανίζει αυτό την πιο αρνητική εκδοχή του, απειλώντας ακόμη και με αφανισμό το ανθρώπινο είδος, επιδρά επίσης επιβαρυντικά για την Αριστερά, είτε διότι όχι μόνο το δικό της μοντέλο αλλά και κάθε παραπλήσιό του βλέπεται ως ανέφικτο, είτε διότι τουλάχιστον στη δική μας κοινωνία και στις συγγενικές της, της ΕΕ, κατόρθωσε αυτή η κυρίαρχη ιδεολογία να πείσει με την κάποια ευημερία που παρέχει πραγματικά ή θεωρητικά ότι το συμφέρον της βρίσκεται στην εξάρτησή της από τη μοναδική υπερδύναμη που εκφράζει και επιβάλλει αυτό το σύστημα. Η παράλληλη πραγματοποίηση της αποϊδεολογικοποίησης αυτών των κοινωνιών –στη δική μας αυτή συντελέστηκε ταχύτατα όσο και απροσδόκητα– μετακίνησε τους πολίτες από τα κόμματα που εκφράζουν ιδεολογία, προς αυτά που δεν εκφράζουν, γεγονός που καθιστά σήμερα δυσχερέστατη την πολιτική θέση της Αριστεράς.

Πέρα όμως από τις αντικειμενικές δυσκολίες υπάρχουν και πολλές υποκειμενικές αδυναμίες, που κρατάνε μεγάλο αριθμό ψηφοφόρων σε απόσταση από την Αριστερά και η ευθύνη ως προς αυτό βαρύνει καίρια τις ηγεσίες των σχημάτων της ή και τα ίδια τα σχήματα.

Θα 'λεγε κανείς ότι η Αριστερά στην Ελλάδα ως συγκροτημένο μόρφωμα της

ορθόδοξης ή της «ριζοσπαστικής» εκδοχής της εφαρμόζει ένα είδος πολιτικής αυτονομίας σε σχέση με την υπόλοιπη ελληνική κοινωνία κι ότι δείχνουν και τα δύο κόμματα να πολιτεύονται ερήμην της. Γι' αυτό και οι οπαδοί τους είναι ευχαριστημένοι με τα κόμματά τους και οι ηγεσίες τους με τον αριθμό των οπαδών τους, διάγοντας αμφότεροι έναν πολιτικό βίο κοινής αυτάρκειας. Το ΚΚΕ συνειδητά φαίνεται ν' ακολουθεί αυτή την πολιτική. Η θέση που διατύπωσε προεκλογικά η Γραμματέας του, ότι δε μας ενδιαφέρει το εκλογικό αποτέλεσμα κι ούτε θα καθορίσει αυτό την πολιτική μας, εμπιρεύει εκτός από εγωπάθεια και ομολογία αυτής της πολιτικής. Ο Συνασπισμός όμως δεν ακολουθεί συνειδητά αυτή την πολιτική. Αντίθετα θέλει να έχει σχέσεις με την υπόλοιπη κοινωνία, αλλά απλώς δεν μπορεί.

Ως και η ύπαρξη της διάσπασης της Αριστεράς, που αποτελεί τον κύριο λόγο απώθησης των πολιτών, αντιμετωπίζεται με το ίδιο αίσθημα της αυτάρκειας, το οποίο εντείνεται μάλιστα, καθώς νέο πεδίο για «λαϊκούς» αγώνες διανοίγεται μπροστά στους οπαδούς των δύο κομμάτων, που συνίσταται στην κοινή τους επιδίωξη να αλληλοεξοντωθούν. Βεβαίως υπάρχει ιδεολογική βάση που δικαιολογεί την ανάκυψη των διαφορών. Υπάρχει όμως και κοινή ιδεολογική βάση ευρύτερη από αυτή των διαφορών, που επιβάλλει τη συνεργασία και κάθε άρνησή της είναι οξύμωρη τουλάχιστον.

Αν εξεταστεί και η κύρια πολιτική των δύο κομμάτων καθ' όλο το διάστημα ανάπτυξης και επικράτησης του δικομματισμού, διαπιστώνεται ότι αυτή συνίστατο κυρίως σε εκλιπαρήσεις προς το δεξιό δίπολο ν' ασκήσει πολιτική φιλανθρωπίας προς την Αριστερά, ώστε να επαφίεται η διείσδυση της δικής της ιδεολογίας στα φιλάνθρωπα αισθήματα των ταξικών της αντιπάλων. Όμως οι εκκλήσεις ελέους δεν έχουν σχέση με αγώνες της Αριστεράς.

Αν δούμε και ξέχωρα τις αδυναμίες που αντιστοιχούν στο κάθε κόμμα της Αριστεράς, τότε στο ΚΚΕ μπορεί να καταλογίσει κανείς πλήρη αδυναμία προσαρμογής. Αυτό φαίνεται και στην ακαμψία του πολιτικού του λόγου, από τον οποίο λείπει ακόμα και η στοιχειώδης συγκρότηση που απαιτεί κάθε αρθρωμένος λόγος. Αν θέλει δε κάποιος ορθότατες θέσεις να τις καταστήσει τελείως ανυπόληπτες, μπορεί να τις δώσει

για εκφορά στη Γραμματέα του ΚΚΕ. Αλήθεια, μπορεί κανείς, αν ακούσει μια φορά την κ. Παπαρήγα να μιλάει, να την ξανακούσει; Αν επίσης ακούσει κάποιο στέλεχος του ΚΚΕ να μιλάει, μπορεί ν' ακούσει και δεύτερο; Η κλωνοποίηση εφαρμόστηκε από το ΚΚΕ, πριν ακόμα γίνει η ανακάλυψή της από τη σχετική επιστήμη. Ως και έλλειψη στοιχειώδους κοινωνικότητας χαρακτηρίζει πολλές φορές τις εμφανίσεις τους στις τηλεοπτικές τους συζητήσεις.

Υπάρχουν όμως και κάποιες άλλες θέσεις προεκλογικές, διατυπωμένες από τη Γραμματέα, που σηκώνουν πολλή συζήτηση. Η απλή αναλογική δεν παίζει ρόλο, μας είπε, στο πρόβλημα της συρρίκνωσης της Αριστεράς. Από την άλλη δε σταματούν να χαρακτηρίζουν ληστρικό και καλπονοθευτικό το εκλογικό σύστημα που ισχύει. Σε ερώτηση δημοσιογράφου σχετική με την τύχη του δικομματισμού μετά τις εκλογές, η εκτίμηση της κυρίας Παπαρήγα ήταν ότι μπορεί τα δύο μεγάλα κόμματα και να ενωθούν, αφού έχουν ίδια ιδεολογία. Από ποια αριστερή ανάλυση μπορεί όμως να προκύψει κάτι τέτοιο; Απλή παρατήρηση να κάνει κάποιος στις καπιταλιστικές χώρες και αμέσως θα καταλάβει ότι αυτό είναι το νόημα της ύπαρξης του δικομματισμού, που τείνει να πάρει καθολικές διαστάσεις, να πραγματοποιείται κυβερνητική αλλαγή αλλά όχι και πολιτική, ώστε να παραμένει το σύστημα ανέγγιχτο παρά τις κυβερνητικές εναλλαγές. Όταν δηλαδή διαψεύδεται η κοινωνία από τον έναν πολιτικό πόλο, να έχει τον άλλο για να εναποθέτει τις ελπίδες της κατά τις επόμενες εκλογές και ξανά τον πρώτο στις μεθεπόμενες.

Σε μια εποχή πάντως όπου τα κοινωνικά προβλήματα έχουν πολλαπλά σύνθετο χαρακτήρα και απαιτούνται ιδιαίτερες ικανότητες για τη σύλληψη και αντιμετώπισή τους, όπως και για πειστική διαλεκτική αντιπαράθεση, η ορθόδοξη Αριστερά ακολουθεί την πολιτική επίδειξης πνευματικής ένδειας. Θέλει μήπως με αυτό να μας δείξει ότι έτσι αντιπροσωπεύει πιο αυθεντικά και συνεπώς πιο πειστικά την ιδεολογία της οικονομικής πενίας; Όμως με την εμφάνιση τέτοιων ενδειών δε θα μπορέσει ποτέ να μειώσει την κυριαρχία τουλάχιστον του ΠΑΣΟΚ, που αν και εκπροσωπεί την πολιτική της αήθειας, ηγεμονεύει στην πολιτική ζωή της χώρας επί δεκαετίες χάρη στην αριστοτεχνία των στελεχών του

να επιχειρηματολογούν ότι το μαύρο είναι άσπρο με την ίδια πειστική ικανότητα που απαιτεί η επιχειρηματολογία ότι το άσπρο είναι άσπρο!

Στον Συνασπισμό, που έχει μεν ευπρόσωπη εκπροσώπηση, αλλά αυστηρή ακόμα και ως προς το λόγο που διατυπώνεται, όσο άψογος κι αν είναι αυτός φιλολογικά, μπορεί να καταλογίσει κανείς κυρίως ιδεολογική ρευστότητα. Αν το ΚΚΕ πάσχει από παντελή έλλειψη προσαρμοστικότητας, ο Συνασπισμός «παραέδειξε» προσαρμοστική ικανότητα στην προσπάθειά του να διαφοροποιηθεί από εκείνο, πράγμα που επέφερε κάποια αλλοίωση στον ιδεολογικό του χαρακτήρα, εξασθενίζοντας συγχρόνως και τον λόγο της ύπαρξής του. Έτσι συγγένεψε ιδεολογικά με το ΠΑΣΟΚ, και προετοιμάστηκε αρκετά το έδαφος για τη σχεδόν μαζική, όχι όμως και ανυστερόβουλη φυγή στελεχών του πρώτης γραμμής προς αυτό. Κι ενώ πολλά από αυτά τα στελέχη προέρχονται από το ΚΚΕ και χρησιμοποίησαν το Συνασπισμό ως ενδιάμεσο σταθμό αναψυχής, μια και η μετακίνηση ήταν μεγάλη σε απόσταση, όμως ο Συνασπισμός χρεώθηκε εξ ολοκλήρου αυτή την προδοσία εξαιτίας της γενικής του μετακίνησης προς τις θέσεις του ΠΑΣΟΚ. Το γεγονός δε ότι κάποιοι που παλιννόστησαν «μοστράρανε» και σε τούτες τις εκλογές σε ψηφοδέλτια επικρατείας επιβεβαιώνει πως και για το ίδιο το κόμμα δεν είναι τίποτα αυτές οι μετακινήσεις. Έτσι μεγαλύτερο πλήγμα γι' αυτό δεν ήταν ότι του φύγανε κάποιοι, αλλά ότι περιμάζεψε φευγάτους, δείχνοντας ταυτόχρονα περηφάνεια για την περισυλλογή τους. Ανάλογο πολιτικό νόημα έχουν βέβαια και διακηρύξεις για την ενότητα της Αριστεράς, όταν αυτές γίνονται από παλιννοστούντες, όπως η προεκλογική του Θεοδωράκη.

Αν οι ηγεσίες της Αριστεράς από αυτή τη στιγμή, χωρίς άλλη αναβολή ή χρονοτριβή, δεν καθίσουν κάτω να συζητήσουν το θέμα της συνεργασίας τους και την προοπτική κοινής αντιμετώπισης των προβλημάτων της ελληνικής κοινωνίας, τότε η αντίθεση και στη χώρα μας δε θα είναι η πραγματική μεταξύ Αριστεράς και Δεξιάς, αλλά αυτή που επιδίδει να εμπεδώσει το σύστημα, μεταξύ κεντροαριστεράς και κεντροδεξιάς. Αλλά τότε και οι ιστορικές ευθύνες για την παγίωση του εξαμερικανισμού της πολιτικής μας ζωής θα βαρύνουν τις ηγεσίες αυτές αποκλειστικά.

Το φαινόμενο «Λευκάδας-Μυτιλήνης»

του Γιώργου Γκαρβέλλα

Στις πρόσφατες εκλογές εμφανίστηκε ένα ακραίο για την Αριστερά φαινόμενο, που θα μπορούσε να ονομαστεί φαινόμενο «Λευκάδας-Μυτιλήνης». Παρουσιάστηκε δηλαδή μια μαζική μετακίνηση του εκλογικού σώματος από τα αριστερά προς τα δεξιά. Αυτή η μετακίνηση δεν αποτέλεσε απλώς μεταστροφή του εκλογικού σώματος, αλλά σηματοδότησε αλλαγή τρόπου σκέψης. Οι δύο αυτές εκλογικές περιφέρειες, με αριστερή παράδοση, που κινούνταν μεταξύ ΠΑΣΟΚ και Αριστεράς, το 2004 μετακινήθηκαν προς τη Νέα Δημοκρατία, ενώ θα περίμενε κανείς να διατηρήσουν την αριστερή τους φυσιογνωμία.

Αυτό είναι ένα γεγονός που συμβαίνει πρώτη φορά στα ελληνικά πολιτικά δρώμενα, και βρίσκεται πλέον σε αρμονία με ό,τι συμβαίνει στην Ευρώπη, η οποία πάντα σε δύσκολους οικονομικά καιρούς στρεφόταν δεξιά, αναδεικνύοντας συντηρητικές κυβερνήσεις.

Στην Ελλάδα, η Αριστερά μεγάλωσε κατά την περίοδο της Κατοχής, συσπειρώνοντας το λαό στη μεγαλειώδη Εθνική Αντίσταση, καθοδηγώντας τους αγώνες κατά των κατακτητών και δημιουργώντας ένα πρωτοφανές και ανεπανάληπτο μαζικό κίνημα.

Ο Εμφύλιος και οι κατοπινές διώξεις κατά της Αριστεράς δεν την εμπόδισαν να εμφανιστεί και πάλι δυναμικά μετά τον πόλεμο και το 1958 να πάρει το 25% σχεδόν των ψήφων του ελληνικού λαού.

Αυτό το ποσοστό δεν το ξαναέφτασε ποτέ η Αριστερά, παρ' όλον ότι πρωταγωνιστούσε στους αγώνες του λαού για δημοκρατία και κοινωνική δικαιοσύνη.

Και το πράγμα έχει την εξήγησή του. Γιατί ήδη από τις εκλογές της βίας και νοθείας του 1961, το αίτημα να μην ξαναβγεί η Δεξιά εμφανιζόταν ως δίλημμα στη συνείδηση της Αριστεράς και

οδηγούσε στην ενίσχυση τότε της Ένωσης Κέντρου και, μετά τη δικτατορία, του ΠΑΣΟΚ.

Έτσι, ενώ κατά τη δικτατορία, η Αριστερά αγωνίστηκε, αντιστάθηκε και διώχθηκε στο σύνολό της, με την κατάρρευση της χούντας εμφανίζει την εκλογική της δύναμη δυσανάλογη με τους αγώνες και τον πολιτικό της λόγο.

Κι αυτό γιατί το φαινόμενο «Ανδρέας Παπανδρέου» έχει ήδη παρουσιαστεί στην πολιτική σκηνή πριν τη δικτατορία, με αριστερό προφίλ, συγκρούστηκε με το κόμμα του πατέρα του, και μετά τη μεταπολίτευση παρουσίασε συνθήματα αριστερότερα και αυτού του ΚΚΕ, μαζί με έναν έντονο ρητορικό αντιαμερικανισμό.

Ήταν όμως ο Αντρέας και το ΠΑΣΟΚ αριστερά και πόσο; Και τι ήταν εκείνο που οδήγησε τη δύναμη της Αριστεράς του '58 στο ΠΑΣΟΚ;

Ανέφερα ήδη το αντιδεξιό σύνδρομο, που κυριαρχούσε στη συνείδηση μεγάλου ποσοστού του λαού. Το ΠΑΣΟΚ εκμεταλλεύτηκε επιδέξια το φόβο του δημοκρατικού ψηφοφόρου μήπως επιστρέψει η «επάρατος δεξιά», φόβο εξάλλου που συνδαιλούζε η ΝΔ. Ας θυμηθούμε τη ρήση του Μητσοτάκη προς τα Σώματα Ασφαλείας «είστε το κράτος».

Ο δεύτερος λόγος είναι η επαγγελία του σοσιαλισμού από το ΠΑΣΟΚ. Και είναι γεγονός ότι το ΠΑΣΟΚ κατά την πρώτη οκταετία της διακυβέρνησης του προέβη σε οικονομικές παροχές που αύξησαν μεν τα εισοδήματα των λαϊκών τάξεων, εκτίναξαν όμως τον πληθωρισμό στο 25%. Έτσι το ΠΑΣΟΚ απέκτησε μια φιλολαϊκή φυσιογνωμία, άσχετα αν οι παροχές αυτές δεν στηρίζονταν σε ουσιαστική οικονομική ανάπτυξη.

Η δεύτερη περίοδος διακυβέρνησης από το ΠΑΣΟΚ χαρακτηρίζεται από σκληρή οικονομική πολιτική προς τα

λαϊκά στρώματα αλλά και από την αξιοποίηση τεράστιων πόρων και κονδυλίων στα μεγάλα έργα και στην Ολυμπιάδα, προς όφελος εργολάβων και προμηθευτών.

Έτσι στα οικονομικά δρώμενα παρατηρείται άνοδος όχι πια της καπιταλιστικής ολιγαρχίας αλλά των κομματικών του ΠΑΣΟΚ. Δημιουργείται δηλαδή μια νέα οικονομική ελίτ, προερχόμενη από το ΠΑΣΟΚ αλλά και από την Αριστερά, που έσπευσε να προσφέρει εμμέσως βοήθεια, θεωρώντας ότι βρίσκεται σε όμορο και εν πολλοίς αλληλοκαλυπτόμενο ιδεολογικό χώρο.

Άνθρωποι, ακόμη και στελέχη της Αριστεράς, τοποθετούνται σε καίριες και παχυλά αμοιβόμενες θέσεις του κρατικού και ευρύτερου τομέα –πρόεδροι, σύμβουλοι, στελέχη ΔΕΚΟ και διαφόρων οργανισμών– ζυμώνονται με την εξουσία και ενσωματώνονται στο σύστημα. Αποκτούν χρήμα, επιδεικνύουν τον πλούτο τους προκλητικά «έχω δικαίωμα να επιδιώκω την ατομική μου ευμάρεια», δικαιολογήθηκε ανευθρίαστα κάποιος απ' αυτούς–, ανακαλύπτουν τη δύναμη του χρήματος και δεν θέλουν να χάσουν ούτε το ένα (το χρήμα) ούτε την άλλη (την εξουσία).

Η Αριστερά ή τουλάχιστον μέρος της, εκμαυλίζεται. Φθάνουμε στο σημείο, ο βολεμένος αριστερός να υιοθετεί τρόπους, συμπεριφορές και ήθη καπιταλιστικά. Και απόμεινε ως σύνθημα η λέξη «Δημοκρατία», που ήταν βασική επιδίωξη της Αριστεράς, η οποία ήθελε να λέει ό,τι σκέπτεται.

Το θέμα βέβαια είναι ότι η Δημοκρατία δεν είναι απλώς μια λέξη, αλλά είναι λόγος με βάθος, ουσία και πολύ πρακτικές συνέπειες· είναι τελικά βίωμα. Αλλιώς δεν είναι Δημοκρατία.

Και πιστεύω ότι σ' αυτό το σημείο ο ΣΥΝ, ως κύριος εκφραστής της δημοκρατικής Αριστεράς, πρέπει να δει τον εαυτό του.

ΣΤΟ ΓΟΥΔΙ

Κανονικά, σε άλλες εποχές, αυτοί που χειρίστηκαν το Κυπριακό τα τελευταία 5 χρόνια, δηλαδή ο Σημίτης κι ο γιωργάκης, θα περνάγανε από δίκη. Είναι οι αρχιτέκτονες της συμφοράς. Σύρανε την Κύπρο αλυσοδεμένη στα πόδια της Τουρκίας. Ακολουθώντας τυφλά τις εντολές της Ουάσιγκτον, συνέδεσαν παρασκηνιακά την ένταξη στην ΕΕ με τη λύση. Και τώρα πληρώνουμε το ακριβό τίμημα να εμφανίζεται η ελληνική πλευρά αδιάλλακτη.

ΠΑΡΑΜΥΘΑΔΕΣ

Το έκτρωμα του Ανάν διχάζει οριστικά την Κύπρο, ιδρύει δύο ξεχωριστά κράτη και φυσικά καταλύει την Κυπριακή Δημοκρατία. Η πραγματική διχοτόμηση είναι απείρως προτιμότερη, αφού τουλάχιστον παραμένει στη ζωή η ελεύθερη ευρωπαϊκή Κύπρος. Όσοι απορρίπτουν το σχέδιο είναι οι ρεαλιστές. Όσοι το εγκρίνουν είναι θύματα ιδεοληψιών – για να μην

πούμε ότιπρακτορεύουν συνειδητά τα συμφέροντα της Τουρκίας και των ΗΠΑ.

ΣΧΕΔΙΟ AMAN

Τα πράγματα είναι απλά. Οι Τούρκοι κατέλαβαν με τα όπλα τμήμα του νησιού και δεν πρόκειται ποτέ να το επιστρέψουν. Ό,τι χάνεις στον πόλεμο, δεν το παίρνεις ποτέ πίσω με συνθήκες. Γι' αυτό και δεν θέλουν ενιαίο κράτος, αλλά δύο κράτη που απλώς θα συνεργάζονται.

ΛΑΓΟΙ

Αφού λοιπόν τότε δεν πολεμήσαμε και χάσαμε τη μισή Κύπρο, τώρα τι ζητάμε; Η διχοτόμηση είναι μια πραγματικότητα. Τουλάχιστον έχουμε την ελεύθερη Κύπρο. Εκτός κι αν δεχτούμε το σχέδιο Ανάν και τη χάσουμε κι αυτή.

ΦΥΛΑΓΕ ΤΑ ΡΟΥΧΑ ΣΟΥ

Η λύση είναι μία και μοναδική – τραγική βεβαίως. Να δεχθούμε την πραγματικότητα ως έχει, να κρατήσουμε τη μισή Κύπρο και να προχωρήσουμε. Τέλος.

ΚΟΜΜΟΥΝΑ ΤΟΥ ΜΠΟΥΣ

Σκέφτεστε να ήταν ο γιωργάκης σήμερα στη θέση του Μολυβιάτη και του Καραμανλή; Θα είχαν υπογράψει με κλειστά μάτια και θα έλεγαν ότι πήραμε την Πόλη. Η προσωποποίηση του ραγιαδισμού. Πιστεύουν στην παγκόσμια δημοκρατική διακυβέρνηση που λέει η

ομάδα Μπους. Οπότε, γιατί να έχουμε κράτη; Αφού όλοι είμαστε πλέον ένα. Έτσι πιστεύουν.

Ο ΣΟΥΣΛΩΦ ΤΗΣ ΣΥΜΦΟΡΑΣ

Ο σύμβουλος μάλιστα του γιωργάκη, ο πρώην σταλινικός Νίκος Κοτζιάς, κατηγορεί την Αριστερά πως υπερασπίζεται λέει το εθνικό κράτος, ξεχνώντας ότι είναι αστικό! Και έτσι αυτός και η παρέα του ζητάνε να γκρεμίσουν το αστικό κράτος κυβερνώντας το! Τέτοια καραγκιοζιλίκια, φίλοι μου. Αλλά, αγαπητέ Κοτζιά, έχουν σιν γνώσιν οι φύλακες.

5Η ΔΙΕΘΝΗΣ

Ο Κοτζιάς, ο Ρόντος και η λοιπή αγία οικογένεια, άρτι αφιχθείσα εξ Αμερικής, νομίζουν ότι τρώμε κοντόχορτο. Κανένα αστικό κράτος δεν θέλουν να καταλύσουν. Απλώς υπηρετούν την αμερικανική πολιτική της λεγόμενης παγκόσμιας δημοκρατικής διακυβέρνησης, δηλαδή την πολιτική που επιζητεί να ξηλώσει τις εθνικές κυριαρχίες, ώστε να υπαχθούν τα αποεθνικοποιημένα νέα κρατικά μορφώματα ευκολότερα στην αμερικανική ομπρέλα.

ΠΑΛΛΗΚΑΡΙ

Ας κλείσουμε με ένα νόστιμο αυτών των ημερών: Ο Κ. Σπυρόπουλος στον 9,84 είπε έντρομος: «Μα γιατί είμαστε τόσο αρνητικοί με το σχέδιο Ανάν; Ποιος καταλαβαίνει τις

θέσεις μας; Τι θα λέει ένας Αυστραλός; Ένας που δεν γνωρίζει τόσες λεπτομέρειες;» Δηλαδή, κ. Σπυρόπουλε, θα πρέπει ο Τάσος Παπαδόπουλος και ο Καραμανλής, πριν αποφασίσουν, να πάρουν τηλέφωνο έναν Αυστραλό; Έναν Ιάπωνα; Μήπως είναι πιο λογικό να πάρουν εμένα;

ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΣ

Με ρωτάνε οι φίλοι πού είναι ο γιωργάκης. Ξέρω κι εγώ, βρε παιδιά; Τελευταία φορά τον είδανε να φωτογραφίζει την κόρη του στο Ψυχικό. Μετά χάθηκε. Τι να πω; Μπορεί να πήγε ταξίδι ο άνθρωπος. Μπορεί να είναι σε φίλους. Θα εμφανιστεί όμως, αφού έχουμε εκλογές τον Ιούνιο, δεν μπορεί. Άμα δεν έρθει, θα δημιουργηθεί πρόβλημα, το έχει υπόψη του. Μην ανησυχείτε. Ξέρει το πρόγραμμα.

ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ

Ο γνωστός ιστοριογράφος Πρετεντέρης έγραψε κείμενο για το '21! Ότι δεν το έκαναν Έλληνες λέει, αλλά «ένα πολύχρωμο ασκέρι». Κάπου φαίνεται είδε εικόνες που φοράγανε παρδαλά ρούχα οι πολεμιστές, σου λέει αυτοί είναι από άλλο κράτος. Μπορεί να διάβασε και κανέναν μεταμοντέρνο ιστορικό που λέει ότι το '21 είναι εθνικιστικό κατασκευάσμα και να τα μπέρδεψε. Εν πάση περιπτώσει, το 1821 έγινε η ελληνική επανάσταση. Είναι σίγουρο 100%.

Ο Σαρόν ξεπέρασε τον εαυτό του

Όλοι το έβλεπαν από την αρχή – είτε το δήλωναν ανοιχτά, είτε με μισόλογα: ο Σαρόν δεν είχε ποτέ κατά νου να συμβάλει σε μια δίκαιη λύση του παλαιστινιακού προβλήματος. Και όχι μόνο αυτό. Έβλεπαν επίσης ότι εκείνο που επεδίωκε ήταν να επιβάλει δικές του λύσεις, που εξυπηρετούν μόνο τον εθνικισμό των Ισραηλινών. Ακόμα και όταν ο αμερικανός πρόεδρος Τζορτζ Μπους διακήρυξε την πρόθεσή του να βοηθήσει στην επίλυση του προβλήματος, με τον περίφημο «οδικό χάρτη», οι περισσότεροι κατάλαβαν ότι ουσιαστικά κορόιδευε τον κόσμο, για να πετύχει την αποδοχή της παράνομης εισβολής στο Ιράκ. Όμως η πρόσφατη δολοφονία του παράλυτου ηγέτη της οργάνωσης Χαμάς σείχη Άχμαντ Γιασίν είναι φανερό ότι ξεπέρασε κάθε όριο.

Η γνωστοποίηση του δολοφονίας του σείχη Γιασίν, την περασμένη εβδομάδα, από ρουκέτα κατά τη στιγμή που επέστρεφε από το τζαμί στο σπίτι του, στη Γάζα, προκάλεσε στη διεθνή κοινότητα αποτροπιασμό, οργή, αλλά και φόβο για τα πιθανά χτυπήματα εκδίκησης εκ μέρους των μαχητικών παλαιστινιακών οργανώσεων. Την επόμενη ημέρα μάλιστα, παρακολουθώντας από τα διεθνή τηλεοπτικά δίκτυα εικόνες από την κηδεία του Γιασίν, ο φόβος μετατράπηκε σε πραγματικό τρόμο.

Θεωρείται πλέον περισσότερο από βέβαιο ότι η δολοφονία αυτή θα προκαλέσει αλυσιδωτές πράξεις εκδίκησης, εναντίον ισραηλινών αλλά και αμερικανικών στόχων, και το ερώτημα που προβάλλει αυτή τη στιγμή είναι αν τα χτυπήματα αυτά θα περιορισθούν μόνο μέσα στο Ισραήλ, ή θα πάρουν γενικότερη μορφή και θα επεκταθούν σε διάφορα σημεία του κόσμου.

Ο σείχης Γιασίν, ένας από τους πλέον καταζητούμενους παλαιστίνιους ηγέτες για τους Ισραηλινούς, αν και ηγέτης μιας μαχητικής οργάνωσης με σημαντική συμμετοχή στον πόλεμο που διεξά-

γουν οι Παλαιστίνιοι, στην ουσία χαρακτηριζόταν ως μετριοπαθής και συνεισφέρων ηγέτης, ο οποίος επέμενε ότι ο πόλεμος των Παλαιστινίων έχει συγκεκριμένους στόχους, γι' αυτό και έπρεπε να μένει περιορισμένος στο έδαφος του Ισραήλ. Αυτός ήταν και ο κύριος λόγος για τον οποίο ο Γιασίν τασσόταν εναντίον οποιασδήποτε δράσης της Χαμάς στο εξωτερικό, ενώ ταυτόχρονα τηρούσε σαφείς αποστάσεις από άλλες οργανώσεις, ιδιαίτερα εκείνες με ισλαμιστικό χαρακτήρα.

ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΕΔΙΟ ΣΤΟΥΣ ΦΑΝΑΤΙΚΟΥΣ

Ο τραγικός θάνατός του όμως, μαζί με την οργή των οπαδών του, αφήνουν ανοιχτό το πεδίο για τη δράση ισλαμιστικών οργανώσεων μέσα και έξω από το Ισραήλ, με στόχο να προσεταρσθούν τη Χαμάς και να αναλάβουν από κοινού επιχειρήσεις για τρομοκρατικά χτυπήματα, με τα οποία θα ικανοποιηθεί και η ανάγκη εκδίκησης για τον θάνατο του Γιασίν. Σ' αυτή την περίπτωση μάλιστα δεν αποκλείεται ενδιαφέρον για συνεργασία να εκδηλωθεί από την οργάνωση Χεζμπολλά του Λιβάνου, προς την οποία ήδη στράφηκε ο νέος

Ο νέος ηγέτης της Χαμάς Αμπντελ-Αζίζ Ραντίσι.

ηγέτης της Χαμάς Αμπντελ-Αζίζ Ραντίσι, ή ακόμα και από την αλ-Κάιντα του Οσάμα Μπιν Λάντεν.

Άλλωστε ο ίδιος ο Ραντίσι επιτέθηκε φραστικά εναντίον του Ισραήλ και των ΗΠΑ με μεγάλη σφοδρότητα, κατηγορώντας τον Σαρόν και τον πρόεδρο Μπους ως εχθρούς του Θεού και τονίζοντας: «Η Αμερική κηρύσσει τον πόλεμο στον Θεό. Ο Σαρόν κηρύσσει τον πόλεμο στον Θεό. Ο Θεός κηρύσσει τον πόλεμο στους Αμερικανούς και στον Σαρόν».

Ωστόσο η προοπτική των συνεπειών από μια τέτοια στροφή της Χαμάς, η οποία είναι βέβαιο ότι θα δώσει άλλη μορφή στον πόλεμο των παλαιστινιακών οργανώσεων και θα ανατρέψει την υπάρχουσα σήμερα κατάσταση στην

Παλαιστινιακή Αρχή, θέτει το καίριο ερώτημα: για ποιο λόγο ο Σαρόν αποφάσισε και μάλιστα επέβλεψε προσωπικά την άγρια δολοφονία του Γιασίν, εξανεμίζοντας έτσι κάθε πιθανότητα ειρήνευσης στην περιοχή;

Είναι βέβαιο ότι ισραηλινός πρωθυπουργός, παρά τις παλινωδίες του, δεν είχε καμία πρόθεση να βοηθήσει στην επίλυση του παλαιστινιακού προβλήματος. Από την άλλη όμως αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα με τους ακροδεξιούς εταίρους του στην κυβέρνηση, εξαιτίας ορισμένων αποφάσεών του, όπως εκείνη της μονομερούς αποχώρησης των Ισραηλινών από την περιοχή της Γάζας, που θεωρήθηκαν χαριστικές προς τους Παλαιστίνιους και κατά των εβραίων εποίκων που έχουν εγκατασταθεί σε παλαιστινιακά εδάφη.

ΟΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ

Παράλληλα, όσο κι αν δείχνει ότι δεν τον ενδιαφέρει, ο Σαρόν είναι στριμωγμένος από τις αντιδράσεις της διεθνούς κοινότητας στην τακτική του έναντι των Παλαιστινίων και ιδιαίτερα στο θέμα του περίφημου τείχους που κατασκευάζει κατά μήκος των παλαιστινιακών εδαφών, για το οποίο μάλιστα ο ΟΗΕ προσέφυγε πρόσφατα στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης. Οπότε η δολοφονία του Γιασίν και ο χαρακτηρισμός του ως αρχιτρομοκράτη –όπως δήλωσε την ίδια ημέρα η σύμβουλος του αμερικανού προέδρου Κοντολίζα Ράις– μπορεί να ήταν και μια προσπάθειά του να στρέψει το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης σε ένα θέμα που την αγγίζει περισσότερο.

Βέβαια η διεθνής κοινότητα αντέδρασε έντονα σε βάρος του Σαρόν, ο οποίος καταδικάστηκε ουσιαστικά από το σύνολο σχεδόν των μελών του διεθνούς οργανισμού και μόνο η άσκηση βέτο εκ μέρους των ΗΠΑ τον έσωσε την τελευταία στιγμή από μία απόφαση που θα τον καταδίκαιζε και τυπικά.

Κανείς δεν περίμενε φυσικά διαφορετική αντίδραση από την αμερικανική πλευρά. Εκτός από την παραδοσιακή υποστήριξη του Ισραήλ εκ μέρους της Ουάσιγκτον, είναι επίσης γεγονός ότι

Παλαιστίνιοι διαδηλωτές αντιμέτωποι με την ισραηλινή αστυνομία στη Γάζα.

αυτή τη στιγμή ο πρόεδρος Μπους βρίσκεται έτσι κι αλλιώς σε ανοιχτό πόλεμο με το πολιτικό Ισλάμ, οπότε είχε περισσότερους λόγους να τον υποστηρίξει στον ΟΗΕ. Άλλωστε ο ίδιος ο Σαρόν από την αρχή είχε ταχθεί υπέρ της εισβολής στο Ιράκ, για να την εκμεταλλευθεί στη συνέχεια προκειμένου να διεξαγάγει τον δικό του πόλεμο κατά της «διεθνούς τρομοκρατίας», περιλαμβάνοντας φυσικά σ' αυτήν και τις παλαιστινιακές οργανώσεις.

ΑΠΕΙΛΟΥΝΤΑΙ ΚΑΙ ΑΛΛΟΙ ΗΓΕΤΕΣ

Στο πλαίσιο αυτό μάλιστα, στελέχη της κυβέρνησής του, επικροτώντας τις ενέργειες του Σαρόν, προειδοποιούν με κομπασμό ότι στο στόχαστρο του Ισραήλ βρίσκονται επίσης ο Γιασέρ Αραφάτ και άλλοι ηγέτες των Παλαιστινίων. Πράγμα που, αν αληθεύει, σημαίνει πως πολύ σύντομα, αφού προηγουμένως ο Σαρόν εξασφαλίσει τη συγκατάθεση του προέδρου Μπους, κατά την επικείμενη επίσκεψή του στην Ουάσιγκτον, για τη μονομερή αποχώρηση των εβραίων εποίκων από τα κατεχόμενα της Γάζας, ο ισραηλινός στρατός θα κάνει ένα γερό ξεκαθάρισμα των Πα-

λαιστινίων, πριν τους περιορίσει στις περιοχές τους, όπου θα τους κρατά υπό ασφυκτικό έλεγχο και σε πλήρη απομόνωση, χωρίς καμία βοήθεια από τον έξω κόσμο.

Πολύ περισσότερο μάλιστα καθώς οι ηγέτες των αραβικών χωρών ματαίωσαν, λόγω διαφωνιών, μια διάσκεψη που επρόκειτο να έχουν αυτές τις ημέρες και στην οποία επρόκειτο να συζητήσουν θέματα εκδημοκρατισμού, στη βάση ενός σχεδίου που έχει εξαγγείλει ο πρόεδρος Μπους, αλλά και ορισμένα σημαντικά προβλήματα, μεταξύ των οποίων πρώτο στη σειρά ήταν το Παλαιστινιακό.

Το συμπέρασμα όλων αυτών είναι ότι ο Σαρόν και ο Μπους λειτουργούν ανοιχτά πλέον σαν συγκοινωνούντα δοχεία, πράγμα που διαγράφεται αντίστοιχα και στις σχέσεις που διαμορφώνονται ανάμεσα στις παλαιστινιακές και διάφορες άλλες, φανατικές μουσουλμανικές οργανώσεις. Και όλα αυτά μπροστά στα μάτια της παγκόσμιας κοινότητας, η οποία, αδύναμη να αντιδράσει, περιμένει με δέος το επόμενο χτύπημα, όπου κι αν αυτό συμβεί.

Τ.Κ.Δ.

Η φωτιά δεν έσβησε, σιγοκαίει

Του Τάκη Διαμαντή

Η αιματηρή εξέγερση των Αλβανών που σημειώθηκε πριν από δυο εβδομάδες στο Κοσσυφοπέδιο, προκαλώντας νέα κύματα φόβου σε ολόκληρη την Βαλκανική αλλά και έξω από αυτή, δεν ήταν βεβαίως κάτι ξαφνικό, δεν ήταν κάτι καινούργιο, και κυρίως δεν ήταν κάτι που δεν θα ξανασυμβεί στο μέλλον. Αντίθετα, παρόμοια φαινόμενα θα εμφανίζονται συχνότερα από εδώ και πέρα, για όσο καιρό θα παραμένουν οι εκκρεμότητες, τα προβλήματα και οι πληγές που άνοιξε εδώ και 14 χρόνια η διάλυση της πρώην Γιουγκοσλαβικής Ομοσπονδίας.

Την 11η Ιουνίου 1999, στο μεθοριακό πέρασμα Ταμπάνοφτσε, στα σύνορα Σκοπίων-Σερβίας, ο βρετανός στρατηγός Μάικλ Τζάκσον, διοικητής των χερσαίων δυνάμεων που είχαν σταλεί από το ΝΑΤΟ στην περιοχή, με την κωδική ονομασία KFOR, υπέγραφε με τους απεσταλμένους της σερβικής στρατιωτικής και πολιτικής ηγεσίας μια «τεχνική –όπως ονομάστηκε– συμφωνία κατάπαυσης των εχθροπραξιών». Με τη συμφωνία αυτή, παρά τις περί του αντιθέτου διακηρύξεις του ίδιου του Τζάκσον, η Σερβία παραδινόταν εντελώς στις συμμαχικές δυνάμεις, ικανοποιώντας όλες τις λογικές και παράλογες

απαιτήσεις τους. Έτσι κι αλλιώς όμως το Βελιγράδι δεν είχε καμία άλλη επιλογή, καθώς της συμφωνίας είχε προηγηθεί ένας τρίμηνος ανελέητος βομβαρδισμός εκ μέρους του ΝΑΤΟ, που όργωσε κυριολεκτικά την τότε «μικρή Γιουγκοσλαβία» (Σερβία και Μαυροβούνιο), από το ένα μέχρι το άλλο άκρο της, προκαλώντας τεράστιες και ανυπολόγιστες ζημιές στα έργα υποδομής, καταστρέφοντας βιομηχανικές μονάδες και ισοπεδώνοντας πόλεις και χωριά, με αποτέλεσμα εκατοντάδες χιλιάδες άτομα να πάρουν το δρόμο της προσφυγιάς, ενώ σε πολλές χιλιάδες ανήλθαν οι νεκροί και οι τραυματίες.

Βεβαίως, κι εκείνος ο βομβαρδισμός

–ή «πόλεμος», όπως λέγεται για λόγους καθαρά επικοινωνιακούς– δεν ήταν ξαφνικός. Ήταν το επιστέγασμα μιας ολόκληρης δεκαετίας γεμάτης λάθη, παλινωδίες και αμφιταλαντεύσεις, που έδειχναν απλώς τη μόνιμη αδυναμία της Ευρωπαϊκής Ένωσης να αρθεί στο ύψος των περιστάσεων και να πάρει τις αποφάσεις που χρειαζόταν για την προστασία των ζωτικών της συμφερόντων –πολύ περισσότερο μάλιστα καθώς η υπόθεση εκείνη διαδραματιζόταν στα δικά της όρια–, αφηνόμενη να άγεται και να φέρεται από τις βλέψεις και τους σχεδιασμούς της υπερδύναμης, που ανοιχτά πλέον και χωρίς προσχήματα, από την πτώση των κομμουνιστικών καθεστώτων και ύστερα, μεθοδεύει την απόλυτη κυριαρχία της στον πλανήτη.

Ήδη τον Σεπτέμβριο του 1995, στο Ντέιτον των ΗΠΑ, ο σέρβος ηγέτης Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς είχε οδηγηθεί στην υπογραφή μιας ειρηνευτικής συμφωνίας, που τερμάτιζε τον πενταετή πόλεμο της Κροατίας και της Βοσνίας, επισημοποιώντας οριστικά πλέον την διάλυση της παλιάς Ομοσπονδίας της Γιουγκοσλαβίας και τη δημιουργία των νέων κρατών που προέκυπταν από αυτήν, ενώ παράλληλα επέβαλλε την ανάπτυξη και μόνιμη παρουσία διεθνών ειρηνευτικών δυνάμεων, αρχικά υπό τον ΟΗΕ αργότερα όμως υπό το ΝΑΤΟ, στην περιοχή. Μια παρουσία που συνεχίζεται μέχρι σήμερα και θα συνεχίζεται για πολύ ακόμα, όσο δεν λύνονται τα προβλήματα που εξακολουθούν να υπάρχουν στην περιοχή.

Ορισμένοι Δυτικοί μάλιστα έσπευδαν να διαβεβαιώσουν τότε ότι η ίδια η συμφωνία του Ντέιτον, μαζί με τη διεθνή στρατιωτική παρουσία, θα επέβαλλαν και θα διασφάλιζαν την ειρήνη σε όλη τη Βαλκανική. Μόνο που δεν έγινε έτσι τελικά. Πέρα από όλα τα άλλα προβλή-

ματα που έμεναν ανοιχτά, το μεγαλύτερο, που ο Μιλόσεβιτς θα μπορούσε, αν ήθελε, να είχε λύσει στο πλαίσιο της συμφωνίας του Ντέιτον, ήταν το πρόβλημα του Κοσσυφοπεδίου, το οποίο οι Αλβανοί της περιοχής όξυναν όλο και περισσότερο από τις αρχές της δεκαετίας του '90, αποφασισμένοι να φτάσουν σε ένα τέλος.

Ο Μιλόσεβιτς όμως δεν ήθελε τότε να λύσει το πρόβλημα αυτό, το οποίο άλλωστε ο ίδιος είχε πυροδοτήσει με την απόφασή του το 1987 να άρει το καθεστώς αυτονομίας που είχε το Κοσσυφοπέδιο από την εποχή του Τίτο. Αντίθετα, στο πλαίσιο μιας ακραίας πολιτικής, επίκεντρο της οποίας ήταν ο σερβικός εθνικισμός, προχώρησε στη λήψη σκληρών αστυνομικών και στρατιωτικών μέτρων σε βάρος των Αλβανών του Κοσσυφοπεδίου, αλλά και της υπόλοιπης νότιας Σερβίας, τα οποία, σε συνδυασμό με τη δράση εθνικιστικών οργανώσεων, όπως εκείνη του περίφημου Αρκάν ή εκείνη του Βόισλαβ Σέσελ, δεν έκαναν άλλο από το να προκαλούν την αναπόφευκτη πλέον σύγκρουση με τον αλβανικό εθνικισμό, απειλώντας να πυροδοτήσουν ένα νέο πόλεμο που θα μπορούσε μάλιστα να επεκταθεί στην ευρύτερη περιοχή όπου ζουν Αλβανοί, περιλαμβάνοντας την υπόλοιπη νότια Σερβία και το Μαυροβούνιο, αλλά και γειτονικές χώρες όπως η Αλβανία και κυρίως τα Σκόπια.

Την εκρηκτική αυτή κατάσταση όμως αποφάσισε να σταματήσει η Δύση, η οποία εύρισκε έτσι μια καλή ευκαιρία να εφαρμόσει στην πράξη το νέο στρατηγικό δόγμα των προληπτικών πολέμων εκτός των ορίων του ΝΑΤΟ –που υιοθετήθηκε και επίσημα αργότερα, στη σύνοδο κορυφής της Συμμαχίας στην Ουάσιγκτον στα τέλη του 1999–, και παράλληλα να τελειώνει μια και καλή με τον προβληματικό Μιλόσεβιτς. Έτσι επέλεξε να υποστηρίξει τον αλβανικό εθνικισμό –στον οποίο έδωσε υποσχέσεις για μελλοντική ανεξαρτησία του Κοσσυφοπεδίου– και να τον στρέψει εναντίον του σερβικού, με στόχο την ανατροπή του Μιλόσεβιτς (η τακτική αυτή επαναλαμβάνεται και τώρα

στο Ιράκ, όπου οι Αμερικανοί και οι σύμμαχοί τους χρησιμοποίησαν τους Κούρδους, προκειμένου να χτυπήσουν τον Σαντάμ Χουσεΐν, με αποτέλεσμα να έχουν δημιουργήσει πρόβλημα, καθώς έχει ενισχυθεί η τάση των Κούρδων για δημιουργία ενός ανεξάρτητου κράτους, πράγμα βεβαίως που θα πυροδοτούσε αλυσιδωτές αντιδράσεις από όλες τις γειτονικές χώρες στις οποίες ζει κουρδικός πληθυσμός). Παράλληλα άρχισε να υποστηρίζει δημόσια και την απόσχιση του Μαυροβουνίου, τελευταίου συμμάχου της Σερβίας.

Το τραγικό μάλιστα είναι ότι στη δυτική προπαγάνδα υπέρ του βομβαρδισμού της Γιουγκοσλαβίας περιλαμβάνονταν και πάλι «εκτιμήσεις» ότι η ανατροπή του «δικτάτορα» Μιλόσεβιτς και η τιμωρία των «κακών» Σέρβων θα τερμάτιζε μια μακρά περίοδο πολέμων και εθνικών συγκρούσεων και θα αποκαθιστούσε την ειρήνη στην ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων. Για το λόγο αυτό, παράλληλα με την προετοιμασία της επίθεσης, η Δύση άρχισε να καταστρώνει σχέδια για την ανοικοδόμηση και την ανασυγκρότηση των Βαλκανίων, υποσχόμενη πολλά χρήματα για την ανόρθωση της οικονομίας και τη δημιουργία συνθηκών ανάπτυξης για όλες τις χώρες της περιοχής (το γεγονός ότι τα σχέδια αυτά ποτέ δεν τελεσφόρησαν και τα χρήματα που θα δίνονταν για την ανάπτυξη της περιοχής ακόμα συζητούνται, αποτελεί βεβαίως θέμα άλλης συ-

ζήτησης, αποκαλύπτει ωστόσο ξεκάθαρα τα μέσα και τις μεθόδους που χρησιμοποιούν οι χώρες της Δύσης –και όχι μόνον οι ΗΠΑ–, προκειμένου να πετύχουν τους σκοπούς τους).

Εκείνο που αποδείχτηκε όμως, μετά την υπογραφή της «τεχνικής συμφωνίας» με το Βελιγράδι και τον τερματισμό των βομβαρδισμών, ήταν ότι η Δύση δεν είχε κανένα συγκεκριμένο και εφαρμόσιμο σχέδιο για το μέλλον του Κοσσυφοπεδίου, διότι ουσιαστικά δεν ήταν έτοιμη να προχωρήσει στην ανεξαρτητοποίησή του, καθώς: α) δεν ήθελε σε καμία περίπτωση να έλθει σε σύγκρουση με τις χώρες της Βαλκανικής, οι οποίες είναι βέβαιο πως θα αντιδρούσαν σε μια ντε φάκτο αλλαγή των συνόρων στην περιοχή, πράγμα που θα δημιουργούσε ένα αρνητικό διεθνές προηγούμενο· β) δεν είχε αποφασίσει –αν το είχε σκεφθεί βεβαίως– τι θα γινόταν με τις περιοχές που ζουν Αλβανοί στην υπόλοιπη νότια Σερβία, αλλά και τι θα γινόταν με τους Αλβανούς των Σκοπίων, που ήδη είχαν κατακλυσθεί από εκατοντάδες χιλιάδες πρόσφυγες του Κοσσυφοπεδίου· και γ) δεν ήθελε να φτάσει τα πράγματα στα άκρα σε σχέση με την ίδια τη Σερβία, την οποία μετά την υπογραφή της συμφωνίας τερματισμού των βομβαρδισμών αντιμετώπιζε πλέον ως συνομιλητή, στοχεύοντας εκτός των άλλων στην ανατροπή του Μιλόσεβιτς και την παράδοσή του στο Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο της Χά-

γης, ώστε να δικαιωθεί η στρατιωτική επέμβαση στη Σερβία (η απόφαση για τη δυνατότητα των Αμερικανών να συλλαμβάνουν ακόμα και αρχηγούς κρατών που θεωρούνται «εχθροί της ανθρωπότητας» πάρθηκε δύο χρόνια αργότερα, μετά τα τρομοκρατικά χτυπήματα της 11ης Σεπτεμβρίου στη Νέα Υόρκη και την Ουάσιγκτον).

Την έλλειψη σχεδίου για το Κοσσυφοπέδιο αναπλήρωσε απλώς η έντονη στρατιωτική και αστυνομική παρουσία του ΝΑΤΟ και του ΟΗΕ, μαζί με τις διακηρύξεις και τα ευχολόγια για την δημιουργία μιας πολυεθνικής και πολυπολιτισμικής κοινωνίας, που θα μπορούσε να οργανωθεί δημοκρατικά και να αποτελέσει πρότυπο οργάνωσης και άλλων περιοχών με αντίστοιχα προβλήματα – και πέραν τούτου ουδέν.

Η διεθνής κοινότητα ανέλαβε όλη την ευθύνη της ασφάλειας, της διοίκησης και της οικονομικής διαχείρισης, δημιουργώντας ένα είδος προτεκτοράτου, στο οποίο βεβαίως διεξήχθησαν εκλογές, από τις οποίες προέκυψαν βουλή, κυβέρνηση και ο πρόεδρος της Δημοκρατίας (όλοι Αλβανοί, καθώς οι Σέρβοι μένουν περιορισμένοι σε συγκεκριμένους θύλακες και δεν αναμειγνύονται στα κοινά). Η «εξουσία» ωστόσο έχει ουσιαστικά ρόλο διακοσμητικό, ως επίφαση δημοκρατίας, σε ένα περίεργο κρατικό μόρφωμα, όπου δεν υπάρχει καμία οικονομική δραστηριότητα και οι μόνοι που εργάζονται είναι εκείνοι που απασχολούνται είτε ως υπάλληλοι των διεθνών αποστολών είτε στις διάφορες διοικητικές υπηρεσίες και την τοπική αστυνομία.

Αποτέλεσμα είναι η ανεργία να βρίσκεται στα ύψη και ως μόνη δραστηριότητα να παραμένει το παραεμπόριο και το λαθρεμπόριο ναρκωτικών, τσιγάρων, όπλων και γυναικών που είχε αναπτυχθεί ήδη στο πλαίσιο του χάους κατά την περίοδο του πολέμου της Βοσνίας. Η δραστηριότητα αυτή είχε ως επίκεντρο κυρίως το Κοσσυφοπέδιο, αλλά και περιοχές που γειτονεύουν με αυτό στην Αλβανία και τα Σκόπια, με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί ένας πραγματικός στρατός παρανόμων, οι οποίοι, κινούμενοι μεταξύ εγκληματι-

κότητας και εθνικισμού, αποτέλεσαν τους πυρήνες των εθνικοαπελευθερωτικών ομάδων του περίφημου UCK –που έδρασε τόσο στο Κοσσυφοπέδιο, στην περίοδο 1996-99, όσο και στη νότια Σερβία, αλλά και στα Σκόπια στον πόλεμο του 2001– καθώς και του Αλβανικού Εθνικού Στρατού (ΑΝΑ) που εμφανίστηκε αργότερα ως οργάνωση όλων των Αλβανών της Βαλκανικής.

Όλα αυτά όμως δεν είναι τυχαία, καθώς εδώ και πάνω από έναν αιώνα οι Αλβανοί, για διάφορους λόγους, δεν έχουν καταφέρει να ολοκληρωθούν ως έθνος, γεγονός που αποτελεί ένα από τα μόνιμα αγκάθια και τις αιτίες τριβών και συγκρούσεων στα Βαλκάνια.

Στο πλαίσιο αυτό, οι ομάδες των παράνομων Αλβανών, πάντα οπλισμένες και έτοιμες να αναλάβουν δράση, «πατώντας» πάνω στην εκκρεμότητα που έχει μείνει ανοιχτή, προκαλούν κάθε χρόνο, στην αρχή της άνοιξης, επεισόδια και συγκρούσεις, με κύριο στόχο την ανεξαρτησία του Κοσσυφοπεδίου, στην οποία ωστόσο εντάσσουν κατά καιρούς και διεκδικήσεις είτε για τη νότια Σερβία είτε για τα Σκόπια, στη βάση ενός γενικότερου σχεδίου που αποβλέπει στην «ένωση όλων των Αλβανών σε ένα κράτος», το οποίο θα ενωθεί φυσικά με την Αλβανία. Ενός σχεδίου μάλιστα, το οποίο περιλαμβάνει και τμήμα της Ελλάδας, στην Ήπειρο, γύρω από την οποία υπάρχει και το επίσης ανοιχτό θέμα των Τσάμηδων, που κατά καιρούς προβάλλουν, άλλοτε επίσημα και άλλοτε ανεπίσημα, οι Αλβανοί.

Μόνο που, κοντά στους εθνικούς στόχους που προβάλλουν οι Αλβανοί, βρίσκονται επίσης η φτώχεια και η δυστυχία στην οποία έχει καταδικαστεί η πλειονότητά τους από τις διεθνείς δυνάμεις που λειτουργούν στο Κοσσυφοπέδιο ως στρατός κατοχής. Για τον λόγο αυτό στην «εξέγερσή» τους πριν από δύο εβδομάδες, ανεξάρτητα από την αιτία που την προκάλεσε, στόχος τους δεν ήταν μόνον οι Σέρβοι που εξακολουθούν να υπάρχουν στην περιοχή και μαζί τα εθνικά και θρησκευτικά τους μνημεία και σύμβολα, ήταν επίσης οι άνδρες της νατοϊκής στρατιωτικής δύ-

ναμης KFOR και της αστυνομικής δύναμης UNMIK του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.

Και μπορεί η «εξέγερση» αυτή να προκάλεσε την άμεση κινητοποίηση του ΝΑΤΟ, που έστειλε εσπευσμένα πρόσθετες δυνάμεις στην περιοχή, δίνοντας στους Αλβανούς να καταλάβουν ότι κινδυνεύουν να χάσουν την εύνοια της διεθνούς κοινότητας (μια απειλή που είχε χρησιμοποιήσει και η πρώην υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ Μαντλίν Ολμπράιτ για να κατευνάσει ανάλογη «εξέγερση» στη νότια Σερβία την άνοιξη του 2000)· ωστόσο θεωρείται περισσότερο από βέβαιο ότι τέτοια φαινόμενα εκ μέρους των Αλβανών θα επαναληφθούν με την πρώτη ευκαιρία και θα εξακολουθούν να επαναλαμβάνονται, ανεξάρτητα από αφορμές και αιτίες, δημιουργώντας συνθήκες μιας σύγκρουσης που θα μπορούσε να εξαπλωθεί σε όλη την ευρύτερη περιοχή, όσο η Δύση δεν αποφασίζει την αναζήτηση μιας τελικής, δίκαιης και βιώσιμης λύσης στο Κοσσυφοπέδιο.

Μιας λύσης, στην αναζήτηση της οποίας συνηγορεί επίσης το γεγονός ότι και το Βελιγράδι, διαπιστώνοντας ότι είναι μάλλον απίθανο να διατηρήσει υπό την κυριαρχία του το Κοσσυφοπέδιο, έχει αρχίσει να συζητά πλέον την περίπτωση χωρισμού της περιοχής –μια πρόταση που είχε τεθεί και από το περιβάλλον του Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς στα τέλη του 1998, αλλά δεν συζητήθηκε ποτέ σοβαρά– είτε με τη μορφή της δημιουργίας καντονίων, είτε με έναν πλήρη διαμελισμό που θα οδηγούσε στη δημιουργία ενός ανεξάρτητου αλβανικού κρατιδίου, το οποίο όμως θα προκάλυψε από την πλευρά του άλλα, εξίσου εκρηκτικά προβλήματα στη Βαλκανική: Μια τέτοια λύση θα προκαλούσε αναταραχή στις αλβανοκατοικούμενες περιοχές της υπόλοιπης νότιας Σερβίας, αλλά και στους Αλβανούς των Σκοπίων, ενώ θέμα υπάρχει και με το κατά πόσο τα Τίρανα είναι έτοιμα να προχωρήσουν σε μια ένωση με τους Κοσοβάρους Αλβανούς, οι οποίοι πάντα επεδίωκαν να μετατρέψουν την περιοχή τους σε ένα άτυπο εθνικό κέντρο όλων των Αλβανών.

Διλήμματα, προπονητές και εσωτερικές μεταγραφές

του Νίκου Πρωινού

☞ Η είδηση των ημερών: Ο Νίκος Αλέφαντος ανέλαβε την τεχνική ηγεσία του Ολυμπιακού. Την απόφαση δεν πήραν φυσικά τα μέλη του μαγαζιού –όπως και για τους Δαμανοανδρουλάκηδες και τους Μανοανδριανόπουλους δεν ρωτήθηκαν τα μέλη του άλλου μαγαζιού, της Χ. Τρικούπη– αλλά ο κ. Κρόκο. Ως απόλυτος άρχων, μέγας ηγεμών, τρισμέγιστος σουλτάνος, πολυχρονεμένος βεζίρης! Βρε πώς του μοιάζει ο Γιωργάκης!

☞ Ο παλιός προμηθευτής όπλων κ. Λούβαρης, που ασχολείται τα τελευταία χρόνια με τα «διοικητικά» του Ολυμπιακού και είχε ακούσει δικαίως τα εξ αμάξης από τον κυρ-Νίκο πριν από κάμποσα χρόνια, τι άποψη έχει και πώς θα συνεργαστεί με τον νέο κόουτς;

☞ Μη βιαστείτε να πείτε: *όπως τα καθεστωτικά δημοσιογραφικά γιουσουφάκια με τη νέα κυβέρνηση*, γιατί οι κώδικες στο ποδόσφαιρο είναι κάπως διαφορετικοί και η κατάσταση πιο σκληρή. Κόμματα αλλάζουμε, όχι όμως και ομάδες, πλην εξαιρέσεων (λέγε με Κανελλόπουλο της ΕΠΑΕ).

☞ Πάντως θα έχουμε γέλια. Πολλά γέλια. Θα θυμηθούμε πάλι τους Μακεδονομάχους, τους Σπαρτιάτες και τους ήρωες του '21 στα γήπεδα – μιας και τους εξοβέλισαν από τα σχολικά βιβλία γιατί προξενούν ανατριχίλα στους πολυπολιτισμικούς «διανοούμενους» και στον περίγυρο του τ. καταλλήλου και του George.

☞ Και πάλι προβλήματα στο έτερο μαγαζί. Όχι του Παναθηναϊκού, μια και εκεί προς το παρόν πάνε όλα πρίμα. Του ΣΥΝ εννοούμε. Γκρίνια για το ποιοι εκλέχτηκαν ή καλύτερα για το ποιοι δεν εκλέχτηκαν. Ονόματα δε λέμε, υπολήψεις δε θίγουμε. Όμως:

☞ Γιατί δηλαδή η κοινοβουλευτική πεντάδα δε θα μπορούσε να ήταν οι Κλεάνθης Γρίβας, Γιώργος Μηλιός, Νίκος Καλογερόπουλος, Ελένη Αυλωνίτου και Τασία Ανδρεαδάκη μαζί με το αδιαφιλονίκητο δεκάρι Ν. Κωνσταντόπουλο κι όχι τα ίδια και τα ίδια πρόσωπα; Κουρασμένα, θλιμμένα, χωρίς ιδέες και με πολλές αμαρτίες (πολιτικές, για να μην παρεξηγηθούμε).

☞ Τι σόι επετηρίδα είν' αυτή; Ούτε Μασόνιοι να 'τανε.

☞ Δικό τους βέβαια το μαγαζί (μάλλον για περίπτερο πρόκειται), ας το κάνουν ό,τι θέλουν. Αλλά να μην πιάσουν πάλι σε τέσσερα χρόνια τις κλάψες και τις επαιτίες. Εγώ πάντως δεν θα επιτρέψω στον ανιψιό μου στην Καλλιθέα να τους ξαναψηφίσει για να βγουν και θα τον επαναφέρω στον ορθό (και ορθόδοξο) δρόμο που λέγεται ΚΚΕ!

☞ Αυτό πάντως που με ενοχλεί αφάνταστα είναι η χιλιοειπωμένη καραμέλα, τα περί «ανανέωσης».

☞ Κάτι σαν τον «σοσιαλισμό» του ΠΑΣΟΚ.

☞ Όσο για το διλήμμα Μπανιάς ή Φιλίνη θυμίζει το αντίστοιχο Ελευθερόπουλος ή Μπούτσεκ.

☞ Πώς το έλυσαν στον Πειραιά που είναι και πιο μάγκες; Με την επιλογή Γιάννου.

☞ Είναι τουλάχιστον στα ποδοσφαιρικά λυμένο από χρόνια, ότι μπάλα παίζει ο καλύτερος. Οι παίκτες ευθύνονται μόνο ως προς την επιλογή της ομάδας.

☞ Το πιάσατε το υπονοούμενο.

☞ Κύριε Κρόκο, οι εκλογές τελείωσαν και πράξατε, ως οφείλατε, το πολιτικώς πρέπον (διότι ουδείς συγχωρεί τους αγνώμονες), έστω και αν δε σας βγήκε. Με τα μέλη της ομάδας σας όμως τι θ' απογίνει; Γιατί κάποιοι λένε ότι σταματήσατε τις εγγραφές.

☞ Δεν μπορεί να χωνέψει (όχι το φαί, αλλά το εκλογικό αποτέλεσμα) ο Vagelis του Βορρά κι έχει σαλτάρει που του στέρησαν τις κορδέλες και τα ταρατατζούμ της Ολυμπιάδας.

☞ Τον βλέπω καθημερινά στα παράθυρα και με πιάνει πόνο.

☞ Υπάρχουν και οι σόδες, αφέντη μου, όπως και τα περιέ – για σένα που είσαι καλοθρεμμένος και ευαίσθητος.

☞ Πρόβλημα, λέει, με το ένα υποστύλωμα στο στέγαστρο Καλατράβα. Μήπως θα 'πρεπε να στείλουν τους κ.κ. Πάγκαλο και Βενιζέλο να το κρατούν κατά τη διάρκεια των αγώνων για μεγαλύτερη σιγουριά; Τα απαιτούμενα προσόντα πάντως τα διαθέτουν. Είπαμε, σ' αυτούς τους αγώνες είμαστε όλοι εθελοντές.

☞ Έτσι δεν είναι, κύριε Τσουκαλά μου;

☞ Έπειτα από την ενασχόλησή του με τη ΜΕΓΑ-λη Democratic Party ο Γερμανό-φωνος ηθοποιός κ. Καφετζόπουλος άρχισε να ενδιαφέρεται για την ΑΕΚ. Τι σου έφταιξε η ομάδα, άπονε; Δεν σου φτάνει που έκλεισες το ένα μαγαζί (και καλά έκανες ως προς αυτό και σου αξίζουν πολλά μπράβο), όμως την ΑΕΚ; Κρίμα κι άδικο.

☞ Δεν πάει κι ο Κουναλάκης στον Ολυμπιακό, τώρα που ανέλαβε το βουλευτικό του αξίωμα ο Ανδρουλάκης, μήπως δούμε οι υπόλοιποι οπαδοί καμιά άσπρη μέρα; Ταλέντο είναι, κύριε Κρόκο μου. Αλήθεια σας λέω, τον θυμάμαι από τη μικρή θητεία μου στο Ρήγα. Πάρε τον και δε θα χάσεις.

δια λογος αναγνωστών

Για τον Συνασπισμό
Κάποιες σκέψεις της για την
πολιτική, το μέλλον και την
πορεία του Συνασπισμού
της Ριζοσπαστικής
Αριστεράς διατυπώνει η
φίλη Ελένη Καρασαββίδου:

Φανταστείτε έναν άνθρωπο νύχτα σ' ένα σταυροδρόμι. Από τη μια μεριά υπάρχουν 3000 άνθρωποι, από την άλλη 3 άτομα. Χρειάζεται ένα πολύ ιδιαίτερο είδος ανθρώπου, για να αφήσει την ψυχολογική κάλυψη και τις σαφώς περισσότερες ευκαιρίες υλικών απολαβών που του παρέχουν δυνάμει οι «πολλοί» και να ακολουθήσει τους ελάχιστους. Για να προμοδοτηθεί όμως αυτή η έτσι κι αλλιώς δύσκολη επιλογή, που σε φέρνει αντιμέτωπο με όλες τις επικρατούσες αξίες της κοινωνίας, θα πρέπει οι τρεις να πείθουν ότι είναι και διαφορετικοί και σταθεροί στις δικές τους αξίες. Ένας λόγος λοιπόν της εκλογικής δυσπραγίας του ΣΥ.ΡΙΖ.Α. είναι η αδυναμία αρκετών αριστερών να πείσουν γι' αυτό το πάντρεμα «ηθικού» και «πολιτικού» που ευαγγελιζόταν από την αρχή η Αριστερά μιλώντας για «κοινωνική δικαιοσύνη». Περιπτώσεις όπως της κ. Δαμανάκη δεν είναι άμοιρες ευθυνών για το φαινόμενο αυτό. Αλλά δυστυχώς αυτό δεν σταματά στους αποχωρήσαντες· επεκτείνεται σε άτομα όλων των τάσεων κι όλων των χώρων. Οι τάσεις στον χώρο μας έχουν γίνει όπως τα αστικά κόμματα: μορφώματα που ξεκινούν για να υπερασπιστούν υπαρκτές κοινωνικοπολιτικές ανάγκες, αλλά που καταλήγουν να υπερασπίζονται τα συμφέροντα και την

αυτοδικαίωσή τους. Θα ήθελα να προτείνω μια επανίδρυση των τάσεων (για να μην πω του κόμματος, που κάποτε μιλούσε για ανακύκλωση θώκων κ.λπ.) σε άλλη βάση, αλλά γνωστός ο στίχος και γνωστή η πρακτική σε όσους ζητάνε να καταδικάσουν τους αγγελιαφόρους και όχι την πραγματικότητα που γεννάει τέτοια μηνύματα: «Αφού δεν είχε νέα ευχάριστα να πει, καλύτερα να μην μας πει κανένα».

Όσοι νομίζουν ότι αυτά δεν τους αφορούν, ονειρεύονται μια μικρή και συμβιβασμένη Αριστερά. Αλλά η Αριστερά που εγώ ονειρεύομαι θα έχει η ίδια την πρωτοβουλία και δεν θα επιστρέφει μόνο από τα λάθη του καπιταλισμού, και γι' αυτό θα μπορεί ν' αρθρώνει λόγο και οραματικό και σύγχρονο, λόγο όχι μόνο αντιπολίτευσης, μα και ηγεμονίας/«εξουσίας».

Γιατί, αν θέλουμε να το ορίσουμε με μία φράση, για μας το μεγάλο ζήτημα των εκλογών είναι ότι η κοινωνική Αριστερά δεν ακολούθησε για μία ακόμη φορά την πολιτική Αριστερά. Και αν τολμήσουμε να είμαστε ειλικρινείς, θα πρέπει να παραδεχτούμε ότι οι συνιστώσες που συμπαρατάχθηκαν με τον Συνασπισμό, όπως και ο ίδιος, αποδείχθηκαν μέρος αυτού του προβλήματος κι όχι λύση του. Διότι έφεραν (και θα πρέπει έντιμα και συντροφικά να το εκτιμήσουμε) τα στελέχη τους μεν, αλλά δεν έφεραν ευρύτερα κοινωνικά σύνολα. Πέρα από τον δικομματισμό και τις εσωτερικές της αντιφάσεις, η αδυναμία να επεξεργαστεί η Αριστερά παγκοσμίως μία

ολοένα και πιο πολύπλοκη πραγματικότητα κι άρα να αρθρώσει ένα σύγχρονο όραμα, εξηγεί γιατί σε εποχή αληθινών προβλημάτων δεν οδηγούμαστε σε αληθινές λαϊκές αντιδράσεις όπως γινόταν συνήθως. Γεγονός όχι άσχετο με την παγιοποίηση, άρα τη συντήρηση, που αναπτύσσεται στις κοινωνικές συσσωματώσεις σε μεταβατικές εποχές. Αφού οι τελευταίες προσλαμβάνονται συχνά ως συλλήβδην κρίση του προγενέστερου πολιτιστικού προτύπου, άρα και ως φοβία διασάλευσης της προγενέστερης τάξης του κόσμου και των ρόλων που είχαν αποκτήσει («συμβιβασμένοι» κι «επαναστάτες» «εργολαβικά») εξουσιαστικές δομές του προηγούμενου στάτους που, φοβούμενες μήπως χάσουν τις σφαίρες επιρροής τους, αναλίσκονται σε πολέμους διατήρησης του ιδεολογικού χάρτη κι άρα του ζωτικού τους χώρου. Η ιδιότυπη αυτή συντήρηση καθιστά ένα μέρος της Αριστεράς ανίκανο να παίρνει υπόψην του τις δυνάμεις που συνδιαμορφώνουν το κοινωνικό γίγνεσθαι. Π.χ. υπάρχει μια διαπίστωση κι ένας μύθος: «Δεν έχουμε ρεύμα στους μη ευνοημένους και θα το αποκτήσουμε αν αρχίσουμε να μιλάμε απλούστερα». Αλλά αυτή η ανάγνωση δεν αναπαράγει παρά το παλαιοκομματικό δίπολο του κόμματος ως ενός «συλλογικού διανοούμενου» που θα επεξεργάζεται και θα δρα στο όνομα της εργατικής τάξης, την οποία έτσι παθητικοποιεί, ερχόμενη από το παράθυρο σε αντίθεση με βασικές μαρξιστικές θέσεις. Έτσι η τηλεοπτική εικόνα του ΣΥ.ΡΙΖ.Α αποτελεί

λεί για τις λαϊκές τάξεις «κόκκινο πανί», καθώς νιώθουν –και κάπου σωστά– ότι προσπαθεί να τους μαντζάρει μία άλλη τάξη, μία τάξη διανοούμενων που μιλάνε μόνιμα για πεινασμένους δίχως οι ίδιοι να έχουν πεινάσει ποτέ. Μία τάξη καλοεταγμένων που μιλάνε για την ανάγκη αποδοχής των μεταναστών ή των πρεζονιών, χωρίς ποτέ να τους έχουν «υποστεί» οι ίδιοι στο διπλανό τους σπίτι.

Η λύση ίσως είναι να πάψουμε να «μιλάμε από καθέδρας» για μετανάστες, θρησκείες, Ευρώπες κ.λπ., εμπλουτίζοντας διαρκώς τη θεωρία και την πρακτική μας απ' όλη αυτή την πολύπλοκη πραγματικότητα. Δεν μπορείς να το παίζεις επαναστάτης, αν δεν τολμάς να αλλάξεις, και δημοκράτης, αν δεν τολμάς να ακούς την κοινωνία. Όχι για να την ακολουθείς άκριτα, αλλά για να την κατανοείς ώστε να τη μεταβάλλεις. Δεν μπορείς άρα να επανεφευρίσκεις νέα μεταφυσικά υποκείμενα στη θέση των παλιών (από το κόμμα στο άνευ κοινωνίας «κίνημα»), μόνο και μόνο γιατί δεν τολμάς να χτυπήσεις τον ιδιότυπο μικροαστισμό σου. Γιατί μήπως αυτή η παράδοση δεν αφορούσε και μια «Αριστερά» που σκότωσε συντρόφους της που είχαν «εκπέσει» στην «απαισιοδοξία της σκέψης»; Άλλωστε «τον μαρξισμό του εργατικού κινήματος τον επιβεβαιώνει η επίσημη αισιοδοξία των οπαδών του. Αυτή φαίνεται να μεγαλώνει παράλληλα με την ακλόνητη σταθεροποίηση του καπιταλισμού» – όπως παρατηρούσε ο Αντόρνο.

Ελένη Καρασαββίδου

ΚΚΕ ή ΣΥΝ;

Τις σκέψεις του για τα κόμματα της αριστεράς καταθέτει ο Νίκος Βασιλάκης, παρακινημένος από σχόλιο του προηγούμενου τεύχους:

Είμαι ένας άσημος άνθρωπος που θλίβομαι με την κατάντια της παράταξης μου, αλλά προτιμώ να θλίβομαι και να είμαι δογματικός –παρότι δεν θα του αρέσει του Μανωλάκη του καρaboμβιστή (έγραφε «τέτοια μιζέρια ούτε στο ΚΚΕ, με το συμπάθιο», Αντί, τχ. 813, σ. 8)–, όπως είναι το ΚΚΕ, παρά να είμαι τριχοτομημένος όπως λέει και ο Α. Καζαμίας για τον ΣΥΝ (Αντί, τχ. 813, σ. 16).

Προτιμώ το ΚΚΕ, γιατί είμαι κατά της ΕΕ των Μπερλουσκόνιδων, των Βαρδινογιάννηδων κ.ά. και είμαι υπέρ της ΕΕ των λαών· αλλά αυτό αποτελεί ουτοπία. Γι' αυτό μαζί με το ΚΚΕ και την Κανέλλη λέω όχι στο Μάαστριχτ, και ας με πουν δογματικό οι διάφοροι κουλτουριάρηδες του ΣΥΝ. Στο κάτω-κάτω της γραφής, αν εξαιρέσουμε τους διάφορους Δαμανομπιστηανδρουλάκηδες, ο ΣΥΝ είναι το ΚΚΕ Εσ. μετά ΕΑΡ και εσχάτων ΣΥΝ. Δεν έφυγε το ΚΚΕ, αλλά αυτοί αποσχίστηκαν.

Θέλω κάποιον να τον έχω δίπλα μου στους αγώνες μου,

όπως είναι το ΚΚΕ, και όχι κάποιον για να μου εξηγήσει ταινία του Κουρουσάβα, όπως οι κουλτουριάρηδες του ΣΥΝ. Αυτό δεν είναι κόμμα, είναι λέσχη πνευματική για τα βόρεια προάστια, όπως πολύ σωστά αναφέρεις κάπου στο Αντί για την εκλογική απήχηση του ΣΥΝ. Το 2000 ψήφισα ΣΥΝ και έβαλα σταυρό στον Κουναλάκη και το 2004 πήγε ο κύριος αυτός στο κόμμα του GAP version 3.0. Άμα ήθελα να ψηφίσω ΠΑΣΟΚ, θα το ψηφίζα μόνος μου· δεν είχα ανάγκη να βάλω αντιπρόσωπο τον Κουναλάκη.

Πρώτη φορά που δεν νιώθω κοφοχέρης γιατί ψηφισα το δογματικό –και μπράβο του– ΚΚΕ.

Νίκος Βασιλάκης

ΥΓ. Μπορεί να είναι απλοϊκό το γράμμα μου, αλλά δεν είμαι ούτε κουλτουριάρης, ούτε στα βόρεια προάστια μένω, και ας με πείτε δογματικό και λαϊκιστή.

Περί οικονομίας
Για την οικονομία και την πολιτική γράφει ο αναγνώστης μας Βασίλης Βενίτης:

Αν προσέξατε τον Καραμανλή την ώρα της νίκης, δεν γελούσε και πολύ! Πού να γελάσει ο άνθρωπος, άμα σκέπτεται πόσες υποσχέσεις έκανε και πως το εθνικό χρέ-

ος είναι 200 δισ. ευρώ! Πώς θα τα βγάλει πέρα ο καημένος;

Μόνο μια λύση υπάρχει: η ιδιωτικοποίηση των πάντων. Πρέπει να γίνουν ιδιωτικά όλες οι τράπεζες, όλες οι κυβερνητικές υπηρεσίες, πολλοί απόκεντροι δρόμοι, το ταχυδρομείο, όλα τα πανεπιστήμια, τα νοσοκομεία και πολλά σχολεία.

Επίσης δεν μπορώ να καταλάβω γιατί χρειαζόμαστε 300 βουλευτές να μας βομβαρδίζουν με παράλογους νόμους και γραφειοκρατία. Δηλαδή 200 βουλευτές δεν φτάνουν για να μας δίνουν μιζέρια και να μας κάνουν τη ζωή μαρτύριο; Όσο για τους υπουργούς, γιατί χρειαζόμαστε 4 ντουζίνες; Δηλαδή μια ντουζίνα υπουργών δεν φτάνει;

Ονομάζω Δείκτη Σκλαβιάς το άθροισμα όλων των φόρων των πολιτών ως ποσοστό του εισοδήματός τους. Οι έμμεσοι φόροι είναι πολύ πιο μεγάλοι από τους άμεσους. Πρέπει να προσέξουμε ότι ως και οι φόροι των εταιρειών πληρώνονται ουσιαστικά από τους καταναλωτές υπό τη μορφή ακριβών προϊόντων. Ο δείκτης σκλαβιάς είναι ανάλογος της διαφθοράς, διαπλοκής, και αδιαφάνειας των κυβερνήσεων. Οι φόροι είναι ένοπλη ληστεία. Η κυβέρνησή σου, που υποτίθεται πως σε

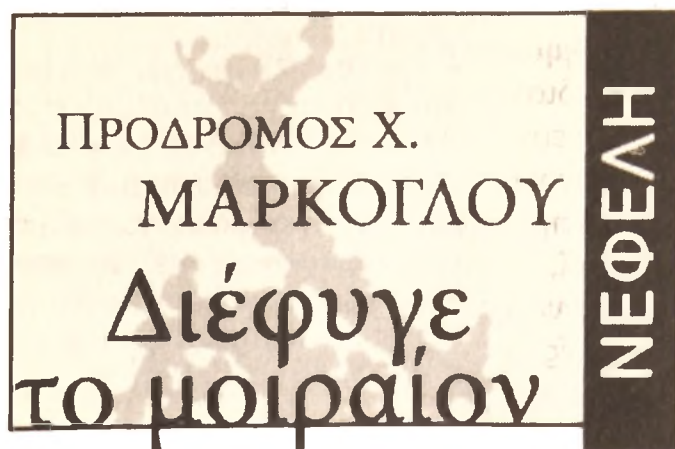
προστατεύει από τους ληστές, σε ληστεύει η ίδια με τουφέκι! Για κάθε δύο ευρώ που σου κλέβει, το ένα πάει σε διαφθορά και το άλλο σε δαπάνες, δηλαδή δοσοληψίες Καραγκιόζη!

Ο δείκτης σκλαβιάς της Ελλάδας είναι 80%. Αυτό σημαίνει ότι οι Έλληνες είναι 80% σκλαβωμένοι στην κυβέρνησή τους και ότι η διαφθορά, διαπλοκή, και αδιαφάνεια φθάσανε στη στρατόσφαιρα της Ελλάδας.

Στον λαβύρινθο των παλαιών ανακτόρων είναι 300 μινώταυροι που ρουφούν 80% του αίματος των Ελλήνων! Η διαφθορά δεν έχει χρώμα, γαλάζιο ή πράσινο, δεν είναι μονοπώλειο κανενός κόμματος. Και οι πράσινοι και οι γαλάζιοι και οι κόκκινοι μινώταυροι ρουφούν αίμα! Η Ελλάδα χρειάζεται ένα καινούργιο Θησέα. Ποιος θα 'ναι αυτός;

Αφού 60% των φόρων χάνονται σε σπατάλες και ρουσφέτια και οι πολιτικοί μάς κοροϊδεύουν με ένα κράτος ασυδοσίας που στηρίζεται στη διαφθορά, διαπλοκή και αδιαφάνεια, προσκαλώ τους αναγνώστες σας σε μια εξέγερση που θα ανατινάξει τη φορολογία. Βεβαίως η κατάργηση όλων των φόρων συνεπάγεται την ιδιωτικοποίηση όλων των υπηρεσιών.

Βασίλης Βενίτης

ΕΠΙΣΗΜΑΪΝΟΥΜΕ

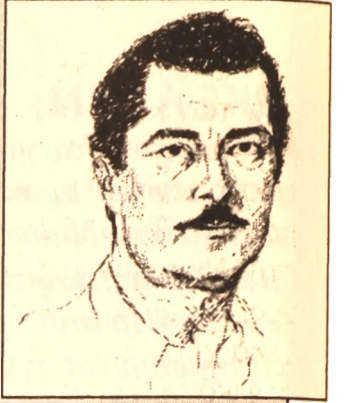
Πολιτισμός και Αριστερά

Η συνήθεια είναι εξίσου ανίκητη με την ηλιθιότητα. Και ανάγκη ανανέωσης δεν έχουν μόνο τα καθεστωτικά κόμματα αλλά και η Αριστερά, ένιοι των εκπρόσωπων της οποίας έχουν ριζώσει στις καρέκλες τους και φοβούνται ό,τι το καινούργιο. Γοητευμένοι από τα μικροποσά εξουσίας που τους αναλογούν, έχουν αναγάγει την κομματική γραφειοκρατία σε ιδεολογία και αισθητική, και δεν τζιράρουν στο μέλλον, επειδή το μίζερο παρόν τους φαντάζει πολύτιμο. Απ' την άλλη έχουν μάθει καλά τα παιχνίδια της διεκπεραίωσης –πολιτικής ή πολιτιστικής, αδιάφορο– εφόσον ο καλός ο μύλος όλα τ' αλέθει. Είναι όμως αυτό αρκετό; Είναι δυνατόν το κόμμα του πολιτισμού, όπως σεμνύνεται να πιστεύει ότι είναι ο ΣΥΝ, να κατανοεί μόνο το μπουλμπάρ, την επιθεώρηση και το λαϊκοπόπ; Να ταυτίζει την τέχνη με τη διασκέδαση και την έκφραση με την πολιτιστική αγορά; Διερωτώμαι ποιες ήταν οι θέσεις της ριζοσπαστικής Αριστεράς ως προς την πολιτική του πολιτισμού κατά τις πρόσφατες εκλογές. Έστω, ποιο ήταν το κεντρικό πολιτιστικό της σύνθημα, ποιο μήνυμα σχετικά με την τέχνη είχε επιστρατευθεί ώστε να βοηθήσει τους ευαίσθητους και τους ονειροπόλους; Τους νέους και τους δύσπιστους; Τους καλλιτέχνες, τέλος, και όλους όσους αγαπάνε τους καλλιτέχνες και την τέχνη; Ποια είναι, διάβOLE, η κεντρική ιδεολογική μας πλατφόρμα ως προς τη διαχείριση της ατομικής και της συλλογικής μας χαρμολύπης ως προς την ποιητική υπέρβαση της καθημερινότητάς μας; Κι αν αυτά σας φαίνονται πολύ νεφελώδη ή φλου αρτιστίκ, ποιες είναι οι συγκεκριμένες προτάσεις που θα έπρεπε να προωθήσει η Αριστερά, αν είχε ως πούμε λόγο στο ΥΠΠΟ; Ποια η πολιτική μας για το Εθνικό Θέατρο και για τα ΔΗΠΕΔΕ, για τα αρχαιογνωστικά μουσεία και για τα μουσεία σύγχρονης τέχνης, για την Εθνική και τις περιφερειακές Πινακοθήκες, για τις κρατικές ορχήστρες και για την χρηματοδότηση των δύο Μεγάρων Αθήνας και Θεσσαλονίκης, για την φωτογραφία, τον χορό, την νέα όπερα, την ΕΛΣ, την Ακαδημία Μουσικής, την καλλιτεχνική παιδεία στην πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, για την πολιτιστική αποκέντρωση, για την ενίσχυση των ιδιωτικών πρωτοβουλιών περί τον πολιτισμό στην περιφέρεια, για την εξαγωγή του πολιτιστικού μας προϊόντος αλλά και για την προώθησή του στο εσωτερικό, και μάλιστα όχι με τις λογικές των μανάτζερ αλλά των παιδαγωγών; Για την προστασία και ερμηνεία επίσης της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, για την μουσειολογική πολιτική, για την καλλιτεχνική σύζευξη της Ελλάδας με τα Βαλκάνια και τη λοιπή Ευρώπη, για την ενίσχυση του ελληνικού κινηματογράφου και του ντοκιμαντέρ, για τη δημιουργία θεσμών που θα ταρακουνίσουν το υπάρχον τέλμα; Ποια είναι η πολιτική μας για τις Biennale και τις διεθνείς μόστρες; Πόσο παρεμβαίνουμε στις γνωμοδοτικές επιτροπές και πόσο διεκδικούμε και τις απόψεις μας και την ιδιαιτερότητά μας στον υπάρχοντα μηχανισμό του επίσημου κράτους; Ακόμη πώς αντιμετωπίζουμε την κρατική τηλεόραση και την ιδιωτική της αυθαιρεσία και πώς σκεφτόμαστε να προωθήσουμε τον πολιτισμό και την πολυτέλεια της συγκίνησης, μέσα από αυτό το παντοδύναμο όσο και ισοπεδωτικό μέσο; Τέλος, πόσο ενημερώνουμε αλλά και καθοδηγούμε το δικό μας κοινό και τους πολίτες που μας συμπαθούν ως προς τα τρέχοντα πολιτιστικά ζητήματα και πώς τους καθιστούμε συμμετοχούς σε μια διαρκή δράση και σ' ένα συνεχιζόμενο πανηγύρι αυτοέκφρασης και καλλιτεχνικής συμμετοχής; Πώς «προπαγανδίζουμε» πολιτιστική παιδεία και πώς «πριμοδοτούμε» πολιτιστικά αγαθά. Πώς, εν κατακλείδι, διεκδικούμε το βάθος εκεί που οι πολλοί αρκούνται στην επιφάνεια. Αλλιώς, και η ριζοσπαστική Αριστερά χρησιμοποιεί τον πολιτισμό ως άλλοθι όπως και τα αστικά κόμματα. Αλλά θα επανέλθουμε...

Μάνος Στεφανίδης

ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

• Η αναδρομική έκθεση ζωγραφικής του **Ασαντούρ Μπαχαριάν** που διοργάνωσε το ΜΙΕΤ πέρυσι στην Αθήνα, μεταφέρθηκε στο Πολιτιστικό Κέντρο του Θεσσαλονίκης (Βασ. Όλγας 108), όπου και θα παραμείνει ανοικτή μέχρι 16/5. Η έκθεση περιλαμβάνει

ελαιογραφίες, ακουαρέλες, καθώς και τα συνταρακτικά σχέδια-προσωπογραφίες των συγκρατούμενων του Μπαχαριάν, από τα χρόνια της εξορίας και των φυλακών, που η μνήμη τους έχει έντονα επηρεάσει και αποτυπωθεί στο έργο του.

• **Επισκεφθείτε** την όμορφη και ενδιαφέρουσα έκθεση με θέμα «**Ελληνικό Θέατρο Σκιών – Φιγούρες από φως και ιστορία**», που διοργάνωσε το ΕΛΙΑ και στεγάζεται στην Τεχνόπολη, στο Γκάζι (Πειραιώς 100). Διάρκει μέχρι τις 9/5.

• **Μέχρι 24/4**, στη γκαλερί «Το Μήλο» (Αμύντα 11, πλατεία Προσκόπων, Παγκράτι), δείτε επίσης την έκθεση ζωγραφικής της **Βάνας Φερτάκη**, που παρουσιάζει τοπία πόλεων, αλλά και ανθρωπομορφικά έργα με μια εξπρεσιονιστική μανιέρα.

• **Μέχρι 24/4** διαρκεί και η έκθεση ζωγραφικής της Μαριλίσσας Βλαχάκη, που γίνεται τις ημέρες αυτές στη γκαλερί «Νέες Μορφές» (Βαλαωρίτου 9α, κέντρο Αθήνας).

• **Στη γκαλερί Bernier/Eliades** (Επταχάλκου 11, Θησείο) εκθέτει την τελευταία του δουλειά ο **Νίκος Ναυρίδης**: βίντεο και φωτογραφίες με γενικό τίτλο «Δύσκολες Αναπνοές», που προσπαθούν να οπτικοποιήσουν την αναπνοή ως την πιο ουσιαστική και ζωτικής σημασίας ανθρώπινη λειτουργία. Διάρκεια ως 24/4.

• **Από σήμερα** και μέχρι 21/4, στο projectroom της γκαλερί TinT (Χρυσ. Σμύρνης, Θεσσαλονίκη) παρουσιάζεται η ζωγραφική εγκατάσταση της **Μαρίας Μητσοπούλου** με τίτλο: Ένα άλογο στο κρεβάτι μου.

• **Υπενθυμίζουμε** πως απόψε το βράδυ στις 8.30, στη μουσική σκηνή «Εστουδιαντίτα» (Νόρνταου 12-14, πλατεία Γκύζη), γίνεται η συναυλία μπαρόκ και σύγχρονης μουσικής για φλάουτο και μπαγιάν, με τίτλο «**Διάλογοι: Από το μπαρόκ στον 20ό αι.**», που διοργανώνει η εταιρεία Άρκυς με τη συμμετοχή των μουσικών **Δ. Κούντουρα** και **Κ. Ράπτη**.

Τα περιοδικά της «Νεφέλης»

Νέα ρεύματα και ιδέες: Το περιοδικό ως εκδοτικό εγχείρημα

Διεκδικώντας ενεργητικό ρόλο στην ανάδειξη νέων ρευμάτων και ιδεών, οι εκδόσεις «Νεφέλη» ενθάρρυναν από την αρχή της λειτουργίας τους την έκδοση λογοτεχνικών και επιστημονικών περιοδικών: από τον *Μολυβδοκονδυλοπελεκητή*, που ο Γ. Π. Σαββίδης εμπιστεύτηκε κατά την πρώτη του περίοδο στη «Νεφέλη», μέχρι την *Ποίηση* που διευθύνει ο Χάρης Βλαβιανός, και από τα επιστημονικά έντυπα *Νεύσις* –που συμπληρώνει δέκα χρόνια συνεχούς παρουσίας– και *Historein*, μέχρι το φιλοσοφικό περιοδικό *Cogito*, που εγκαινιάζεται φέτος. Όλοι γνωρίζουν τα περιοδικά της «Νεφέλης». Την *Ποίηση*, πρώτα απ' όλα, το μοναδικό περιοδικό που είναι αφιερωμένο αποκλειστικά στην ποιητική τέχνη και που στα δέκα και πλέον χρόνια της εκδοτικής της διαδρομής όχι μόνο φιλοξένησε σημαντικά και ολοκληρωμένα έργα ελλήνων ποιητών και δοκιμιογράφων, όχι μόνο ανέδειξε νέες ποιητικές και κριτικές φωνές, αλλά και σύστησε καίρια ποιητικά και θεωρητικά κείμενα της διεθνούς γραμματείας στο ελλη-

νικό αναγνωστικό κοινό, αναγνωρίζοντας στη μετάφραση τον δημιουργικό της ρόλο. Τη *Νεύσις*, περιοδικό ιστορίας και φιλοσοφίας της επιστήμης και της τεχνολογίας, που θέλησε να «νεύσει» προς την εσωτερική δυναμική που χαρακτηρίζει όλες τις επιστήμες και ταυτόχρονα να αναζητήσει τα σημεία όπου αυτές συσχετίζονται και αμοιβαία γονιμοποιούνται. Το *Historein*, διεθνές, αγγλόφωνο περιοδικό που αποτέλεσε, από το 1999 –όταν κυκλοφόρησε το πρώτο του τεύχος– έως σήμερα, ένα μέσο επικοινωνίας ανάμεσα σε ιστοριογραφικές σχολές και ρεύματα, ένα φόρουμ διαλόγου πάνω σε θέματα σχετιζόμενα με την ιστορική έρευνα, τη συγγραφή, τη διδασκαλία, ένα βήμα αναστοχασμού πάνω στη σχέση της ιστορίας με άλλες επιστήμες (φιλοσοφία, κοινωνική ανθρωπολογία, κοινωνιολογία, εργατικό δίκαιο, επιστημολογία, φιλολογικές και πολιτισμικές επιστήμες) αλλά και πάνω στους τρόπους με τους οποίους οι ιστορικοί τοποθετούν τους εαυτούς τους μέσα στις ιστοριογραφικές παραδόσεις, με-

Β Ο Μ Β Ι Δ Ι Α πολιτιστικής Α Φ Α Σ Ι Α Σ

- Εγώ πάντως έχω μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στον Κωστάκη παρά στον Γιωργάκη.
- «Η πραγματικότητα, ευτυχώς, δεν είναι καθόλου ρεαλιστική» (Ομάδα Δημοσιούπαλληλικο Ρετιρέ).
- Μόνο που κι ο ρεαλισμός απέχει παρασάγγας από την πραγματικότητα.
- Παιδιά νικήσατε, κυβερνήστε κιόλας!
- Τι λένε, Παναγία μου, οι ευειδείς εκφωνήτριες της ETI όταν παρουσιάζουν τα τελευταία νέα από την Ολυμπιάδα!
- «Οι κάτοικοι της Καλαμάτας έδειξαν στη φλόγα την αγάπη τους», «Η φλόγα κοιμήθηκε στη Σπάρτη»... (σιγά μην έκανε και σεξ).
- Με τέτοιες παρόλες οι τηλεθεατές αδύνατον να κοιμηθούν...
- Ενώ ο κ. Άγγελος Στάγγος μας, φλόγα στα μπατζάκια του, καθώς περπατάει σε τεντωμένο

- σκοινί και πάνω από φωτιά.
- Βλέπετε, είναι και οι εισαγγελείς που περιμένουν ν' αρχίσουν δουλειά στην αμαρτωλή ΕΡΤ.
- Αυτός κι αν έχει χάσει τον ύπνο του.
- Πώς το λέει το τραγούδι; «Είσ' αμαρτωλή / δεν σε θέλω πια».
- Ματαιώνεται με το καλό και η έκθεση Henry Moore –υπενθυμίζουμε ότι η Εθνική Πινακοθήκη είχε ξανακάνει αναδρομική του Moore σε συνεργασία με το British Council είκοσι χρόνια πριν, επί διευθύνσεως Δ. Παπαστάμου– λόγω, λένε, υψηλού κόστους.
- Απ' την άλλη ο «Απόλλων» υπερέβη τον προϋπολογισμό του τετράκις, ενώ η αδικαιολόγητη καθυστέρηση του καταλόγου απέδειξε τον απίστευτο ερασιτεχνισμό των υπευθύνων.
- Τι να σου πρωτοκάνει κι ο Τατούλης; Με το ΚΑΣ και

τους δοτούς του Βενιζέλου ν' ασχοληθεί, με την ορφανεμένη «Πολιτιστική Ολυμπιάδα» –παραιτήθηκαν βλέπετε η Εμμανουέλα μας και ο Ευγένιος, ο οικονομικός εγκέφαλος– ή με το απίστευτο δημοσιονομικό άνοιγμα του ΥΠΠΟ το οποίο δυσχεραίνει κάθε καινούργια πρωτοβουλία;

- Τι σημαίνει ΚΑΣ; σΚΑΣε και κολύμπα!
- Έχουμε και τις διολισθαίνουσες στέγες του Καλατράβα, το μπάχαλο στο πρώην Ελληνικό –το μητροπολιτικό πάρκο του Σημίτη ντε, με τις σημύδες, τις λίμνες και τα νούφαρα–, το χάος με τον 2004, τους αργόμισθους του και όσους έπεσαν στη δυσμένεια της Λαίδης Νταγιάν-ας. Πιάσ' τ' αβγό και κούρευ' το.
- Συγχαρητήρια και σιδεροκέφαλος ο νέος Γ.Γ. του ΥΠΠΟ, ο Μακεδόνας Χρήστος Ζαχόπουλος.
- Είπα «Σημίτης». Τι να 'γινε αυτή η ψυχή; Τον αφομοίωσε πλήρως το άστρο του Γιωργάκη του ρήτορος, ή υπάρχει ακόμη; Γιατί τι είναι τη σήμεραν ημέρα η μεγάλη δημοκρατική παράταξη;

- Πάλι βαθύ ΠΑΣΟΚ και πάλι στο πιο βάθος Βενιζέλος, με κόντρα φως Δαμανάκη.
- Ξέρετε, ο ευειδής βουλευτής Θεσσαλονίκης, ο μετά τον Καστανίδη και ο πριν την Καϊλή, ο οποίος δέχτηκε να γίνει κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος του κόμματος μόνο με διορισμό από τον Γιωργάκη κι όχι μετά από ψηφοφορία.
- Η δημοκρατία τρέχει από τα μπατζάκια των Πασόκων.
- Βέβαια το παράδειγμα το έδωσε ο πρόεδρος και μοναδικός υποψήφιος, ο Άσαντ ο Β', με το συμπάθιο. Ο λαβών 1.000.000 ψήφους και καταστάς καταλληλότερος του καταλληλότερου.
- Το έργο όμως τελικά εκρίθη από τον λαό ακατάλληλο για ενηλίκους και ο Καραμανλής καθάρισε καθαρά με 5% διαφορά.
- (Μια και μιλάμε για δημοκρατικές διαδικασίες.)
- Την πικρία τους εκφράζουν ο Δημήτρης και η Σοφία Αρβανίτη κι η Βάσω Αβραμοπούλου, εξαιρετικοί γραφίστες και

θοδολογίες και κοινωνικοπολιτικές συνθήκες. Το *Cogito*, τέλος, περιοδικό που φιλοδοξεί να επαναπροσδιορίσει τη θέση της φιλοσοφίας στον σύγχρονο κόσμο, να την αποδεσμεύσει από τα στενά όρια της ακαδημίας και να την επανεγκαταστήσει πανηγυρικά στην καθημερινή ζωή. Σ' αυτό το ιδιαίτερης σημασίας έργο του εκδοτικού οίκου είναι αφιερωμένη η εκδήλωση «**Νέα ρεύματα και ιδέες: το περιοδικό ως εκδοτικό εγχείρημα**», που θα πραγματοποιηθεί την **Παρασκευή 2 Απριλίου** στο Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν και ώρα 19.00. (Μάρκου Αυρηλίου 5, Πλατεία Αέρηδων, Πλάκα).

Θα μιλήσουν:

Ο ποιητής Χάρης Βλαβιανός, *Ποίηση*

Οι καθηγητές του τμήματος Μ.Ι.Θ.Ε. του Πανεπιστημίου Αθηνών Κώστας Γαβρόγλου και Διονύσιος Αναπολιτάνος, *Νεύσις*

Οι ιστορικοί Έφη Γαζή και Βαγγέλης Καραμανωλάκης, *Historein*

Η καθηγήτρια φιλοσοφίας Βάσω Κιντή, *Cogito*

Τη συζήτηση θα συντονίσει ο καθηγητής Ιστορίας Αντώνης Λιάκος.

Η εκδήλωση είναι αφιερωμένη στη μνήμη του εκδότη της «Νεφέλης» Γιάννη Δουβίτσα (30/7/1943-16/3/2003).

Σημείον Συγκλίσεως Τεχνών

Σημείον Συγκλίσεως Τεχνών είναι ο τίτλος της έκθεσης της Όλγας Καραγιάννη που γίνεται στη γκαλερί της Κατερίνας Δαγοπούλου (Χαρβούρη 11, Μετς). Η συγκεκριμένη δουλειά διακοσμητικής ζωγραφικής ξεκίνησε από την αγάπη της καλλιτέχνης για την Ανατολή. Τα μοτίβα είναι εμπνευσμένα από κινεζικά νυφικά, αραβικά ξυλόγλυπτα, τουρκικά χαλιά και κινέζικη πορσελάνη. Η πολύ ιδιαίτερη τεχνική της συνίσταται σ' ένα παιχνίδι από ξύλο, τέμπερες και παλαιωμένο χρυσό.

Ώρες λειτουργίας: από Δευτέρα έως Παρασκευή, 11.00-14.00, 18.00-21.00.

εικαστικοί δημιουργοί, γιατί ενώ πρότειναν ιδέες και δούλεψαν εθελοντικά, τελικά ο ΣΥΝ δεν υιοθέτησε τις προτάσεις τους, υπέρ άλλων εξαιρετικά αμφιλεγόμενων projects.

- Η αισθητική της Αριστεράς όμως, σύντροφοι, δεν μπορεί να μπαίνει στο τσουβάλι, ούτε να θυμίζει τα συμβιβασμένα και τ' αυτονόητα των άλλων κομματικών παρατάξεων.
- Δεν φτάνει να μιλάμε όλοι για τέχνη και για πολιτισμό. Πρέπει να το εννοούμε κιόλας.

- Εκτός κι αν αισθητική μας είναι η γραφειοκρατία μας.
- Αφήστε που σε δυο μήνες έχουμε ευρωεκλογές.
- Και οι ιδέες ενός Αρβανίτη ή μιας Αβραμοπούλου –αμφοτέρων εξαιρετικά καταξιωμένων στο χώρο του βιβλίου, της αφίσας και της καλλιτεχνικής διαφήμισης– επειδή είναι νεανικές, ανατρεπτικές και άκρως επικοινωνιακές, μπορούν να εκφράσουν απόλυτα το ευρωπαϊκό πρόσωπο της ελληνικής ριζοσπαστικής Αριστεράς.

- *Ή μήπως δεν είναι έτσι;*
- Προσωπικά ονειρεύομαι μια Αριστερά σαν την εικαστική ομάδα «Άλλη Πόλη» στη Θεσσαλονίκη και σαν το «Κέντρο Ερευνών για τον προσδιορισμό της Ευτυχίας», που ίδρυσαν η Αλεξάνδρα Κατσιάνη και ο Θανάσης Χονδρός, στην οδό Κωνσταντίνου Μελενίκου 34, πίσω από τη Ροτόντα.

- *Πόσο πρωτοποριακό πράγμα είναι τελικά το αυτονόητο και πόσο δύσκολα ερμηνεύσιμη η καθημερινότητα!*

- Μιας και ανέφερα τη Ροτόντα, ο Χαράλαμπος Βακιρτζής, έφορος βυζαντινών αρχαιοτήτων, πρέπει να συγχαρεί τον φύλακα του μνημείου που με ευγένεια και απλότητα ξεναγεί τους επισκέπτες στα μοναδικά ψηφιδωτά του 5ου αι. υπό τον γιγανταίο τρούλλο που έχει ύψος 30 μέτρα.

- *Σπάνια εξαίρεση μέσα στη δημοσιοϋπαλληλική βαρεμάρα.*

- Αρχαία ελληνική, μακεδονική, ρωμαϊκή, βυζαντινή, οθωμανική Θεσσαλονίκη. Ο νέος

Ελληνισμός εμπλούτισε τη νύμφη του Θερμαϊκού με τα περισσότερα μπαρ και café όλης της επικράτειας.

- *Χαλαρά!*
- *Ή: «είμαστε ό,τι κάνουμε για ν' αλλάξουμε αυτό που είμαστε»*

(Δημοσιοϋπαλληλικό Ρετιρέ, Κατσιάνη-Χονδρός-Τραγόπουλος).

- *Τ' ακούτε, σύντροφοι;*
- Ο Δημήτρης Παπαδημητρίου, συνθέτης και διευθυντής του Γ', απονέμει ευτυχής –γιατί άραγε;– τα βραβεία ΑΡΙΩΝ για το... ελαφρολαϊκό τραγούδι από τηλοψίας...

- *Αίφνης μπαίνει ο Ρουβάς, γίνεται πανικός και η κάμερα ξεχνάει τον κύριο διευθυντή μετέωρο στο μικρόφωνο.*

- Αναρωτιέμαι πάντως: θα πήγαινε σε τέτοια εκδήλωση ο Μάνος;
- Σε βραβεία Αχρείων δηλαδή;
- Πάντως ο Ρουβάς έχει πιένες. Ακόμη και στο, νεότευκτο, Βυζαντινό Μουσείο εκτίθεται φωτογραφία του, και μάλιστα με εθνική ενδυμασία, σε μια περίεργη, αν μη τι άλλο, έκθεση.

- *Σάκης ο Τσολιάς!*
- Οι φωτογραφίες των μοντέλων ανήκουν στην Kalliori's, lifestyle καλλιτέχνης η οποία ήθελε καλά και σώνει να συζεύξει το μοντέρνο με το βυζαντινό.

- *Και έγινε στο Βυζαντινό Μουσείο της Καλλιόπης. (Μέγας τελετάρχης, ποιος άλλος; – ο βασιλικός ανήρ Ζαμπούνης, ο εκδότης του Λευκώματος).*

- Είδαμε επίσης και δεν πιστεύαμε τα μάτια μας και την τηλεόραση:

- *Η Κική Δημουλά να παραλαμβάνει βραβείο Γυναικών μετά την κυρία Βέφα! Και εδώ οργανωτής ο Ζαμπούνης, εκδότης του περιοδικού Life Style, τρομάρα μας!*

- Γιατί και το ιμάμ μπαϊλντί είναι τελικά μορφή ποίησης...

- Πάντως κάποιες βραβεύσεις και κάποιες εμφανίσεις καλύτερα να τις αποφεύγει κανείς.

- Ο «τρόμος» των κορφιάτικων βραβείων πρέπει να τυραννάει κάθε επιρρεπή σε βραβεύσεις επώνυμο.

Μανωλάκης
ο δημόσιος υπάλληλος

Ένας Μεγάλος Ελάσσων

Ισως εκεί, στη θερμή ατμόσφαιρα της αυλής, όπου ήταν το μπακάλικο και πιο μέσα το σπίτι, κι ήταν χώρος συνάντησης αγαστής, φίλων και γειτόνων, με τα τραπεζάκια, τις γλάστρες, και το καλό κρασί, σ' έναν Πειραιά που ήταν ακόμη μαγεία, κι η φτώχεια θάμπωνε και γινόταν όνειρο, κι η θεότητα έμπαινε απ' όλες τις μεριές, κι ο λόγος ήταν χάδι, εκεί να 'νιωσε για πρώτη φορά την πολυμορφία μιας πολύβουης ανθρωπότητας, το αέναο γίνεσθαι του ρου του κόσμου, πώς τα πρόσωπα εναλλάσσονται και χωρίζονται, για να ενωθούν σε ένα, και πάλι να χωριστούν, εκεί, σ' εκείνη την αυλή όπου κυριαρχούσε η φωτερή μορφή του πατέρα, ίσως για πρώτη φορά ν' άκουσε ο γιατρός Τάσος Ζαννής τη μουσική των σφαιρών. Ο Τάσος Ζαννής που το Σάββατο 27 Μαρτίου 2004 στις 8 το βράδυ εγκατέλειψε το πηλίνο σώμα του και ανεχώρησε για την Αιωνία Πόλη, αφήνοντας πίσω του κενό και έκπληξη, μα κυρίως αθεράπευτη νοσταλγία. Γιατί, ναι, το άλγος του νόστου, ο πόθος του άπιαστου μας καταλαμβάνει, όλους εμάς που έστω και λίγο γνωρίσαμε αυτήν την απαλή και υψιπετή ψυχή, αυτό το χαμηλόφωνο τόσο πλούσιο πνεύμα, που σμίλευε ακούραστα σοφία και γνώση για να τα μετουσιώσει όλα σε αγάπη κι αποδοχή. Σαν να θέλαμε να αποτελειώσουμε μια συζήτηση που είχε μείνει στη μέση, να ρωτήσουμε κάτι για μια μετάφραση, να θέσουμε έστω ένα πρόβλημα σ' εκείνον, που με τη βαθιά στοχαστική φωνή του έμοιαζε να μπορεί να τα λύσει όλα... Οι γονείς του ήταν από τη Σύμη, άνθρωποι απλοί, λαϊκοί, με γνώση της αγάπης και σεβασμό στα πράγματα του νου. Γι' αυτό κι έδωσαν στον πρωτότοκο γιο τους –είχαν πέντε παιδιά– ό,τι καλύτερο μπορούσαν σε μόρφωση και πνευματικά εφόδια. Ο Τάσος, είχε έφεση στο διάβασμα και μια ασίγηστη περιέργεια για τη γνώση. Συχνά έκανε τη διαδρομή Πειραιάς-Αθήνα με τα πόδια, ψάχνο-

ντας για το ένα ή για το άλλο στις βιβλιοθήκες για τις μελέτες του.

Στράφηκε από την αρχή στο ψυχικό μέρος του ανθρώπου, θέλησε να γίνει ψυχίατρος. Βλέποντας όμως το σώμα να πάσχει και να ταλανίζεται από τα πάθη της ψυχής, προτίμησε τη γενική ιατρική. Ούτως ή άλλως οι ασθενείς του εναπέθεταν σ' αυτόν όλες τους τις ψυχικές ανησυχίες και τα φορτία. Όταν παραπονιόντουσαν για κακή υγεία, συχνά τους απαντούσε ότι χαριεντίζονται κι αντί για φάρμακα τους ξεπροβόδιζε μ' ένα φιλικό χτύπημα στην πλάτη και μια συμβουλή.

Ο Τάσος Ζαννής παντρεύτηκε στα 1960 την Μαρία Μενδρινού με την οποία έζησε όλη του τη ζωή μέσα σε βαθιά αγάπη και συντροφικότητα. Απέκτησαν τρεις κόρες και πρόσφατα και το δεύτερο εγγονάκι τους. Ο γιατρός Ζαννής, όπως ήταν σε όλους γνωστός, δεν εργάστηκε σχεδόν καθόλου ιδιωτικά. Θήτησε ως γιατρός στο ΙΚΑ και επί πολλά χρόνια στον Δημόκριτο. Έγραψε πολλά άρθρα γύρω από το θέμα του θανάτου. Τον τελευταίο καιρό τον είχε απασχολήσει επίσης και η βιοϊατρική. Όπως πολλοί γιατροί αγάπησε τη λογοτεχνία και την ποίηση. Ποιητής ο ίδιος, έβρισκε ότι μέσα από τον ποιητικό λόγο μπορούσε να προσεγγίσει καλύτερα το αίνιγμα της ζωής και του θανάτου, να υπαινιχθεί τον πανταχού παρόντα Θεό και το μυστήριο που μας περιβάλλει. Ο Τάσος Ζαννής υπήρξε Χριστιανός Ορθόδοξος υπό την ευρεία έννοια κάθε στιγμή του βίου του. Ως νέος γνώρισε τις οργανώσεις και διακριτικά απεχώρησε. Δεν τον εξέφραζε το πνεύμα του πιετισμού που κυριαρχούσε εκεί. Όμως υπήρξε επί πολλά χρόνια μέλος του κύκλου του *Συνόρου* στο οποίο συμμετείχε με άρθρα. Συνεργαζόταν επίσης με το περιοδικό *Σύναξη*. Έγραψε επίσης ποιήματα με το ψευδώνυμο Τάσος Ρωμανός και έκανε πολλές μεταφράσεις, όπως των ουαλών θρησκευτικών ποιητών R.S. Thomas και

Ο Τάσος Ζαννής (δεξιά) με τον Ζήσιμο Λορεντζάτο (αριστερά).

David Jones, του Jones μαζί με την υπογράφουσα. Άφησε πίσω του πολλά ανέκδοτα γραπτά.

Εκτός από αγγλικά και γαλλικά, ο γιατρός ήξερε και γερμανικά, τα οποία είχε μάθει μόνος του, και ρωσικά. Μεράκι του ήτανε να διαβάζει τους συγγραφείς που αγαπούσε στη γλώσσα τους. Αλλά αυτός ο οποίος ήξερε ν' ακούει τη μουσική των σφαιρών από τόσο νωρίς, δεν θα μπορούσε παρά να είναι και λάτρης της μουσικής. Ο Τάσος Ζαννής υπήρξε βαθύς γνώστης της βυζαντινής μουσικής και μοναδικός ψάλτης. Με τη βελούδινη φωνή του ανέπεμπε στον Ύψιστο τους από καρδιάς ύμνους που αισθανόμασταν ότι μετουσιώνουν την πραγματικότητα και μας φέρνουν κοντύτερα στο επέκεινα. Κι ακόμη ήταν πολύ καλός βιολοντσέλλιστας. Μόνος του έμαθε θεωρία της κλασικής μουσικής για να μπορεί να βοηθεί μία από τις κόρες του που είναι πιανίστα. Τα τελευταία χρόνια της ζωής του ασχολήθηκε ερασιτεχνικά αλλά με προσήλωση με την καλλιτεχνική βιβλιοδεσία. Αυτός ήταν, με λίγα φτωχά λόγια, ο γιατρός Τάσος Ζαννής. Η παρουσία του πλανάται, γαλήνια, λαμπερή, φίλια, στο ωραίο πέτρινο σπίτι του Μαρουσιού όπου έζησε με τους δικούς του, και στις καρδιές μας. Ας είναι πάντα μαζί μας η αγαθή του μνήμη.

Μαρία Τσάτσου

Η σχολική βιβλιοθήκη κατά την επαναστατική περίοδο 1821-1827

του Γιώργου Τσουκαλά υποψήφιου διδάκτορα στο Πάντειο Πανεπιστήμιο

Τόσο κατά την περίοδο της οθωμανικής κυριαρχίας, όσο και κατά την επαναστατική περίοδο, η παντελής σχεδόν απουσία δημόσιων βιβλιοθηκών, η ανυπαρξία ιδιωτικής βιβλιοθήκης στα ελληνικά σπίτια –με εξαίρεση τις οικίες κάποιων προκρίτων ή πλούσιων νησιωτών¹– σε συνδυασμό με το ότι η μορφωτική διαδικασία συντελείτο σχεδόν αποκλειστικά στους σχολικούς χώρους, καθιστούσε την ύπαρξη της σχολικής βιβλιοθήκης απαραίτητη. Η ορθή λειτουργία της υπηρετούσε τους στόχους των Προσωρινών Κυβερνήσεων για τη δημιουργία μαζικής εκπαίδευσης, καθώς οι μαθητές χωρίς περιορισμούς μπορούσαν να προσφύγουν στη βοήθειά της, αφού εκεί ήταν συγκεντρωμένο μορφωτικό υλικό. Η αποδοχή της χρησιμότητάς της κατά την περίοδο της οθωμανικής κυριαρχίας ήταν τέτοια ώστε «οι περισσότερες ιδρυτικές πράξεις για σχολεία ξεκινούν από μια βασική προϋπόθεση: τη δημιουργία ως ιδιαίτερου χώρου μιας βιβλιοθήκης. Για τη βιβλιοθήκη γενικά η μέριμνα γίνεται σαφής και κατηγορηματική, και συνοδεύεται κατά κανόνα και από τα στοιχεία εκείνα που μαρτυρούν τον εξοπλισμό της».²

Αρκετοί διδάσκαλοι της περιόδου δωρίζουν τις βιβλιοθήκες τους σε σχολικά ιδρύματα, αναγνωρίζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τη σημασία της σχολικής βιβλιοθήκης στην εκπαιδευτική διαδικασία. Προεπαναστατικά ο Άνθιμος Γαζής κατά την ίδρυση της σχολής στις Μηλιές του Πηλίου αφιέρωσε «άπασαν την βιβλιοθήκην αυτού»,³ ενώ το 1822 ο Μιχαήλ Σούτσος δώρισε την προσωπική βιβλιοθήκη του στο Λύκειο των Αθηνών, του οποίου

είχε τη διεύθυνση.⁴ Αντιστοίχως ο Α. Κοραής, σε γράμμα του προς τους Υδραίους προύχοντες οι οποίοι σκέπτονταν να ιδρύσουν σχολείο στο νησί τους, τους συμβουλεύει: «Από την κοινήν ταύτην βοήθειαν πρέπει να φροντίσετε και βιβλιοθήκην, χωρίς της οποίας αδύνατον να καταστήσετε σχολείον».⁵

Εκτός από τα θεσμοθετημένα κυβερνητικά όργανα διοίκησης (Προσωρινές Κυβερνήσεις) ή τις Φιλελληνικές Εταιρείες, υπήρχαν και ιδιώτες που χορηγούσαν βιβλία

από τις προσωπικές συλλογές τους στις σχολικές βιβλιοθήκες. Έτσι στο αίτημα του Ιωάννη Μάγερ να σταλούν βιβλία στη σχολική βιβλιοθήκη του Μεσολογγίου, ανταποκρίθηκε ο Δημήτριος Μόστρας στέλνοντας ελληνικά και γαλλικά βιβλία από την ιδιωτική του συλλογή.⁶ Είναι επομένως λογικό όσα βιβλία προέρχονται από δωρητές να καλύπτουν κυρίως τις δικές τους προτιμήσεις. Έτσι στη βιβλιοθήκη της Χίου, της οποίας τον εφοδιασμό είχε επιμεληθεί ο Κοραής, η πλειοψηφία των βιβλίων ήταν έργα αρχαίων ελλήνων και λατίων κλασικών συγγραφέων.⁷

Στην περίπτωση που από δωρεές ή αγορές υπήρχαν πολλά αντίτυπα κάποιου βιβλίου, τότε αυτά μπορούσαν ή να πουληθούν και με τα χρήματα αυτά να αγορασθούν καινούργια, ή να ανταλλαγούν με βιβλία άλλης βιβλιοθήκης. Σε πολλά βιβλία που δίδονταν στις βιβλιοθήκες αναγραφόταν το όνομα του δωρητή. Αυτού του είδους η αναγνώριση είχε ιδιαίτερη ηθική σημασία, αφού για τους δωρητές το βιβλίο που έδιναν είχε ιδιαίτερη προσωπική και συμβολική αξία. Δεν πρέπει άλλωστε να παραγνωρίζονται οι δυσκολίες που συναντούσαν οι ίδιοι στην προσπάθεια εύρεσης και αγοράς βιβλίων. Στο πλαίσιο αυτό ο Α. Κοραής σημείωνε στη διαθήκη του

ότι: «η βιβλιοθήκη μου και όσα συγγράμματα εξέδωκα διά τύπου, ως εκδότης και μεταφραστής είναι τα κυριότερα κτήματά μου».⁸

Η έναρξη της Επανάστασης δημιούργησε προβλήματα στη διακίνηση των βιβλίων, καθώς ήταν ιδιαίτερα δύσκολη η μεταφορά, λόγω των πολεμικών επιχειρήσεων, από τα μέρη έκδοσής τους. Επήλθε καταστροφή πολλών βιβλιοθηκών, ανάμεσα στις οποίες ήταν και αυτή της Χίου, η οποία περιγράφεται ως «στερεώς εκτισμένη με λίθους και θολοσκεπής με μακράς καμάρας».⁹

Η καταστροφή μιας σχολικής βιβλιοθήκης αποτελούσε μια ιδιαίτερα επώδυνη μορφωτική και πολιτιστική απώλεια, αφού χανόταν οριστικά ο πλούτος που περιείχαν τα βιβλία της, τα οποία είχαν συγκεντρωθεί με ιδιαίτερο κόπο. Χαρακτηριστικό της δυσκολίας συγκέντρωσης βιβλίων είναι ότι δύο χρόνια περίπου μετά την επικράτηση της Επανάστασης, σε καιρούς ειρηνικούς πια, τα βιβλία που καταστράφηκαν στη βιβλιοθήκη της Δημητσάνης δεν είχαν αντικατασταθεί.¹⁰

Στη δίνη του πολέμου η καταστροφή των σχολικών βιβλιοθηκών φαίνεται να έλαβε διαστάσεις, αφού σύμφωνα με τον Φιλήμονα: «Μεταξύ των πλέον αναγκαίων οπού υστερούμεθα σήμεραν είναι τα στορνάρια και το

χαρτί δια φυσέκια, ώστε εις έλλειψιν τούτου αρχίσαμεν προ καιρού να μεταχειριζόμεθα κάθε λογής βιβλίον, ιστορικών και εκκλησιαστικών, παίρνοντάς τα από τας βιβλιοθήκας των σχολείων, από τας εκκλησίας και τα μοναστήρια». ¹¹

Στις συγκεκριμένες συνθήκες του Αγώνα, αναγκαστικές επιλογές και κατευθύνσεις που αφορούσαν τις βιβλιοθήκες ήταν: Η φροντίδα της μεταφοράς τους σε ασφαλέστερα μέρη. Έτσι βιβλιοθήκες φυλάσσονται με πρωτοβουλία ιδιωτών σε σπίτια, όπως στην περίπτωση της σχολής των Μηλιών, όπου «η βιβλιοθήκη ήτις είχε μετακομισθή κατά τον χρόνο της επαναστάσεως εις τινα ιδιωτικήν οικίαν προς πλείονα ασφάλεια». ¹² Σε άλλες περιπτώσεις μεταφέρονται σε μέρη του ελεύθερου ελλαδικού χώρου, που βρίσκονται μακριά από τις πολεμικές συγκρούσεις. Στην Εφημερίδα των Αθηνών, στις 18 Σεπτεμβρίου του 1824, αναφέρεται ότι «Αυταίς ταις ημέραις μετέφερεν (η Φιλόμουσος Εταιρεία) από την Σαλαμίνα, ως αναγκαίαν και την κοινήν Βιβλιοθήκην, η οποία είχε φυλαχθή από τα κακά του πολέμου εις το εκεί μοναστήριον της Φανερωμένης». ¹³ Τέλος, όπου οι συνθήκες το επέτρεπαν, υπήρχε η πρόβλεψη να υπάρξουν αυτόνομοι χώροι οι οποίοι θα στεγάσουν βιβλιοθήκες, όπως το τζαμί της Κολώνας στην περιοχή της Αθήνας. ¹⁴ Εκτός των παραπάνω, ξεχωριστό καθήκον του Εφόρου της Παιδείας ήταν τα σχολεία «να πλουτισθώσιν, όπου είναι δυνατόν, και με Βιβλιοθήκας, αναλόγους με τας δυνάμεις και την κατάστασιν κάθε τόπου». ¹⁵

Όμως, παρά τα όσα ανέφεραν οι διακηρύξεις και παρά τα όσα σχεδίαζαν και προσαθούσαν (Προσωρινές Κυβερνήσεις, Φιλόμουσος Εταιρεία, ιδιώτες), ο αριθμός των βιβλιοθηκών παρουσίασε κατά την περίοδο του Αγώνα σημαντική πτώση. Ο Γρ. Κωνσταντάς, Έφορος της Παιδείας εκείνη την περίοδο, σημειώνει τη δεινή πραγματικότητα υπενθυμίζοντας πως: «Υπήρχον άλλοτε εις τας Ελληνικάς επαρχίας τας υποταγμένας εις τον τουρκικόν ζυγόν πλείστα περίφημα σχολεία πλουτισμένα με βιβλιοθήκες και φυσικά όργανα. Αλλ' αυτά δεν υπάρχουν πλέον». Συμπληρώνοντας την αναφορά του, πρόσθετε πως στην ελεύθερη επικράτεια λειτουργούσαν βιβλιοθήκες στην Πάτμο και το Άργος. ¹⁶

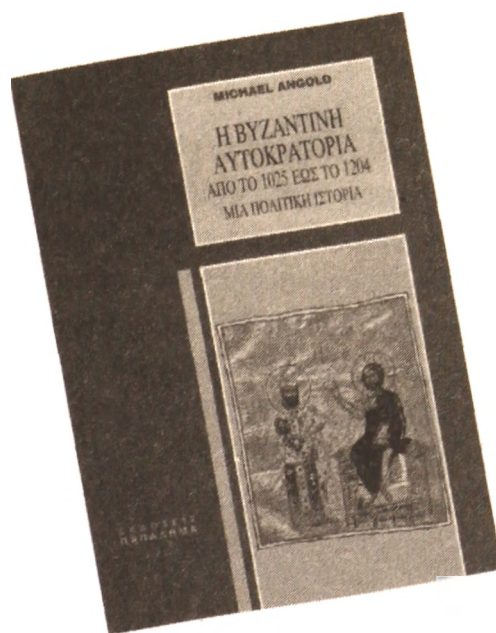
Εκτός από αυτές τις δύο, άλλες βιβλιοθήκες που λει-

τούργησαν στις απελευθερωμένες από την οθωμανική διοίκηση περιοχές ήταν η βιβλιοθήκη του Ντέκα στο ομώνυμο σχολείο στην Αθήνα, η Παλαμαία βιβλιοθήκη στο Μεσολόγγι, οι βιβλιοθήκες του Ναυπλίου, του Άστρους και της Ύδρας. Όσα βιβλία σώθηκαν από τη βιβλιοθήκη της Δημητσάνης και δεν χρησιμοποιήθηκαν για «χαρτί δια φυσέκια», αποτέλεσαν τον πυρήνα της σημερινής δημοτικής βιβλιοθήκης. ¹⁷ Το ίδιο συνέβη και με τα βιβλία της βιβλιοθήκης που λειτούργησε στο τζαμί της Κολώνας, αφού «κατά την επανάστασιν εγενετο δημοσία βιβλιοθήκη, τα βιβλία και χειρόγραφα της οποίας μετά ταύτα, κατά την πολιορκίαν της Ακροπόλεως, εχρησίμευσαν εις κατασκευήν φυσικίων, ελλείπει χά- του». ¹⁸

Εκτός από τις καταστροφές

που υπέστησαν πολλές βιβλιοθήκες, κάποιες άλλες, ιδιαίτερα των μοναστηριών, παρέμεναν κλειστές, αν και περιείχαν χρήσιμα βιβλία, που φαίνεται να έμειναν στα ράφια τους αναξιοποίητα. ¹⁹

Συμπερασματικά, στα χρόνια του Αγώνα δεν λειτούργησαν, με εξαίρεση ελάχιστες περιπτώσεις, σχολικές βιβλιοθήκες, παρά τις προσπάθειες που καταβλήθηκαν. Ο πόλεμος, με τις καταστροφές που επέφερε, αλλά και τις ιεραρχήσεις που επέβαλλε, αποδυνάμωσε τις εκπαιδευτικές λειτουργίες και κατέστρεψε μορφωτικές κληρονομίες ετών. Προσέθεσε εμπόδια και δυσκολίες που οδήγησαν τις προσπάθειες των φορέων κυρίως στη διαφύλαξη και διατήρηση των υπαρχουσών βιβλιοθηκών, χωρίς όμως να υπάρχει πάντα το επιθυμητό αποτέλεσμα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

MICHAEL J. ANGOLD

Καθηγητής Βυζαντινής Ιστορίας Πανεπιστημίου Εδιμβούργου

Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ

ΑΠΟ ΤΟ 1025 ΕΩΣ ΤΟ 1204

ΜΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Μετάφραση: Ευαγγελία Καργιανιώτη

Επιστημονική επιμέλεια: Παναγιώτης Α. Αγαπητός

Με 572 σελίδες, σχ. 8ο, 5 χάρτες, διβλιογραφία και ευρετήριο

Το 1025 η Βυζαντινή Αυτοκρατορία ήταν η μεγαλύτερη δύναμη στο μεσογειακό και το μεσανατολικό κόσμο και η Κωνσταντινούπολη, η πιο λαμπρή πόλη. Το 1204 έπε-

σε στα χέρια των ιπποτών της Τέταρτης Σταυροφορίας και μισό

αιώνα αργότερα η ανασυσταθείσα Αυτοκρατορία επέζησε για διακόσια περίπου χρόνια.

Τα πολύπλοκα γεγονότα των δύο αυτών αιώνων ως προς τις αιτίες, τις εξελίξεις και τα αποτελέσματα, εκθέτει με συναρπαστικό τρόπο ο Angold στο βιβλίο αυτό που είναι μια πολιτική ιστορία της διασύνδεσης μεταξύ πολιτικής, κοινωνικής, οικονομικής και πολιτισμικής εξέλιξης στο διάστημα των διακοσίων ετών.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον Πολιτισμό και στην Παιδεία

Ιπποκράτους 8 Αθήνα Τηλ.: 210.36.27.318

www.papadimasbooks.gr • e-mail: papadimas@atp.gr

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ο άγγλος περιηγητής William Martin Leake, στο έργο του *Travels in the Morea*, αναφερόμενος στην προσωπική βιβλιοθήκη του Πανούτσου Νοταρά, σημείωνε πως ήταν η μοναδική ιδιωτική βιβλιοθήκη που είχε συναντήσει. Βλ. Α. Κουμαριανού-Λουκία Δρούλια, *Το ελληνικό βιβλίο (1476-1830)*, ΜΙΕΤ, Αθήνα 1986, σ. 242.
2. Άλκης Αγγέλου, «Η Εκπαίδευσις», *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τόμ. ΙΑ, σ. 315.
3. Ρήγα Καμηλάρη, *Γρηγορίου Κωνσταντά, Βιογραφία - Λόγοι - Επιστολαί μετά περιγραφής των Μηλεών και της σχολής αυτών*, εν Αθήναις 1897, σ. 20.
4. Α. Κουμαριανού-Λουκία Δρούλια, *Το ελληνικό βιβλίο*, ό.π., σ. 242.
5. Α. Κοραΐς, *Άπαντα τα*

Πρωτότυπα Έργα, τόμ. Β2, σ. 235.

6. *Ελληνικά Χρονικά (1824-1826)*, τη εκδομένη εν Μεσολογγίω υπό του Ιωάννου-Ιακώβου Μάγερ (ανατύψεις Κωνστ. Γ. Λεβίδου, 1840): καταχωρίζεται (25 Νοεμβρίου 1824) η επιστολή του Δημ. Μόστρα (βλ. *Μέγα Βιογραφικόν Λεξικόν*, σελ. 132)· βλ. επίσης: Τριαντάφυλλος Σκλαβενίτης, *Η σχολική βιβλιοθήκη του 19ου αιώνα. Η βιβλιοθήκη του Γυμνασίου Ναυπλίου (1833-1935)*, Αθήνα 1995, σ. 23.
7. Βλ. Αθανασία Μπαλτά, *Αποστολή βιβλίων στη βιβλιοθήκη της Χίου. Στοιχεία από την αλληλογραφία Αδ. Κοραή και Αλέξανδρου Βασιλείου (1799-1817)*, σ. 326-327. Ο αριθμός των βιβλίων στη βιβλιοθήκη της Χίου, μέχρι την καταστροφή της το 1822, παραμένει άγνωστος.
8. Στέφανου Δ. Καββαθά, *Η εν Χίω βιβλιοθήκη Κοραή. Ιστορία - κατάλογος χειρογράφων*, εν Αθήναις 1933, σ. 18-19.
9. Για την περιγραφή της βιβλιοθήκης της Χίου βλ. Αργέντη Κυριακίδη, *Η Χίος παρά τοις γεωγράφοις και περιηγηταίς*, Γ', σ. 1616-1617.
10. Γ.Α.Κ., Υπουργείον Παιδείας, φ. 22, 1829.
11. Δ. Κόκκινος, *Η Ελληνική Επανάστασις*, τομ. 2, σ. 131, Αθήναι 1967.
12. Δήμητρα Ανδριτσάκη-Φωτιάδη, *Κατάλογος Παλαιών Εντύπων της Ιστορικής Βιβλιοθήκης Μηλεών Πηλίου*, ΥΠΕΠΘ - Ιστορική Βιβλιοθήκη Μηλεών, Αθήνα 1993, σελ. VIII.
13. Βλ. *Εφημερίς των Αθηνών*, αρ. 4, 18 Σεπτεμβρίου 1824.
14. Βλ. σχετικά την απόφαση της Προσωρινής Κυβέρνησης για τα

- σχολικά κτήρια της πόλης των Αθηνών. «Το τζαμί της Κολώνας, βιβλιοθήκη δημόσιος»: Δημήτριος Γρ. Καμπούρογλου, *Ιστορία των Αθηναίων επί Τουρκοκρατίας*, Ι-ΙΙΙ, Αθήνα 1889-1890, σ. 93.
15. Απόστολος Δασκαλάκης, *Κείμενα - Πηγαί της ιστορίας της Ελληνικής Επανάστασεως*, Αθήναι 1966-1968, Σειρά Τρίτη Α' Γ', Τα περί Παιδείας, σ. 69.
 16. Απόστολος Δασκαλάκης, ό.π., σ. 73.
 17. Βλ. Σπύρος Κοκκίνης *Βιβλιοθήκες και αρχεία στην Ελλάδα. Συμβολή στη μελέτη της πνευματικής Ιστορίας του νέου Ελληνισμού*, Αθήνα 1969, σσ. 21, 22, 23.
 18. Δημήτριος Γρ. Καμπούρογλου, *Ιστορία των Αθηναίων*, ό.π., σ. 124.
 19. Απ. Δασκαλάκης, ό.π., σ. 1590-1591.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΠΑΛΛΑΔΑΣ Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΥΣ ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΜΙΑΣ ΕΠΟΧΗΣ

Το αρχαίο κείμενο και μεταφραστικές και ερμηνευτικές προσεγγίσεις από τον Τζίμη Παπανικολόπουλο

ΠΑΛΛΑΔΑΣ Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΥΣ ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΜΙΑΣ ΕΠΟΧΗΣ

Μεταφραστικές και ερμηνευτικές προσεγγίσεις
από τον
ΤΖΙΜΗ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ

Ο Παλλαδάς ο Αλεξανδρεΰς –άγνωστος στο ευρύτερο αναγνωστικό κοινό και του οποίου «το ποιητικό κύρος έφτασε στο απόγειό του μετά το β' παγκόσμιο πόλεμο» (J. Igmscher)– έζησε στο β' μισό του Δ' αιώνα και το έργο του βρίσκεται διασκορπισμένο στα οχτώ από τα δεκαέξι βιβλία της Παλατινής Ανθολογίας. Την εποχή αυτή ο χριστιανισμός εδραιώνεται και ανακηρύσσεται επίσημη θρησκεία του κράτους, ενώ τα αλληπάλληλα διατάγματα του Θεοδοσίου νομιμοποιούν τους νέους διωγμούς που αναλαμβάνουν τώρα οι χθεςινοί διωκόμενοι.

Ο Παλλαδάς, συγκλονισμένος από τα τραγικά γεγονότα, θα διατυπώσει επιγραμματικά την πικρία του:

*Είμαστε αλήθεια ζωντανοί, ω Έλληνες
καθώς μας πήρε τώρα η συμφορά
κι έγινε η ζωή μας εφιάλτης;
Ή μήπως ζούμε εμείς κι έχει η ζωή πεθάνει;*

Για όσους εξακολουθούν να αναζητούν μέσα από τα ερείπια της Ιστορίας το πνεύμα των Ελλήνων που χάθηκε, οι σίχοι αυτοί θα αναδύονται από τα βάθη του χρόνου ανέπαφοι καθώς συνοψίζουν επίκαιρες απορίες.

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

Δημοχάρους 60, Αθήνα 115 21 • τηλ: 210-7232819, φαξ: 210-7226107,
e-mail: chparou@otenet.gr

Καθώς οι Αγώνες (μην ρωτήστε ποιοι) θα μονοπωλούν (και θα ταλαιπωρούν) για λίγους ακόμα μήνες την ειδησεογραφία, ας κάνουμε λίγη υπομονή. Αγώνες είναι, θα περάσουν. Οι καστανάδες ας βγάλουν τα κάστανα από τη φωτιά – δουλειά τους είναι, γι' αυτό τους ψηφίσαμε. Ας ασχοληθούμε με την αναντιστοιχία δημόσιου με ιδιωτικό στην τωρινή αρχιτεκτονική.

Το δημόσιο ως άλλοθι του ιδιωτικού

Φυσικά θα χρειαστεί προκαταβολικά να πούμε πως περιπτώσεις τύπου Καλατράβα δεν μας ενδιαφέρουν άμεσα: τους χρειαζόμαστε, μας προσφέρουν αίγλη, μας «βάζουν στον χάρτη» (άσχετα με το ποιος τον φτιάχνει και για ποιον λογαριασμό). Προτιμώ να μιλήσω για την αρχιτεκτονική της καθημερινότητας, που αντιστοιχεί σε μας, σε μια μαζική κοινωνία της καθημερινότητας, με τις αξίες της, τα σύμβολά της, τους μηχανισμούς προβολής και προώθησης, τα δίκτυα προστασίας κι αλληλεξάρτησης. Αν στραφούμε προς τα εκεί, εύκολα διαπιστώνεται ότι υπάρχει

μια παράδοση συγγένεια ανάμεσα στα ακρωτηριασμένα αισθητήριά μας για τον δημόσιο χώρο και στη νέκρωση του ενδιαφέροντος για τη χτισμένη (κυρίως) αρχιτεκτονική, δημόσια και ιδιωτική. Η τελευταία διάκριση είναι απατηλή: κοινότοπη διαπίστωση είναι ότι τα όρια ανάμεσα σε δημόσιο και ιδιωτικό έχουν σήμερα υποστεί παράδοξες μεταθέσεις.

Ενώ λοιπόν πολλοί σπεύδουν να δηλώσουν ανικανοποίητοι από τις πρόσφατες διαμορφώσεις κεντρικών πλατειών ή πεζοδρόμων, αντίθετα όμως κόπτονται για σεπτά διατηρητέα και καταστροφές αρχαιοτήτων, δεν γίνεται ποτέ συσχέτιση με την περιφρονητική στάση και τον χλευασμό απέναντι στη σημερινή αρχιτεκτονική. Δημόσιο και ιδιώτες, με ζηλευτή ταύτιση απόψεων, συμπεριφέρονται απέναντί της με αφάνταστη σκληρότητα. Λες και είναι ιδιωτική καθαρά υπόθεση – δική τους είναι,

την κάνουν ό,τι θέλουν. Εκεί διαφαίνεται μια βουλιμική πρόθεση κατανάλωσης της αρχιτεκτονικής ως συσκευασμένου προϊόν που προσφέρεται ανώνυμα, τυποποιημένα, από τα ράφια του σουπερμάρκετ. Δεν είναι τυχαίο ότι σήμερα η αρχιτεκτονική μεγάλης κλίμακας παράγεται ως «πακέτα» σε συμφέρουσα τιμή (σε επίτηδες συμπιεσμένα χρονικά περιθώρια με την εγγύηση της κατασκευαστικής εταιρείας).

Αλλά κι η άλλη, η πιο ταπεινή αρχιτεκτονική υποφέρει ανάλογα. Όχι επειδή δεν τιμώνται τα ονόματα των αρχιτεκτόνων που τη σχεδιάζουν (πόσες φορές «παραλείπονται» σε σχετικές αναφορές!), αλλά επειδή δεν αναγνωρίζεται ο κατεξοχήν «δημόσιος» χαρακτήρας του κάθε αρχιτεκτονήματος που στήνεται μπροστά στα μάτια μας. Γιατί σε καμιά περίπτωση η αρχιτεκτονική δεν είναι ιδιωτική υπόθεση, ακόμα κι όταν χτίζε-

ται σε απρόσιτες τοποθεσίες, ακόμα κι όταν κρύβεται σκόπιμα πίσω από φρουριακά αμυντικά συστήματα. Τα σύνορα αυτά έχουν προ πολλού καταργηθεί.

Συνήθως νομίζουμε πως η υπόθεση του δημόσιου χώρου είναι απλή και σπεύδουμε να συμβουλεύσουμε: βρε αδελφέ, πρόσθεσε άφθονο πράσινο παντού και πότιζέ το – δεν χρειάζεται τίποτε άλλο. Επίσης νομίζουμε ότι η υπόθεση της (χτισμένης) αρχιτεκτονικής είναι εξίσου απλή: χρειάζεται ενημέρωση του κοινού, χρειάζεται να τους ξεναγήσουμε σε εκλεκτά δείγματα τέχνης, να ρίξουμε γέφυρες προς τους αγριεμένους καταναλωτές μιας μικροαστικής μιζέριας. Δεν μπορεί, κάποτε θα ξυπνήσουν.

Κι αν δεν θέλουν να ξυπνήσουν; Τι γίνεται αν διαπιστώσουμε πως τέτοιου είδους διαχωρισμοί ανάμεσα σε ιδιωτικό και δημόσιο είναι σκόπιμοι και εξυπηρετούν θαυμάσια τις ανάγκες απόκρυψης της πραγματικότητας;

Γιατί άραγε «απόκρυψης»; Η σκέψη μου πάει άθελα στη σταυροφορία για διαμόρφωση οικολογικής συνείδησης, αυτής της τόσο δύσκολης υπόθεσης, που απευθύνεται σε μικρά παιδιά για δύο λόγους: στην παραδοχή ότι οι «μεγάλοι» δύσκολα πια πείθονται να αλλάξουν συνήθειες και στη θεμελιακή αρχή ότι όλα συνδέονται μεταξύ τους. Η βαθύτατα φιλοσοφική αυτή θέση έχει σήμερα αποκτήσει και «πρακτικό» αντίκρισμα, καθώς συνάμα δείχνει προς τη μόνη διαθέσιμη έξοδο κινδύνου. Την αποδοχή ότι η φύση (το βιασμένο «περιβάλλον») λειτουργεί με τον ίδιο τρόπο που η αρχιτεκτονική λειτουργεί μέσα στην κοινωνία, καταργώντας τεχνητές διακρίσεις, εξειδικεύσεις, τελικά το παγιδευμένο σύστημα ανάδειξης-προώθησης «προϊόντων». Οπότε η αμήχανη διαμόρφωση πλατείας εξισώνεται με το διαμέρισμα της αμήχανης διαβίωσης ή με την «υπερπολυτελή βίλα» όπου λάμπει το τίποτα. Η απομόνωση στο υποτιθέμενο ιδιωτικό κουκούλι όπως και το ξεφάντωμα σε κάποιο ξενυχτάδικο είναι εξίσου δημόσιες συμπεριφορές.

Πρόσχημα η έλλειψη πρασίνου, πρόσχημα η καταγγελία της αφιλόξενης πόλης – κι ακόμα περισσότερο, μιας αρχιτεκτονικής που δεν συγκινεί πια με την ανθρωπιά της.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ

Μια από τις –εντούτοις σπουδαίες– «δυσκολίες» που συχνά βάζουν οι αφηγηματικές τέχνες στον αναγνώστη ή τον θεατή είναι αυτά που παραμένουν αφανέρωτα πίσω από τις λέξεις ή τις εικόνες. Δεν είναι λίγες οι φορές που αυτό είναι και το κυρίαρχο κριτήριο για ένα (όταν προτείνεται ως τέτοιο) σημαντικό έργο τέχνης. Πρώτη ταινία του Ρώσου Αντρέι Ζβιαγκίντσεφ η *Επιστροφή*, μας βάζει μπροστά σε τέτοιους πειρασμούς.

Μυήσεις...

Ο «σκληρός»
Βάνια.

Βρισκόμαστε κάπου μέσα στη ρώσικη φύση. Τα τοπία, οι χώροι, το φως, τα χρώματα και ο τρόπος που το βλέμμα της κάμερας τα αποκαλύπτει, πείθουν για το επίθετο «ρώσικη».

Όταν ο δωδεκάχρονος Βάνια και ο μεγαλύτερός του αδελφός Αντρέι гуρίζουν στο σπίτι από τα παιχνίδια τους στη θάλασσα, έκπληκτοι ακούνε τη μάνα τους να τους ζητάει να κάνουν ησυχία γιατί κοιμάται ο πατέρας τους που επέστρεψε ύστερα από δωδεκάχρονη απουσία. Άγνωστη η αιτία της απουσίας, άγνωστο το πού βρισκόταν, άγνωστο το γιατί τώρα επέστρεψε. «Άγνωστος» ουσιαστικά ο ίδιος για τα παιδιά του, γίνεται δεκτός από αυτά, πέρα από τον αιφνιδιασμό, με ανάμεικτα αισθήματα και κυρίως δυσπιστία από τον μικρό Βάνια. Για τη γνησιότητα της πατρικής του ταυτότητας υπάρχει διαβεβαίωση της μάνας τους και μια φωτογραφία των τεσσάρων τους, φυλαγμένη σε σεντούκι της σοφίτας.

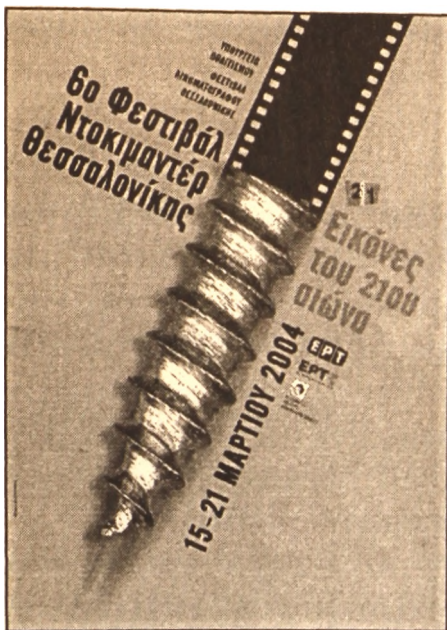
Από την επομένη κιόλας μέρα της άφιξής του θα τα πάρει μαζί του σε μια ολιγοήμερη, εκδρομή μεν γι' αυτά, τακτοποίηση κάποιας «δουλειάς» του σε εκκρεμότητα, την οποία όμως δεν τους την ονομάζει. Η αυταρχική απέναντι στα παιδιά του παρουσία του, η «ήρεμη δύναμη» της πατρικής εξουσίας και η επιβολή πειθαρχημένων τρόπων αγωγής τους θα προκαλέσουν άνισες μεν αλλά σκληρές αναμετρήσεις μεταξύ του «απροσδόκητου» πατέρα και των παιδιών. Και ενώ ο Αντρέι σιγά σιγά αποδέχεται το καινούργιο στάτους κβο, ο Βάνια αντιστέκεται πεισματικά με εντεινόμενες συγκρούσεις. Δεν αποδέχεται αυτή την ανατροπή της καθημερινότητάς του, ενώ ταυτόχρονα τον κατηγορεί για την μακρόχρονη απουσία του αλλά και για την άρνησή του να δικαιολογηθεί γι' αυτήν. Ο Βάνια τον αρνείται από θυμό, αλλά ενδόμυχα τον γοητεύει αυτό το σερνικό μέγεθος-πρότυπο.

Η εκδρομή πραγματοποιείται με διαδρομές και διαμονές σε υποβλητικής

ομορφιάς τοπία της ρώσικης φύσης, ενώ οι συχνές καιρικές αλλαγές με έντονες καταιγίδες φορτίζουν με τη δική τους δύναμη ακόμα περισσότερο τις υπάρχουσες ψυχολογικές εντάσεις των τριών ηρώων. Τα παιδιά βιώνουν μια συνεχή μύηση ωρίμανσης μέσα από τις ανάγκες που δημιουργούν οι καινούργιες «μαθητείες» διαβίωσης και επιβίωσης στην αφιλόξενη φύση, οι συσχετισμοί αρχηγού και αρχομένων αλλά και τα άγνωστα μέχρι σήμερα σ' αυτά ανδρικά αισθήματα, με τις δικές τους αδρές ποιότητες, εξίσου πολύτιμες με αυτές του μητρικού φίλτρου. Όμως όλες αυτές οι διαδρομές του βιολογικού κύκλου, στην ενανθρώπισή τους κοστίζουν.

Είναι αξιοθαύμαστο πώς μέσα από αυτή την αφηγηματική λιτότητα βγαίνουν, αποκαλύπτονται, τέτοιοι δραματολογικοί κραδασμοί, πυκνοί και πολύσημοι. Παρ' όλο που η ταινία μπορεί να διαβαστεί και να περιορίσει την ερμηνευτική της επιφάνεια σε ρεαλιστικό επίπεδο, η δίσσημη πρόθεση του δημιουργού της να προβληθεί η παραβολική της εκδοχή δεν αμφισβητείται. Άλλωστε, αν αμφισβητηθούν οι συμβολισμοί, η ταινία περιορίζει αισθητά τις διαστάσεις της. Μέσα από τη σκληραγώγηση οδεύουμε προς το άθλημα της αγάπης. Ο πατέρας-είδωλο γίνεται το πολύτιμο υλικό και πρότυπο αντρικής μίμησης. Γι' αυτό και οι «βιβλικές» αναφορές είναι υπερβολικές. Ο σλάβικος μυστικισμός, η ρώσικη ψυχή έχουν από μόνα τους τόσο βαθιές ρίζες, πάθος και ένταση που περιπεύουν άλλα δάνεια. Πηγή μεγάλης έκπληξης αλλά και θαυμασμού είναι ότι πρόκειται για την πρώτη(!) ταινία αυτού του μόλις 40χρονου ρώσου δημιουργού. Και είναι οι δραματολογικές και οι αισθητικές αξίες καθώς και η κινηματογραφική πληρότητα που έκαναν πέρσι την κριτική επιτροπή του Φεστιβάλ της Βενετίας να του δώσει τον «Χρυσό Λέοντα». Γίνεται λόγος για τις επιδράσεις που έχει η ταινία από τον Ταρκόφσκι. Υπερβολή. Όλοι οι σπουδαίοι ρώσοι δημιουργοί με τον ίδιο τρόπο βλέπουν τον κόσμο. Συγγένειες, ναι. Επιδράσεις (ή μιμήσεις), όχι. Ο Σβιαγκίντσεφ είναι μια σπουδαία αυτόφωτη και αυτοδύναμη παρουσία. Η λέξη αριστούργημα δικαίως της ανήκει.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

«Εικόνες του 21ου αιώνα»

του προβλήματος «Τρομοκρατία». Δεκατρείς ταινίες προσπάθησαν να φωτίσουν πολυεδρικά το σε έξαρση φαινόμενο της πολιτικής βίας. Καμιά από τις προβληθείσες ταινίες δεν ήταν αδιάφορη, ενώ κάποιες από αυτές ήταν και υψηλά κινηματογραφικά επιτεύγματα. Ένα πάνελ με ντόπιους και ξένους συννομιλητές (συντονιστής ο Στέλιος Κούλογλου), με θέμα φυσικά την τρομοκρατία, επαλήθευσε το γνωστό: «μια εικόνα, χίλιες λέξεις...». Στην ίδια υψηλή στάθμη με τις ταινίες για την τρομοκρατία στάθηκαν και τα αφιερώματα σε δυο σπουδαίους ντοκιμαντερίστες του καιρού μας, τον Σουηδό Στέφαν Γιαρλ και την Ολλανδή Χέντι Χόνιγκμαν. Ανιχνεύσεις, επισημάνσεις, αποκαλύψεις αλλά και καταγγελίες σ'

λες, αλλά δεν υπάρχει κανένας που να μπόρεσε να δει όλες τις ταινίες.

Στο ελληνικό τμήμα επικρατεί από πέρσι κάποια σύγχυση. Άλλες ταινίες (εννιά είναι αυτές φέτος) διαγωνίζονται τον Νοέμβρη στη Θεσσαλονίκη και άλλες ήταν αυτές (δεκαοκτώ) που διαγωνίσθηκαν στις «Εικόνες του 21ου αιώνα». Βλέπετε, κρατικά βραβεία (λόγω τεχνικής της απονομής τους) δεν διαθέτει το Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ. Βέβαια όλοι ξέρουμε με τι «δεν βάφονται τα αβγά». Από αυτές λοιπόν τις ταινίες που διαγωνίσθηκαν, ξεχώρισαν άνετα οι *Καλοκαιρινές αστραπές* του Νίκου Λαγγούρη (Α' Βραβείο ντοκιμαντέρ άνω των 45 λεπτών – αλλά εκείνη την... αερολογία του τέως αεροπόρου τι την ήθελε;): το απολαυστικό *Κουτί* της

Εύας Στεφανή (Α' Βραβείο ταινίας κάτω των 45 λεπτών): το υποδειγματικό *Ο Θεός είναι αόρατος* γιατί είναι μικροσκοπικός του Θόδωρου Μαργακού: το *Νέα Οδησός - Το χωριό του Νερού* της Μαργαρίτας Μαντά: και το αισθητά αδικημένο *Πύλα, αυτοί που έμεναν πάντα μαζί του* Ηλία Δημητρίου. Άρεσαν ακόμα στο κοινό, κυρίως για το θεματικό τους περιεχόμενο και όχι τόσο για τη διαπραγματεύσή τους, οι ταινίες *Θα βγάλω φτερά* της Αννέτας Παπα-

Ματζίντ Ματζίντι: *Συπόλυτοι στη Χεράτ* (Βραβείο FIPRESCI).

Με 155 ταινίες, απ' τις οποίες οι 64 ελληνικές, πραγματοποιήθηκε, από 15 έως 21 Μαρτίου, η έκτη διοργάνωση του (διεθνούς) Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Θεσσαλονίκης «Εικόνες του 21ου αιώνα». Η εκδήλωση δεν έπεισε μόνο για τη θεσμική της εδραίωση και το δυναμισμό της (άλλωστε η στήριξή της από τον έμπειρο μηχανισμό του μητρικού φεστιβάλ και η καλλιτεχνική της διεύθυνση από τον Δημήτρη Εϊπίδη καθιστούν αυτονόητη την επιτυχία), αλλά και γιατί αναβάθμισε εντυπωσιακά –17.000 θεατές παρακολούθησαν τις προβολές– τις πολλαπλές παιδευτικές δυνατότητες και την κοινωνική χρησιμότητα του ντοκιμαντέρ, πολύ πέρα (και) από τον ψυχαγωγικό του χαρακτήρα. Χωρίς αμφιβολία πρόκειται για την κορυφαία φεστιβαλική διοργάνωση της χώρας μας στην περιοχή του ντοκιμαντέρ, δίχως να έχει να ζηλέψει τίποτα από πολλές παρεμφερείς της ευρωπαϊκής περιφέρειας.

Κάθε χρόνο που τελειώνει η διοργάνωση πάντα η ίδια σκέψη κρατεί για την πιο πέρα τύχη αυτού του συχνά συγκλονιστικού υλικού. Μόνον όσοι βρέθηκαν στις αίθουσες του φεστιβάλ στάθηκαν τυχεροί. Και αφού η εμπορική διαμονή μένει ασφυκτικά εναγκαλισμένη με (ή από) το δίκτυο των ταινιών μυθοπλασίας, οφείλει η τηλεόραση (κυρίως η δημόσια) να επιφορτισθεί με την παρουσίαση καλού δείγματος από αυτό το υλικό (προς Θεού! φτάνουν οι βιογραφίες αμερικανών ηθοποιών και τα τουριστικά αξιοθέατα).

Το γεγονός που «σημάδεψε» θετικά τη φετινή διοργάνωση ήταν η επιλογή

ένα πλήθος θέματα-πληγές του καιρού μας. Και καθόλου περίεργο, συχνά και με την συνεπικουρία της ανθρώπινης τρυφερότητας και του χιούμορ. Από τις τρεις κύριες θεματικές ενότητες: «Όψεις του κόσμου», «Μικρές Αφηγήσεις» και «Κοινωνία και Περιβάλλον», εύκολα ξεχώριζαν το *Συπόλυτοι στη Χεράτ* του γνωστού και στο ελληνικό κοινό Ιρανού Ματζίντ Ματζίντι, *Η ιστορία της καμήλας που δάκρυσε* των Falorni και Davaa (Μογγολία), *Η εταιρεία* (The Corporation) των Μακ Ακμπάρ και Τζένιφερ Άμποτ (ΗΠΑ), *Οι κυρίες της Μαχνάζ Αφζαλί* (Ιράν), το *Μάθημα χορού* της Λίβια Γιαρμάτι, οι *Παράλληλες γραμμές* της Νίνα Ντάβενπορτ, οι *Νωπογραφίες* του Αλεξάντερ Γκούτμαν. Ίσως και κάποιες άλ-

θανασίου και του Τάσου Ψαρρά, *Γιάννης Κούρος - αενάως κινούμενος* του Ηλία Γιαννακάκη, *Καπνός - άδικα μη κάθεσαι, άδικα δούλευε* του Γιώργου Κεραμιδιώτη και το αισθητικά άρτιο *Γιώργος Μαυροΐδης* του Σταύρου Στρατηγάκου.

Η διοργάνωση είχε και μια ενότητα με τον τίτλο «Μαθήματα κινηματογράφου»: Οκτώ(!) την ώρα που ο Θ. Αγγελόπουλος γύριζε το *Λιβάδι που δακρύζει* και επτά για ολόκληρο το έργο του Ιρανού Αμπάς Κιαροστάμι. Καλά, οκτώ –τι σύμπτωση!– για μια ταινία και ούτε ένα για τις έντεκα προηγούμενες; Τι είδους μάθημα είναι αυτό, μόνο κινηματογράφου;

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

Η εκδίκηση του αυτονόητου

Κάνουμε τέχνη από τη στιγμή που θα υπερβούμε τους ορισμούς και τις εδραίες μας αντιλήψεις περί τέχνης.

Από την ενότητα «James King Supermodel» που παρουσίασε η Nan Goldin στην «Φωτοσυγκυρία».

Δεν υπάρχουν σχέσεις εξουσίας χωρίς αντιστάσεις.
M. Foucault

ΥΠΕΡΠΕΡΑΝ

Το ψάχνεις στις αχανείς αίθουσες του Outlook, στην Arco ή το ΔΕΣΤΕ και το βρίσκεις σ' ένα ταπεινό, δημοσιοϋπαλληλικό ρετιρέ στη Θεσσαλονίκη σχεδόν σαν από θαύμα. Η αποκάλυψη του βαθύτερου περιεχομένου της τέχνης, η εκκόλαψη αυτοφυών μορφών, η παραγωγή καλλιτεχνικών ιδεών – πρωτογενών ή όχι, ας αποφασίσουν οι νεκροτόμοι του μέλλοντος– μπορούν να συμβούν χωρίς θεσμικές τυμπανοκρουσίες και δηλώσεις κορυφής. Όπως επίσης μπορούν ν' απελευθερωθούν σωτήρια όσο κι αιφνίδια το χιούμορ, η αυτενέργεια, η συλλογικότητα, το ανατρεπτικό στοιχείο αλλά και η αμφισβήτηση του ανατρεπτικού. Εδώ και τριάντα χρόνια το ζευγάρι **Αλεξάνδρα Κατσιάνη - Θανάσης Χονδρός** συντονίζουν αθόρυβα τη δράση τους ζώντας ουσιαστικά και από επιλογή στο περιθώριο της εικα-

στικής μας δραστηριότητας, καθώς έχουν ορίσει ως ναό τους ένα δημοσιοϋπαλληλικό ρετιρέ πίσω από τη Ροτόντα στη Θεσσαλονίκη. Πιστεύοντας σε μια τέχνη σωματική, καθημερινή, δραστηρική και ιερή μέσα από τις πιο αυτονόητες διαδικασίες, συνδυάζουν τον μινιμαλισμό και την εννοιολογική προβληματική υπηρετώντας ένα όραμα γλωσσοκεντρικό και βαθύτατα ανθρωπιστικό. Απόλυτα ενημερωμένοι –όσο λίγοι ομότεχνοί τους– για ό,τι συμβαίνει διεθνώς, δεν ξυπάζονται με εισαγόμενες συμπεριφορές ή με την υστερία για ιστορική σταδιοδρομία, αλλά ζουν τη ζωή τους «εντέχνως» και εργάζονται κατά τέχνην, έστω κι αν διδάσκουν στο σχολείο ή μαγειρεύουν για τη Δανάη ή τον Αλέξανδρο, τα παιδιά τους. Ηχεί αυτό κάπως ιεραποστολικό ή παραιτημένο, αλλά δεν είναι. Οι Κατσιάνη-Χονδρός είναι εξαιρετικά οργανωμένοι ως προς την διακίνηση του «έργου» τους και αξιοποιούν απόλυτα τη σύγχρονη τεχνολογία, δηλαδή τα cd, τις δισκέτες, το e-mail κ.λπ. Ο γράφων έχει

ογκώδη φάκελο του κατά καιρούς αποστελλομένου υλικού. Απ' την άλλη αμφότεροι, αλλά και η ομάδα τους ευρύτερα, παρεμβαίνουν «ήπια» αλλά καθημερινά στην πολιτική, κοινωνική και καλλιτεχνική ζωή της πόλης τους χωρίς βεντετισμούς, αλλά και μακριά από το πανταχού παρόν φολκλόρ.

Τελευταία τους παραγωγή, που υπογράφει το Κέντρο Για Τον Προσδιορισμό Της Ευτυχίας, το ΥΠΕΡΔΩΘΕ, αντίθετο του υπερπέραν. Δηλαδή μια σειρά μηνιαίων εκδηλώσεων που έλαβαν χώρα σ' ένα τριάρι στην οδό Κωνσταντίνου Μελενίκου 34· σ' ένα διαμέρισμα που διατήρησε τη φυσιογνωμία και τα έπιπλά του, δηλαδή παρέμεινε βιωμένο και βιώσιμο. Το «Υπερδώθε» δεν αναφερόταν σε κάτι το μεταφυσικό, αλλά στην καθημερινότητα και στην «φωταγωγή» της διά του καθημερινού», όπως επίσης και στις συνθήκες πρόσληψης αυτού του καθημερινού. Οι ίδιοι δηλώνουν πως το «Υπερδώθε» βρίσκεται έξω από την τυπικότητα του συστήματος τέχνης και του πολιτιστικού θεάματος, καθώς επιχειρεί να δημιουργήσει μια φευγαλέα εστία καθημερινότητας όπου η ζωή δεν αντιμετωπίζεται ως τεχνική δεξιότητα. Μετείχαν στις δράσεις εκτός των άλλων οι: Μ. Μήτρας, Σ. Μαρτίνου, Ν. Ναλμπαντίδου, Δ. Αγραφιώτης, Λ. Ζήκος, Κ. Μαρίνος, Ν. Κρυωνίδης, Ε. Μαυρίδης, Μ. Γιανναδάκης, Μπ. Φέλντμαν, Γ. Παπαϊωάννου, ομάδα 3Α, ο Ντ. Τραγόπουλος κ.ά.

Κατά την άποψή μου πρόκειται για ένα απ' τα πιο ζωντανά και παρήγορα πράγματα που συμβαίνουν στον τόπο, κυρίως γιατί δεν διαχειρίζονται την υφέρπουσα κρίση, ούτε την εξορκίζουν με επιδείξεις μεγαλομανίας, αλλά την θεωρούν αναγκαίο καύσιμο υλικό για ερμηνείες και επανατοποθετήσεις. Εξάλλου είπαμε: και η μεγαλύτερή μας αδυναμία μπορεί να καταστεί δύναμή μας ακαταμάχητη (πρβλ. την παραπλεύρως πολύ ουσιαστική δράση τους. Εγώ πάντως αυτοεγκλείστηκα στην Πινακοθήκη). Επίσης: «Η νοοτροπία του Κέντρου είναι αυτοαναφορική κι όταν στρέφεται σε καταστάσεις που λαμβάνουν χώρα αλλού, τότε το κάνει με επίφαση γενναιοδωρίας. Αντίθετα, η περιφερειακή νοοτροπία είναι στραμμέ-

νη μονίμως σ' ό,τι γίνεται αλλού κλείνοντας τα μάτια σ' αυτά που συμβαίνουν επί τόπου». (Ημερολόγια, 1997).

Η ΕΚΔΙΚΗΣΗ ΤΟΥ ΜΠΟΥΤΕΑ

Στους θεσμικούς χώρους τώρα, είδα τρεις εξαιρετικές εκθέσεις: την αναδρομική του Σ. Νικρίτιν στο Κ.Μ.Σ.Τ., τον Γιάννη Μπουτέα στο Μακεδονικό και την κεντρική ομαδική της Φωτοσυγκυρίας στο Μουσείο Φωτογραφίας. Εδώ πρέπει να πούμε πως η Θεσσαλονίκη –βοήθησε σ' αυτό και ο έντονος... βενιζελισμός της– έχει καταστεί η πόλη των μουσείων, τα οποία μάλιστα αμιλλώνται σε δραστηριότητες επιπέδου καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου. Κάτι τέτοιο, το αναφέρω μετά λόγου γνώσεως, δεν συμβαίνει στην Αθήνα παρά τις εργώδεις προσπάθειες και τον στόμφο ποικίλων μάνατζερ. Στην Αθήνα επιχωριάζει ένας κακώς εννοούμενος επαγγελματισμός και η Coca-Cola Art, παράλληλα με την ταξική αισθητική των βορείων προαστείων. Ιδού η παρακμή: στη Θεσσαλονίκη δρα μια ομάδα σαν την «άλλη πόλη», σε μας η Χατζη-φράγκου και ο έθνικ κύκλος των δήθεν εστέτ.

Στο Μακεδονικό έχει απλωθεί ιδανικά ο προβληματισμός του Γ. Μπουτέα από τα πρώιμα έργα του '70 ως σήμερα. Το αποτέλεσμα είναι εντυπωσιακό. Με μέταλλα, ασφάλτο, σωλήνες νέον, πλαστελίνες πάνω σε χαρτί, κορμούς δέντρων, σφιγκτήρες, σχοινιά, χρώμα κ.λπ. ο Μπουτέας οργανώνει την επικράτεια της ύλης επιμένοντας στο βαρυσήμαντο της εσωτερικής της φωνής. Συγχρόνως, μέσα από την τόσο εντυπωσιακή του επιστροφή, αποδεικνύει πόσο επίκαιρος παραμένει και πόσο άδικος είναι ο παραγκωνισμός του εκ μέρους των γνωστών και μη εξαιρετέων «πασάδων» της εγχώριας καλλιτεχνικής μας σκηνής. Ο Μπουτέας καταθέτει στοχασμό, πειραματική διάθεση, ευαίσθητη προσέγγιση των δυνατοτήτων του κάθε υλικού, αλλά

Το Κέντρο Ερευνών Για Τον Προσδιορισμό Της Ευτυχίας
σε μία
συμβολική
πράξη
προκειμένου να τονιστεί η προτεραιότητα
της δημιουργίας
απέναντι

στην ερμηνεία, την ταξινόμηση και την προώθησή της
ανακήρυξε την Τρίτη 23 Μαρτίου

Ημέρα χωρίς τεχνοκριτικούς

Σας προσκαλούμε, κύριε Μάνο Στεφανίδη,
μαζί με όλους τους τεχνοκριτικούς και ιστορικούς της τέχνης,
να σας κλειδώσουμε για μια μέρα,
στις 23 Μαρτίου 2004,
στο Υπερδώθε.

Το Υπερδώθε είναι σειρά εφημερων εκδηλώσεων που διαρκούν όλο το Μάρτη σε παλιό διαμέρισμα της Θεσσαλονίκης (Κωνστ. Μελενίκου 34) όπου η καθημερινότητα φωταγωγείται διά του καθημερινού.

Θανάσης Χονδρός και Αλεξάνδρα Κατσιάνη
Υπεύθυνοι του Υπερδώθε

και αναρχική ανατροπή των δεδομένων της ύλης υπέρ μιας καινούργιας ποιητικά αναμορφωμένης εικόνας. Ο Μπουτέας λειτουργεί σαν χειρώνακτας και συνθέτει σαν μαέστρος. «Ακούει» την πολυφωνία των στοιχείων που χρησιμοποιεί και οργανώνει περιβάλλοντα στα οποία η ασκητικότητα δεν αντιστρατεύεται το μεγαλείο.

ΚΑΙ ΤΑ ΛΟΙΠΑ

Πρόλαβα την αναδρομική του Solomon Nikritin (1898-1965) που διοργάνωσαν από κοινού το ΚΜΣΤ και η μοσχοβίτικη Πινακοθήκη Τρετιακόφ και χάρηκα μια άρτια παραγωγή διεθνών προδιαγραφών. Ο καθηγητής Μίλος Παπανικολάου και οι συνεργάτες του, αξιοποιώντας επιτυχημένα το αρχείο και τη Συλλογή Κωστάκη, έστησαν μιαν ιστορικά τεκμηριωμένη έκθεση φωτίζο-

ντας την «αντίφαση» ενός καλλιτέχνη που λειτουργεί σχεδόν παράλληλα ως σουπρεματιστής και ως παραστατικός. Ο Νικρίτιν, εισηγητής του προβολισμού εκτός των άλλων, είναι μια εξαιρετική περίπτωση δημιουργού που θέλει να υπηρετήσει την επανάσταση αλλά και να στοιχηθεί στις επιταγές των Σοβιέτ. Η ουτοπία της τέχνης και ο πραγματισμός της πολιτικής τον έλκουν εξίσου. Γι' αυτό προσαρμόζει την έμπνευσή του στη δημόσια άποψη περί ωραίου, μετέχοντας σε διαγωνισμούς και συνδυάζοντας στοιχεία της μεταφυσικής ζωγραφικής, του συμβολισμού και μιας ιδιότυπης αφαιρετικότητας. Δεινός σχεδιαστής, ξέρει να στήσει υποβλητικά σύνολα μορφών (π.χ. το Λαϊκό Δικαστήριο) και να ενδοσκοπείται μέσα από εξονυχιστικές αυτοπροσωπογραφίες. Το στήσιμο των έργων ήταν άψογο στο ισόγειο και τα μικρά δωμάτια, και προβληματικό στις αναπεπταμένες αίθουσες. Η χρήση χωρισμάτων θα διευκόλυνε και τους θεατές και τους οργανωτές.

Τέλος στη «Φωτοσυγκυρία» που επιμελήθηκε ο Γιάννης Σταθάτος χάρηκα το οπτικό δρώμενο του Τάκη Ζερδεβά «Curriculum Vitae», τις αισθησιακές πόζες της James King από την Nan Goldin, την «Police of Mind» του Victor Burgin (1977), τις 50 χιουμοριστικές polaroids της Νικολέτας Ζήση «Κυρία ζητεί...» με πρωταγωνίστρια την ίδια à la Cindy Sherman, κ.λπ. Τίτλος της ενότητας «Επινοήσεις και Μαρτυρίες».

Θέλω να κλείσω με μια φράση του Νικρίτιν από το 1924: «Παραιτούμαι από τη δεξιοτεχνία μου την οποία θεωρώ κοινωνικά αντιδραστική». Κι επίσης: «Η ζωγραφική επιφάνεια είναι ένα ολοκληρωμένο δραματικό έργο, είναι μια στατική κινηματογραφική ταινία» (1922). Πόσο επίκαιρες και οι δύο!

ΜΑΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ

Το Δεν είμ' εγώ του Γρηγορίου Ξενόπουλου είναι μία αριστουργηματική, ευρηματική φάρσα που μπορεί να σταθεί ισότιμα απέναντι στις σπουδαιές ευρωπαϊκές φάρσες. Το έργο του πολυγράφου συγγραφέα μας έχει όλα τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν το είδος –παρεξηγήσεις, παρανοήσεις, απιστίες συζύγων, ερωτικά γράμματα, μπερδέματα και κωμικοτραγικές καταστάσεις, όλα μέσα στη διάρκεια ενός 24ώρου–, όχι όμως ατάκτως χρησιμοποιημένα, μα μελετημένα και στη σωστή δοσολογία. Ως «καλοφτιαγμένο έργο», έχει να επιδείξει άρτια τεχνική, αυστηρή και επιμελημένη οικοδόμηση κάθε σκηνής. Επιπλέον όμως διαθέτει γλώσσα ζωντανή και αληθινούς, ολοκληρωμένους χαρακτήρες. Έργο με εξαιρετικά γοργό ρυθμό, με πηγαίο και αβίαστο χιούμορ, αποτελεί ταυτόχρονα και μία εξαιρετικής ακρίβειας αποτύπωση των ηθών της ελληνικής κοινωνίας των αρχών του 20ού αιώνα. Ο Ξενόπουλος, άνθρωπος με ματιά καθαρή και διεισδυτική, απέδωσε την έκφραση της εποχής και της κοινωνίας του, έπλασε ανθρώπους οικείους, δίνοντας στα έργα του τη δυναμική που τα έκανε να επιζούν έως σήμερα.

Η λογική φάρσα

Ανέβηκε για πρώτη φορά το 1915 στο θέατρο Αθήναιον από τον θίασο του Νίκου Πλέσσα και τον ίδιο στον πρωταγωνιστικό ρόλο. Το επανέλαβε στο θέατρο Πανελλήνιον το 1916-7 και το 1943 παρουσιάστηκε από τον θίασο του Βασίλη Αργυρόπουλου. Έκτοτε οι επαγγελματικές παραστάσεις του έργου είναι περιορισμένες (ανάμεσά τους στο Εθνικό το 1979 και στο ΚΘΒΕ το 1990). Ο Σπύρος Παπαδόπουλος ήταν, πιστεύω, ο ενδεδειγμένος και ιδανικότερος ηθοποιός για να το επαναφέρει στη σκηνή.

Ο Σπύρος Παπαδόπουλος είναι μία σταθερή αξία του ελληνικού θεάτρου. Φτιαγμένος από τη στόφα του μεγάλου ηθοποιού, αλλά ταυτόχρονα σκληρά και επίπονα εργαζόμενος σε κάθε του ρόλο, καταφέρνει χωρίς υπερβολές, χωρίς επιτηδεύσεις, με χαμηλούς και αξιοπρεπείς τόνους, χωρίς να καταφεύγει σε ασφαλείς και δοκιμασμένες τεχνικές, αλλά με μιας σπάνιας ποιότητας χιούμορ –χιούμορ απόλυτα ελεγμένο και υποταγμένο στην τεχνική του–, να πλάθει ρόλους ακέραιους, αγαπητούς και προσιτούς (λόγω της αλήθειας τους) στο κοινό. Ο καθηγητής της φυσικής και των μαθητικών κύριος Πέτρος Παπαπέτρου είναι ο άνθρωπος της λογικής, της οργάνωσης και του απόλυτου

ελέγχου της ζωής και της οικογένειάς του. Ο ρόλος αυτός αποτελεί μια πρόκληση και ένα επικίνδυνο βήμα για τον ηθοποιό, αφού καλείται να ερμηνεύσει έναν άνθρωπο σε κρίση ταυτότητας. Η τόσο απίθανη σύμπτωση, να έρθει ένας άλλος καθηγητής, με το ίδιο όνομα και πολλές κατακτήσεις, να κατοικήσει στο απέναντι διαμέρισμα δημιουργώντας μια σειρά αλληπάλληλων παρεξηγήσεων, ανατρέπει δραματικά την απόλυτα τακτοποιημένη του ζωή. Ο Σπύρος Παπαδόπουλος συνέλαβε την αναγκαιότητα να ερμηνεύσει τον συγκεκριμένο ρόλο με απόλυτη σοβαρότητα και χωρίς να τον παρωδήσει. Όσο πιο αληθινός, όσο πιο τραγικός γίνεται ο καθηγητής, τόσο πιο πολύ αναδεικνύεται και μεγεθύνεται η κωμικότητα των καταστάσεων.

Ο Κώστας Τσιάνος, που τα τελευταία

χρόνια έχει αποδείξει την προτίμηση και την εμπιστοσύνη του στην νεοελληνική δραματουργία, ήταν ο κατάλληλος σκηνοθέτης για τη σκηνική παρουσίαση του έργου. Πολύ εύστοχα «παρακίνησε» όλους τους ηθοποιούς, σε έναν πολύ γρήγορο, σχεδόν εξαντλητικό ρυθμό, ανταποκρινόμενο στις ανάγκες του έργου. Μόνο ο καθηγητής, από την ίδια τη φύση του ρόλου, διατηρεί πιο αργούς ρυθμούς, εντείνοντας το κωμικό αποτέλεσμα. Φρόντισε επίσης να προβάλλει τον «σκοπό του έργου» κατά τον συγγραφέα, που είναι η σάτιρα της ανθρώπινης λογικής και των ανθρώπων που την εμπιστεύονται τυφλά και αποκλειστικά. Δόμησε μια παράσταση ευχάριστη, καλοκουρδισμένη, ισορροπημένη και απέφυγε την παραγωγή ενός επιφανειακού θεάματος.

Στους υπόλοιπους ρόλους: ο Κρατερός Κατσούλης (συνονόματος καθηγητής) ακροβατεί επικίνδυνα λόγω της ναρκισσευόμενης υποκριτικής του τεχνικής. Η Βασιλική Ανδρίτσου (σύζυγος του καθηγητή) έπλασε μια γυναίκα τρυφερή μα πληγωμένη εξαιτίας της συνεχούς παραμέλησής της από τον σύζυγό της. Η Κατερίνα Παπουτσάκη (Μαρίκα) στο ρόλο της σπιρτόζας υπηρέτριας και ο Μιχάλης Καλαμπόκης (Θέμος, νεαρός μαθητής του καθηγητή) δροσερές και κεφάτες παρουσίες. Η Δέσποινα Γιαννοπούλου (Ντεζιρέ) και η Αγράμπελη Κινή (Κική) ως νεαρές κοκότες υπήρξαν ακούντως καλές όπως και ο Μιχάλης Αλικάκος (Γιώργος, γκαρσόνι). Η Θωμαΐς Ανδρούτσου (Πολύμνια) με κάποιες εκφάνσεις υπερβολής, παγίδα από την οποία δεν μπόρεσε να ξεφύγει και η Βάσω Ιατροπούλου (Βάσω). Θετική η παρουσία του Θόδωρου Μπογιατζή (Μπάρμπας) και του Στέλιου Πέτσου (Ξάδελφος). Όσο για την Κλεό Σκουλούδη, υπήρξε η χαρακτηριστική πεθερά του καλού ελληνικού κινηματογράφου, μια άρτια φιγούρα.

Οι χορογραφίες του Φωκά Ευαγγελινού κέρδισαν τις εντυπώσεις, ιδιαίτερα στην αλλαγή του ρεαλιστικού και άκρως προσεγγμένου σκηνικού που επιμελήθηκε ο Γιάννης Μετζικώφ. Η μουσική του Γιούρι Στούπελ διακριτικά συνοδεύει στιγμές του έργου.

Το πρόγραμμα, που επιμελήθηκε η θεατρολόγος Τζωρτζίνα Κακουδάκη, είναι ανάλογο της αισθητικής της παράστασης και αντάξιο της ποιότητάς της, γεμάτο πολύτιμο πληροφοριακό υλικό για τον συγγραφέα, το έργο και την εποχή του.

ΕΙΡΗΝΗ ΜΟΥΝΤΡΑΚΗ

Η φετινή εμμονή μας με τον Μπέκετ δεν έχει προηγούμενο. Αφού σχεδόν εξαντλήσαμε τον θεατρικό –με φεστιβάλ, μονολόγους, παραστάσεις και συνέδρια–, ανεβάζουμε τώρα στη σκηνή και τον διασκευασμένο. Ο *Πρώτος έρωτας* είναι ένα σύντομο διήγημά του –γραμμένο πρώτη φορά στη δεκαετία του '40 και ξανακοιταγμένο στη δεκαετία του '70–, στο οποίο ο Μπέκετ αφηγείται με τον δικό του ελλειπτικό τρόπο το χρονικό της πρώτης αγάπης του.

Στο βάθος Μπέκετ

ρο διακοσμητικό. Η παράσταση, αντίθετα, του Θεάτρου Χώρα στήθηκε από την αρχή σαν visual performance, σαν μια εικαστική-θεατρική εγκατάσταση, γεμάτη με εντυπωσιακά σκηνικά και ηχητικά περιβάλλοντα, με χρήση video art, με φουτουριστική κινησιολογία και με την pop art αισθητική των ηλεκτρονικών παιχνιδιών. Όσον αφορά το κείμενο, πρόκειται για μια συντομευμένη διασκευή του διηγήματος του Μπέκετ από τον Θάνο Σταθόπουλο. Εμβόλιμος ακούγεται ο ποιητικός λόγος *Playback* του ίδιου του διασκευαστή, σχολιαστικός και απολογητικός απέναντι στο κείμενο του Μπέκετ και στον «πρώτο έρωτα».

Πολλοί και άξιοι καλλιτέχνες συνεργάστηκαν στην παράσταση υπό την επίβλεψη του σκηνοθέτη Εμμανουήλ Κουτσουρέλλη. Η κεντρική ιδέα, πιστεύω, ήταν να παρασταθεί όχι η ιστορία του πρώτου έρωτα, αλλά το «αρνητικό» της, το σκοτεινό αυλάκι της στη θάλασσα της μνήμης. Και μάλιστα, η αναπαράσταση αυτή να μην αφορά μια στατική απεικόνιση, αλλά μια εν κινήσει διαδικασία, μια απεικόνιση του μηχανισμού εκλογίκευσης και μυθοποίησης του «πρώτου έρωτα» εν δράσει. Με ικανοποίηση είδαμε τον Κωνσταντίνο Μαρκουλάκη να αποδεικνύει ότι αποτελεί μια σοβαρή δύναμη του θεάτρου μας και ότι η μετριότητα εμφάνισή του στον *Άμλετ* του Εθνικού οφειλόταν σε άλλους παράγοντες και όχι στην υποκριτική του στόφα. Στάθηκε πολύ ικανοποιητικά απέναντι σε ένα κείμενο, το οποίο, παρά τη ρεαλιστική του επιφάνεια, το αισθηματολογικό του θέμα και τα αυτοβιογραφικά του στοιχεία, παραμένει εξαιρετικά αντιθεατρικό και απαιτητικό στην απόδοσή του. Εντυπωσιακή η εικαστική εγκατάσταση της Αγάπης Πρώιμου, όπως και τα animation graphics του Αλέξανδρου Ψυχούλη και η μουσική συνοδεία του Κωνσταντίνου Βήτα.

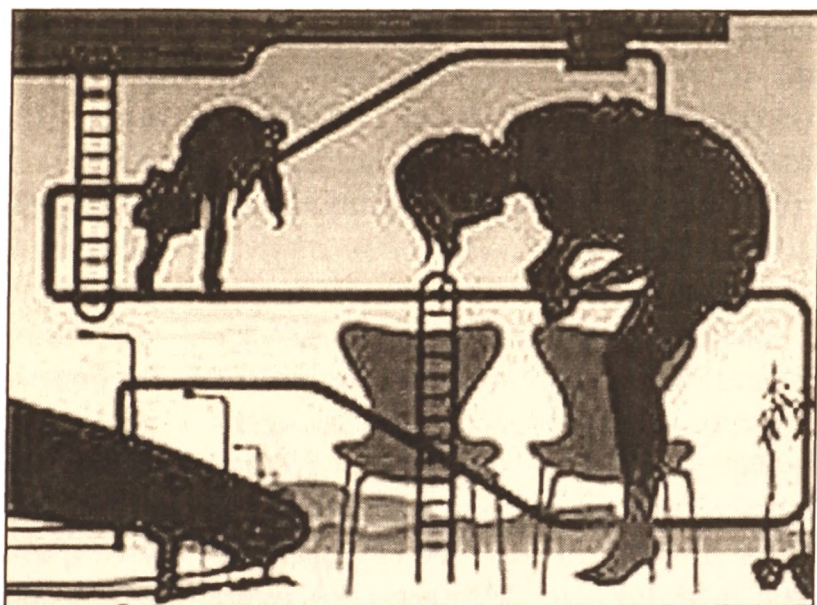
Πρόκειται γενικά για μια πολύ γόνιμη και πρωτότυπη παράσταση, που θα ανέβαινε κι άλλο στην εκτίμησή μας αν, σε μερικά σημεία της, δεν θύμιζε τόσο ενοχλητικά Bob Wilson και αν, σε κάποιες στιγμές της, δεν αλληθώριζε τόσο αυτάρεσκα προς τον καθρέφτη.

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Θέμα του διηγήματος ωστόσο δεν είναι το ίδιο το ερωτικό, αυτοβιογραφικό γεγονός· είναι η διαδικασία της πρόσληψης και της ανάκλησής του από τον αφηγητή, η ένταξη της μνήμης στο βασίλειο της ιδιωτικής γλώσσας και η χρήση της τελευταίας σαν εργαλείο για τον προσδιορισμό της προσωπικής ταυτότητας με βάση το παρελθόν. Ο ίδιος ο αφηγητής είναι μια μορφή ελλειπτική, διωγμένη από τον παράδεισο της αδιάλειπτης συνείδησης, αλλά και της μακάριας ιδιωτείας· ένας κοινωνικός όσο και διανοητικός παρίας, προκλητικός και γοητευτικός μέσα στη ρέουσα ασάφειά του.

Το αφήγημα χωρίζεται σε τρία μέρη. Στο πρώτο, ο εκκεντρικός αφηγητής περιγράφει τη σχέση με τον πατέρα του, την αδυναμία του για τις χρονολογίες-ορόσημα του βίου και για τα νεκροταφεία. Στο δεύτερο μέρος αφηγείται τη μέρα του θανάτου του πατέρα του και το διωγμό του από την οικογενειακή εστία. Το τρίτο και τελευταίο μέρος αναφέρεται –επιτέλους!– στην ερωτική ιστορία του με την Λούλου ή με την Άννα ή με την «όπως αλλιώς λέγεται»· την συγκατοίκησή τους στο σπίτι της, την απρόβλεπτη εγκυμοσύνη της και τη γέννα του παιδιού τους, μέχρι τη στιγμή όπου θα την εγκαταλείψει και θα συνεχίσει τη μοναχική του πορεία προς την εξαφάνιση.

Αυτό το αυτοβιογραφικό κείμενο

αποκαλύπτει όχι τόσο το παρελθόν του συγγραφέα, όσο το μέλλον του. Πρόκειται για ένα κείμενο στο οποίο ο Μπέκετ επιχειρεί να συνδυάσει την πυκνή μοντερνιστική διακειμενικότητα με την ελεύθερη χρήση του στιλ και το διαβρωτικό χιούμορ. Οι αναφορές στον Προυστ, στον Βιτγκενστάιν, στον Σαίξπηρ αβυσσώνουν, όπως πλεονάζουν και τα σημεία αυτοσαρκασμού και ειρωνείας. Ο Μπέκετ πειραματίζεται με το μελλοντικό αναισθηματολογικό του ύφος, ασκώντας το μάλιστα πάνω σε ένα θέμα που έχει παραδοσιακά συνδεθεί με την αισθηματολογία και το μελοδραματισμό.

Τον τελευταίο καιρό παρουσιάστηκαν στο θέατρό μας δύο διαφορετικές μεταξύ τους απόπειρες σκηνικής απόδοσης του *Πρώτου Έρωτα*. Πρώτος ο Πέρης Μιχαηλίδης κατέθεσε από την πλευρά του μια τίμια και σαφή πρόταση: ένας ηθοποιός σε ένα χώρο, όσο το δυνατόν λιγότερο θεατρικό, ανέγνωσε το κείμενό του, με τρόπο όσο το δυνατόν λιγότε-

Μεταφραστικά προβλήματα

του Νίκου Γουλανδρή

Βίκτωρ Ουγκώ, *Η τελευταία μέρα ενός καταδίκου*, Κλωντ Γκε, δύο νουβέλες, Μετάφραση Διαπανεπιστημιακό Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών Μετάφραση-Μεταφρασεολογία, Μεταίχμιο λογοτεχνία, Αθήνα [Δεκέμβριος 2003], ISBN: 9603756466, σελ. 272, τιμή: 15 ευρώ.

«Ο Κλωντ είχε ξανακαθίσει και ο ίδιος στον πάγκο του και είχε ξαναπιάνει τη δουλειά του, όπως ο Άγιος Ιάκωβος ο Οικτίρμων θα είχε ξαναρχίσει την προσευχή» (222/223). Ο αναγνώστης θα διαβάσει στη σελίδα 223 και μία υποσημείωση γι' αυτόν τον «Άγιο Ιάκωβο τον Οικτίρμονα»: «*Ιακωβίνος μοναχός (1567-1589). Δολοφόνησε τον βασιλιά Ερρίκο III, κατά την περίοδο των θρησκευτικών πολέμων*». Δεν μπορώ να πω πως είδα όλες τις εκδόσεις αυτού του κειμένου του Ουγκώ, αλλά όσες μπόρεσα να δω, όλες σε αυτή τη φράση γράφουν μόνο Jacques Clément, Ζακ Κλεμάν ή, αν πολύ το θέλετε, Ιάκωβος Οικτίρμων. Γι' αυτόν τον Ζακ Κλεμάν, «Ιακωβίνο μοναχό» (παλαιότερη ονομασία των Δομινικανών μοναχών), λεξικά και βιβλία ιστορίας αναφέρουν όσα γράφει και αυτή η υποσημείωση – π.χ. το επίτομο εγκυκλοπαιδικό λεξικό Ελευθερουδάκη στο άρθρο Ερρίκος Γ' αναφέρει γι' αυτόν τον βασιλιά της Γαλλίας «εδολοφονήθη υπό τινος Δομινικανού», όπως και η έκδοση Μασέν (Jean Massin) των *Απάντων* Ουγκώ, η οποία στην αντίστοιχη σημείωση γράφει (μεταφράζω): «Ο Δομινικανός ο οποίος δολοφόνησε τον Ερρίκο Γ'». Οι λόγοι που οδήγησαν να γίνει στο ελληνικό

κείμενο αυτή η μετάθεση του Ζακ Κλεμάν από τις γραμμές των Δομινικανών μοναχών και των βασιλοκτόνων στις τάξεις των αγίων θα άξιζε να έχουν διευκρινιστεί σε μια σημείωση (αν όχι για κανέναν άλλο λόγο αλλά για να μπει στη θέση του και αυτός ο Βολταίρος που κάπου έχει γράψει πως τον καιρό εκείνο, σε εποχές διχόνοιας, «ο φανατισμός στη Γαλλία έφτασε ως το σημείο να τοποθετείται το πορτρέτο αυτού του φονιά πάνω στις άγιες τράπεζες με χαραγμένα από κάτω αυτά τα λόγια: *Άγιε Ζακ Κλεμάν, προσευχηθείτε υπέρ ημών*»).

Η «νέα μετάφραση» της «νουβέλας» *Κλωντ Γκε*, μετάφραση η οποία σχολιάζεται σε αυτό το σημείωμα είναι –αντιγράφω από τη σελίδα 11 του τόμου– προϊόν των μεταφραστικών εργαστηρίων του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Μετάφρασης-Μεταφρασεολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών και συμμετοχή του προγράμματος στον εορτασμό για τα 200 χρόνια από τη γέννηση του Ουγκώ.

Η έκδοση, συνεργασία πανεπιστημιακού τμήματος και καλού εκδότη, θα μπορούσε να ελπίζει κανείς πως διαθέτει όλες τις «εγγυήσεις» καλής ποιότητας. Και όμως η προσεκτική ανάγνωση δείχνει πως έχει ατέλειες, από τις οποίες θα μπορούσε να την έχουν προστατεύσει κυρίως μια ουσιαστικότερη προετοιμασία αλλά και καλύτερη επιμέλεια.

Σε παρένθεση μόνο θα σημειώσω πως στο κείμενο της μετάφρασης *Η τελευταία μέρα ενός καταδίκου*, στο κεφάλαιο XXV, σελίδα 127 του τόμου, δεν έχει τυπωθεί η δεύτερη παράγραφος του γαλλικού κειμένου: *J'ai demandé une table, une chaise, et ce qu'il faut pour écrire. On m'a apporté tout cela. (Le Dernier Jour d'un Condamné, 463)* (Ζήτησα ένα τραπέζι, μία καρέκλα και

τα χρειαζούμενα για γράψιμο. Όλα αυτά μου τα φέρανε.) [Οι παραπομπές στο γαλλικό κείμενο γίνονται στην έκδοση Victor Hugo, *Oeuvres complètes*, τόμος Roman I, Robert Laffont, 1985]. Εδώ λείπει –ξεχνιέται;– μία παράγραφος αλλά και άλλες παραλείψεις κομματιών φράσεων θα αναφερθούν μέσα σε αυτό το σημείωμα.

Πάντα σε παρένθεση θα σημειώσω πως στο ίδιο κείμενο –κεφάλαιο XXXII– ένα σημείο του διαλόγου του δεσμοφύλακα με τον κατάδικο πιθανόν να είναι ακατανόητο στον έλληνα αναγνώστη. Ο δεσμοφύλακας ρωτάει τον κατάδικο αν έχει «καλή καρδιά» και αν θα ήταν διατεθειμένος «να δώσει ευτυχία» σε έναν άνθρωπο κ.λπ. Ο κατάδικος απαντάει «Απ' το Σαραντόν ήρθες;» (σελίδα 144). Αυτό το «Σαραντόν», κάποτε φρενοκομείο (όπως άλλωστε πληροφορεί η σημείωση 15 αυτού του τόμου), έχει (ή είχε) στα γαλλικά τη θέση που έχει (ή είχε) το «Δαφνί» στα ελληνικά σε εκφράσεις όπως «(είμαι) για το Δαφνί» (η αντίστοιχη γαλλική έκφραση είναι «bon pour Charenton»). Έτσι στα παράξενα που ρωτάει ο δεσμοφύλακας, ο κατάδικος του λέει «Είσαι με τα καλά σου;» ή «Από το φρενοκομείο το έσκασες;» ή κάτι ανάλογο.

Κάποιες σημειώσεις προσθέτουν στο «σκοτεινό» σημείο προς διευκρίνιση του οποίου γράφτηκαν (ή και αντιγράφηκαν, όπως είναι θεμιτό) μια διευκρίνιση εξίσου σκοτεινή με την αρχική αδιαφάνεια. Έτσι όταν στο κείμενο αναφέρεται (σελ. 65) το «νεκροταφείο του Κλαμάρ», η σημείωση (αρ. 12) επιχειρεί να διευκρινίσει «βρισκόταν κοντά στο μπουλβάρ Σαιν Μαρσέλ», όπως δηλαδή θα «φώτιζα» τον γάλλο αναγνώστη κάποιου ανάλογου ελληνικού κειμένου διευκρινίζοντάς του π.χ. πως το νεκροταφείο της Μεταμόρφωσης εί-

ναι κοντά στη λεωφόρο Τατοΐου. Αλλού πάλι, σε χωρία για τα οποία ο αναγνώστης θα ήθελε κάποια διευκρίνιση δεν υπάρχει τίποτα. Έτσι στη σελίδα 230 ο Κλωντ Γκε στο δικαστήριο «κοίταξε κατάματα το άρθρο 296, κι έβαλε κάτω απ' αυτό το κεφάλι του», αλλά φαίνεται πως μια σημείωση για το τι προβλέπει το άρθρο 296 του γαλλικού ποινικού κώδικα κρίθηκε λιγότερο αναγκαία από τις πληροφορίες για το μπουλβάρ Σαιν Μαρσέλ. Για την μετάφραση αυτού του κειμένου δεν θα κάνω εδώ άλλο σχόλιο.

* * *

- Σελίδα 12: «Το 1828 – είναι δεν είναι 16 χρονών» – ενώ από την πρώτη αράδα του προλόγου της έκδοσης ξέρουμε πως ο Βίκτωρ Ουγκώ γεννήθηκε στις 26 Φεβρουαρίου 1802.

- Σελίδα 14: «Στις 9 Ιουνίου 1849 εκφωνεί “συγκλονιστικό λόγο” για την “εξαθλίωση του λαού και την εξάλειψη της φτώχειας”». Η σωστή ημερομηνία είναι 9 Ιουλίου 1849 [La Misère, Oeuvres complètes, τόμος Politique, 199-206]. Η σημείωση 3 στην οποία γίνεται παραπομπή από αυτό το χωρίο αναφέρει: «Η φράση αυτή («l’extinction du paupérisme») είχε γίνει κοινόχρηστη και ο Φλωμπέρ την αναφέρει στο *Λεξικό των κοινών τόπων*». Έτσι θα είναι, μολονότι αγνοώ αν επειδή ήταν «κοινόχρηστη» η φράση, έγινε από τον Φλωμπέρ η εγγραφή «Extinction: Ne s’emploie qu’avec paupérisme». Σε αυτό το κείμενο του Ουγκώ –ομιλία στο κοινοβούλιο– γίνεται λόγος για «misère», άλλωστε ο αγώνας εναντίον της μιζέριας είναι το θέμα του, αλλά διατύπωση «l’extinction du paupérisme» δεν μπόρεσα να βρω σε αυτό.

- Σελίδα 15: Το παράθεμα από την επιστολή του Ουγκώ στον λόρδο Πάλμερστον καταλήγει «*Χθες η Γαλλία ήταν η Δημοκρατία, αύριο θα είναι η Ευρώπη*». Αν η φράση σάς φαίνεται παράξενη, έχετε δίκιο· το κείμενο είναι «*Η δημοκρατία, χθες ήταν η Γαλλία, αύριο θα είναι η Ευρώπη*» – La démocratie c’était hier la France; ce sera demain l’Europe [A lord Palmerston, Oeuvres complètes, τόμος Politique, 462]

- Ο τίτλος έργου που αναφέρεται

Χαν της Ισλανδίας στη σελίδα 16, γίνεται *Ισλανδό(ς) Χαν* στη σελίδα 251. Πάλι στη σελίδα 16 ο τίτλος ενός έργου είναι *Μπουγκ-Ζαργκάλ*, αλλά στη σελίδα 23 το ίδιο έχει γίνει *Μπυργκ-Ζαργκάλ*.

- Σε υποσημείωση στη σελίδα 18 διαβάζουμε πως «Gueux σημαίνει: εξαθλιωμένος, ζητιάνος», αλλά στη σελίδα 193 σημαίνει: «Πένης, επαίτης, κατεργάρης».

- Μεγαλύτερη αδικία για την έκδοση μου φαίνονται διατυπώσεις όπως (σελίδα 12/13) «*Η γκιλοτίνα [...] “είναι για τον Ουγκώ πρώτα πρώτα ισχυρή συγκίνηση και οπτική φαντασία”*» – τι μπορεί να σημαίνει «οπτική φαντασία»;

- Ή όπως (σελίδα 13) «*δεν θα πάψει να στηλιτεύει την κοινωνική αδικία και να διεκδικεί για τον άνθρωπο τη θέση που του αρνείται η κοινωνία*» – τι μπορεί να σημαίνει «να διεκδικεί για τον άνθρωπο τη θέση που του αρνείται η κοινωνία»;

- Ή όπως (σελίδα 18) «*Για τον Ουγκώ [...] Οι κατάδικοι είναι άρρωστοι που η κοινωνία οφείλει να τους θεραπεύσει*» – τι μπορεί να σημαίνει αυτό το «η κοινωνία οφείλει να τους θεραπεύσει»;

- Στον πρόλογο της μετάφρασης του έργου *Κλωντ Γκε*, στη σελίδα 195 του τόμου, διαβάζω: «*Στο χειρόγραφο του Κλωντ Γκε βρίσκουμε την εξής αφιέρωση που φυσικά δεν υπάρχει σε αυτό το έντυπο*», αλλά μένει αδιευκρίνιστο για ποιο έντυπο πρόκειται.

- Στον ίδιο πρόλογο, σελίδα 196, διαβάζω: «*Πράγματι υπήρξε κάποιος [...] φυλακισμένος [...] τον οποίο η βασιλική δικαιοσύνη είχε καταδικάσει σε θάνατο την Παρασκευή 1η Ιουνίου 1832*». Η διατύπωση «τον οποίο η βασιλική δικαιοσύνη είχε καταδικάσει σε θάνατο την Παρασκευή 1η Ιουνίου 1832» ελληνικά μπορεί να σημαίνει μόνο πως η απόφαση πάρθηκε στην αναφερόμενη ημερομηνία, η οποία όμως είναι η ημερομηνία της εκτέλεσης· η καταδικαστική απόφαση χρονολογείται από τον Μάρτιο του ίδιου χρόνου.

Κάποτε οι απλουστευτικές διατυπώσεις φαίνεται να απηχούν ακόμα απλουστευτικότερες ελληνικές αποδόσεις χωρίων του γαλλικού κειμένου.

- Στον πρόλογο του τόμου, στη σελίδα 19, διαβάζω την τελευταία αράδα: «*Αφού το δίκαιο δεν αρκεί, η αυτοδικία επιβάλλεται*». Η κατακλείδα αυτή του προλόγου απηχεί, νομίζω, την φράση (σελ. 220) –μιλάει ο Κλωντ Γκε– «*Ότι η ανάγκη να αυτοδικήσει ήταν για αυτόν λύση απελπισίας και δεν μπορούσε να κάνει αλλιώς*». Το γαλλικό κείμενο είναι: «Que la nécessité de se faire justice soi-même était un cul-de-sac où l’on se trouvait engagé quelquefois», δηλαδή «*Ότι η ανάγκη αυτοδικίας είναι ένα αδιέξοδο στο οποίο βρίσκεται κανείς κάποτε κλεισμένος (πιασμένος)*» [Claude Gueux (=CG), 870]. Είμαστε μακριά από την αντίληψη «*αφού το δίκαιο δεν αρκεί, η αυτοδικία επιβάλλεται*» και είναι δύο διαφορετικοί Κλωντ Γκε αυτός που λέει το ένα και αυτός που θα έλεγε το άλλο.

- Στη σελίδα 199, το έργο αρχίζει με την πρόταση «*Πριν επτά οχτώ χρόνια ζούσε στο Παρίσι ένας φτωχός εργάτης που τον έλεγαν Κλωντ Γκε*». Αν ο συγγραφέας αυτό ήθελε να πει, θα μπορούσε να το έχει γράψει έτσι και στα γαλλικά, όμως έχει γράψει «*Πριν επτά ή οχτώ χρόνια ζούσε στο Παρίσι ένας άνθρωπος, φτωχός εργάτης, που τον έλεγαν Κλωντ Γκε*» – «Il y a sept ou huit ans, un homme nommé Claude Gueux, pauvre ouvrier, vivait à Paris» [CG, 863]. Για κάποιο λόγο ο συγγραφέας θέλησε να βάλει και αυτό το «έναν άνθρωπος». Αν το κόψιμο αυτής της λέξης «άνθρωπος» στη μετάφραση δεν αλλάζει το νόημα, ας την αφήσουμε αφού ο συγγραφέας θέλησε να την γράψει εκεί. Αν το κόψιμο αυτής της λέξης στη μετάφραση αλλάζει το νόημα, τον προσανατολισμό ή έστω την απόχρωση του κειμένου, ένας λόγος παραπάνω να μην την αγγίζουμε.

Οι μικρές μετατοπίσεις στο ελληνικό κείμενο συνεχίζονται και στο πορτρέτο του Κλωντ Γκε:

Στη σελίδα 200: «*Είχε το μέτωπο ψηλά [...] μάτια γλυκά και έντονα, βαθουλωμένα κάτω από τα καλοσχεδιασμένα τόξα των φρυδιών του*». Πέρα από το μέτωπο, που δυσκολεύομαι να καταλάβω, όπως οι νεοσύλλεκτοι του Ροΐδη το παράγγελμα «οι ώμοι εις την φυσικήν αυτών θέσιν», πώς θα γινόταν, όταν

πρόκειται, όπως εδώ, για χαρακτηρι-
στικά, ένας άνθρωπος να μην το έχει
ψηλά, ο Κλώντ Γκε σε αυτή την περι-
γραφή όπως λέει το γαλλικό «Il avait le
front haut [...] l'oeil doux et fort
puissamment enfoncé sous une arcade
sourcilière bien modelée», δηλαδή «εί-
χε μέτωπο πλατύ [...] μάτια γλυκά και
πάρα πολύ βαθουλωμένα κάτω από τα
καλοσχεδιασμένα τόξα των φρυδιών
του» [CG, 863].

- Στη σελίδα 202: «Πράγμα που ήταν
απλώς ψευδαίσθηση της οπτικής», πι-
θανότατα αυτό το «ψευθαίσθηση της
οπτικής» θέλει να πει «οφθαλμαπάτη»
ή «οπτική απάτη» – «Ceci n'est qu'une
illusion d'optique» (CG, 864).

- Στη σελίδα 204/205: «Ίσως και ο
ίδιος ώρες ώρες να αμφέβαλλε αν ήταν
βασιλιάς ή φυλακισμένος», είναι παρά-
ξενη αυτή η αμφιβολία· μήπως πρόκει-
ται για αναρώτηση, αμφιταλάντευση;
«Il devait douter lui-même par
moments s'il était roi ou prisonnier» –
«Ίσως και ο ίδιος ώρες ώρες να ανα-
ρωτιόταν αν ήταν βασιλιάς ή φυλακι-
σμένος» [CG, 865]. Τα λεξικά και οι
γραμματικές αναφέρουν αυτή τη χρήση
του ρήματος douter.

Κάποτε μία γαλλική λέξη αποδίνεται
με ποικιλία ελληνικών. Το επίρρημα
gravement (το λεξικό Ηπίτη γράφει:
«εμβριθώς, σοβαρώς, σπουδαίως,
(μουσική) ολίγον βραδέως» και ας
τολμήσω να συμπληρώσω «βαριά»
και «σεμνά») υπάρχει τέσσερις φο-
ρές μέσα στο γαλλικό κείμενο: 1.
«Claude n'en laissa pas passer un
sans avertir gravement le directeur»
(CG, 868), όπου αποδίνεται «σοβα-
ρά» – «Ο Κλώντ δεν άφησε να περά-
σει ούτε μέρα χωρίς να πληροφορή-
σει σοβαρά το διευθυντή» (215)· 2.
«Alors il se leva, traversa gravement
une partie de la salle, et alla
s'accouder sur l'angle du premier
métier à gauche» (CG, 871), όπου
αποδίνεται «αργά» – «Σηκώθηκε
λοιπόν, διέσχισε αργά ένα μέρος της
αίθουσας και πήγε και στάθηκε στη
γωνία της πρώτης μηχανής στα αρι-
στερά» (223)· 3. «Il monta sur
l'échafaud gravement» (CG, 875),
όπου αποδίνεται (με επίθετο) «σκυ-
θρωπός» – «Ανέβηκε στο ικρίωμα

σκυθρωπός» (236)· 4. «Les
chambres, tous les ans, sont
gravement occupées» (CG, 876),
όπου αποδίνεται «ασφυκτικά» – «Οι
βουλές κάθε χρόνο γεμίζουν ασφυ-
κτικά» (239). Δηλαδή πραγματί το
«σοβαρά», επίρρημα, το «αργά»,
επίρρημα, το «σκυθρωπός», επίθετο,
και το «ασφυκτικά», επίρρημα, είναι
συνώνυμα; Επίσης η «μηχανή» που
αναφέρεται στο παράθεμα 2 εδώ,
αποδίνει τη λέξη métier, ο αργαλιός
(άλλωστε υφαντήριο ήταν το εργα-
στήριο στο οποίο ήταν ενταγμένος
στη φυλακή ο Κλώντ Γκε). Έχει
αποδοθεί μία φορά «δουλειά» (206),
μία φορά «πάγκος» (212), και τέσσε-
ρις φορές «μηχάνημα» και «μηχα-
νή», από δυο φορές η κάθε απόδοση
(222, 223).

- Στη σελίδα 219 μιλάει ο Κλώντ Γκε:
«Εγώ, [...] τον δίκασα και τον καταδί-
κασα σε θάνατο». Και υποσημειώνει ο
Ουγκώ στο «σε θάνατο» – *textuel*, δηλα-
δή πως είναι έτσι «στο κείμενο», είναι η
αυθεντική δήλωση του Κλώντ Γκε [CG,
869]. Παραλείπεται – ξεχνιέται; – στο
ελληνικό αυτό το «στο κείμενο».

- Στη σελίδα 226: «Σήκωσε το χέρι
του και, πριν ο διευθυντής προλάβει να
βγάλει μια κραυγή, τρεις τσεκουριές,
φρικτό να το περιγράφει κανείς, το ίδιο
δυνατές κι οι τρεις στο ίδιο σημείο, του
άνοιξαν το κρανίο». Το γαλλικό κείμε-
νο [CG, 872] είναι «Cette main se leva,
et avant que le directeur eût pu pousser
un cri, trois coups de hache, chose
affreuse à dire, assenés tous les trois
dans la même entaille, lui avaient ouvert
le crâne» – η σκηνή περιγράφεται μέ-
σα από τα μάτια των παρευρισκόμενων
που είδαν τον Κλώντ Γκε «να βγάζει
από το παντελόνι του το δεξί του χέρι»
και είδαν: «Το χέρι αυτό σηκώθηκε και
πριν ο διευθυντής μπορέσει να βγάλει
μια κραυγή, τρεις τσεκουριές, φρικτό
και να το πει κανείς, δοσμένες και οι
τρεις στην ίδια χαραματιά, του είχαν
ανοίξει το κρανίο». Το «ίδιο δυνατές»
είναι πέρα από το κείμενο.

- Στη σελίδα 227: «[Και τελικά έπεσε
σε μια λίμνη αίματος, λιπόθυμος, πάνω
στο νεκρό.] Ποιος απ' τους δυο ήταν το
θύμα;» Η δεύτερη πρόταση, έτσι ακρω-
τηριασμένη, είναι πράγματι ισοδύναμη

με το γαλλικό [CG, 872] «Lequel des
deux était la victime de l'autre?» –
«Ποιος απ' τους δυο ήταν το θύμα του
άλλου;»;

- Στην ίδια σελίδα (227): «Είχε χάσει
πολύ αίμα, αλλά το ψαλίδι με το οποίο
είχε τη συγκινητική επιλογή να αυτο-
τραυματιστεί δεν είχε κάνει καλά τη
δουλειά του. Κανένα χτύπημα δεν ήταν
θανατηφόρο. Ήταν θανατηφόρα μόνο
τα χτυπήματα που είχε κάνει στον κ.
Ντε». Σε αυτή την πρόταση δυσκολεύο-
μαι να καταλάβω τι μπορεί να σημαίνει
«το ψαλίδι με το οποίο είχε τη συγκινητι-
κή επιλογή να αυτοτραυματιστεί», και
με παραξενεύει το ρήμα «κάνω» στο
χωρίο «τα χτυπήματα που είχε κάνει».
Το αντίστοιχο γαλλικό κείμενο είναι «Il
avait perdu une grande quantité de
sang; mais les ciseaux avec lesquels il
avait eu la superstition touchante de se
frapper avaient mal fait leur devoir,
aucun des coups qu'il s'était portés
n'était dangereux. Il n'y avait de
mortelles pour lui que les blessures qu'il
avait faites à M. D.» [CG, 872]. Η διατύ-
πωση «συγκινητική επιλογή» φαίνεται
να αποδίνει το γαλλικό «la superstition
touchante», κατά λέξη «συγκινητική
πρόληψη, συγκινητική δεισιδαιμονία»,
πρόληψη και δεισιδαιμονία με την έν-
νοια της άλογης πίστης, της άλογης
προσήλωσης, της άλογης αφοσίωσης σε
κάτι ή σε κάποιον. Ο Κλώντ Γκε χρησι-
μοποιεί το ψαλίδι της γυναίκας του από
«συγκινητική αφοσίωση», από «συναι-
σθηματική προσήλωση» σε αυτήν. Η
ελληνική απόδοση «θανατηφόρο» εί-
ναι η ίδια για δυο διαφορετικές γαλλι-
κές λέξεις «dangereux» – επικίνδυνο-
και «mortel» – θανατηφόρο. Και η με-
τάφραση ξεχνάει ή παραλείπει στην τε-
λευταία πρόταση του χωρίου το «pour
lui» – «για τον ίδιο». Ο αναγνώστης θα
πρέπει να τοποθετήσει επαναδιατυπω-
μένο το χωρίο στα συμφραζόμενά του:
«Είχε χάσει πολύ αίμα, αλλά το ψαλίδι
το οποίο από συναισθηματική προσή-
λωση χρησιμοποίησε για να χτυπηθεί
δεν εκανε καλά το καθήκον του. Κανέ-
να από τα πλήγματα που είχε καταφέ-
ρει στο εαυτό του δεν ήταν επικίνδυνο.
Θανατηφόρα για τον ίδιο ήταν μόνο τα
τραύματα που είχε κάνει στον κύριο
Ντε».

• Στη σελίδα 230: «Μίλησε όρθιος, με ελεγχόμενο λόγο και διαπεραστική φωνή [...] στην ίδια σχεδόν στάση, γεμάτη αυτοκυριαρχία». Το χωρίο [CG, 873] λέει για την φωνή του ομιλητή και για τις χειρονομίες του: «Il parla debout, avec une voix pénétrante et bien ménagée [...] avec un geste presque toujours le même, mais plein d'empire» – «Μίλησε όρθιος, με φωνή ευκρινή και εύηχη [...] με μια κίνηση του χεριού σχεδόν πάντα την ίδια, αλλά επιβλητική».

• Στη σελίδα 234: «οι φυλακισμένοι του Τρουά του έδωσαν πολλές ευκαιρίες να δραπετεύσει κινδυνεύοντας για χάρη του». Το γαλλικό κείμενο λέει κάτι πολύ απλούστερο και ρεαλιστικότερο «οι φυλακισμένοι του Τρουά, που όλοι τους θυσιά γινόντουσαν γι' αυτό, του έκαναν προτάσεις για να δραπετεύσει» – «des offres d'évasion lui furent faites par les prisonniers de Troyes, qui s'y dévouaient tous» (CG, 875). (Αναρωτιέμαι αν η μετάφραση δεν παρασύρθηκε σε αυτό το χωρίο από το λεξικό Ηπίτη, το οποίο στο λήμμα se dévouer γράφει: «αυτοπ. Προκινδυνεύω υπέρ τινος». Αλλά η κριτική των εργαλείων δεν αποτελεί κανόνα και της μεταφραστικής τέχνης;)

• Στη σελίδα 235: Ο γραφέας του δικαστηρίου έχει αναγγείλει στον Κλωντ Γκε «πως του έμενε μόνο μία ώρα ζωής» – «Εντάξει, είπε ο Κλωντ ψυχρά, κοιμήθηκα τη νύχτα καλά, κι είμαι σίγουρος πως απόψε θα κοιμηθώ ακόμα καλύτερα». Στο γαλλικό τα λόγια του Κλωντ είναι «κοιμήθηκα καλά αυτή τη νύχτα χωρίς να φανταστώ πως θα κοιμόμουνα ακόμα καλύτερα την επόμενη» – «j'ai bien dormi cette nuit sans me douter que je dormirais encore mieux la prochaine» (CG, 875). Αναρωτιέμαι αν ο οποιοσδήποτε σπουδαστής θα έκανε σε κάποια εργασία του τις ίδιες παρατηρήσεις με την μία ή την άλλη διατύπωση αυτών των λόγων. (Ας σημειώσω πως ακόμα και το γαλλο-ελληνικό λεξικό του βιβλιοπωλείου Κάουφμαν, Αθήνα 1985, σημειώνει στο λήμμα douter [...] se douter, προαισθάνομαι, υποψιάζομαι, φαντάζομαι).

• Στη σελίδα 239: «Οι βουλές κάθε χρόνο γεμίζουν ασφυκτικά». Ακόμα και

με την διευκρίνιση της σημείωσης αρ. 27 πως πρόκειται για τις «βουλές» των «Ομοτίμων και των Βουλευτών», τι μπορεί να σημαίνει πως «κάθε χρόνο γεμίζουν ασφυκτικά»; Αμέσως μετά από αυτή τη φράση και για σχεδόν δύο σελίδες το κείμενο λέει πως οι «βουλές» ασχολούνται με διάφορα σημαντικά πράγματα, ως τη σελίδα 241, όπου καταλήγει πως «Όλα αυτά είναι σπουδαία, πιστεύουμε εντούτοις ότι θα μπορούσαν να υπάρχουν και ζητήματα ακόμα πιο σπουδαία». Είναι δυνατόν η φράση «Οι βουλές κάθε χρόνο γεμίζουν ασφυκτικά» να εννοεί αυτή την ενασχόληση με ζητήματα σπουδαία; Το γαλλικό κείμενο το λέει πολύ απλούστερα «Les chambres, tous les ans, sont gravement occupées» – «η Βουλή κάθε χρόνο είναι σοβαρά απασχολημένη» [CG, 876].

• Στη σελίδα 244: «Γκρεμίστε αυτό τ' αναχρονιστικό ικρίωμα των εγκλημάτων και των ποινών και ξαναφτιάξτε το». Τι μπορεί να είναι αυτό το «ικρίωμα των εγκλημάτων και των ποινών»; Το γαλλικό κείμενο [CG, 878] είναι «Démontez-moi cette vieille échelle boiteuse des crimes et des peines, et refaites-la. [Refaites votre pénalité, refaites vos codes, refaites vos prisons, refaites vos juges. Remettez les lois au pas des mœurs]»: «Γκρεμίστε την μου αυτή την πεπαλαιωμένη χωλή κλίμακα εγκλημάτων και ποινών και ξαναφτιάξτε την. [Αναμορφώστε το σύστημα των ποινών σας, αναμορφώστε τους κώδικές σας, τις φυλακές σας, τους δικαστές σας. Ξαναφτιάξτε τους νόμους έτσι ώστε να συμβαδίζουν με τα ήθη]».

• Στη σελίδα 247: Η κατακλείδα του κειμένου [CG, 879] αποτελείται από πέντε προτάσεις (οι τρεις τελευταίες παράγραφοι στο ελληνικό). Η πρώτη θέτει το «ζήτημα» – «Το ζήτημα είναι το κεφάλι του λαού» (σελ. 247). Η διατύπωση επανέρχεται στην αρχή της πέμπτης πρότασης (σελ. 248): «Αυτό το κεφάλι του ανθρώπου του λαού». Οι δύο διατυπώσεις «το κεφάλι του λαού» και «το κεφάλι του ανθρώπου του λαού» πρέπει να έχουν θεωρηθεί ισοδύναμες αφού μεταφράζουν μία μόνο γαλλική διατύπωση «το κεφάλι του ανθρώπου του λαού» – «la tête de

l'homme du peuple» (CG, 879). Η ελληνική απόδοση έχει τάχα ανάγκη δύο διατυπώσεων για να πει το ίδιο πράγμα που λέει το γαλλικό κείμενο με μία διατύπωση, πράγμα που θα μπορούσε, αν έτσι το ήθελε ο συγγραφέας, πολύ εύκολα να το έχει και αυτός έτσι πει στη γλώσσα του, η οποία ασφαλώς είναι ικανή να φτιάξει τις δύο διατυπώσεις που χρησιμοποιεί η ελληνική απόδοση;

Ο τόμος κλείνει με μια «Συγκριτική μελέτη των δυο αφηγημάτων του Βίκτωρα Ουγκώ: *Η τελευταία μέρα ενός καταδίκου και Κλωντ Γκε*». Η πρώτη από τις δύο προτάσεις της τελευταίας παραγράφου του τελευταίου κειμένου αυτής της ενότητας είναι: «Σίγουρα, υπάρχουν συσχετισμοί με το σημερινό “παγκόσμιο χωρίο”, όπου η θανατική ποινή ισχύει και εφαρμόζεται στο μεγαλύτερο κομμάτι του πλανήτη, και όχι μόνο σε χώρες υπό ανάπτυξη». Το χωρίο για τη θανατική ποινή φαίνεται ανακριβές – η Διεθνής Αμνηστία (<http://web.amnesty.org/pages/deathpenalty-facts-eng>) σύμφωνα με πληροφορίες έως 11 Μαρτίου 2004 απαριθμεί συνοπτικά 117 χώρες, οι οποίες έχουν καταργήσει ή αναστείλει τη θανατική ποινή και 78 χώρες, οι οποίες την διατηρούν.

Πιθανότατα οι υπεύθυνοι για την έκδοση αυτή δεν θα δώσουν καμία σημασία σε αυτό εδώ το σημείωμα, το οποίο είναι μόνο ένας μερικός κατάλογος προβληματικών σημείων μέσα σε αυτή τη δουλειά τους, που θα έπρεπε να έχουν επισημάνει και διορθώσει πριν εκδοθεί ο τόμος αυτός. Θα αποτολμήσω λοιπόν μια σκέψη. Ας αποσύρει την εργασία του αυτή το Διαπανεπιστημιακό Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών, Μετάφραση-Μεταφρασεολογία, ας αποσύρει τον τόμο ο εκδότης και ας εργαστούν όσο χρόνο χρειαστεί να βγάλουν μία καινούργια, ξαναδουλεμένη, ολοκληρωμένη μορφή, άξια των έργων που μεταφράζουν και των συντελεστών της έκδοσης. Αν όλοι έχουμε δικαίωμα να κάνουμε κάποια λάθη, ας μην γίνει και το λάθος να θεωρηθεί πως δεν είναι ανώτερη η ευθύνη να τα διορθώσουμε, όταν έχουμε την τύχη να το μπορούμε.

Ψαλμός: Εκείνα τ' άμφια
των λουλουδιών: τα
αρώματα / και τ'
ανοιξιάτικα αρτοφόρια
του θεού: / οι τρυφεροί
στηθόδεσμοι. Θανάτω
θάνατον. / Των χειρών μου
τα εγκώμια: **Μανόλης
Πρατικάκης, Ποιήματα
1984-2000** (εκδ.
Μετάιχμιο, 2003).

Ωραία και αξιέπαινη η
προσπάθεια των
εκδόσεων «Δόμος» να
μας προσφέρουν το έργο
του κυρ Αλέξανδρου σε
αυτοτελείς τόμους ειδικής
φροντίδας και
καλαισθησίας. Στη σειρά
των μεταφράσεών του
έχουν ήδη εκδοθεί: *Ο βίος
του Χριστού* του
Φρειδερίκου Φάρραρ και
Τέσσερα διηγήματα του
Αντωνίου Τσέχωβ. Η
πρόσφατη έκδοση φέρνει
στην επιφάνεια το έργο
του **Guy de Maupassant,**
Η κληρονομιά
(μετάφραση: **Αλέξανδρου
Παπαδιαμάντη,**
πρόλογος: **Σταύρου
Ζουμπουλάκη,**
φιλολογική επιμέλεια:
**N.Δ.
Τριανταφυλλόπουλος, Λ.
Τριανταφυλλοπούλου**).

Αν η αυτοβιογραφία έχει
βρει στις μέρες μας
άξιους μελετητές,
παραμένει πάντα
ζητούμενο να μελετηθούν
όχι μόνο οι όροι
ανάπτυξης του είδους
αυτού, αλλά και οι ειδικές
μελέτες που διαφωτίζουν
αυτοβιογραφικά έργα
κατά περίπτωση. Η
Μαρία Τριχιά-Ζούρα, με
τη φιλολογική μελέτη της
*Η Αυτοβιογραφία του
Γρηγορίου Ξενόπουλου*
(εκδ. Αδελφοί Βλάσση,
2003) κατορθώνει να
συνδυάσει τη γνώση του
συγκεκριμένου θέματος
με τη γενική εποπτεία του
έργου του Ξενόπουλου.

ΒΙΒΛΙΟ ΚΡΙΤΙΚΗ

Αλληγορικές μορφές

**Σταύρος Λαγκαδιανός,
Τσαλακωμένο φουστάνι,
εκδ. Ίκαρος, Αθήνα 2003.**

Ιδιαίτερα ελκυστική για τον φιλόλογο που ενδιαφέρεται για ζητήματα λογοτεχνικής ανάλυσης, παρουσιάζεται η μελέτη των αλληγορικών μορφών στο μυθιστόρημα. Βέβαια η Ελευθερία, ως ηρωίδα του μυθιστορήματος του Λαγκαδιανού, βασίζεται σε μια μακρά παράδοση ανάλογων λογοτεχνικών μορφών, που δεν αφήνει περιθώρια για απατηλές ελπίδες σχετικά με την πρωτοτυπία της (βλ. στο αφτί του οπισθόφυλλου: «Ποια είναι τελικά η Ελευθερία, η ηρωίδα του έργου που επέμενε να φορά τσαλακωμένο το βυσσινί της φουστάνι; Η Ελευθερία από τη συνείδηση και τις ενοχές; Ή μήπως η Ελευθερία μιας γυναίκας που ακροβατεί σε τεντωμένο σκοινί ανάμεσα στον εξωτερικό και τον εσωτερικό της κόσμο;»). Ωστόσο η διασάφηση της σχέσης των νεοελλήνων συγγραφέων με τη θεωρία και την πράξη των προκατόχων τους και προπαντός η παρουσίαση της καθαυτό προσφοράς τους, δηλαδή της απόκλισής τους, στο πλαίσιο των παραδομένων από παλιά, είναι ακόμη και σήμερα, στο στενό αυτό πεδίο, ένας αναμφίβολα επικερδής μόχθος. Εδώ συνδέεται επίσης με την αντίληψη για το τι συνιστά γενικότερα πρωτοτυπία, σκοπιμότητα, παραγωγή και χρήση των αλληγορικών μορφών στο πλαίσιο της νεοελληνικής λογοτεχνίας. Μια ερμηνευτική όμως κριτική μελέτη ενός μυθιστορήματος, όπως αυτό του Λαγκαδιανού, διασφαλίζει τη γενική της ισχύ μόνον όταν το υπό εξέταση κείμενο αντιμετωπίζεται όχι απλώς ως μέρος κάποιου διαχρονικού ή άλλου συνόλου αλλά και ως ξεχωριστή οντότητα στο δικό του χώρο και χρόνο. Από μόνη της η επεξεργασία των ομοιοτήτων ή έστω των διαφορών μεταξύ κειμένων που καλύπτουν ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, δεν είναι αρκετή. Πρέπει να συνοδεύεται από την αυστηρή και συνεχή εξέταση των κειμένων αυτών μέσα στα ιστορικά τους κάθε φορά συμφραζόμενα. Αλλιώς η μονομερής αυτή

προσέγγιση δεν μπορεί παρά να οδηγήσει σε μια ισοπεδωτικά αφαιρετική και ως εκ τούτου διαστρεβλωμένη εικόνα της λογοτεχνικής παραγωγής. Αυτό βέβαια συμβαίνει γιατί η λογοτεχνία δεν αποτελεί έναν συμπαγή και αναλλοίωτο όγκο, αλλά περικλείει ένα σύνολο διαφορετικών περιόδων, χώρων και αντιλήψεων μιας πολύπλοκης κοινωνίας που εξελίσσεται και αλλάζει με τους δικούς της, άκρως ιδιάζοντες ρυθμούς.

Ασφαλώς το βιβλίο του Λαγκαδιανού κυριαρχείται από κλισέ και στερεότυπα. Αλλά το πώς χρησιμοποιείται η λογοτεχνική του παιδεία, το πώς στηρίζονται ή υπονομεύονται οι συμβάσεις στο έργο του και το πώς τελικά πραγματώνεται η λογοτεχνική του παραγωγή μέσα στην παράδοση, δεν είναι απλώς θέμα μελέτης των οποιωνδήποτε στερεοτύπων. Είναι ζήτημα μιας συνολικής ερμηνείας η οποία λαμβάνει υπόψη της τα πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά συμφραζόμενα του κειμένου στη διαπλοκή τους με τα υφολογικά, θεματικά, δομικά και αισθητικά δεδομένα του. Στον υποψιασμένο αναγνώστη το κείμενο του Λαγκαδιανού παρουσιάζεται ως άλλο ένα τυπικό δείγμα αλληγορικού μυθιστορήματος. Μια προσεκτικότερη όμως ανάλυση, η οποία αποδέχεται το σκηνικό των ρητορικών στερεοτύπων και το ερμηνεύει, αναδεικνύει το κείμενο ως ένα maniφέστο του συγγραφέα υπέρ της ελευθερίας, σε μια ώριμη στιγμή της ζωής του. Οι ποικίλοι κοινοί τόποι επαναδραστηριοποιούνται με καινούργια τώρα σημασία, λόγω της ίδιας της προσωπικότητας του συγγραφέα, σε ένα συγκροτημένο λογοτεχνικό σύνολο. Η «πολιτική» αυτή σημασία υποστηρίζεται από τη συστηματική επεξεργασία συγκεκριμένων παλαιότερων αρχών και την προσήλωσή στις επιταγές μιας συγκεκριμένης ιδεολογίας. Βρισκόμαστε αντιμέτωποι με λογοτεχνικές επιλογές που διαφοροποιούν το βιβλίο του Λαγκαδιανού από τα υπόλοιπα συγγενικά του και το μετατρέπουν σε ένα κατ' ουσίαν νεωτερίζον κείμενο μέσα στα συμφραζόμενα της νεωτερικής λογοτεχνίας.

Σωτηρία Σταυρακοπούλου

Επιστημονική έρευνα και φιλολογική ερμηνεία

Γιάννης Παπακώστας,
Ιχνηλασίες,
Φιλολογικά Μελετήματα,
εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2003.

Το καινούργιο βιβλίο του καθηγητή της Νέας Ελληνικής Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών Γιάννη Παπακώστα *Ιχνηλασίες* έρχεται να συμπληρώσει τη βιβλιογραφία με ενδιαφέρουσες «Φιλολογικές μελέτες», «Δοκίμια» και «Κείμενα κριτικής» (ποίηση και πεζογραφία). Τα ανωτέρω απετέλεσαν ανακοινώσεις σε επιστημονικά συνέδρια, δημοσιεύσεις σε εφημερίδες και περιοδικά, προλόγους ανέκδοτων έργων, κριτικά άρθρα για έργα της σύγχρονης λογοτεχνίας. Όλα, με την πρωτοτυπία τους και τον ερευνητικό τους χαρακτήρα, διευκολύνουν τη φιλολογική μελέτη και ερμηνεία.

Στο πρώτο μέρος του βιβλίου, γίνεται γενικά λόγος για πρόσωπα και πράγματα του 19ου και του 20ού αιώνα – κεφάλαιο το οποίο για τη φιλολογική επιστήμη σε αρκετά σημεία παρέμενε ανοιχτό. Σημαντική παράμετρος του πρώτου μέρους είναι η διερεύνηση φιλολογικών όρων, όπως ο όρος «λογοτεχνία», για τον οποίο γίνεται και η πρώτη διεξοδική συμβολή στο θέμα. Πώς δηλαδή ο όρος αυτός από «Φιλολογία» ή «Ελαφρά φιλολογία» απέκτησε τη σημασία που έχει σήμερα. Ερευνητικό χαρακτήρα έχουν οι μελέτες που αφορούν στα *Είδωλα* του Εμμ. Ροΐδη καθώς και στα ψευδώνυμα του Ν.Γ. Πολίτη, τα οποία συγκεντρώθηκαν μετά από εξονυχιστική έρευνα στους τριανταοκτώ ογκώδεις τόμους του περιοδικού *Εστία*.

Νέα στοιχεία προσκομίζονται και για τον Γεώργιο Βιζυηνό και την υποδοχή που του επεφύλαξε το κοινό της Αθήνας. Πληροφορίες για την κοινωνική και πολιτισμική ζωή της μας προσφέρουν τα μελετήματα για τον Γεώργιο Δροσίνη, με αφορμή τη δημοσίευση των αναμνήσεών του στα *Σκόρπια Φύλλα της Ζωής μου*. Περιλαμβάνονται ακόμα μελετήματα για λανθάνοντα έργα του Μιχαήλ Μητσάκη και της Αλεξάνδρας Παπαδοπούλου και μια μαρτυρία της Κατοχής από την αλληλογραφία του Γιώργου Κοτζιούλα με την Έλλη Αλεξίου, απ' όπου προβάλλουν ζοφερές εικόνες πείνας και εξαθλίωσης.

Ένα αδημοσίευτο ποίημα του Κ.Γ. Καρυωτάκη με τίτλο «Με ρώτησε», το οποίο

έφερε για πρώτη φορά στη δημοσιότητα και το παρουσιάζει τώρα στις *Ιχνηλασίες*, δείχνει τη μακρά ενασχόληση του Παπακώστα με το έργο του ποιητή, την κοινωνική διάσταση του οποίου έχει διερευνήσει και στο βιβλίο του *Ο Πολιτικός Καρυωτάκης*.

Στην επόμενη χρονική περίοδο απαντώνται μελέτες για τον Σεφέρη, τον Θεοτοκά, τον Βρεττάκο, τον Χατζή, την Κική Δημουλά και άλλους. Στη μελέτη του «Ο Γιώργος Σεφέρης ανάμεσα στις πολιτικές αντιθέσεις του καιρού του», ερευνάται ο τρόπος αντιμετώπισης του ποιητή από την κριτική της εποχής του, με επικέντρωση της έρευνάς του στον τρόπο που αντιμετώπισαν τον Σεφέρη οι κριτικοί της Αριστεράς, οι οποίοι βεβαίως κατά κύριο λόγο έκριναν όχι την ποίηση αλλά τον ποιητή και την κοινωνικοπολιτική του θέση και στάση.

Στη μελέτη του για τις «Δοκιμιακές θέσεις του Θεοτοκά» γίνεται λόγος για τη θέση του λογοτέχνη γενικά στον χώρο του δοκιμίου καθώς και για τις απόψεις του σχετικά με το ηθογραφικό μυθιστόρημα και την επιρροή που έχουν ασκήσει οι παλαιότεροι και οι Ευρωπαίοι στο έργο του. Σχολιάζεται η οξύτητα του πνεύματός του και η καθαρότητα της έκφρασής του, η θέση του στο γλωσσικό θέμα και τέλος επισημαίνεται η ανάγκη «διερεύνησης της λίγο πολύ αμφισβητούμενης ιδεολογίας [...] αυτής της γενιάς». Όσον αφορά στον Βρεττάκο, ο Παπακώστας επιχειρεί μια συνολική-συνοπτική θεώρηση του έργου του ποιητή.

Σημαντικές είναι οι επισημάνσεις του επίσης πάνω στην κριτική σκέψη του Δημήτρη Χατζή, οι οποίες αποκαλύπτουν μια άλλη πλευρά του λογοτέχνη, αυτή του ιστορικού ή κριτικού της λογοτεχνίας, μέσα από κείμενα δημοσιευμένα στο Βουκουρέστι. Αξιοποιούνται έτσι χειρόγραφα κείμενα ή κείμενα προερχόμενα από μαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις και σεμιναριακά μαθήματα, όπως τα παρουσίασε ο συστηματικός βιβλιογράφος του Χατζή Νίκος Γουλανδρός. Στη μελέτη του για τον Χατζή ο Παπακώστας παρακολουθεί βήμα βήμα τις διαφοροποιήσεις του και τον τρόπο που εκείνος αξιολογεί συγγραφείς και κείμενα κατά την περίοδο της πολιτικής του εξορίας και πώς βλέπει τα ίδια λογοτεχνικά πράγματα μετά την επιστροφή του στην Ελλάδα – διαφοροποιήσεις που συνδέονται άμεσα και με την διαφοροποιούμενη ιδεολογική του στάση.

Η ενότητα που αφορά στην Κική Δημουλά μάς δίνει μια συνολική θεώρηση του

Βαλέριο Αντάμι: ένας σημαντικός ζωγράφος του καιρού μας, μ' ένα έργο που χαρακτηρίζεται από ισχυρές εικόνες-σκέψεις, εισάγει στο έργο του την ειρωνική και συχνά απειλητική γλώσσα. Το Μουσείο Φρουσίρα, παράλληλα με την αναδρομική έκθεση του έργου του, εξέδωσε ένα θαυμάσιο δίγλωσσο κατάλογο με έργα και κείμενα για το έργο του, καθώς και ένα ακόμη τεύχος, το 2ο της έκδοσης «Τετράδια Τέχνης», με ένα κείμενο και τέσσερα σχέδια του Αντάμι (μετάφραση: Νίκου Αλιφέρι).

Για τον ιρλανδό θεατρικό συγγραφέα **Φρανκ Μακ Γκίνες** και το έργο του τα *Εργαζόμενα κορίτσια* μαθαίνουμε από τα *Θεατρικά Τετράδια*, την περιοδική έκδοση της Πειραματικής Σκηνής της «Τέχνης» Θεσσαλονίκης. Το πλήρες κείμενο του έργου δημοσιεύεται σε μετάφραση **Γλυκερίας Καλαϊτζή-Κορίνας Χαρίτου**. Όσοι δεν προλάβανε να δούμε την παράσταση αποκομίσουμε την εντύπωση ότι το έργο και η δυναμική του αξίζει μια επανάληψη.

Δεν είναι καινούργια η άποψη για τη σημασία των αρχαίων Ελλήνων και των Ρωμαίων στη διαμόρφωση του δυτικού-ευρωπαϊκού πολιτισμού. Για την ακρίβεια, είναι παμπάλαιη. Ωστόσο το βιβλίο του **Λουτσιάνο Κάνφορα, Εμείς και οι Αρχαίοι** (μετάφραση: **Γιώργος Κασαπίδης**, εκδ. Μεταίχμιο, 2003) ξεκινά από το αυτονόητο των θετικών συσχετισμών για να αναδείξει κυρίως

τις διαφορές που μας χωρίζουν από τους αρχαίους. Συζητά τις διακριτές αποστάσεις μας από τον αρχαίο ελληνικό και ρωμαϊκό κόσμο και με την αντιστροφή αυτή η συσχέτισή μας αναδεικνύεται σε ακριβέστερες διαστάσεις.

Ένα μυθιστόρημα με στοιχεία αυτοβιογραφικά αλλά και διάθεση να γενικεύσει την εμπειρία του γράφει ο **Μάριος Ξηρομερίτης**: δεν μας ξαφνιάζουν *Τα παιχνίδια της ζωής* (εκδ. Ζήτρος, 2003), αλλά αντίθετα μας φαίνονται όλα απλά και γνωστά. Ωστόσο υπάρχει σ' αυτό το βιβλίο μια γοητευτική αφέλεια, μια νεανική πίστη, που είναι και το αξιοσημείωτο στοιχείο του.

ο χαρτοκόπτης

έργου της ποιήτριας. Κάνει λόγο για τον τρόπο επικοινωνίας της με το κοινό, τα χαρακτηριστικά της ποίησής της, τις πηγές άντλησης πληροφοριών, τη σχέση της με τον Καρυωτάκη και την παράδοση. Πρόκειται για μια διεξοδική, στα δικά της μέτρα, μελέτη για την ποιήτρια που πρόσφατα τιμήθηκε με την εκλογή της ως μέλους της Ακαδημίας.

Το δεύτερο μέρος περιλαμβάνει δύο δοκιμιακού χαρακτήρα κείμενα. Το ένα τιτλοφορείται «Νεοελληνική λογοτεχνία και πολιτισμική βάση της εκπαίδευσής μας» και το άλλο «Τα πρόσωπα της θάλασσας».

Στο τρίτο μέρος υπάρχουν ενδιαφέρουσες μελέτες για σύγχρονους μας κυρίως ποιητές και πεζογράφους. Επισημαίνουμε επιγραμματικά μερικές λεπτές παρατηρήσεις του Παπακώστα, όπως τη γενικότερη αίσθηση που αφήνει το ποιητικό κείμενο αλλά και το πλούσιο διακείμενο του Τάκη Καρβέλη, τον λυρισμό και την ερωτική διάσταση της ματιάς του Νίκου Γρηγοριάδη, την αρχαιολογική περιήγηση και τις εικαστικές συνθέσεις του Γιώργου Καραβασίλη, την ταλάντευση ανάμεσα στο παραδοσιακό και το μοντέρνο του Μάριου Μαρκίδη και την αυτο-ψυχανάλυσή του μέσω της επικοινωνίας του με τους άλλους ομοτέχνους του, την παραληρηματική αφήγηση του Νίκου Λάζαρη, το βηταλφάριο του Γιάννη Βαρβέρη, τις εκδοχές θανάτου που

παρουσιάζουν οι *Σκοτεινές Μπαλάντες* του Νάσου Βαγενά, αλλά και το μπόλιασμα του μοντέρνου στίχου με τον παραδοσιακό. Ακολουθούν «τα τοπία της ψυχής» του Λευτέρη Πούλιου. Έπονται κρίσεις και διερευνήσεις πάνω σε πεζογραφήματα όπως *Το φιλί* του Γιάννη Ψυχάρη, στην *Ποθητή*, τραγική ηρωίδα της Ελένης Σαραντίτη, στην *Ανατροπή*-τοιχογραφία μιας εποχής του Νίκου Θεμέλη, στο επιστημονικό παιχνίδι φαντασίας *Βέβηλη Πτήση* του Βασίλη Γκουρογιάννη, τη φιλοτεχνημένη έκφραση στη *Βραδυπορία του Καλού* του Σωτήρη Δημητρίου και την ψυχολογική διερεύνηση στο *Σπάνια χιονίζει στα νησιά* του Δημήτρη Μίγγα.

Η αναφορά στα ονόματα αποδεικνύει ότι ο Παπακώστας παρακολουθεί από κοντά και τα παλαιά και τα μοντέρνα, ασχολείται με την έρευνα και φέρνει στο φως άγνωστα στοιχεία για πρόσωπα και πράγματα του παρελθόντος, προβαίνει όμως και σε αισθητικές παρατηρήσεις και σχόλια σε κείμενα του παρόντος. Για τα ίχνη που άφησαν τα πρόσωπα και τα πράγματα στην εποχή τους το βιβλίο τιτλοφορείται *Ιχνηλασίες*. Είναι ένας τόμος που συνδυάζει την αυστηρά φιλολογική έρευνα και την ερμηνευτική προσέγγιση, τόμος όπου συναιρείται η εδραία φιλολογική τεκμηρίωση με τη γνώση και την ευαισθησία.

Ανθούλα Δανιήλ

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

❖ «Φερούματα επαρχιωτών, τι περιμένεις! / Δε γνώριζαν – πώς να το φανταστούν – / που Όλυμπος, Κίσαβος και Πήλιο μαζί / απλώς περνούν τη μέση των Ιμαλαΐων. / Έτσι ονειρεύονταν μεγάλα έργα στη μικρή γωνιά τους. / Καημένοι γίγαντες, κρίμα τους όρκους. / Αλλού είναι τα ψηλά βουνά, πολύ μακριά / κι εμείς εδώ / παίζουμε ανυποψίαστοι με τις ραχούλες μας»: **Σωτήρης Σαράκης**, *Ψηφιδωτό από άφαντες ψηφίδες* (εκδ. Νεφέλη, 2003).

❖ Ο Σπυρίδων Ζαμπέλιος με το βιβλίο του *Οι κρητικοί γάμοι* (εκδ. Δωρικός, 2003) μας μεταφέρει στην Κρήτη του 16ου αιώνα. Πρόκειται για ένα ιστορικό μυθιστόρημα που μας πληροφορεί για την κοινωνική ζωή, τα ήθη και έθιμα της εποχής, τη σχέση των δύο εκκλησιών, τις αντιπαλότητες κατακτητών και κατακτημένων. Η σημερινή έκδοση επιχειρεί τη μεταγραφή του κειμένου σε μια γλώσσα σύγχρονη· εγχείρημα προβληματικό παρά τις καλές προθέσεις του Γιώργου Λιλικάκη.

❖ Τα βιβλία-μαρτυρίες για την Αντίσταση και τον Εμφύλιο είναι πάντοτε ευπρόσδεκτα καθώς προσθέτουν το καθέ-

να με τον τρόπο του μια ψηφίδα στη γνώση μας για τα πεπραγμένα μιας σκληρής εποχής της ιστορίας μας. Η έννοια της αντικειμενικότητας είναι ωστόσο πάντοτε ευάλωτη και το βέβαιο είναι ότι το άθροισμα των υποκειμενικών θεωρήσεων από ανθρώπους που έζησαν και με τον τρόπο που έζησαν τα γεγονότα δεν μπορεί ν' αφήσει αδιάφορο τον έμμοινο αναγνώστη. Το βιβλίο του **Αντώνη Στρούλια**, *Γράμματα στον Μιχάλη* (Αθήνα 2003) δίνει και αυτό το αξιανάγνωστο στίγμα του.

❖ Τα οικονομικά μεγέθη των ΜΜΕ, ο βαθμός ανταγωνισμού τους στις αγορές, η κερδοφορία τους και γενικότερα οι οικονομικές συνθήκες που τα χαρακτηρίζουν και οι οικονομικές τους προοπτικές αποτελούν βασικά θέματα ενδιαφέροντος της οικονομικής διάστασης των ΜΜΕ: βιβλίο, εφημερίδες, περιοδικά, ραδιόφωνο, δισκογραφία, κινηματογράφος, τηλεόραση, ποδόσφαιρο, διαδίκτυο, διαφήμιση, δημόσιες σχέσεις, κοινωνική ρύθμιση είναι τα βασικά θέματα που πραγματεύεται ο **Θάνος Σκούρας** στο βιβλίο του *Τα οικονομικά μεγέθη των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας* (εκδ. Παπαζήση, 2003).

ΝΟΜΠΕΛ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ 1989

ΚΑΜΙΛΟ ΧΟΣΕ ΘΕΛΑ

Πυξάρι

Μετάφραση
Χριστίνα Θεοδωροπούλου

«Χωρίς αμφιβολία ένα από τα καλύτερα μυθιστορήματα του 20ού αιώνα».

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ξένοι συγγραφείς, σπουδαία βιβλία

ΚΑΜΙΛΟ ΧΟΣΕ ΘΕΛΑ

ΝΟΜΠΕΛ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ 1989

Πυξάρι

«Χωρίς αμφιβολία

ένα από τα καλύτερα μυθιστορήματα
του 20ού αιώνα».

La Guía

ΕΝΤΝΑ Ο' ΜΠΡΑΪΕΝ

Στο δάσος

«Η Έντνα Ο' Μπράιεν είναι μία
από τις μεγαλύτερες σύγχρονες
αγγλόφωνες συγγραφείς».

New York Times Book Review

ΡΕΪΜΟΝΤ ΚΑΡΒΕΡ

Όποιος κι αν ήταν
σ' αυτό το κρεβάτι

«Οι ιστορίες του Ρέιμοντ Κάρβερ
συγκαταλέγονται στα αριστουργήματα
της αμερικάνικης λογοτεχνίας».

New York Times

www.
metaximio.
gr

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

